

DE GEELBUIKVUURPAD EN DE VROEDMEESTERPAD IN LIMBURG

Bundeling Nieuwsbrieven 2000 - 2015

Geelbuikvuurpad
Vroedmeesterpad

NIEUWSBRIEF

jaargang 1, nummer 1, december 2000

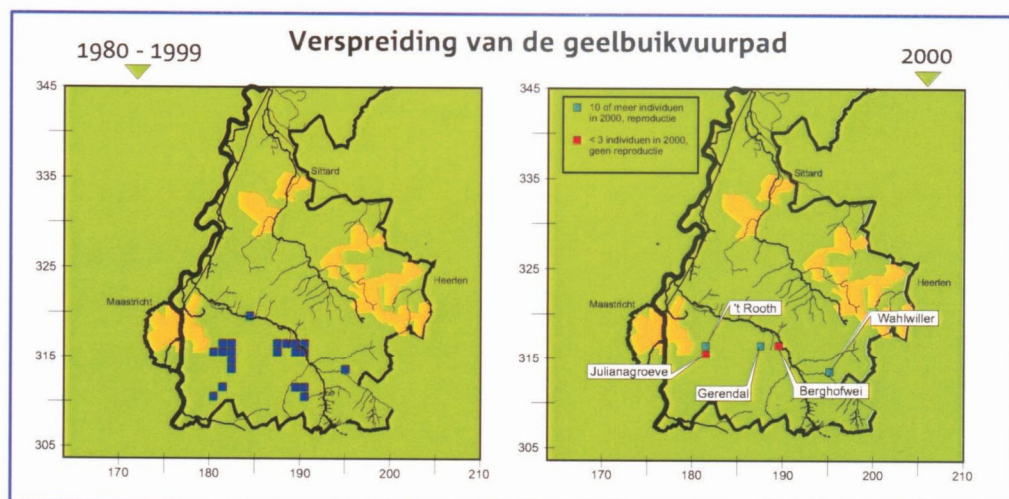
Stand van zaken over de uitvoering van het Beschermingsplan geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad

WAAROM DEZE NIEUWSBRIEF

De geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad komen uitsluitend in Zuid-Limburg voor. Ze worden in ons land met uitsterven bedreigd. Om de verdere achteruitgang een halt toe te roepen is door het Ministerie van LNV het 'Beschermingsplan vroedmeesterpad & geelbuikvuurpad' uitgegeven. De in dit plan gepresenteerde maatregelen dienen te worden uitgevoerd in de periode 2000-2004. Er is veel werk te doen! Een goede communicatie tussen alle betrokken

partijen is hierbij van groot belang. Daarom is besloten tot de oprichting van een 'Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad'. In het platform zijn alle partijen vertegenwoordigd die een bijdrage kunnen en willen leveren aan het behoud van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad.

Om betrokkenen en geïnteresseerden op de hoogte te houden verschijnt er twee maal per jaar een nieuwsbrief. Deze eerste nieuwsbrief is volledig gewijd aan de geelbuikvuurpad.

75 % ACHTERUITGANG IN BEELD

In 2000 is in opdracht van de provincie Limburg, het huidige voorkomen van de geelbuikvuurpad onderzocht. Het aantal vindplaatsen van de geelbuikvuurpad is in 20 jaar tijd met meer dan 75 procent afgenomen. De balans stemt dus niet tot optimisme: anno 2000 zijn er in Limburg nog vijf vindplaatsen, op drie ervan komt nog een min of meer levensvatbare populatie voor. Op de Berghofwei en in de Julianagroeven wordt echter nog maar incidenteel een geelbuikvuurpad gezien. Dit was ooit heel anders. De dramatische achteruitgang van de geelbuikvuurpad was een van de belangrijkste redenen voor de aanleg van enkele honderden poelen in het Mergelland.

BASISBIOTOPEN VOOR GEELBUIKEN

Veel amfibiesoorten profiteren hiervan, helaas blijkt de geelbuikvuurpad te schitteren door afwezigheid. De poelen voldoen eigenlijk te weinig aan de biotoopeisen van de geelbuik en te goed aan de eisen van veel andere soorten. Voor de geelbuik zijn ondiepe, regelmatig droogvallende wateren in een jong successiestadium van levensbelang. De ontwikkeling van een watertype dat voldoet aan deze specifieke eisen is van belang. In 2000 zijn enkele wateren volgens een nieuw principe aangelegd in groeve 't Rooth, ze worden 'basisbiotopen' genoemd. Belangrijk is dat het pionierkarakter er met weinig inspanning behouden kan blijven. De eerste resultaten worden in deze nieuwsbrief besproken.

ONDERZOEK AAN DE GEELBUIKVUURPAD IN 2000

In opdracht van de provincie Limburg en het Ministerie van LNV is dit jaar de situatie van de populaties in de laatste leefgebieden van de geelbuik in Limburg diepgaand onderzocht. Zaken als populatiegrootte, populatieopbouw, aantal en kwaliteit van de voortplantingswateren en het voortplantingssucces kwamen hierbij aan de orde. Op basis van de resultaten is een reeks van noodmaatregelen opgesteld, waarvan de meest urgente reeds zijn voltooid. Het aantal verschillende dieren dat in 2000 is vastgesteld en een schatting van de omvang van de populatie zijn aangegeven in de tabel.

De provincie, de terreinbeherende organisaties en het IKL hebben in het voorjaar hard gewerkt om de eerste herstelmaatregelen voor de geelbuikvuurpad uit te voeren voor het voortplantingsseizoen van 2000 van start ging. We kunnen terugkijken op een geslaagd

voortplantingsseizoen en dat was ook hard nodig, zoals uit de onderzoeksgegevens blijkt. We zijn er nog lang niet, maar de eerste slag is binnen, immers een goede jaarlijkse reproductie is een eerste vereiste op weg naar herstel en uitbreiding van populaties. In deze nieuwsbrief, onder de rubriek 'beleidsmakers, beheerders en vrijwilligers aan het woord' leest U hoe de verschillende organisaties hier het komende seizoen aan gaan werken.

	Aantal dieren	populatieomvang
Berghofweide	1	—
Julianagroeve	0	—
Gerendal	10	18
't Rooth	43	58
Wahlwiller	12	16

2

Onderzoekers en beleidsmakers in het veld

Odile Wolfs, gedeputeerde van de provincie Limburg voor natuur laat zich inlichten over de eerste resultaten van de basisbiotopen. Rechts van haar staat Lei Heijkers, links Ben Crombaghs (met net) en Wilbert Bosman.

Eitjes van de geelbuikvuurpad

GROEVE 'T Rooth

De groeve 't Rooth is de enige lokatie waar een nog wat grotere populatie van de geelbuik voor komt. Met nadruk wordt hier de groeve genoemd, en niet alleen het Beschermd Natuurmonument (BN) 't Rooth, dat slechts een beperkt deel van de groeve beslaat.

In april 2000, is het beheersplan voor het BN groeve 't Rooth gepresenteerd. Ankerpoort NV, het Limburgs Landschap en de Provincie Limburg realiseren zich dat de geelbuik alleen door samenwerking te redden is.

Ankerpoort NV is zelfs bereid om ook in het deel van de groeve waar nog exploitatie plaats vindt de belangen van de geelbuik te behartigen. Uiteraard onder de voorwaarde dat dit niet tegenstrijdig is met het bedrijfsbelang. Het verleden heeft echter meer dan eens aangetoond dat de geelbuik juist profiteert van de bedrijfsactiviteit.

De eerste maatregelen in het kader van het beschermingsplan zijn in maart 2000 uitgevoerd. Er zijn twee basisbiotopen aangelegd. Een ervan (pagina 6) werd direct gekoloniseerd, vele tientallen jonge geelbuiken kropen hier vanaf eind juni aan land.

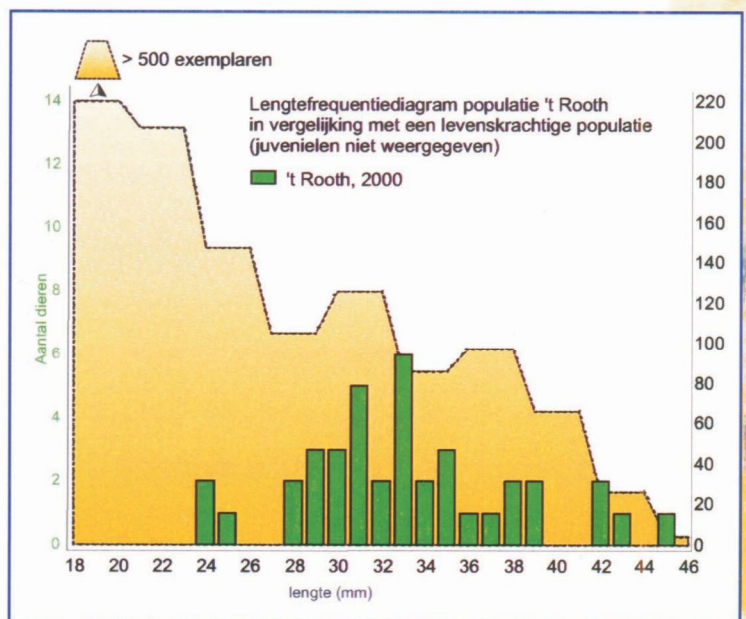
Ook het tweede basisbiotoop werd direct bevolkt. Er vond echter lange tijd geen voortplanting plaats. Dit was vreemd omdat zich hier de grootste concentratie geelbuiken bevond. Het lopende onderzoek bracht aan het licht, dat hier uitsluitend mannetjes voorkwamen en derdejaars dieren waarvan het geslacht nog niet te bepalen was. Vanaf juli werden er gelukkig wel larven gevangen. De meest voor de hand liggende verklaring is dat derde jaars

De groeve 't Rooth vormt een optimaal leefgebied voor de geelbuikvuurpad. Een beheer gericht op het behoud van de juiste levensomstandigheden is echter noodzakelijk

vrouwtjes toen voor het eerst aan de voortplanting zijn gaan deelnemen. Uiteindelijk is ook hier een tiental jonge geelbuiken geteld.

Naar schatting zijn er in het Rooth circa 200 jonge geelbuiken bijgekomen. In tegenstelling tot de andere lokaties waren hier al vroeg juvenielen op het land te vinden. Ze waren in september, met een lengte tot circa 22 mm, dan ook aanmerkelijk groter dan op andere lokaties.

Larve van de geelbuikvuurpad

WAHLWILLER

Het leefgebied in Wahlwiller bevindt zich op een zeer warme zuidhelling. Uit het onderzoek blijkt dat er ongeveer 16 geelbuiken voorkomen. Er zijn 12 verschillende individuen gevangen, 6 mannetjes en 6 vrouwtjes, in lengte variërend van 34 mm tot 45 mm. Uit de lengtefrequentieverdeling blijkt dat er in 1998 succesvolle reproductie is geweest. Deze hebben de populatie voor uitsterven behoed, immers oudere dieren komen er nauwelijks nog voor. Vrijwel alle geelbuiken zijn waargenomen in twee aaneengrenzende watertjes; een kunststof bak en een klein poeltje.

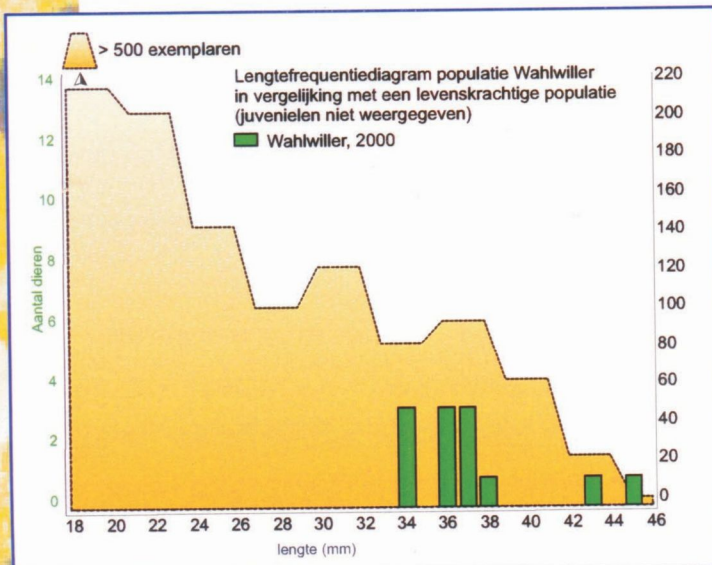
Begin juli bevatte de poel geen water. In de kunststof bak waren toen al (circa 50) larfjes aanwezig. Beide plekken waren overwoekerd door kruidachtigen. Dit kwam mede omdat ze met een schapenraster waren afgezet. Alle rasters zijn eind juli verwijderd. Snoeien en maaien betekende een verdere verbetering van het leefgebied.

Half juli hield ook de poel water. Daarna zijn alleen hier (vrijwel wekelijks) eieren afgezet. Tot eind juli groeiden de larven op beide plekken goed. In de kunststof bak trad echter vanaf eind juli een duidelijke stagnatie in de groei op. Er vond nauwelijks metamorfose plaats. Rond begin augustus zijn daarom de larven in de poel overgebracht. Hier metamorfoseerden ze wel. De opgelopen groei-achterstand was echter duidelijk, in de laatste week van september waren er nog steeds larven aanwezig. Toch is 2000, met naar schatting 200 juvenielen, als een goed voortplantingsjaar voor de populatie in Wahlwiller afgesloten.

4

De kunststofbak voor de uitvoering van de noodmaatregelen (op de achtergrond de palen rondom de poel). De foto hieronder laat de situatie zien ná uitvoering van de maatregelen.

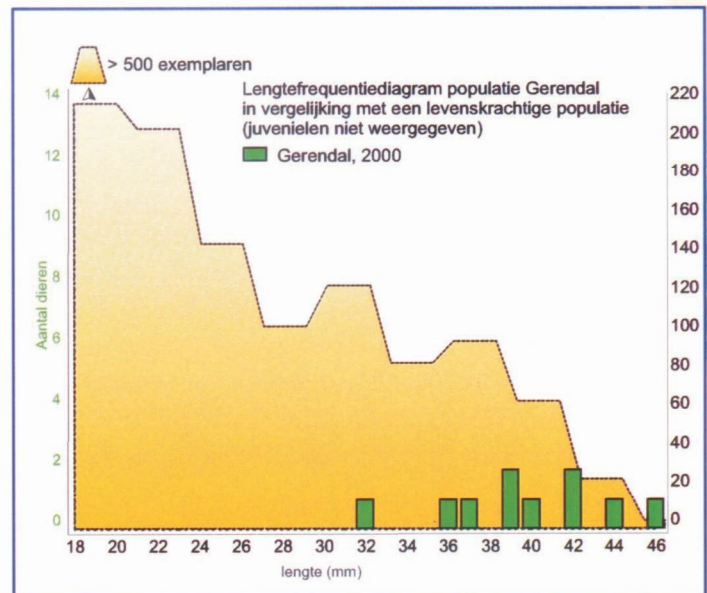
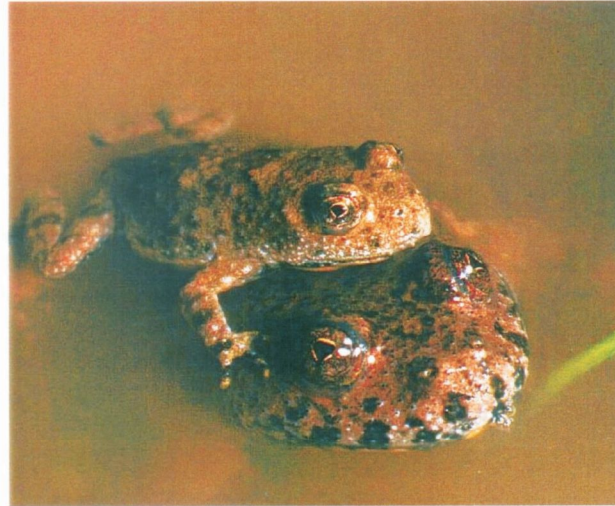

GERENDAL

Het Gerendal is in eigendom van Staatsbosbeheer. Naast voor orchideeën is dit gebied van groot belang voor de geelbuik. Uit het onderzoek blijkt dat we te maken hebben met een sterk vergrijsde populatie. Er zijn slechts 10 verschillende individuen gevangen, 6 mannetjes en 4 vrouwtjes. De dieren zitten geconcentreerd in een relatief klein stukje van het gebied en zwerven veel. Langdurige concentraties van dieren bij één water, zoals in 't Rooth en bij Wahlwiller, zijn hier niet bekend. Uit de lengte-frequentiediagram blijkt dat er in het Gerendal vooral oudere dieren voorkomen, maar liefst 7 dieren zijn gezien hun lengte 4 jaar of ouder, 2 jarige dieren ontbreken.

In twee wateren zijn in 2000 herhaaldelijk eieren afgezet, desondanks viel het voortplantings-succes erg tegen. Maximaal 5 juvenielen zijn er op een dag waargenomen.

De huidige kwaliteit van het Gerendal als leefgebied voor de geelbuikvuurpad kan duidelijk worden verbeterd. Alle poelen waren ingerasterd of onbereikbaar voor vee, hetgeen voor een pionier als de geelbuik een nadeel is. Het volgende voorbeeld van de uitvoering van een noodmaatregel is representatief: op verzoek verwijderde SBB bij een kleine, met lisdodde dichtgegroeide poel, het raster. Geelbuikvuurpadden waren er tot dan toe niet gezien. Een week later was de lisdodde door het vee vrijwel geheel weggevreten en de oevers vertrappt. Er werd een amplex van de geelbuik in de poel waargenomen. De week erna zijn eieren gevonden, de week daarna larven. Geschatte tijd van de beheersingreep: 15 minuten.

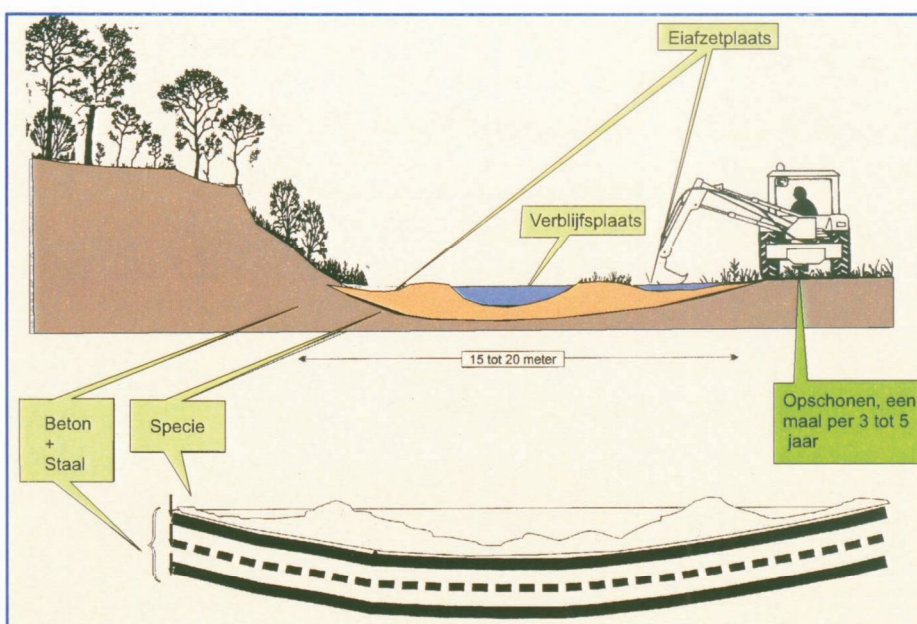
Ondanks het feit dat er in 2000 regelmatig eieren zijn afgezet in de poel op de foto hieronder, viel het aantal nakomelingen erg tegen. Onderzoek zal moeten uitwijzen wat hiervoor de belangrijkste oorzaken zijn.

BASISBIOTOPEN VOOR DE GEELBUIKVUURPAD

De constructie bestaat uit een betonnen onderlaag en is opgevuld met 70 cm grond, onzichtbaar en duurzaam. Hierin worden afwisselend enkele grote en kleine waterpartijen aangebracht. De diepste plekken functioneren als verblijfswater voor de volwassen geelbuikvuurpadden. In de ondiepere plasjes worden de eieren afgezet. De ontwikkeling en het functioneren van de deze biotopen wordt de

komende jaren nauwlettend gevolgd. U zult ze in die tijd regelmatig in de nieuwsbrief terugzien. De mergelblokken in de onmiddellijke omgeving van het water zullen binnen enkele jaren begroeid raken en onzichtbaar zijn. Voor zowel de vroedmeesterpad als de geelbuikvuurpad vormen ze uitstekende schuil- en overwinteringsplaatsen.

Basisbiotoop Geelbuikvuurpad

van theorie ...

naar praktijk !

BELEIDSMAKERS, BEHEERDERS EN VRIJWILLIGERS AAN HET WOORD

Lei Heijkers, provincie Limburg

Lei Heijkers is vanuit de provincie Limburg, in samenwerking met het Ministerie van LNV actief betrokken bij de uitvoering van het Beschermingsplan voor de geelbuik- en vroedmeesterpad. De decentralisatie heeft voor de provincie Limburg nieuwe verantwoordelijkheden opgeleverd. In 1999 hebben Gedeputeerde Staten van Limburg het beschermingsbeleid voor bedreigde soorten een nieuwe impuls gegeven. De nota Natuur & Landschap 2000-2010 voorziet in beleid voor behoud van deze soorten en hun leefgebieden naast het realiseren van de Provinciale Ecologische Structuur (PES). Het doel van dit beleid is om op korte termijn levensvatbare populaties van bedreigde soorten te bereiken. GS stellen jaarlijks 1 miljoen gulden voor de bescherming van bedreigde soorten beschikbaar waarvan 180.000 in 2001 voor de geelbuikvuurpad. Het budget voor bedreigde soorten is door GS met dit nieuwe natuurbeleid vertienvoudigd. Een projectvoorstel voor de vroedmeesterpad, uit te voeren in 2001, is voor goedkeuring in behandeling bij GS. Leidend bij de

bestedingen voor het behoud van soorten is de lijst van prioritaire soorten die GS om de twee jaar bijstelt. Daarnaast ontvangt GS van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij jaarlijks circa 350.000 gulden voor uitvoering van soortenbeschermingsplannen zoals van: geelbuik- en vroedmeesterpad, de hamster en de knoflookpad. Dit budget is sinds 1995 verviervoudigd. Daarmee is jaarlijks in totaal 1,35 miljoen gulden voor bescherming in Limburg beschikbaar. De landelijke soortenbescherming van het Ministerie van LNV sluit nauw aan op de programmering van de Provincie Limburg. Op landelijke schaal beschikt het ministerie van LNV per jaar in totaal over 4 miljoen gulden voor soortenbescherming. Een jaarprogramma voor de soortenbescherming wordt telkens opgesteld in overleg met het Provinciaal Faunaoverleg en de landelijke Klankbordgroep Soorten. Zo leveren diverse doelgroepen vanuit de natuur- en de soortenbescherming maar ook van het terreinbeheer en de landbouw een belangrijke bijdrage aan de bescherming van bedreigde soorten waarover GS en de regiodirectie Zuid van LNV, in de persoon van Rolf Ruks de regie voeren.

Jo Langeweg, Ankerpoort NV

Bij het verschijnen van de eerste nieuwsbrief geelbuikvuurpad & vroedmeesterpad willen wij niet achterblijven om ook onze visie hierop aan het papier toe te vertrouwen. Binnen de belangen van onze bedrijfsvoering hebben ook wij hart voor de natuur en werken wij graag mee aan het in stand houden van belangrijke flora en fauna. Vooral de kalksteengroeves blijken voor bepaalde soorten uitermate geschikt te zijn. Zaken als klimatologische omstandigheden, temperaturen, het afgesloten karakter, dus het ongestoord kunnen gedijen en meerdere zaken zorgen er voor dat steeds meer spontane ontwikkelingen plaatsvinden in de mergelgroeves.

Toen ik twee jaar geleden werd verzocht om mee te werken aan een beheersplan voor de groeve 't Rooth wist ik niet precies waar ik aan begon.

De groeve 't Rooth vormt een optimaal leefgebied voor de geelbuikvuurpad. Een beheer gericht op het behoud van de juiste levensomstandigheden is echter noodzakelijk

Maar nu dit plan al geruime tijd afgerond en in werking is moet ik zeggen dat exploitatie en natuurontwikkeling, in goed onderling overleg, uitstekend samen kunnen gaan. Ankerpoort heeft toen ingestemd met een intergrale begrazing in de hele groeve, dus ook buiten de begrenzing

van het Beschermd Natuurmonument. Als men respect weet op te brengen voor elkaars doelstellingen kunnen wij samen zeer veel betekenen voor natuurontwikkeling in kalksteengroeves zonder elkaar voor de voeten te lopen. Een van de voorbeelden in deze is natuurlijk de reddingsoperatie van de geelbuikvuurpad. In onderling overleg is gekozen voor het aanleggen van zogenaamde basisbiotopen. Het resultaat ervan is zeker dit jaar duidelijk geworden. De vele tientallen jonge geelbuikjes die ik dit jaar geboren heb zien worden hebben ook mij enthousiast gemaakt.

Ankerpoort zal dan ook haar medewerking verlenen aan het aanleggen van twee basisbiotopen buiten het beschermd gebied en wel in een zonnig gelegen graslandje waar lang geleden de breekinstallaties hebben gestaan en op een eveneens zonnig plek langs een locatie die het "mergelbroodje" wordt genoemd. Bekeken zal worden om beide biotopen, op ons voorstel, met natuurlijke materialen (löss) te maken. Dit is een van de manieren waarop wij willen meewerken aan de verdere ontwikkeling van de natuur en instandhouding van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad.

De volgende Nieuwsbrief verschijnt in juni 2001.

Daarin onder meer de volgende zaken:

- Geelbuikvuurpad in een Limburgse Wijngaard.
- Limburgs Landschap gaat werken aan verbindingzones voor de geelbuikvuurpad.

Reacties en ingezonden stukken zijn welkom op het redactieadres.

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van:
provincie Limburg en het Ministerie van LNV directie Zuid
en is verkrijgbaar bij:

Provincie Limburg, afdeling Groen
Tel: 043 - 389 99 44 Email: n.h.g.sassen@prvlimburg.nl

Provincie

Limburg

landbouw, natuurbeheer
en visserij

Redactie

Ben Crombaghs & Wilbert Bosman

Redactieadres

Bureau Natuurbalans-Limes divergens
postbus 31070 6503 CB Nijmegen
tel. 024 - 352 88 82 (Ben Crombaghs)
Natuurbalans@sci.kun.nl

Lay-out

Bureau Natuurbalans- Limes divergens, Nijmegen
in samenwerking met Bureau Wissel, Ooij

Oplage: 250 exemplaren

Foto's

B. Crombaghs, W. Bosman, P. van Hoof & R. Krekels

Zo'n drie jaar geleden is op de helling een tiental poeltjes aangelegd. Elke volgende poel is niet meer dan enige tientallen meters verwijderd van de vorige. In geen van deze poelen is ooit een geelbuik gesignaleerd. Wel zijn de nieuwe poelen allen bevolkt door bruine kikker en alpenwater-salamander.

Drie jaar geleden is onder aan de helling waarin poelen liggen een fraai brongebiedje met veel langzaam stromend en stilstaand kwelwater ingericht als natuurgebied. De vele populieren die het gebied beschaduwden zijn omgehakt en het moerasgebiedje wordt nu extensief beweide door koeien. In droge jaren droogt het moeras grotendeels op. Roer en Overmaas heeft er inmiddels enkele waterterjes aangelegd. Hopelijk biedt dit gebiedje nieuwe mogelijkheden voor de geelbuik-populatie van Wahlwiller. Daarop is dan ook mijn hoop gevestigd, anders ben ik bang dat deze uiterst kwetsbare populatie vroeger of later alsnog verloren gaat.

Kenmerken van de larven van vroedmeester en geelbuik

Larve van de vroedmeesterpad. Kenmerkend zijn de lichtbruin/grijze kleur, de visgraatstructuur op de staart en een groot aantal scherpe zwarte vlekjes op de staartzoom.

Larve van de geelbuikvuurpad. De larven zijn meestal wat donkerder van kleur, de visgraatstructuur op de staart ontbreekt of is zeer vaag. De zwarte pigmentvlekken op de staartzoom zijn veel minder scherp afgebakend. De huid onder de buik is dik en heel doorzichtig en wekt de indruk van een geleachtige laag.

De volgende Nieuwsbrief verschijnt in juli 2002.

Daarin onder meer de volgende zaken:

- Een actueel verspreidingsbeeld van de vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad in het nieuwe beheersplan voor Beschermd Natuurmonument 'Groeve 't Rooth'.

Reacties en ingezonden stukken zijn welkom op het redactieadres.

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in opdracht van: Provincie Limburg en het Ministerie van LNV directie Zuid en is verkrijgbaar bij:

Provincie Limburg, afdeling Groen
Tel: 043 - 389 99 44 Email: nhg.sassen@pvl limburg.nl

Provincie

Limburg

landbouw, natuurbeheer
en visserij

Oplage: 250 exemplaren

Foto's
W. Bosman, B. Crombaghs, M. Dorenbosch, P. van Hoof,
R. Krekels en R. Ruks

Lay-out
Bureau Natuurbalans-Limes divergens, Nijmegen
in samenwerking met Bureau Groenlanden, Ooij

Redactie
Ben Crombaghs & Wilbert Bosman

Redactieadres
Bureau Natuurbalans-Limes divergens
postbus 34070 6503 CB Nijmegen
tel. 024 - 352 88 82 (Ben Crombaghs)
Crombaghs@natuurbalans.nl

Stand van zaken over de uitvoering van het Beschermingsplan geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad

WAAROM DEZE NIEUWSBRIEF

Deze nieuwsbrief is een initiatief van het 'Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad'. Het Platform doet met regelmaat verslag van de maatregelen die in het kader van het Beschermingsplan vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad worden uitgevoerd. Er is veel werk te doen! Alle organisaties die zich bezig houden met onderzoek, planontwikkeling, uitvoering en coördinatie van het Beschermingsplan zijn in het Platform vertegenwoordigd.

In 2000 ging de aandacht van het Platform vrijwel geheel uit naar het behoud van de geelbuikvuurpad. Een reeks van ad hoc maatregelen die in 2000 zijn uitgevoerd in de laatste leefgebieden leidden tot een goed voortplantings succes. Dat was ook hard nodig want de soort balanceert op het randje van uitsterven. In 2001 wordt het habitatrestel voor de geelbuikvuurpad voortgezet. In deze nieuwsbrief leest U hier meer over.

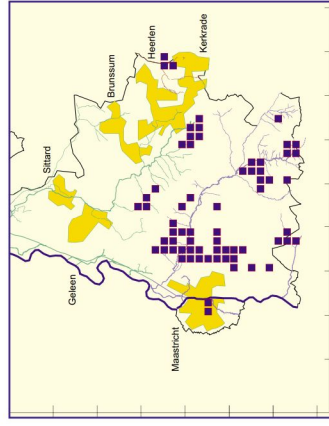
Nu bij de geelbuikvuurpad 'de druk wat van de ketel is' zal er in 2001 veel aandacht zijn voor de vroedmeesterpad. Ook met deze soort gaat het niet goed. Een probleem is het feit dat een actueel verspreidingsbeeld van de vroedmeesterpad ontbreekt. Daarom wordt in 2001 gestart met een gebiedsdekkend verspreidingsonderzoek. In deze nieuwsbrief roepen wij iedereen op om hier aan mee te werken.

Als laatste laten beleidsmakers, vrijwilligers en terreinbeheerders in een serie korte interviews hun mening horen over bescherming van de geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in woord en gebaar.

DE VROEDMEESTERPAD, OPSPO-RING VERZOCHT

In 2001 wordt in opdracht van het Ministerie van LNV en de provincie Limburg een onderzoek

uitgevoerd naar het huidige voorkomen van de vroedmeesterpad. Hiertoe worden alle lokaties onderzocht waar de soort vanaf 1980 nog is waargenomen. Het Natuurhistorisch Genootschap stelde hiervoor gegevens uit de databank beschikbaar. In de periode juni-augustus worden al deze lokaties drie maal onderzocht. Er wordt zowel geluisterd naar kooractiviteit van de vroedmeesterpad als gekeken naar de aanwezigheid van vroedmeesterpadden en hun larven in of bij poelen. De larven van de soort zijn gemakkelijk te herkennen. Foto's zijn in deze nieuwsbrief opgenomen.

Waarnemingen van de vroedmeesterpad in Limburg in de periode 1980-2000.

De eerste resultaten van het onderzoek stemmen niet direct tot optimisme: in juni 2001 kon er in de 'Meertensgroeve' en de 'Curfsgroeve', ooit bolwerken van de vroedmeesterpad in Limburg, nog geen enkele larve worden gevangen. In de jaren '80 kwamen hier enkele honderden vroedmeesterpadden voor. De verbossing van de groeves is de belangrijkste oorzaak voor deze achteruitgang. Hopelijk wordt er later in het seizoen alsnog voortplanting vastgesteld.

Ondertussen worden er gelukkig ook nieuwe gebieden gekoloniseerd. Het is daarom nog te vroeg om een balans op te maken. Meer hierover leest U in de volgende nieuwsbrief.

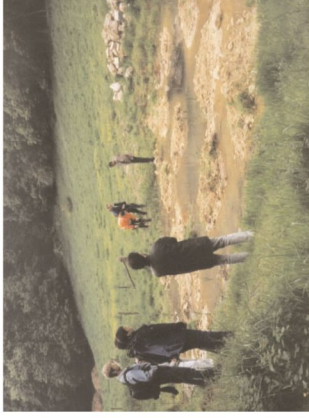
OOK U KUNT MEEHELPEN!

Door het Natuurhistorisch Genootschap worden veel gegevens verzameld over het voorkomen van de vroedmeesterpad. Toch blijkt dat veel waarnemingen van de soort het Genootschap nooit bereiken. Een actueel verspreidingsbeeld is voor een adequate bescherming echt onmisbaar. Dat kan alleen als iedereen hier aan mee werkt.

- Kent U nog leefgebieden van de vroedmeesterpad?
- Heeft U ergens dieren horen roepen?
- Heeft U ergens larven gevangen?

Indien U één van deze vragen met 'ja' beantwoordt, en U weet niet zeker of deze locaties bij het Natuurhistorisch Genootschap bekend zijn, twijfel dan niet en geef ze aan het redactiedadres door. Op deze wijze draagt U bij aan het behoud van 'het klingelke', een amfibiesoort die net zo karakteristiek is voor Limburg als de Sint Servaas!

Leden van het Platform Geelblikvuurpad en vroedmeesterpad tijdens de bijeenkomst in mei 2001. Het Platform komt jaarlijks twee maal bijeen waarbij nieuwe plannen worden doorgesproken en uitgevoerde maatregelen worden geïnspecteerd. Foto A. Ruks (Min. LNV Directie Zuid).

VOORTGANG AANLEG BASISBIOTOPEN VOOR DE GEELBLIKVUURPAD, ER IS AL HEEL WAT WERK VERZET

Ondanks de MKZ-crisis is het toch gelukt om dit voorjaar in alle leefgebieden van de geelblikvuurpad het habitat te verbeteren. Veel waardering gaat uit naar de Provincie, naar terreinbeherende organisaties zoals het Limburgs Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer, naar het Waterschap Roer en Overmaas en naar Ankersmit maaltbedrijven bv. Dankzij hun inzet was het mogelijk dat de Stichting IKL onderhoudsmaatregelen kon uitvoeren en in alle leefgebieden nieuwe basisbiotopen kon aanleggen.

BELEIDSMAKERS, BEHEERDERS EN VRIJWILLIGERS AAN HET WOORD

Harrie Huijben, eigenaar van het leefgebied in Wahlwiller

Ongeveer in 1985 is de eerste poel op mijn terrein gegraven in de helling ten noorden van de Selzerbeek bij Wahlwiller. De poel is ongeveer 8x4 meter. Door een amfibie-enthousiasteling, die zelf al jaren *Bombina variegata* fokte, is toen een klein aantal volwassen geelbuiken uitgezet in de poel. Ik denk ongeveer zes stuks. De geslachtsverdeling is onbekend. De geelbuiken stamden uit de Nekami-groeve bij Cadier en Keer. Mogelijk dat ook nog 1-2 exemplaren stamden uit de Julianagroeve. De dieren plantten zich direct het eerste jaar al voort. Na een aantal jaren begon de poel dicht te groeien met gewone waterbies, en steeds meer salamanders (alpenwatersalamander) koloniseerden de poel. De poel viel soms, in zomer of winter, lange perioden droog. Het aantal geelblikbroedsels werd minder en er werden minder volwassen dieren gesignaleerd. Na een aantal jaren werd de poel nog eens opnieuw aangelegd, maar groeide weer heel snel dicht. Daarnaast nam ook de beschaduwing sterk toe. Intussen was van voortplanting nog maar zelden sprake. Toch bleef het aantal op één dag gesignaleerde volwassen dieren in de loop der jaren schommelen rond de 5 tot 7. Het individualiseren van de afzonderlijke dieren werd niet gedaan. Hoe groot de populatie volwassen dieren was bleef dus onzeker.

Eind jaren tachtig werden twee nieuwe poeltjes, deze keer van beton, aangelegd binnen enkele tientallen meters van de eerste poel. Die twee nieuwe poelen werden direct gekoloniseerd door de geelbuiken en gedurende een aantal jaren metamorfoseerden tientallen larven, soms meer dan 100.

De grootste van de twee betonnen poelen hield het hele jaar water en diende na 5 tot 7 jaar niet meer als voortplantingspoel. Het tweede, kleinere, nieuwe poeltje viel elk jaar een periode droog. In regenrijke jaren is dit poeltje de enige plek waar voortplanting plaats vindt.

Midden jaren negentig heeft een geelblikf- hebber een aantal larven gervuld tegen larven die hij had gekweekt en afkomstig waren uit 't Rooth. De gedachte was om zo in teelt tegen te gaan.

Het beekdal van de Selzerbeek voor de uitvoering van de maatregelen

..... en na de uitvoering !

Eén van de potentiële elfdztetplaatsen.

JULIANAGROEVE

Ook in de Julianagroeve is er door de Stichting het Limburgs Landschap en het IKL veel werk verzet. Een plaatselijk onder de naam 'zwembadpoel' bekend staande poel is voor de helft opgevuld met vuursteen waarover een toplaag van mergel is aangebracht zodat er aan één zijde een habitat is ontstaan dat ideaal is voor de geelbuik terwijl het andere deel door andere amfibiesoorten gebruikt kan worden. De eerste geelbuikvuurpad is er al gevonden. Dankzij een initiatief van de vereniging Natuurbehoud Cadier en Keer zijn er in de groeve drie nieuwe basisbiotopen aangelegd. Het is nu wachten tot de eerste geelbuikvuurpadden ook dit deel van de groeve opnieuw zullen koloniseren. Ook is er een spectaculair natuurverschijnsel te bewonderen. Eén van de steile wanden in de groeve is deels ingestort, het materiaal is op de helling neergekomen en vormt nu prachtig nieuw leefgebied voor de vroedmeesterpad en de geelbuikvuurpad.

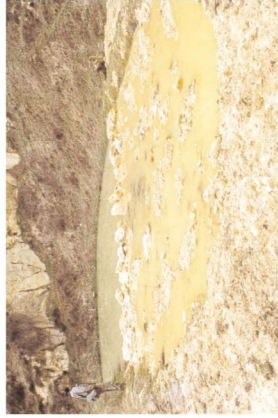
4

Spontane natuurontwikkeling in de Julianagroeve. Begin juni 2001 stortte een steilrand over grote hoogte in. Dit leverde schitterend nieuw landbiotoop voor de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad op.

Recente ontwikkeling van nieuwe basisbiotopen in de Julianagroeve.

De 'zwembadpoel' is deels opgevuld met vuursteen en mergel. In juni 2001 werd hier (voor het eerst sinds 1997) weer een geelbuikvuurpad gevonden.

BERGHOFWEIDE

In de Berghof is in een van de hellingweiden van Natuurmonumenten door het IKL een aantal duo-poelen aangelegd voor de geelbuik. Op korte termijn worden er door Natuurmonumenten nieuwe kansen voor biotoopaanleg onderzocht.

GERENDAL

In opdracht van Staatsbosbeheer heeft Stichting IKL in het Gerendal een groot aantal habitatverbeteringen uitgevoerd. Een grote weilandpoel is uitgediept waardoor deze langer water houdt. Op diverse plaatsen is schrikdraad verwijderd zodat koeien de poelen en de poeloevers kunnen begrazen.

Rondom twee waterreservoirs zijn in de bodem verzonken ondiepe betonnen bakken geplaatst waar het water uit de drinkbakken in overloopt. In het laagste deel van een droogdal is een basisbiotoop ontwikkeld door de aanleg van een dwarsdijkje. Afspoelend regenwater stagneert hier in de toekomst. Een zuidelijk daarvan gelegen weilandpoel is omgevormd tot basisbiotoop. Op pagina 6 vertelt de heer Jonkman, districtshoofd van Staatsbosbeheer, U hier meer over.

WAHLWILLER

In Wahlwiller is het Waterschap Roer & Overmaas zeer voortvarend te werk gegaan. Er zijn maar liefst zes potentiële voortplantingswateren voor de geelbuik aan de voet van een steilrand langs de Selzerbeek aangelegd. Hier is sprake van een complexe kwelsituatie, waardoor sommige poeltjes direct na aanleg 'vol kwelden', terwijl andere, nota bene lager gelegen poeltjes, geen druppel water kregen. Enkele regenbuien brachten hier snel verandering in. De sterke variatie in water-aanvoer (vooral ondiepe kwel, vooral neerslagwater of een combinatie van beiden) is zeer interessant. In een van de wateren is zelfs een bronnetje aangesneden, het water welt er voortdurend uit op, een prachtig gezicht! Inmiddels zijn in dit gebied de eerste geelbuiken gesignaleerd. Het ziet er dus hoopvol uit.

Op de hoger gelegen terrassen is door het IKL ongeveer de helft van alle poelen geschikt gemaakt voor de geelbuik door ze op te vullen zodat er onder gunstige omstandigheden nog 20 tot 30 cm water in staat. Ook zijn de rasters rondom de waterrijes verwijderd zodat de grazende schapen er toegang tot hebben. Eén graft is plaatselijk gekapt zodat een grote poel in het gebied meer zon krijgt.

Een amplex van de geelbuikvuurpad. Tegenwoordig een heel zeldzaam fenomeen door het nog geringe aantal volwassen dieren. Hopelijk verandert dit in de toekomst.

Een van de poelen in Wahlwiller, die is verondiept en grotendeels is opgevuld met grond. Hierdoor is er weer sprake van een pionierstadium. In 2001 zijn er al herhaaldelijk geelbuikvuurpadden in waargenomen.

De typische 'Unkenreflex' van de geelbuikvuurpad. Het beest draait zich niet snel op zijn rug, maar keert enkel de felgele handpalmen naar buiten.

5

BELEIDSMAKERS, BEHEERDERS EN VRIJWILLIGERS AAN HET WOORD

Gerard Jonkman, districtshoofd Staatsbosbeheer Zuid- en Midden Limburg

Bij het uitkomen van het soortbeschermingsplan voor de geelbuike vuurpad en voedmeesterpad heeft Staatsbosbeheer aangegeven, om op basis van de nieuwe kennis, spoedig maatregelen te gaan uitvoeren.

Voor de geelbuike vuurpad in het Gerendal geldt dat er in de toekomst geen enkel voorplantingsseizoen meer voorbij mag gaan zonder goede voortplantingsmogelijkheden. In maart en april zouden dan ook de voorgestelde maatregelen uitgevoerd worden, ware het niet dat de Mond- en Klauwzeerziekte dit onmogelijk maakte. Uiteindelijk konden pas half juni de ingrepen worden uitgevoerd.

Op de eerste plaats is een kleine poel vlakbij de schaapskooi aanmerkelijk uitgebreid en daarmee omgevormd tot basisbiotoop. Op dezelfde helling, zo'n 50 meter 'hogerop', is een nieuw basisbiotoop ontwikkeld, dat voor de watervoorziening afhankelijk is van afstromend regenwater. De aanleg vond plaats door de aanleg van een klein dijke (ca 50 cm hoog), waardoor het afstromend water in de toekomst in een vlakte van circa 200 m² stagneert.

Een poel naast de Gerendalseweg, die door sterke inspoeling van löss ongeschikt was geworden als eiafzetplaats, is gedeeltelijk opgeschoond en kan in 2001 weer goed als voortplantingsbiotoop functioneren.

Op de hellingen bij een tweetal bestaande drinkbakken zijn speciaal voor de geelbuike vuurpad enkele bakken bijgeplaatst. Ze zijn verbonden met de huidige drinkbakken, zodat er altijd voldoende water in aanwezig is. De bakken zijn op zodanige wijze ingegraven dat de bovenrand gelijk ligt met het maaiveld, ze zijn dus voor de geelbuike toegankelijk. Op de bodem is een flinke laag modder aangebracht.

Uiteraard zijn er nu nog geen resultaten te melden; dat gebeurt in de volgende nieuwsbrief. De poel in het weiland tussen het Beheerscentrum van Staatsbosbeheer en de naastliggende woning wordt in de herfst

opgeschoond met speciale aandacht voor de eisen van de voedmeesterpad. Ook deze soort wordt door Staatsbosbeheer niet vergeten.

Verder zijn de bestaande poelen toegankelijk gemaakt voor het vee, dit om te veel beschaduwing te voorkomen. De maatregelen konden uitgevoerd worden dankzij intensieve samenwerking tussen Bureau Natuurbalans, Bureau Groenlanden, de Stichting IKL, aannemer Vaessen uit Amby en Staatsbosbeheer.

Door het diepste deel van dit droogdal vindt veel oppervlakkige waterafvoer plaats. Door de ontwikkeling van een komvormige laagte en de aanleg van een klein dwarsdijke (A) stagneert het water hier in de toekomst. Het resultaat is hopelijk een nieuwe eiafzetplaats voor de geelbuike vuurpad.

In het Gerendal stonden enkele betonnen drinkbakken voor vee. Door ze in de grond te laten verzinken dienen ze nu twee functies; drinkplaats voor vee, en eiafzetplaats voor de geelbuike vuurpad. De soort werd vroeger regelmatig in dergelijke bakken gevonden.

GROEVE 'T ROOTH

In 't Rooth zijn Stichting Limburgs Landschap, de Stichting IKL en Ankersmit Maalbedrijven bv samen druk bezig geweest met de uitvoering van maatregelen. Op 'de Merapi' in de groeve en in een grasland van het Limburgs Landschap, buiten de groeve, zijn in mei 2001 twee nieuwe basisbiotopen aangelegd. Een in 2000 aangelegd basisbiotoop in het grasland buiten de groeve is opgevuld met mergel en oogt nu zeer geschikt voor de geelbuike vuurpad. In 2001 is het gekoloniseerd door twee jaar oude geelbuike vuurpaden. Ook in 2001 voltooidde basisbiotopen zijn al geelbuike vuurpaden gesignaleerd. In de vuursteenhopen langs het

Het basisbiotoop op de Merapi kwam ondanks de tijdelijke stop door de MKZ-crisis toch nog gereed voor de voortplantingsactiviteit van de geelbuike begun. Binnen twee weken na voltooiing zijn er volwassen dieren gevonden en werd er voortplanting vastgesteld.

water zitten al de eerste voedmeestermannetjes met eisnoeren. De basisbiotoop in de schapenwei (zie nieuwsbrief 1) is teruggebracht in een pionierstadium. Van de 'duo-poelen' in de groeve is er steeds één verondiept om ook in deze wateren een instabiel karakter te creëren.

De eerste poelen in groeve 't Rooth ontstonden op plaatsen waar vrachtwagens de bodem sterk verdichtten. Op deze plaatsen stagneerde na heftige regenval water. Dit werd door de geelbuike vuurpad als voortplantingsplaats benut. Ankersmit Maalbedrijven bv gaat deze zomer, volgens een concept gebaseerd op dit procédé, twee nieuwe basisbiotopen aanleggen.

Het gedeeltelijk opvullen met mergel van de duo-poelen in groeve 't Rooth leidde er toe dat er in 2001 weer eiafzet door de geelbuike vuurpad plaats vond. De verdrogingsgevoeligheid kan echter een probleem vormen.

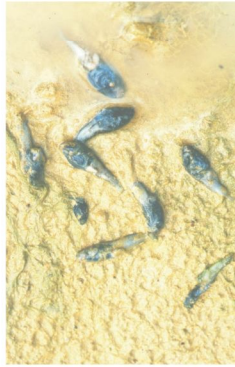

Ontwikkeling van landhabitat, kapvlakte op 'de Merapi'.

Stichting het Limburgs Landschap zal daaraan een bijdrage leveren op haar gronden, waarbij allereerst de verbinding tussen groeve 't Rooth en de Julianagroeve versterkt wordt. Hierdoor ontstaat één groot kerngebied voor de soort. Daarnaast richt de aandacht van het Limburgs Landschap zich op de realisering van een verbindingzone vanuit de groeve 't Rooth in noordelijk richting. Via de Mettenberg en de Kregelberg kunnen kansrijke nieuwe leefgebieden worden gekoloniseerd zoals de Mergelgroeve 'Blom' bij Terblijt, de Meerterengroeve in Vilt en het Ceuldal. De realisering vergt een goede samenwerking tussen verschillende organisaties. Limburgs Landschap hoopt op deze wijze een belangrijke bijdrage te leveren aan het behoud van de geelbuikvuurpad in Limburg.

Het aantal locaties waar in 2001 op grote schaal vroedmeesterpadlarven metamorfoseerden was niet groot.

Op nogal wat vindplaatsen kwam er van voorplanting in 2001 weinig terecht, bijvoorbeeld door het vroegtijdig droogvallen van het voortplantingswater.

De volgende Nieuwsbrief verschijnt in het najaar van 2002.

Daarin onder meer de volgende zaken:

- Een verslag van een bezoek aan enkele gebieden van de geelbuikvuurpad in Duitsland
- Ruim aandacht voor vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad in het nieuwe beheersplan voor Beschermd Natuurmonument 'Groeve 't Rooth'.
- Wat kunnen cultuurhistorie, toerisme en recreatie betekenen voor de vroedmeesterpad?

Reacties en ingezonden stukken zijn welkom op het redactieadres.

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in opdracht van: Provincie Limburg en het Ministerie van LNV en is verkrijgbaar bij:
Provincie Limburg, afdeling Groen
Tel: 043 - 389 99 44 Email: mhg.sassen@pvl limburg.nl

Provincie

Limburg

landbouw, natuurbeheer
en visserij

Redactie
Ben Crombaghs & Wilbert Bosman

Redactieadres
Bureau Natuurbalans-Limes divergens
postbus 31070 6503 CB Nijmegen
tel. 024 - 352 88 82 (Ben Crombaghs)
Crombaghs@natuurbalans.nl

Lay-out
Bureau Natuurbalans-Limes divergens, Nijmegen
in samenwerking met Bureau Groenlanden, Ooij

Oplage: 250 exemplaren

Foto's
W. Bosman, B. Crombaghs, M. Dorenbosch, P. van Hoof
en R. Krickels

jaargang 3, nummer 1, februari 2002

Stand van zaken over de uitvoering van het Beschermingsplan geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad

WAAROM DEZE NIEUWSBRIEF

Met deze nieuwsbrief houden de organisaties die in het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad vertegenwoordigd zijn u op de hoogte van de vorderingen met betrekking tot de uitvoering van actiepunten zoals die zijn beschreven in het Beschermingsplan vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad (Min. LNV; Lenders, 2000). In deze derde nieuwsbrief treft U een overzicht aan van de ontwikkelingen in 2001 in de laatste populaties van de geelbuikvuurpad, waarmee het na een periode van sterke achteruitgang, weer iets beter gaat. De eerste inspanningen voor habitattherstel beginnen op sommige lokaties vrucht af te werpen.

1

AANDACHT VOOR DE VROEDMEESTERPAD

Ook de vroedmeesterpad kreeg in 2001 ruim aandacht. Samen met de Provincie Limburg, het Natuurhistorisch Genootschap, RAVON en andere organisaties vertegenwoordigd in het Platform is er in 2001 hard gewerkt aan een actueel verspreidingsbeeld. De resultaten van het onderzoek stemmen niet tot optimisme.

Over de periode 1958-2001 wordt in deze nieuwsbrief het voorkomen van de vroedmeesterpad in drie tijdsintervallen besproken. Het complete verspreidingsbeeld is gebruikt om de zwaartepunten in de verspreiding in Zuid-Limburg, 'de kernleefgebieden', te begrenzen. U leest in deze nieuwsbrief meer over de huidige kwaliteit van deze kernleefgebieden en de vitaliteit van de populaties.

Met de geelbuikvuurpad gaat het op sommige vindplaatsen in Limburg gelukkig weer iets beter. De soort werd in het verleden vaak aangetroffen in karresporen. Tegenwoordig is dat nog maar zelden het geval.

terminologie 'biotoop' en 'habitat'. Waarin komen amfibieën nu eigenlijk voor? U leest het op pagina 14.

Het is tenslotte verheugend te melden dat het Ministerie van LNV en de Provincie Limburg hebben besloten om de nieuwsbrief gezamenlijk uit te brengen waardoor het mogelijk was een

dubbeldruk nummer uit te geven. Misschien zal dit de komende periode vaker het geval zijn. De nieuwsbrief wordt daarmee dan een gezamenlijke uitgave van de Provincie Limburg en het Ministerie van LNV. Die extra ruimte is welkom, want als alles naar plan verloopt dan zal er de komende tijd veel te melden zijn.

In februari 2002 wordt in opdracht van het Staatsbosbeheer het basishabitat in het droogdalgrasland in het Gerendal van een ondoordringende bodem voorzien. De verwachting is dat de voortplantingsplaats die hier ontstaat al in 2002 door de geelbuikvuurpad zal worden benut.

DE VROEDMEESTERPAD: EEN OVERZICHT VAN DE HISTORIE IN LIMBURG

Inleiding

Omdat de geelbuikvuurpad direct met uitsterven werd bedreigd eiste deze soort in 2000, het jaar dat het Beschermingsplan van start ging, alle aandacht op. De voedmeesterpad is iets algemener dan de geelbuikvuurpad, maar ook hier wordt aangenomen dat er sprake is van een bedreigde situatie.

Niet voor niets is de soort opgenomen in het Beschermingsplan (Min. LNV; Lenders, 2000). Hoogste tijd voor actie dus.

Omdat geen actueel beeld bestond van de verspreiding van de voedmeesterpad is in 2001 een inventarisatie uitgevoerd en is de kwaliteit van de resterende leefgebieden onderzocht.

BELEIDSMAKERS, BEHERDERS EN VRIJWILLIGERS AAN HET WOORD

Om onderscheid te maken tussen de afzonderlijke belangen van planten en dieren verdient het aanbeveling om bij planten over 'de biotoop' en bij dieren over 'de habitat' te spreken, als daarmee respectievelijk de groeiplaats en het leefgebied wordt bedoeld. Ook voor een leek zal het op die manier duidelijk zijn dat dieren de ruimte anders benutten dan planten. Er valt veel meer over te zeggen, maar dat valt buiten het bestek van dit stukje. Uit praktische overwegingen (het faunistisch beheer krijgt weinig aandacht in het algemene natuurbeheer) wordt nu alleen het gebruik van het woord 'habitat' aanbevolen voor 'leefgebied', zodat meer mensen zich bewust worden van het belang van een adequaat faunistisch natuurbeheer in Nederland.

Arjan Ova, Stichting het Limburgs Landschap

Toekomst van de geelbuikvuurpad in terreinen van Het Limburgs Landschap.

De Julianagroeven en delen van Beschermd Natuurmonument Groeve 't Rooth zijn bij het Limburgs Landschap in beheer. In 't Rooth is de verbetering van het leefgebied voor de Geelbuikvuurpad al goed gestart. Het Limburgs Landschap is al in de winter van 2000/2001 in de Julianagroeven aan de slag gegaan. Samen met de Vereniging tot Natuurbehoud Cadier en Keer en IKL is in deze periode een zogenaamd 'basishabitat' voor Nederlands zeldzaamste amfibiesoort aangelegd.

Na de goede voortplantingsresultaten in dit (speciaal op de ecologie van de Geelbuikvuurpad afgestemde) waterhabitat in 't Rooth in 2000 lijkt dit de beste manier om ook in de Julianagroeven weer Geelbuiken te laten terugkeren. Gezien de korte afstand tot 't Rooth hopen wij al in 2001 succes te hebben. Daarmee zijn we er echter niet. Ook wordt er door Limburgs Landschap geïnvesteerd in betere uitwisselingsmogelijkheden tussen de laatste Limburgse leefgebieden van de Geelbuikvuurpad.

In juni 2001 werd een nieuw basishabitat buiten de groeve 't Rooth voltooid. Amper 3 weken later werden er de eerste subadulte geelbuikvuurpadden gevonden. Tot in september zijn er met regelmaat dieren aangetroffen. De voedmeesterpad plantte zich hier in 2001 al voort.

Op diverse plaatsen in het Mergelland treft men dagzomende steilrandjes aan van mergel, die getuigen van kleinschalige winning in het verleden. Hier kan optimaal leefgebied voor de voedmeesterpad en de geelbuikvuurpad worden ontwikkeld.

Basishabitat 18, het eerste dat werd aangelegd, stond in 2001 lange tijd droog. Op deze wijze blijft het pionierkarakter hopenlijk gehandhaafd. De aanwezigheid van voldoende andere voortplantingswateren is dan wel van belang.

BELEIDSMAKERS, BEHEEDERS EN VRIJWILLIGERS AAN HET WOORD

Ton Stumpel, senior-onderzoeker onderzoeksinstituut 'Alterra'.

Het aantal bedreigde diersoorten in Nederland neemt toe. Als we er van uitgaan dat de biodiversiteit ook in Nederland bewaard moet worden, moet het natuurbeheer zich steeds meer toespitsen op de bescherming en het beheer van de leefgebieden van die dieren. Doordat de ecologie daarbij centraal staat vergt dat een andere benadering dan bij planten. Om dat onderscheid duidelijk te maken wordt gepleit voor een terminologie die geen aanleiding tot misverstanden kan geven.

Ecologie is de studie van relaties tussen organismen (planten, dieren, mensen) en hun omgeving. Er zijn zeer veel van dergelijke relaties en vele zijn onderling afhankelijk. Dat maakt ecologie tot een buitengewoon ingewikkeld studiegebied. Slechts van enkele organismen zijn deze relaties diepgaand ontrafeld. In het natuurbeheer is het moeilijk om met alle eisen van een bepaald organisme rekening te houden, eenvoudig omdat daarover te weinig kennis bestaat. Men richt zich daarom op het beheer van systemen en neemt aan dat daarmee alle onderliggende relaties behouden blijven. Dit concept staat onder druk omdat in het door de mens gemanipuleerde landschap van Nederland veel organismen achteruitgaan of zelfs in hun voortbestaan worden bedreigd. Er vindt ook soortgericht beheer plaats, grotendeels gebaseerd op de beperkte beschikbare kennis van de ecologie van de betreffende soorten in combinatie met kennis van de kenmerken van de plek waar deze voorkomen. In de praktijk gebeurde dit overigens al vele decennia. Doordat planten en vogels altijd het meest in de belangstelling hebben gestaan is het natuurbeheer traditioneel op hun waarden afgestemd. Lange tijd heeft men volgehouden dat de dieren automatisch mee zouden profiteren van een goed botanisch beheer. Dat is maar zeer ten dele waar. Botanisch beheer is gericht op de aanwezigheid van soorten, terwijl faunistisch beheer ook wordt bepaald door de structuur van de vegetatie en het landschap (horizontale én verticale structuur). Door de meeste mensen

wordt de term 'biotoop' gebruikt voor zowel de groeiplaats van een plant of vegetatietype als voor het leefgebied van een diersoort. In het onderstaande wordt uitgelegd dat dit niet correct is en dat omwille van de duidelijkheid het natuurbeheer gebaat is bij terminologisch onderscheid tussen de groeiplaats van een plant en het leefgebied van een dier.

Mannetjes van de voedmeesterpad dragen de eieren aan de achterpoten mee tot ze geheel ontwikkeld zijn. Als de eieren in het water worden afgezet komen ze vrijwel direct uit. De ogen van de kikkervisjes zijn hier al duidelijk te zien.

Het woord 'biotoop' is samengesteld uit de Griekse woorden 'bios' (leven) en 'topos' (plaats). Het is een correcte term voor de plaats waar zich een levensvorm ophoudt. De term wordt meestal gebruikt voor een homogeen gebied(je). Een essentieel verschil tussen planten en dieren is dat dieren zich actief verplaatsen (verspreiding door sporen en zaden en vegetatieve vermeerdering zijn van een andere orde). Bij die verplaatsingen worden biotopen doorkruist die geen functioneel onderdeel uitmaken van het leefgebied van die dieren. Veel dieren hebben aparte (in de ruimte gescheiden) plaatsen waar ze paren, waar hun eieren, larven of jongen zich ontwikkelen, waar ze voedsel zoeken, waar ze overwinteren, of waar ze zwervend terechtkomen. Deze plaatsen kunnen soms ver uit elkaar liggen en aan één periode in het seizoen zijn gebonden. Het geheel van deze plaatsen vormt het leefgebied van een diersoort. Om dit aan te duiden is het woord 'habitat' beschikbaar. Het is afgeleid van het Latijnse woord 'habitare' (wonen). In andere talen is men meer vertrouwd met deze term, hoewel die soms ook verkeerd wordt gebruikt en geïnterpreteerd.

Ter vergelijking wordt eerst de historische verspreiding van de soort in beeld gebracht. De publicaties van Daan (1962), Van Nieuwenhoven-Sunter *et al.*, (1964) en Duijghuisen *et al.*, (1976) vormden hiervoor de belangrijkste basis. Daarnaast is het archief van het Natuurhistorisch Genootschap en van de Stichting RAVON geraadpleegd. Samen met het onderzoek dat in 2001 is uitgevoerd wordt een verspreidingsbeeld gepresenteerd van de voedmeesterpad in drie periodes:

- De periode 1958-1975, op grond van de waarnemingen verwerkt in de eerder genoemde drie publicaties.
- De periode 1980-2000, op grond van waarnemingen uit het archief van het Natuurhistorisch genootschap en de Stichting RAVON, aangevuld met waarnemingen van derden.

- De situatie in 2001, het huidige verspreidingsbeeld. Dit werd verkregen door de uitvoering van een inventarisatie, waarbij de aanwijzingen van diverse personen en instanties van groot belang bleken.

De drie periodes worden afzonderlijk besproken. De huidige situatie krijgt hierbij de meeste aandacht, ze vormt immers de basis voor een plan van aanpak voor beheer en herstel van leefgebieden van de soort. In de wetenschap dat in één jaar geen volledig beeld van de verspreiding van de voedmeesterpad kan worden verkregen presenteren wij hier het meest actuele verspreidingsbeeld.

Ongetwijfeld hebben wij nog vindplaatsen over het hoofd gezien. Een lijst met vindplaatsen treft U aan in deze Nieuwsbrief. Mist U locaties op deze lijst, toon U dan een actief natuurbeschermer en geef ze aan ons door.

En van de oudste voorplantingswateren van de geelblikuurpad en de voedmeesterpad in het Gerendal is recent geheel opgeschoond. De poel was verland waardoor er geen voortplanting meer mogelijk was. Voor beide soorten zijn er nu weer goede kansen op reproductie.

DRIE PERIODEN VAN DE VROEDMEESTERPAD IN BEELD

DE PERIODE 1958-1975

Daan (1962) en van Nieuwenhoven-Sunier *et al.* (1964) beschrijven in hun publicaties in totaal 44 vindplaatsen van de vroedmeesterpad in Limburg. Vooral het onderzoek van Daan is degelijk opgezet en heeft betrekking op maar liefst 500 poelen. In het daaropvolgende decennium zijn er weliswaar meer waarnemingen van de soort beschreven, maar deze zijn vaak onvoldoende gedetailleerd aangegeven om tot één vindplaats te herleiden. Hierdoor is onduidelijk of het nieuwe vindplaatsen betreft. Voor de wind is het de vroedmeesterpad in die tijd in ieder geval niet gegaan. Dit blijkt uit het onderzoek van Duijghuisen *et al.* (1976). Zij onderzoeken een groot aantal wateren in Zuid-Limburg met speciale aandacht voor de poelen die ook onderzocht zijn door Daan (1962). Op meer dan de helft van die locaties werd de vroedmeesterpad niet meer aangetroffen.

Weliswaar werd er ook een aantal nieuwe locaties ontdekt, maar het totaal aantal vindplaatsen kwam in 1975 desondanks niet hoger dan 22, een halvering van de situatie ten opzichte van Daan.

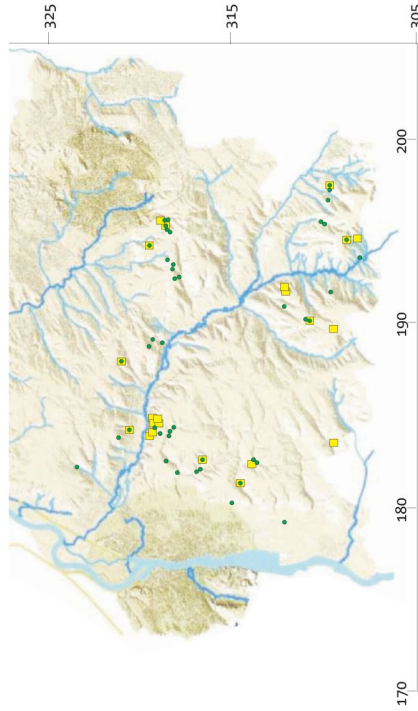
De onderzoeken scheppen duidelijkheid in drie zaken:

1. Het verspreidingsgebied, en de zwaartepunten

in de verspreiding van de vroedmeesterpad in Zuid-Limburg, in de periode 1958-1975.

2. Al in de periode 1958-1975 werd de vroedmeesterpad sterk in zijn voortbestaan bedreigd. Hoeveel locaties er al vóór 1958 verdwenen is onbekend.

3. De vroedmeesterpad is in deze periode vooral gevonden aan de randen van kalkrijke hellingbossen, maar daarnaast ook vrij veel bij huizen en zelfs tot midden in de dorpen. Groeves speelden volgens Daan (1962) in die tijd een ondergeschikte rol. Ze werden toen nog nauwelijks geëxploiteerd en er waren waarschijnlijk nauwelijks mogelijkheden voor voortplanting. Het feit dat overal meer dan de helft van de vindplaatsen van Daan (1962) in een tijdsbestek van 15 jaar verdween, doet echter het ergste vermoeden. Het uitblijven van onderhoud aan poelen is een belangrijke oorzaak geweest. Het is aannemelijk dat de afname representatief is voor het hele Mergelland. De achteruitgang was op zijn zachtst gezegd alarmerend en men kan gerust stellen dat deze constatering een belangrijke stimulans is geweest voor herstel en aanleg van poelen in het agrarisch cultuurlandschap in heel Nederland. In Zuid-Limburg zijn er sinds die tijd circa 1000 poelen aangelegd of hersteld. Het effect hiervan op het voorkomen van de vroedmeesterpad wordt hierna beschreven.

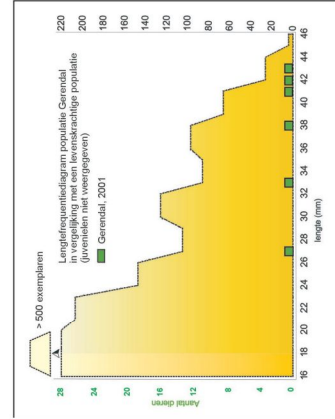
Waarnemingen van de vroedmeesterpad in Limburg in de periode 1958-1964 (groene cirkels, n=44) gebaseerd op de onderzoeken van Daan (1962), Nieuwenhoven-Sunier *et al.*, (1964) en waarnemingen uit 1975 (gele vierkanten, n = 22) van Duijghuisen *et al.*, (1976). Hoogtekaart Meetkundige Dienst, Delft.

GERENDAL

Het gaat nog niet goed met de populatie in het Gerendal. Het geschatte aantal dieren nam in af van 18 dieren in 2000 naar 5 dieren in 2001. Vorig jaar werd al duidelijk dat het om een 'vergrijpsde' groep dieren gaat. Waarschijnlijk zijn er in 2001 meerdere volwassen dieren gestorven.

Gelukking was er wel succesvolle voortplanting in 2001. In twee wateren werden in totaal 19 juvenielen gezien. Net als vorig jaar waren dit wateren waar in de loop van de zomer beheersmaatregelen zijn uitgevoerd. Beide liggen in het grote droogdalgrasland. Een van de wateren werd tijdelijk opengesteld voor vee waardoor de oevervegetatie werd weggevoerd en de oever deels vertrappt hetgeen gunstig is voor de geelbuikevuurpad. Kort daarna zwommen er larven van de geelbuikevuurpad in de poel.

Het andere water is vorig jaar ook al gebruikt als voortplantingsplaats maar om onduidelijke redenen mislukte de voortplanting toen meerdere keren. In 2001 is er een strook grond uit deze grotere dichtgeslibte poel verwijderd waardoor deze nu langer water houdt. Ook hier werden één week nadat het slib was verwijderd eiklonpen gevonden. Steeds weer blijken de geelbuiken direct op beheersmaatregelen te reageren. Toch is het vooralsnog onzeker of de populatie in het Gerendal het zal redden. Alles wordt nu in het werk gesteld om dit te bereiken. In het voorjaar van 2002 zal door Staatsbosbeheer in het droogdalgrasland een nieuw basishabitat worden gerealiseerd. Een bestaand water wordt omgevormd tot basishabitat.

		Aantal dieren	Populatie-omvang
Berghofwei	2000	1	?
	2001	1	?
Julianagroeven	2000	0	0
	2001	1	?
Gerendal	2000	10	18
	2001	6	6
't Rooth	2000	43	58
	2001	130	165
Wahlwiller	2000	12	16
	2001	39	52

Een overzicht in cijfers. De werkelijke aantallen waargenomen geelbuikevuurpadden (eerste kolom) en de schatting van de populatieomvang, berekend op basis van een vangst-terugvangstmethode

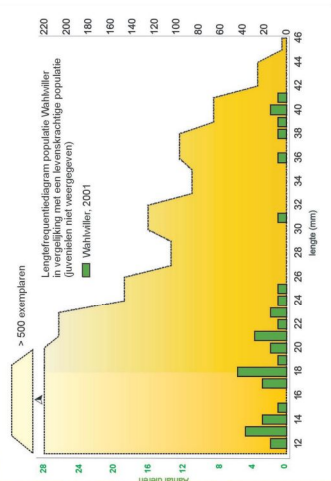
De dichtgeslibte poel waaruit in 2001 één strook grond is verwijderd. Korte tijd erna werden er al eieren van de geelbuikevuurpad gevonden. Door het opschonen gefaseerd uit te voeren ontstaat er steeds weer een pioniersituatie.

BERGHOFWEIDE

Ondanks de aanleg van een aantal nieuwe wateren in dit gebied door Natuurmonumenten zijn er in 2001 geen geelbuikevuurpadden meer aangetroffen. Net als in 2000 was er wel weer een melding van één dier in een tuinvijver op de Keutenberg. In 2002 worden de mogelijkheden onderzocht voor de aanleg van een nieuw basishabitat in dit gebied.

WAHLWILLER

De populatie in Wahlwiller groeide dit jaar naar 52 dieren. Dit is een verdrievoudiging ten opzichte van 2000 toen de populatieomvang op 16 dieren werd geschat. Deze toename is het gevolg van het goede voortplantings succes in 2000 toen er aan het einde van het seizoen naar schatting 200 juvenielen aanwezig waren. Het lengtefrequentie diagram laat het effect daarvan op de samenstelling van de populatie goed zien. Net als in 't Rooth was de voortplanting in 2001 minder goed dan in 2000. Door de geringere neerslag lag een groot deel van de wateren vrijwel de gehele zomer droog. Voortplanting vond daarom pas laat in het seizoen plaats, in de wateren die ook in 2000 werden gebruikt.

Het heel snel droogvallen van een van deze wateren deed daar een voortplantingsronde mislukken. In een kunststofbak die hier direct naast ligt was de voortplanting wel succesvol. Er werden zo'n 35 juvenielen geteld.

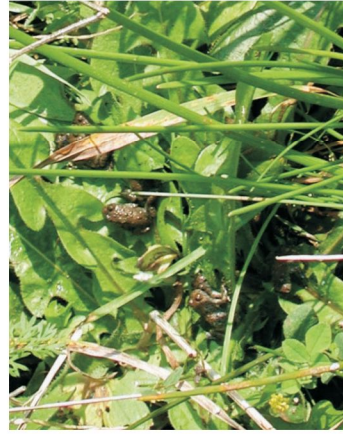
In het voorjaar van 2002 zullen er twee basishabitats in het gebied worden aangelegd. Als locatie zijn twee plaatsen in de buurt van de huidige voortplantingsplekken aangewezen. Hier is voor gekozen omdat hoger op de terrassen nog steeds goed voortplantingswater aanwezig is. De oevers van de Zelserbeek moeten in de toekomst een belangrijke verbindingzone gaan vormen waariangs nieuwe gebieden worden gekoloniseerd.

Een van de twee voortplantingsplaatsen van de geelbuikevuurpad in Wahlwiller stond in 2001 langdurig droog. Het voortplantingssucces was hierdoor matig. In het voorjaar van 2002 worden hier twee basishabitats aangelegd.

JULIANAGROEVE

Ondanks het gereed komen van een aantal basishabitats zijn er tijdens het onderzoek in 2001 geen geelbuikevuurpadden gezien. Maar gelukkig zijn er meer mensen die rond kijken. Raymond Tilmans vond in de zomer bij de 'zwembadpoel' dichtbij de groeve een subadulte geelbuikevuurpad. Dit dier is vrijwel zeker afkomstig uit de dichtbij gelegen groeve 't Rooth. Het dier heeft een afstand van ongeveer 500 meter afgelegd. Blijkbaar kan deze afstand binnen een jaar worden overbrugd. Het lijkt nu slechts een kwestie van tijd totdat deze groeve weer door de geelbuikevuurpad zal worden gekoloniseerd.

Voortplanting vond in Wahlwiller pas laat in het seizoen plaats. Pas in juli stond er voldoende water in de voortplantingspoel. In september werden pas de eerste juvenielen, zonnend op een paardebloem, aangetroffen.

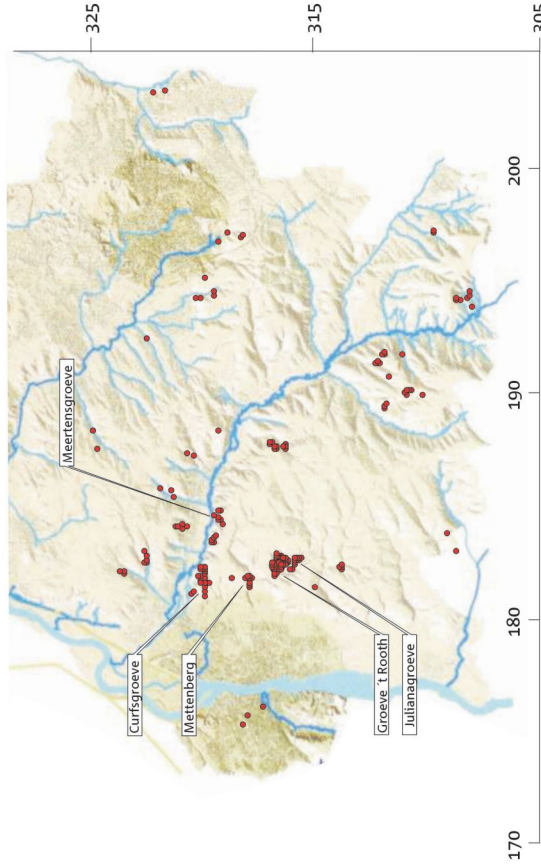
DE PERIODE 1980-2000

Er zijn uit deze periode waarnemingen van voedmeesterpadden uit 73 kilometerhokken in het waarnemingenarchief van het Natuurhistorisch Genootschap en de stichting RAVON opgenomen. In tegenstelling tot de eerder genoemde onderzoeken is van deze gegevens niet altijd duidelijk of het om voortplantingswateren gaat. Regelmatig is alleen bekend dat er voedmeesterpad voor kwam. In totaal gaat het om 169 vindplaatsaanduidingen. Vergelijkt men deze getallen met die uit de vorige periode, dan leidt dit tot de conclusie dat er in de periode 1980-2000 sprake is van een toename van vindplaatsen van de voedmeesterpad in het Mergelland. Met andere woorden de voedmeesterpad reageerde positief op herstel en aanleg van poelen. De grootste concentraties van vindplaatsen in deze kernleefgebieden treft men aan in- en bij kalksteen-, en zand- en grindgroeven.

De groeve Curfs bij Houthem-St Gerlach, de Meertensgroeve te Vilt zijn de bekendste. Er

kwamen honderden tot duizenden voedmeesterpadden voor. Het zal geen verbazing wekken dat poelen, die aangelegd werden in de directe omgeving van deze groeves, zeer snel door de voedmeesterpad werden gekoloniseerd. Deze concentraties van vindplaatsen zijn op de verspreidingskaart duidelijk herkenbaar. Zelfs een geologisch monument in Crapoel, een oude vuursteenmijn uit de Romeinse tijd, vormde een belangrijk voedmeesterpaddenhabitat, waarmee de Romeinen dus als de eerste beschermers van de voedmeesterpad in Limburg diene te worden beschouwd.

Ook grafen en oude bouwwerken zoals kerkhoven en oude boerderijen vormen, mits ze voldoende verstopplaatsen herbergen, geschikt leefgebied voor de soort. Voorbeelden zijn het kerkhof in Holset, de oude grotten bij de Krekelberg en de Mettenberg bij Bemelen, en de Hoge fronten te Maastricht.

Waarnemingen van de voedmeesterpad in Limburg in de periode 1980-2000 gebaseerd op de waarnemingsarchieven van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en de Stichting RAVON. Hoogtekaart Meetkundige Dienst, Delft.

De situatie voor de voedmeesterpad leek zich in de periode 1980-2000 duidelijk te verbeteren dankzij het feit dat er op grote schaal poelen werden aangelegd en hersteld. Enige nuancering is hier op zijn plaats:

- In de periode 1980-2000 heeft veel intensiever verspreidingsonderzoek plaatsgevonden naar amfibieën. Bij een deel van de vindplaatsen gaat het zonder twijfel om onbekende historische plekken.
- Een deel van de waarnemingen heeft betrekking op roeplaatsten zonder dat het voortplantingswater exact bekend is. Meerdere vindplaatsgegevens kunnen derhalve betrekking hebben op één voortplantingsplaats. Dit is bij de eerder besproken periode niet het geval.
- In de jaren 80 was er sprake van een aantal zeer grote populaties van de voedmeesterpad in enkele groeves in Limburg. Dit had tot gevolg

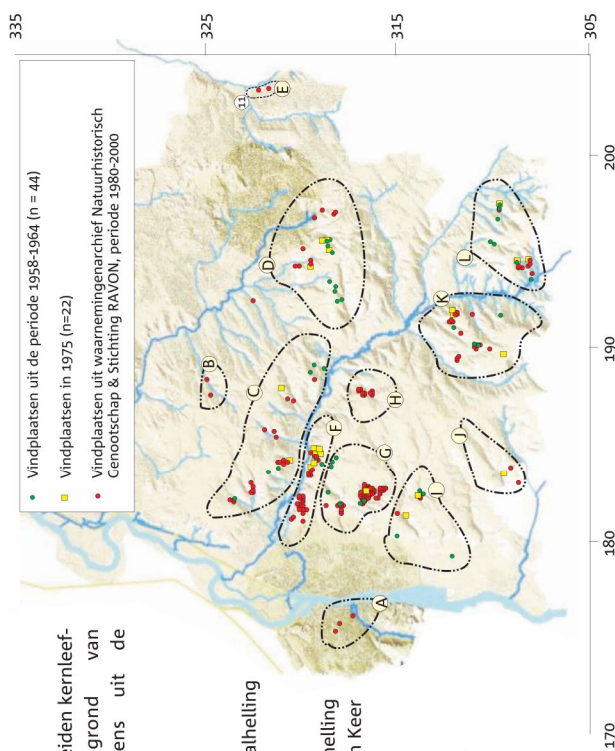
dat er veel uitzwerming naar aangrenzende (niet altijd even optimale geschikte) habitats plaats vond. Relatief veel vindplaatsen van de soort zijn in deze periode gemeld van de omgeving van de groeve 't Rooth, de Julianagroeven, de Curfsgroeven en de Meertensgroeven.

Hoe het ook zij, duidelijk is in ieder geval dat de soort de laatste 20 jaar op een behoorlijk aantal plaatsen in Zuid-Limburg is waargenomen. Voegt men de gegevens van de periode 1958-1975 en die van 1980-2000 samen, dan ontstaat een duidelijk beeld van het potentiële verspreidingsgebied van de soort in Limburg. Op grond van deze gegevens zijn de twaalf kernleefgebieden begrensd.

DE KERNLEEFGEBIEDEN

De twaalf onderscheiden kernleefgebieden op grond van verspreidingsgegevens uit de periode 1958-2000.

- A Maastricht
- B Helle, Nuth
- C Noordelijke geuldalhelling
- D Ubachsberg
- E Haanrade
- F Zuidelijke geuldalhelling
- G Bemelen-Cadier en Keer
- H Gerendal
- I Savelsbos
- J Mheer
- K Mechelen-Crapoel
- L Vijlen-Holset

Indeling van het potentiële areaal van de voedmeesterpad in Limburg in een twaalfal kernleefgebieden (A tot en met L). De indeling heeft plaats gevonden op basis van de spreiding van historische vindplaatsgegevens (Daan, 1964; Duifhuisen et al., 1976; waarnemingenarchief Natuurhistorisch Genootschap en Stichting RAVON, periode 1980-2000). Hoogtekaart Meetkundige Dienst, RWS, Delft.

HOE REAGEERT DE GEELBUIKVUURPAD OP HERSTEL VAN HABITAT?

In 2001 is het wel en wee van de geelbuikvuurpad in de laatste leefgebieden wederom onderzocht. Opmerkelijk was de vangst van een geelbuik in de Julianagroeven waar de soort al enkele jaren niet meer gezien is. In het vervolg van deze nieuwsbrief wordt de situatie per leefgebied kort besproken.

GROEVE 'T ROOTH

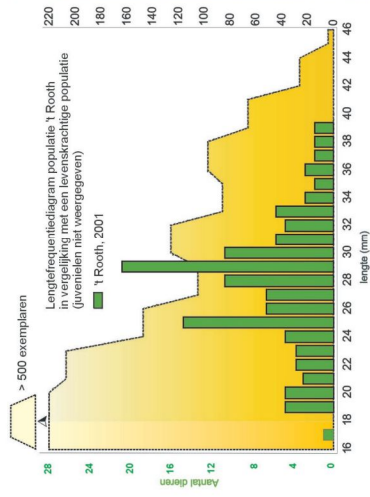
In groeve 't Rooth leeft op dit moment de grootste populatie van de geelbuikvuurpad in Nederland. Dit jaar groeide de populatie naar een geschat aantal van 165 dieren. Sinds onderzoek wordt gedaan aan deze populatie is ze nog niet zo groot geweest.

Het verschijnen van het beheersplan in 2000 voor het Beschermd Natuurmonument 'Groeve 't Rooth' en de start van de uitvoering van het Beschermingsplan, in goede samenwerking met alle belanghebbende partijen als Ankerpoort NV en Stichting het Limburgs Landschap, hebben er toe geleid dat er de laatste twee jaar een groot aantal maatregelen kon worden genomen. De geelbuikvuurpad profiteert hier nu van.

De twee basishabitats die in het voorjaar van 2001 zijn aangelegd werden direct door geelbuikvuurpadden gekoloniseerd. In de basishabitats op de Merapi kwam het ook tot succesvolle voortplanting. Aan het einde van de zomer struinden er zo'n 35 juvenielen rond. Het voortplantingssucces in de groeve was minder dan in 2000. Dit is mede veroorzaakt door het weer. Door de weinige regen in het voorjaar kwam de voortplanting pas laat op gang en was

De kudde geiten in groeve 't Rooth groeit gestaag, en bestaat nu al uit circa 40 exemplaren. Geiten voelen zich in de strenge omgeving uitstekend thuis. Begrazing met geiten is van belang om de totale verbossing van de groeve op de lange termijn te voorkomen.

niet zo explosief. Een andere belangrijke reden is dat de populatie nog steeds voor een groot deel uit jonge dieren bestaat. Deze deden in 2001 nog niet mee aan de voortplanting.

Uit twee jaar onderzoek blijkt dat de basishabitats de best bezette wateren in de groeve zijn. Niet alleen waren ze in 2001 weer allemaal gekoloniseerd, er werden ook de grootste aantallen dieren gezien. De oude wateren in de groeve waren een goede tweede gevolgd door de duo-poelen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat een deel van de duo-poelen een groot deel van de zomer droog lag. Van alle aanwezige duo-poelen is er in het voorjaar van 2001 steeds één deels opgevuld met bodemmateriaal, om een semi-permanent karakter te creëren. In 2002 wordt aan de hand van één duopool, die in de zomer van 2001 wel voldoende lang water bevatte, onderzocht of ze niet te veel zijn opgevuld.

Het is nog te vroeg om te juichen over het succes van de basishabitats. Uit het verleden is bekend dat nieuw aangelegde wateren vaak snel door de geelbuik worden bezet. Het is de komende jaren van belang om te onderzoeken of de basishabitats ook op langere termijn blijven voldoen aan de specifieke eisen van de geelbuikvuurpad.

HOE NU VERDER?

Na deze eerste inventarisatie om de actuele verspreiding van de voedmeesterpad goed in beeld te brengen kunnen in 2002 verdere stappen worden genomen. In opdracht van de provincie Limburg wordt in 2002 voor alle leefgebieden een programma met herstelmaatregelen opgesteld dat in de periode 2002-2004 zal worden uitgevoerd. De maatregelen worden door Stichting IKL uitgevoerd die hiervoor subsidie ontvangt van de provincie Limburg in samenwerking met Stichting het Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en particulieren. Allereerst zal in het voorjaar van 2002 op initiatief van de provincie Limburg in leefgebieden waar sprake is van uiterst bedreigde omstandigheden een reeks van noodmaatregelen worden uitgevoerd. Dit om te voorkomen dat de soort op sommige locaties alsnog uitsterft.

Het vijertje in de dorpskern van Holset is één van de eerste voedmeesterpadreservaten in Limburg. Lange tijd plantte de soort er zich met succes voort. Door achterstallig beheer vindt er tegenwoordig geen voortplanting meer plaats. Opschonen en het verwijderen van de vis zal op korte termijn plaatsvinden.

DE RESULTATEN VAN HET VERSPREIDINGSONDERZOEK IN 2001

Mogelijk resulteerden de eerste positieve resultaten van poelenaanleg in de periode 1980-2000 tot een verminderde aandacht voor de voedmeesterpad. Regelmatige controle en beheer van poelen met voedmeesterpad vond in ieder geval onvoldoende plaats.

Wanneer actief beheer uitblijft kan de soort weer net zo snel verdwijnen als ze gekomen is. Meerdere aanwijzingen duiden er op dat hiervan regelmatig sprake was. Echter een actueel verspreidingsbeeld ontbrak. Daarom zijn in opdracht van de provincie Limburg in 2001 alle bekende vindplaatsen opnieuw onderzocht. De historische verspreidingsgegevens vormden de basis voor het opzetten van dit verspreidingsonderzoek. Alle 177 wateren waar de voedmeesterpad ooit is waargenomen zijn in 2001 drie maal bemonsterd. Op 56 van de 177 onderzochte locaties (32%) zijn voedmeesterpadlarven waargenomen. Ten opzichte van de periode 1980-2000 is er sprake van een forse afname in vindplaatsen, maar gelukkig komt de soort nog steeds in tien van de twaalf kernleefgebieden voor. Het voert te ver om de bevindingen van het onderzoek hier uitvoerig te bespreken. Hiervoor wordt verwezen naar het rapport (Crombaghs & Bosman, 2002). De belangrijkste conclusies luiden:

- Nogal wat poelen die in de periode 1980-2000 zijn aangelegd of hersteld functioneerden gedurende kortere of langere tijd als habitat voor de soort, maar van structurele vestiging is geen sprake geweest. De belangrijkste reden hiervoor blijft een gebrek aan regelmatig onderhoud van de poelen. Nogal wat poelen bleken in 2001 geheel dichtgegroeid, drooggevallen, of geheel beschaduwde.

- De populatieomvang op de huidige vindplaatsen is vaak erg gering. Van de 56 poelen waar de voedmeesterpad is aangetroffen, ging het bij 42 poelen (75%) om de vangst van maximaal 50 larven. Slechts in drie poelen zijn meer dan 200 larven gevangen.

- Op veel voormalige vindplaatsen is de kwaliteit van de landhabitat als matig tot slecht beoordeeld. Bosvorming in groeves en grafen,

ingrijpende renovatie van oude bouwwerken en kerkhoven leidde tot een achteruitgang van landhabitat in oppervlak en kwaliteit.

Verdere intensivering van het landgebruik leidde er bovendien toe dat landschapselementen die veel schuilmogelijkheden bieden, zoals overhoekjes, bosjes, steenhopen en vervallen muurtjes, verdwenen. Behoud en herstel van landhabitat is van wezenlijk belang voor het herstel van populaties van de voedmeesterpad.

In de omgeving van het kerkhof te Holset komt een grote populatie van de voedmeesterpad voor. Het kerkhof vormt de belangrijkste landhabitat. Onder het monument op de foto zitten 's zomers voedmeesterpadden te roepen en waar-schijnlijk overwinteren ze hier ook.

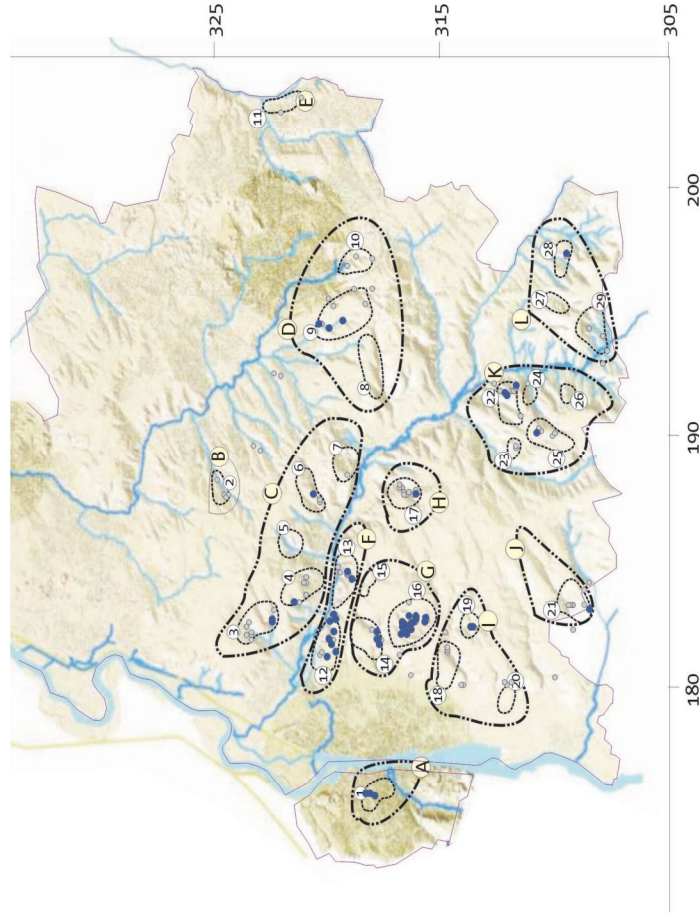
- Het aantal vindplaatsen in de kernleefgebieden is zeer ongelijk over de kernleefgebieden verdeeld. Vitale kernleefgebieden zijn de zuidelijke geuldalhelling en Cadier en Keer, met respectievelijk 11 en 27 vindplaatsen (68% van het totaal aantal vindplaatsen).

Deze vitale situatie is een gevolg van de aanwezigheid van een twee in bedrijf zijnde kalksteengroeves (de Curfsgroeve en 't Rooth). De voedmeesterpad voelt zich in deze habitats uitstekend thuis, zolang groeves geëxploiteerd

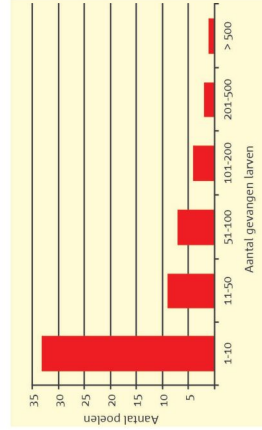
Leefgebied	Uit te voeren maatregelen in voorjaar 2002
Hoge fronten, Maastricht	Opschonen van drie poelen en ontwikkeling landhabitat
Noordelijke Geuldalhelling	Herstel van twee poelen en verbetering van landhabitat in het Ravensbos Herstel van een poel en ontwikkeling van landhabitat bij het Heekerbos Herstel van een poel en ontwikkeling van landhabitat bij de Schaelsberg
Kunderberg-Imstenerbos	Opnieuw aanleggen van een poel bij Kunderbeem en verbetering van het landhabitat verbetering landhabitat bij retentiebekken van Roer en Overmaas
Zuidelijke geuldalhelling	Herstel van twee poelen langs de Heideweg Herstel van landhabitat in de Meerensgroeve
Gerendal	Opschonen van een weilandpoel, herstel van een bosrandpoel en ontwikkeling van landhabitat
Mheer-Altembroek	Ontwikkeling landhabitat bij boerderij de Snouwenberg Herstel van twee poelen en ontwikkeling van landhabitat in de Horstegrub
Mechelen-Crapoel	Terugzetten van bosopslag en herstel van landhabitat bij geologisch monument in Crapoel en herstel van een poel Herstel van een bosrandpoel en habitatontwikkeling in het Schweibergerbos
Vijlen-Holset	Opschonen van twee poelen en verwijderen vis

worden is er toekomst voor de soort. Stopt de exploitatie dan is de kans op instorten van die populaties zeer groot. De Meertensgroeve in Vilt, waar in de periode 1980-1986 een zeer levenskrachtige populatie van 1500 tot 2000 volwassen vroedmeesterpadden voorkwam, is daar een voorbeeld van. Tegenwoordig wordt het aantal volwassen dieren geschat op 10 tot 20 exemplaren, maximaal 1 tot 2% van de toenmalige populatie. De aanwijzing van de groeve in 1983 als Beschermd Natuurmonument heeft hier niets aan veranderd. Het behouden van

dynamiek in groeves na exploitatie blijkt dan ook van groot belang. Naast natuurlijke processen (instorten van wanden) kunnen wilde zwijnen hierin een belangrijke rol in vervullen. Een experiment hiermee is aan te bevelen. De bronfunctie van groeves naar de directe omgeving blijkt duidelijk uit het feit dat de vroedmeesterpad achterenvolgens ook op een aantal aan de Meertensgroeve grenzende vindplaatsen is verdwenen.

Een overzicht van de wateren die in 2001 op het voorkomen van (larven van) de vroedmeesterpad zijn onderzocht. De blauwe stippen geven de poelen aan waarin tijdens een of meer onderzoeksrondes het voorkomen van vroedmeesterpad kon worden aangetoond. De grijze stippen hebben betrekking op poelen waar de soort niet meer werd gevonden. Hoogtekaart Meekundige Dienst, RWS, Delft.

Verdeling van de poelen (n = 56) naar gevogengien aantal larven van de vroedmeesterpad in 2001. Weergegeven zijn de gesommeerde aantallen over drie onderzoeksrondes op basis van 10 schepnethalen.

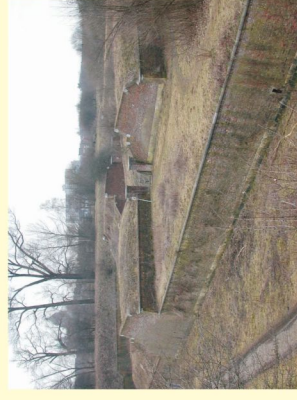
In deze poel in de omgeving van de Curfsgroeve plantte de vroedmeesterpad zich regelmatig voort. Het is niet verwonderlijk dat dit in 2001 niet meer werd vastgesteld. Er is duidelijk sprake van achterstallig onderhoud. Herstel vindt in het voorjaar van 2002 plaats.

Groeves vormen een zeer geschikt habitat voor de vroedmeesterpad. Daar waar water stagneert kunnen goede eijfzetplaatsen ontstaan. Ook hier is een regelmatig beheer vereist. Door erosie slibben de poelen anders anders geheel dicht.

Vroedmeesterpad en geelblikvuurpad, twee soorten één problematiek?

Omdat er voor de geelblikvuurpad en de vroedmeesterpad één beschermingsplan is verschenen ontstaat wellicht de indruk dat beide soorten aan dezelfde bedreigingen bloot staan. Dit is maar ten dele waar. De geelblikvuurpad brengt een veel groter deel van zijn leven in of aan het water door. De aanwezigheid van wateren in een bepaald plantersstadium is doorslaggevend voor het plaatsvinden van succesvolle voortplanting en daarmee voor het behoud van de geelblikvuurpad. Van een dergelijke binding is bij de vroedmeesterpad veel minder sprake. De soort zet in allerlei watertypen eieren af. Door herstel en structureel beheer van voortplantingswateren alleen zal de vroedmeesterpad niet gered kunnen worden. De aanwezigheid van voldoende schuilplaatsen in de landhabitat zoals steenhopen, houtstapels en oude muren is onontbeerlijk. Voorwaarde is dat de schuilplaatsen onbeschadigd liggen waardoor de soort kan profiteren van de warmte van de zon. Ook in de directe omgeving van huizen kan habitat worden ontwikkeld. De vroedmeesterpad is in dit opzicht een echte cultuurvolger. Ons landschap wordt echter steeds meer 'aangeharakt' en dus stenieler. Herstel en ontwikkeling van optimaal landhabitat is daarom voor behoud van de vroedmeesterpad van groot belang.

Oude vestingwerken, zoals de Hoge Fronten, vormen in potentie zeer geschikt habitat voor de vroedmeesterpad. Door grondige renovatie kan de kwaliteit echter grotendeels verloren gaan.

De vogelwerkgroep Bemelen zal zich de komende jaren zeker blijven inzetten voor het behoud van de geelbuikvuurpad in (de omgeving van) 't Rooth.

DE GROEVE BLOM

Een leuke uitmijter is tenslotte het feit dat de eigenaar van Groeve Blom onlangs contact heeft gezocht met het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad.

Groeve Blom bij 't Rooth en Terbijl

De groeve ligt aan de rand van Berg en Terblijt. In 1993 is hier voor het laatst mergel gewonnen. Oorspronkelijk dient ongeveer 85% van de groeve afgewerkt te worden als agrarisch grasland. De eigenaar is bereid het complex in te richten als natuurgebied.

Op zijn verzoek is er namens het platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad al een inrichtingsplan opgesteld, gericht op de ontwikkeling van optimaal leefgebied voor de vroedmeesterpad en de geelbuikvuurpad. In de volgende nieuwsbrief leest U hier meer over.

De volgende Nieuwsbrief verschijnt in oktober van 2003.

Daarin onder meer de volgende zaken:

- Uitvoering herstelwerkzaamheden voor de vroedmeesterpad door het IKL.
- Ruim aandacht voor vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad in het nieuwe beheersplan voor Beschermd Natuurmonument 'Groeve 't Rooth'.
- Groeve Blom in Terblijt, een nieuwe kans voor vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad!
- Wat kunnen cultuurhistorie, toerisme en recreatie betekenen voor de vroedmeesterpad?

Reacties en ingezonden stukken zijn welkom op het redactieadres.

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in opdracht van de provincie Limburg en het Ministerie van LNV.

De folder is verkrijgbaar bij:
Provincie Limburg, afdeling Groen
Tel: 043 - 389 99 44
Email: nmj.heuts@pvl limburg.nl
U kunt ook downloaden:
www.limburg.nl; ga naar 'wat doen we' - groen - Soortenbescherming.

Provincie

Limburg

Opname: 250 exemplaren

Foto's: W. Bosman, B. Crombaghs, F. van der Meer, R. Kriekels en P. Verbeek.

Redactie
Ben Crombaghs & Wilbert Bosman

Redactieadres
Bureau Natuurbalans-Limes divergens
postbus 31070 6503 CB Nijmegen
tel. 024 - 352 88 82 (Ben Crombaghs)
Crombaghs@natuurbalans.nl

Lay-out
Bureau Natuurbalans-Limes divergens, Nijmegen
in samenwerking met Bureau Groenlanden, Ooij

Stand van zaken over de uitvoering van het Beschermingsplan geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad

WAAROM DEZE NIEUWSBRIEF

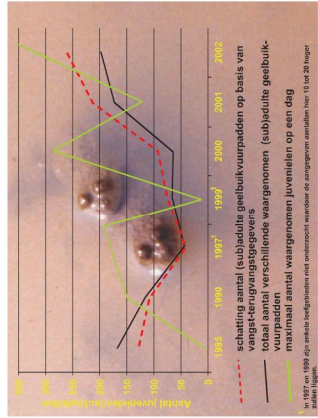
Met deze nieuwsbrief houden de organisaties die in het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad vertegenwoordigd zijn U op de hoogte van de vorderingen met betrekking tot de uitvoering van actiepunten zoals die zijn beschreven in het soortbeschermingsplan vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad. In deze inmiddels vierde nieuwsbrief treft U een overzicht aan van de recente ontwikkelingen in de laatste populaties van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad in 2002.

Samen met de Provincie Limburg, het Natuurhistorisch Genootschap, de Stichting IKL, de Stichting Ravon en organisaties zoals de Vogelwerkgroep Bemelen en de Natuurstudievereniging Cadier en Keer is er dit jaar weer heel wat werk verzet. Wat het allemaal opleverde leest U in het vervolg van deze Nieuwsbrief.

Bij de geelbuikvuurpad zette de vooruitgang die sinds 2000 waarneembaar is, in 2002 weer door. Zo is in alle leefgebieden van de soort in 2002 wederom succesvolle reproductie vastgesteld. De inspanningen voor habitattherstel werpen steeds duidelijker vrucht af. In de Julianagroeven werden in 2002 weer meer geelbuiken gezien dan in 2001. De dieren zaten in de basishabits en hebben zich hier in 2002 ook voortgeplant! Het aantal leefgebieden van de geelbuikvuurpad in Limburg stijgt hiermee van 4 naar 5.

Op basis van het populatieonderzoek van 2002 wordt het huidige aantal (subadulte) geelbuiken in Limburg in 2002 geschat op circa 269. Dat is ongeveer het dubbele ten opzichte van de situatie in 1985.

Helaas zijn er ook minder leuke dingen te melden. Zo keek iedereen dit jaar vol interesse naar de geelbuiken die de groeve 't Rooth hadden verlaten en zich in de wei van het Limburgs Landschap in een van de basishabits hadden gevestigd. Helaas kunnen we niet anders concluderen dan dat deze dieren eind juni 2002

Ontwikkelingen van de geelbuikvuurpad in de periode 1985-2002, gesommeerd voor alle leefgebieden. De afzonderlijke leefgebieden worden in deze nieuwsbrief besproken.

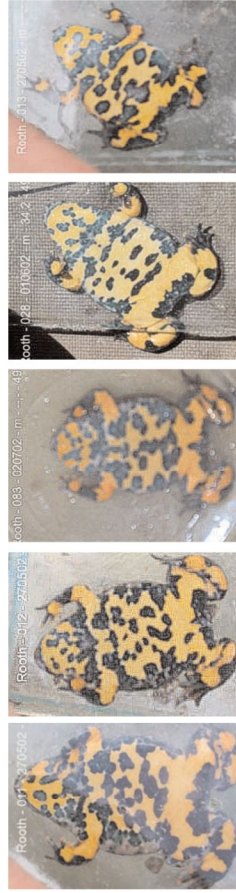
Enkele noodmaatregelen om hierin verbetering te brengen zijn al uitgevoerd. Voor de overige wateren is een plan van aanpak opgesteld voor de periode 2002-2010. De Stichting IKL is druk bezig om de uitvoering van het plan met de afzonderlijke terreinbeherende instanties te bespreken. De eerste werkzaamheden worden op korte termijn uitgevoerd en dat is ook hard nodig. In 2002 daalde het aantal wateren met succesvolle reproductie ten opzichte van 2001 van 56 naar 44.

OPSPORING VERZOCHT!

In 2001 vestigde zich een aantal geelbuikvuurpadden in een basishabitat in een weiland van de stichting het Limburgs Landschap, direct ten noorden van de groeve 't Rooth. Een prachtige ontwikkeling, immers in het soort-beschermingsplan vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad wordt aan de kolonisatie van nieuwe en herstelde leefgebieden veel waarde gehecht, en dit was er dus een!

In 2001 waren de geelbuiken nog erg jong en was er nauwelijks kans op succesvolle reproductie. In 2002 werden wederom twee vrouwtjes en drie mannetjes waargenomen, nu in de leeftijd van drie à vier jaar, geslachtsrijp dus. Tot 2 juli zijn de dieren regelmatig waargenomen. Vijf jaar onderzoek aan de geelbuikvuurpad heeft geleerd

dat dieren die in het zomerseizoen eenmaal een water hebben bezet, hier vrijwel altijd de rest van de zomer blijven, ook al worden ze er niet altijd gezien. De kans was dus aanwezig dat hier dit jaar reproductie zou plaatsvinden en de fantasie ging al uit naar een eerste stap op weg naar kolonisatie van de Bemelerberg. De voortplanting kwam dit jaar echter overal vrij laat op gang en tot eiafzet was het nog niet gekomen. Bij een bezoek op 2 juli bleken alle stenen aan de rand van de basishabitat gekeerd te zijn, en werd er geen enkele geelbuikvuurpad meer gezien. Alles duidt er op dat de geelbuiken hier zijn weggevangen. Zo is bijvoorbeeld geen enkel dier meer op een andere locatie teruggezien. Van alle dieren zijn de buikpatronen gefotografeerd. Via deze nieuwsbrief doen we een poging om deze dieren alsnog terug te krijgen. De buikpatronen staan hier afgebeeld. Geelbuiken worden nogal eens gevangen zonder dat de bewuste personen zich realiseren dat dit een grote aanslag betekent op de huidige kleine populaties. Vandaar de oproep! **Kent U iemand die geelbuiken heeft, breng de zaak dan eens bij hem of haar onder de aandacht.** Let wel, we willen zeker geen hetze ontketenen tegen mensen die een paar geelbuiken in bezit hebben. Het zou echter mooi zijn als we de dieren dit jaar weer op hun plek terug kunnen zetten.

Signatuur van vijf verwonnen geelbuikvuurpadden.

DE VROEDMEESTERPAD: HET ONDERZOEK IN 2002

Inleiding

Omdat de geelbuikvuurpad direct met uitsterven werd bedreigd eiste deze soort in 2000, het jaar dat het Beschermingsplan van start ging, alle aandacht op. Vanaf 2001 is het onderzoek naar de vroedmeesterpad van start gegaan. U heeft hierover al het een en ander kunnen lezen in de vorige nieuwsbrief. In 2001 werden vroedmees-

Sommige van onze leden kennen de situatie van de geelbuikvuurpad in de omgeving van het Rooth nog uit het verleden. Zo'n dertig jaar geleden kon men er buiten de groeve, op de locatie waar nu het retentiebekken van het waterschap Roer en Overmaas ligt, nog enkele honderden aantreffen. Toen was hier een opvangbassin voor water afkomstig van het natspuiten van de (met losse mergel geladen) vrachtwagens. Dit om het opwaaien van mergelstof op de openbare weg zoveel mogelijk te voorkomen.

Dat was in 1995 wel anders geworden, want op dat moment stond de geelbuik op het punt van uitsterven in Nederland. Mede door ondersteuning van het IKL is de Vogelwerkgroep destijds begonnen met onderhouden van de poelen in en rond de groeve 't Rooth. Het was daarom voor de hand liggend dat de vogelwerkgroep werd gevraagd om zitting te nemen in het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad. Hierin wordt breed overlegd welke maatregelen in de nabije toekomst gewenst zijn.

Het gebrek aan echte pionierplekken, die optimaal functioneren als eiafzetplaats, was het afgelopen jaren in de groeve wel merkbaar. In de nieuwe basishabitats zijn die snel te ontwikkelen. Een mooi voorbeeld is de opschuifmaat op 9 juli 2002. Er was nog nauwelijks enige voortplanting geweest. Toen hebben we onder meer een pionierplek gegraven in basishabitat 18 in de schapenwei, op de manier zoals staat aangegeven in de eerste nieuwsbrief. Binnen een week werden er flink wat eieren afgezet. Dat het zo nauw luistert met die eiafzetplekken heeft ons ook wel verbaasd. Alleen maaien en snoeien blijft niet voldoende. De aanleg van zo'n eiafzetplek in een basishabitat is alles bij elkaar nog geen uur werk, maar het moet soms wel even gebeuren.

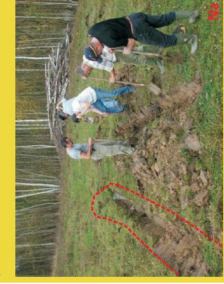
Ook buiten de basishabitats doen zich goede kansen voor. De selectie van plekken is wel belangrijk, zoveel mogelijk in de buurt van een water waarvan bekend is dat er jaarlijks regelmatig geelbuiken zitten; de zogenaamde verblijfswateren.

Door na een regenbui de omgeving goed te bestuderen komen we de plekken waar water stagneert vanzelf tegen. Op enkele van dergelijke plekken hebben we op 2 november 2002 een

Pad 11 was ooit een van de oostelijkste topplaatsen van de geelbuik in 't Rooth. De stonige ondergrond is nu geheel overgroeid met grassen en mossen en het water verkeert niet meer in een openloop. De plekken zijn nu overgroeid met gras. Op enkele plaatsen waar het water stagneerde is in november 2002 de vegetatie afgeschaapt over een oppervlak van circa 2 tot 3 m. Daarna is de bovenste laag grond met een laagje gras verwijderd. De plekken vullen zich nu op direct door de 'kweelruk' vanuit de iets hoger liggende poel.

Op de Merapi is in het voorjaar van 2001 een basishabitat aangelegd en in 2002 is de eerste eiafzetplek op de Merapi bostand voor de bij uit het kader van het beheersplan groeve 't Rooth', gedeeltelijke groeide. Naast de eiafzetplek zijn er ook andere interessante knutdragg met onder andere grote keverorchis. Doel is nu om hier, door begrazing, hernieuwde opslag van bomen te voorkomen. Dit wordt gedaan door de groeve te begrazingsdruk nog niet hoog genoeg is. Op de Merapi worden tegenwoordig regelmatig geelbuiken waargenomen. Ook vindt er voortplanting plaats.

Enkele kleine tractorsporen zijn nog getuige van de keurwerkzaamheden. Ze liggen pal op de zon en er zitten vaak geelbuiken. Door hun geringe draagvermogen worden de plekken vaak doordende waterhoudend om als eiafzetplek te functioneren. In november 2002 zijn ze verdiept. Afwachten dus wat er in 2003 gaat. Ook langs de bovenrand van de groeve worden in het voorjaar van 2003 enkele oude karresporen vrijgesteld van bosopslag en verdiept.

aantal ondiepe eiafzetplekken aangelegd. Steeds op minder dan 40 meter van een verblijfswater en op een zodanige locatie dat voldoende watertoevoer, maar ook voldoende zoninstraling gewaarborgd is. Vooral op de Merapi lagen een paar heel geschikte plekken. In totaal zijn er zo'n 10 kansrijke eiafzetplaatsen aangelegd. Het wachten is nu op het voorjaar van 2003. Kijken wat de geelbuikvuurpadden er zelf van vinden

BELEIDSMAKERS, BEHEEDERS EN VRIJWILLIGERS AAN HET WOORD

Dynamiek wordt in de huidige situatie tot stand gebracht door regelmatig menselijk ingrijpen. In deze nieuwsbrief wordt dat ook beschreven. Het is gewenst om de vereiste habitadynamiek op grotere schaal in het leefgebied van deze padden tot stand te brengen.

In essentie is de functie van soortenbeleid, zoals voor de geelblikvuurpad en voedmeesterpad uitgewerkt in een beschermingsplan, met als doelstelling het doorbreken van een neerwaartse trend en sturing geven aan duurzaam behoud van de soort en zijn leefgebied.

Na de infuusaanpak, de soorten zijn met noodmaatregelen voorlopig behouden, breekt een nieuwe fase aan waarin het leefgebied structureel en met voldoende omvang moet gaan voldoen aan de kwaliteitseisen van de geelblikvuurpad en voedmeesterpad.

Dynamiek door grote zoogdieren

Alhoewel de geelblikvuurpad, en op korte termijn hopelijk ook de voedmeesterpad weer populatiegroei vertonen zijn de soorten nog erg kwetsbaar. Het verleden leert dat een belangrijke bedreiging bestaat uit het door achterstallig onderhoud ongeschikt raken van voortplantingsplaatsen. Het gevaar is dan ook groot dat deze soorten in de 'infuusfase' blijven steken en het terreinbeheer zich niet verder ontwikkelt dan 'het wegwerken van achterstallig onderhoud'.

Soorten zoals de geelblikvuurpad en voedmeesterpad, die pioniersituaties verisen, zijn zeer gevoelig voor gebrek aan continuïteit. Het toelaten van grote zoogdieren in leefgebieden, die zorgen voor de nodige dynamiek in het habitat van de geelblikvuurpad en voedmeesterpad, zou de kans op duurzaam overleven van deze amfibieën aanzienlijk kunnen doen toenemen. Ze spelen feitelijk een sleutelrol in de overleving van een aantal soorten omdat ze in staat zijn op landschapsniveau een positief effect te hebben op de levensomstandigheden van kritische amfibiesoorten, maar ook andere bedreigde soorten als de knoflookpad, de hazelmuis en de grauwe klawwier.

Terreinbeheerders en de agrarische sector staan samen met de provincie Limburg voor de uitdaging het begrazingsbeheer op te schalen van

perceelsniveau naar landschapsniveau met het doel zeldzame soorten definitief voor Limburg te behouden.

Natuurbeheer door de 'natuurparkboer'

Het mag duidelijk zijn dat het huidige areaal bestaande en potentiële natuurgebieden te gering is om een meetbaar positief effect van grote zoogdieren op kleine bedreigde diersoorten te verkrijgen.

Integratie op vrijwillige basis van daarvoor geschikte landbouwgrond met natuurgebieden is daarom een logisch gevolg. Door een op soorten gerichte impuls te geven aan natuurbeheer door agrariërs kunnen boeren straks met bij voorkeur aaneengesloten 'natuurparken' substantieel bijdragen aan het behoud van biodiversiteit in Limburg. Provinciale Staten hebben met het beschikbaar stellen van 600.000 euro in 2002 en 400.000 euro in 2003 daarmee voor 'natuurbeheer door agrariërs' de spits afgebeten.

Maurice Merken, vogelwerkgroep Bemelen.

Tien jaar beheer van de geelblikvuurpad.

Wat hebben vogelaars met geelblikvuurpadden zult U zich afvragen. Nou de vogelwerkgroep Bemelen heel veel. De vogelwerkgroep, opgericht in 1980 telt zo'n dertig leden. Zo'n tien personen houden zich vanaf 1995 actief bezig met habitatbeheer van de geelblik en de voedmeester in de groeve 't Rooth.

In de beginjaren hielden we ons voornamelijk bezig met het observeren van vogels en het verzorgen van nestgelegenheden voor bedreigde soorten. Van hieruit kwam steeds meer het besef dat de natuur niet alleen uit vogels bestaat en dat een goede vogelstand vooral gebaat is bij een goed biotoopbeheer in zijn algemeenheid. Dit vormde de aanleiding om ons ook met het wel en wee van de geelblikvuurpad te gaan bezighouden.

Alle wateren met waarnemingen van de voedmeesterpad zijn in 2002 opnieuw onderzocht. Omdat er reacties van lezers over onbekende vindplaatsen binnenkwamen en een aantal kansrijke wateren in de omgeving van bekende vindplaatsen in het onderzoek is meegenomen bedroeg het aantal wateren dat in 2002 werd onderzocht uiteindelijk 95. Van diverse personen zoals Joost van Koppen, George Gubbels, Marcel Bonder, Jo Bindels en Ingo Janssen ontvingen we belangrijke aanvullende gegevens over poelen met voortplanting en/of kooractiviteit van de voedmeesterpad.

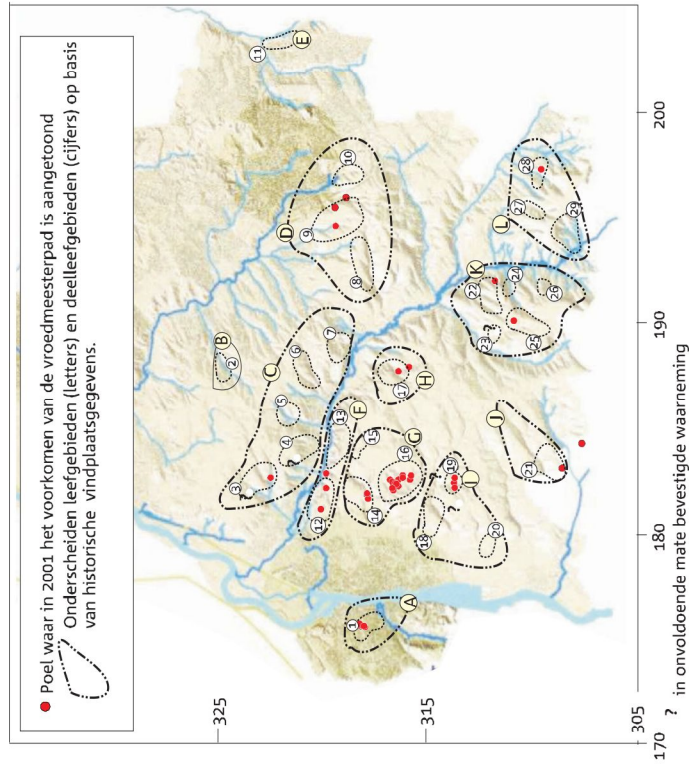
Alle wateren zijn in 2002 twee maal bemonsterd op de aanwezigheid van larven, eenmaal in juni en eenmaal in augustus. De poelen zijn met dezelfde intensiteit bemonsterd, het aantal gevangen voedmeesterpadlarven werd steeds genoteerd.

Daarnaast is in 2002 door leden van het Platform onderzoek verricht naar kooractiviteit van volwassen dieren. In principe werd hier toe op twee geschikte avonden een avondbezoek gebracht aan de afzonderlijke leefgebieden, één in juni en één in juli/augustus.

Het larvenonderzoek

De resultaten van het larvenonderzoek in 2002 vielen enigszins tegen. In 90 onderzochte wateren werden op 44 locaties één of meer (larven van) voedmeesterpadden gevangen.

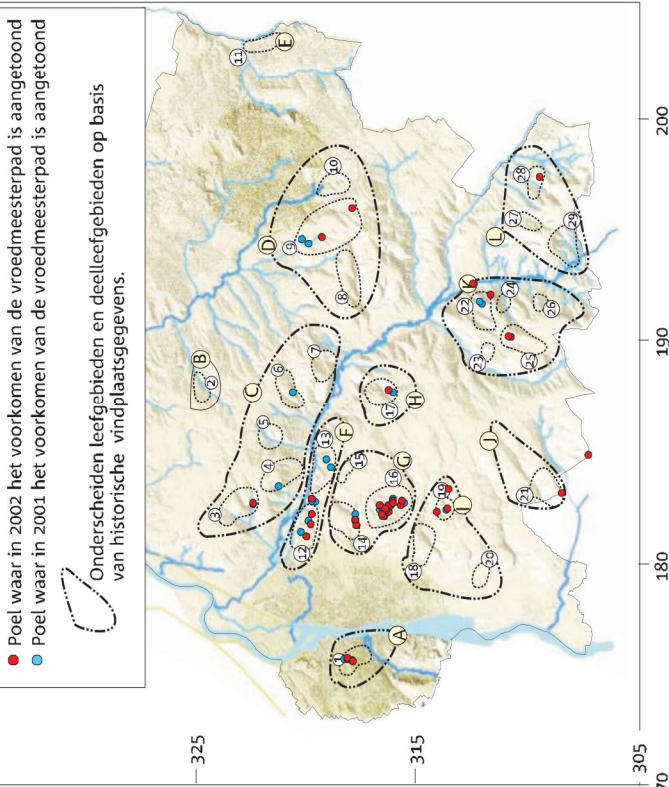
Van de 52 wateren waar de soort zich in 2001 met succes wist voort te planten, werd in 2002 in 27 wateren wederom voorplanting vastgesteld. Dat is een forse afname. Gelukkig zijn er ook nieuwe voortplantingsplaatsen ontdekt en zijn er in 2002

De wateren (n = 45) waar in 2002 (larven van de) voedmeesterpadden zijn waargenomen.

ook larven aangetroffen in poelen waar de voortplanting in 2001 mislukte. Samen resulteerde dat in 2002 in 44 vindplaatsen. Fluctuaties in het voortplantingssucces zijn bij een pionier als de vroedmeesterpad niet ongewoon. Op grond van de resultaten hoeft dan ook nog niet direct te worden geconcludeerd dat het aantal voortplantingsplaatsen nu definitief is afgenomen. Immers op de meeste plaatsen waar het in 2001 en/of in 2002 tot voortplanting kwam zullen zich vrijwel zeker nog volwassen vroedmeesterpadden bevinden. In totaal werden er in 2001 en 2002 samen op 74 locaties (larven van) vroedmeesterpadden waargenomen en deze kan men dan ook gerust allemaal als actuele vindplaatsen beschouwen. Dat is nog een betrakkelijk groot aantal locaties. Alhoewel de meeste vindplaatsen (n=35!) in één leefgebied 'Bemelen-Cadier en Keer' liggen, zijn alle bekende leefgebieden gelukkig nog steeds

bezet. In een aantal deelleefgebieden is de soort echter de laatste jaren niet meer waargenomen. De voornaamste reden hiervoor is de slechte staat van de voortplantingswateren. Dit geldt niet alleen voor poelen bij particulieren, ook bij terreinbeherende organisaties is er sprake van achterstallig onderhoud. Naast uit de afname van het aantal voortplantingsplaatsen ten opzichte van 2001, blijkt de geringe kwaliteit ook uit het kleine aantal larven dat in nogal wat poelen werd gevangen. Ook aan de landhabitat dient op veel plaatsen het nodige te worden verbeterd. De komende jaren willen we een aanzienlijke verbetering van de huidige situatie zien te realiseren. Hier ligt ook voor de terreinbeherende organisaties een interessante uitdaging. Op dit moment is het IKL druk bezig met de uitvoering van herstelmaatregelen bij particulieren. De bedoeling is dat de eerste maatregelen in de winter van 2002/2003 zijn uitgevoerd.

De wateren (n = 95) waar in 2001 en/of in 2002 voortplanting van de vroedmeesterpad werd vastgesteld.

BELEIDSMAKERS, BEHEEDERS EN VRIJWILLIGERS AAN HET WOORD

Lei Heijkers, afdeling groen Provincie Limburg

Gebieden- en soortenbeleid in Limburg

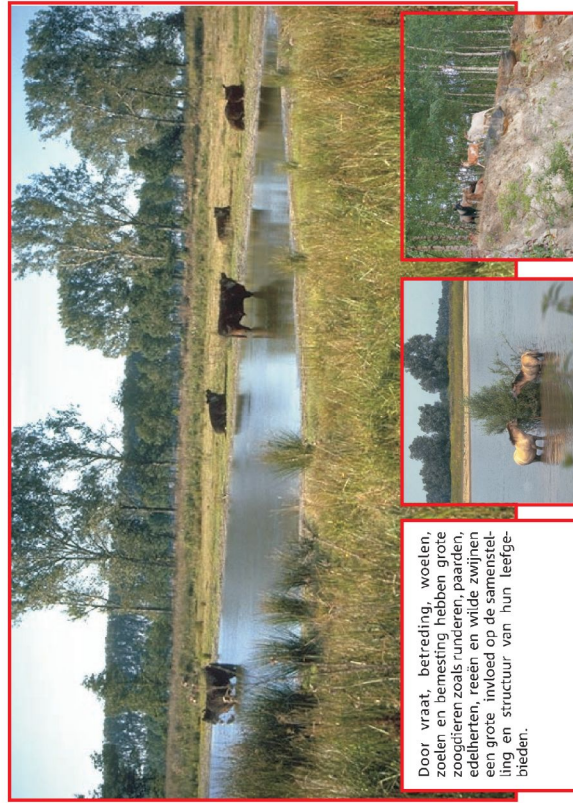
Het huidige natuurbeleid in Limburg steunt op twee pijlers: het ontwikkelen van een provinciale ecologische structuur en het behoud van bedreigde soorten en hun leefgebieden. Het beleid is daarmee zowel gebiedsgericht als soortgericht.

Specifieke maatregelen om bijvoorbeeld de geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad duurzaam te behouden bestaan in eerste instantie uit het herstellen van zowel water- als landhabitat.

In tweede instantie zijn deze soorten sturend voor het beheer van natuurgebieden. Het populatieonderzoek in 2000, 2001 en 2002 laat zien dat de geelbuikvuurpad sinds het afgelopen decennium weer populatiegroei vertoont. Door mensenhanden gemaakte basishabitats hebben er in belangrijke mate bijgedragen aan het omhooggaan naar een opwaartse trend van de geelbuikvuurpad. Basishabitats voorzien in gelegenheid tot voortplanting en overwintering mits er op deze plekken voldoende dynamiek is die tot geschikte pioniersituaties leidt. Deze

Grote zoogdieren en natuurbeheer door agrariërs, duurzaam behoud van vroedmeester- en geelbuikvuurpad?

In de klimaatzone waarin Limburg ligt, hebben grote zoogdieren zoals runderen, paarden, edelherten, reeën en wilde zwijnen altijd veel invloed gehad op de samenstelling en structuur van hun leefgebieden. Door vraat, betreding, woelen, zoelen en bemesting is er effect op vegetatie, bodem en de aanwezigheid van mineralen en water. De aanwezigheid en het gedrag van deze grote zoogdieren creëert leefomstandigheden die gunstig zijn voor kleinere soorten zoals amfibieën. Als het ware helpt de ene soort de andere. Voor het instandhouden van bedreigde diersoorten kan de invloed van grote zoogdieren van groot belang zijn. Succesvol begrazingsbeheer gericht op soortenbehoud is afhankelijk van toelaatbare dichtheden en beschikbare arealen.

Door vraat, betreding, woelen, zoelen en bemesting hebben grote zoogdieren zoals runderen, paarden, edelherten, reeën en wilde zwijnen een grote invloed op de samenstelling en structuur van hun leefgebieden.

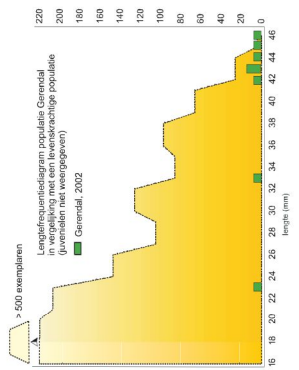
JULIANAGROEVE

In 2001 werd er na een afwezigheid van vier jaar door Raymond Tilmans weer een geelblikvuurpad gevonden in de Julianagroev. Dat was hoopgevend, zeker omdat in 2001 enkele basishabitats iets verderop in de Julianagroev zijn aangelegd.

In 2002 zijn hier de hele zomer door drie geelblikvuurpadden gezien, één vrouwtje en twee mannetjes, die afgaand op hun lengte derde of vierde jaars dieren zullen zijn. Nog mooier was het feit dat er ook voortplanting plaats vond, zij het nog op geringe schaal. Tussen een groot aantal vroedmeesterpadlarven, want ook die doen het in de basishabitats heel goed, zwommen drie larven van de geelblikvuurpad. Het subadulte dier uit 2001 zat niet onder de nu aanwezige dieren. Het belangrijkste is natuurlijk dat de Julianagroev weer gekoloniseerd is.

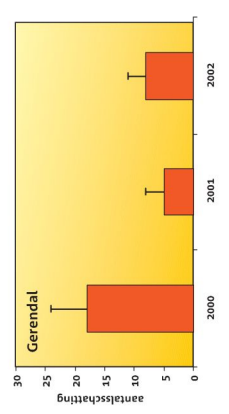
GERENDAL

Het Gerendal is één van de leefgebieden waar de geelblikvuurpad al vanaf de jaren zestig bekend is. Maar het ging hier in 2000 en 2001 zeker niet goed met de soort. Voortplanting was er eigenlijk nauwelijks. In 2002 bestond even de vrees dat het afgelopen was met de geelblik in het Gerendal. Na vijf bezoeken, waaronder een excursie van het Natuurhistorisch Genootschap waarbij met een groot aantal 'genootschappers' het Gerendal werd onderzocht, was er nog niet één geelblik gezien. Het duurde tot 13 augustus voor de eerste geelblikvuurpadden in het Gerendal 'verschenen'. Uiteindelijk kwam de populatieschatting uit op acht individuen drie meer dan in 2001.

	Aantal dieren	Populatie-omvang
Berghorwei	2000: 1 2001: 1 2002: 1	?
Julianagroev	2000: 0 2001: 1 2002: 3	?
Gerendal	2000: 10 2001: 6 2002: 8	0
't Rooth	2000: 43 2001: 130 2002: 137	58 165 227
Wahlwiller	2000: 12 2001: 39 2002: 27	16 52 30

De populatie blijft ernstig bedreigd en is nog geenszins veiliggesteld. De aanleg van een basishabitats in 2002 betekent een belangrijke stap voorwaarts. Een tweede hoopgevend aspect is het feit dat er laat in het seizoen op grote schaal voortplanting plaats vond. Er zijn eiklopren gevonden in de nieuwe basishabitats, maar vooral in de kleine drinkpoel direct ten zuiden hiervan. Hier zwommen eind augustus maar liefst 400 larven! Sinds bij deze poel het raster is verwijderd wordt hij regelmatig door het vee betreden. De oevers zijn kapotgelopen en staan vol ondergelopen koeiepoottafdraken. Alle waterplanten zijn opgevreten. In landschappelijke zin wellicht niet zo'n fraai gezicht, maar voor de geelblikvuurpad optimaal! Voortplanting in deze poel is ook al beschreven in een van de vorige nieuwsbrieven. Het grootste deel van de larven heeft na een flink onweer in september het water verlaten en is uitgezworven over het gebied.

Luisteren naar kooractiviteit

Het luisteren naar kooractiviteit van de vroedmeesterpad in de avonduren leverde een aantal interessante resultaten op. Een enkele uitzondering daargelaten is er in alle deelgebieden twee tot drie avonden door leden van het Platform geluisterd naar roepende vroedmeesterpadden. Het aantal dieren dat op een avond in een leefgebied is gehoord varieerde van 1 tot 80. Vooral in de groeve 't Rooth en omgeving, in de Julianagroev en in het gebied Eckelrade-Slekkelend werden redelijke aantallen vroedmeesterpadden gehoord.

Ten opzichte van 2001 werd in deelgebieden zoals het Heekerbos (C6), en in de Meertensgroev (F13) geen vroedmeesterpadden meer waargenomen. Over herstel van voortplantingswateren in deze leefgebieden is al contact geweest met particuliere eigenaars. Ze hebben al ingestemd met herstel van de hier aanwezige poelen. In de Meertensgroev zijn al dit voorjaar door de Stichting het Limburgs Landschap

herstelmaatregelen uitgevoerd. Hier wordt vooral aandacht besteed aan de verbetering van de kwaliteit van het landhabitat. Enkele zuidelijk geëxponeerde hellingen worden hier toe opnieuw in een pionierstadium teruggebracht. Verrassend was de waarneming van negen roepende vroedmeesterpadden op een avond in het Gerendal. Ook hier blijkt gelukkig nog een aantal volwassen dieren aanwezig.

In Mheer-Altmebroek tenslotte werd door Bert Kruijffjens en Raymond Tilmans op twee avonden geen enkele vroedmeesterpad gehoord. Door aanwonenden te ondervragen wisten ze desondanks te melden dat er in 2002 minstens vijf vroedmeesterpadden regelmatig riepen. Een vergelijkbare ervaring hadden Cridi Moors en Denis Frissen in het deelleefgebied Vliek. Hieruit blijkt hoe belangrijk het is om in de omgeving van historische vindplaatsen bij aanwonenden informatie in te winnen. Een samenvatting van de resultaten van het onderzoek in 2001 en 2002 treft U aan in onderstaande tabel.

Onderzoeksgebied	Aantal poelen met (larven van) vroedmeesterpad		Aantal poelen met (larven van) vroedmeesterpad	Gesommeerd aantal gevangen larven	Kooractiviteit
	2001	2002			
A1 Hoge Fonten-Maastricht	3	4	5	302	Schatting aantal roepende dieren totaal (dag/1(dag/2(etc.))
C6 Valkenburg-Heekerbosch	1	0	1	0	53 (18 / 13 / 22)
C3 Ulestraten-Waterval	2	1	2	8	0 (0/0)
C4 Houthem Kloosterbos	1	?	1	?	0 (0/0)
D9 Voerendaal-Kunderberg	54	3	1	65	5*
D9a Ubschtberg-Puburg-Daal	??	?	2	35	15*
F13 Meertensgroev	8	0	0	0	??
F12 De Dellen-Curfigroev o.o.	1587	2	0	11	> 20
G16 Roethergroev-Bemelen	365	20	16	221	132 (30/52)
G16 Julianagroev-Cradler en Keer	60	2	2	148	53 (24/30)
G14 Bemelenberg-Mettenberg	446	5	2	112	45 (25/20)
H17 Gerendal	4	1	1	50	17 (9/8/enkele)
H19 Savels bos-Eckelrade-Slekkelend	122	2	3	562	37 (15/22/enkele)
J21 Mheer-Altmebroek	3	1	2	3	6 (0/0)
K22 Mechelen-Schweilbergenbos	19	4	5	11	5 (30/20/1)
L26 Vaals-Helsat	78	1	1	76	11

* geen kooractiviteit waargenomen, aangegeven is een schatting van het aantal waargenomen (half)volwassen dieren.
 † waarnemingen van dierden

Een samenvattend overzicht van de vroedmeesterpad in cijfers. Het voorkomen van de soort in 2001 en 2002 is van 74 vindplaatsen bekend. In alle leefgebieden werd in 2002 nog kooractiviteit vastgesteld, in sommige deelleefgebieden was dat helaas niet meer het geval. Het onderzoek naar kooractiviteit is uitgevoerd door de volgende personen: Marcel Bonder, Jos Custers, Iean Dreesen, Theo Dreesen, Denis Frissen, Arjan Goutbeek, George Gubbels, Peter v/d Heyden, Gerard Janssen, Ingo Janssen, Joost van Kopper, Bert Kruijffjens, Marcel Lemlijn, Marcel Merken, Jürgen Mingels, Cridi Moors, Hub Nelissen, Wietl Pittie, Raymond Tilmans, Jo Troisfontaine en Fer Vaessen (foto Frits van der Meer).

INTERNATIONALE CONTACTEN

Een excursie naar Duitsland

De dichtstbijzijnde locatie in ons buurland Duitsland waar geelblikvuurpadden leven ligt westelijk van Aken. Er zijn leefgebieden geweest die dichter bij onze Limburgse populaties lagen, zelfs gebieden direct aan de grens, maar daar is de geelblikvuurpad vrijwel zeker uitgestorven.

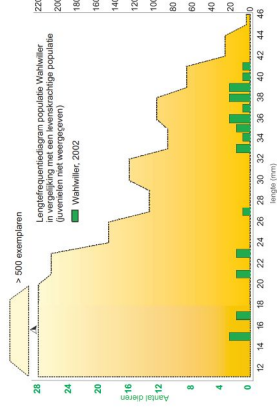
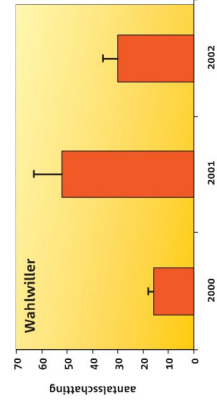
Om kennis uit te wisselen en ervaring op te doen met de situatie in omliggende landen is tijdens de bijeenkomst van het Platform geelblikvuurpad en voedmeesterpad in mei 2002 een bezoek gebracht aan het gebied Brockenberg ten zuiden van Stolberg. Hier leeft een populatie geelblikvuurpadden in twee voormalige steengroeves die qua oppervlakte vergelijkbaar zijn met het Rooth. In feite gaat het hier om twee populaties die dicht bij elkaar leven, maar gescheiden worden door een drukke weg. Een derde populatie komt voor op een (voormalig) militair oefenterrein in de omgeving van Aken. We zijn rondgeleid door medewerkers van het 'Biologische Station im Kreis Aachen e.v.

De eerste locatie betreft een voormalige steengroeve die bestaat uit zandig leem en kalksteen. Naast de geelblikvuurpad komt er in dit gebied ook voedmeesterpad, kamsalamander en vinpootsalamander voor. De bodem is zeer schraal. Grote delen zijn dan ook onbegroeid en het gebied bevindt zich al jarenlang in een enig beheer. De wateren die de geelblikvuurpad gebruikt zijn deels ontstaan door het rijden van zware vrachtauto's in de groeve. De bodem is hier sterk verdicht, waardoor er regenplassen stagneren en anderzijds opslag van bomen en struiken slechts zeer moeizaam verloopt. Een optimale situatie voor de geelblikvuurpad dus. Het verschil tussen verblijfswateren en voortplantingswateren (zie nieuwsbrief 1) is hier heel goed te zien aangezien deze zich in aparte delen van de groeve bevinden. In deze kleine groeve zitten naar schatting zo'n 90 tot 100 volwassen geelblikvuren. Voorplanting had hier in mei al volop plaatsgevonden. In de tweede groeve werden aanmerkelijk minder dieren gezien, maar ze is dan ook veel groter. In de natte delen vindt de

WAHLWILLER

Het meest oostelijke leefgebied van de geelblikvuurpad ligt op de hellingen van de Kruisberg verscholen tussen wijngaarden. In de populatie bij Wahlwiller waren in 2000 nog zo'n 16 dieren aanwezig. Omdat de kwaliteit van het leefgebied niet optimaal was, bestond het risico dat de populatie zou uitsterven. Door het snel uitvoeren van gerichte noodmaatregelen was de voortplanting in 2000 gelukkig zeer succesvol. Dit leidde in 2001 tot een groei van de populatie naar 52 dieren, waarvan het grootste deel bestond uit tweedejaars individuen, die niet meededen aan de voortplanting. Het aantal adulten nam vanaf 2001 verder af, wat onder natuurlijke omstandigheden normaal is. Mede daardoor was het voortplantingssucces in 2001 en 2002 niet zo groot als in 2000. Door een minder succesvolle voortplanting, verspreiding van jonge dieren en natuurlijke sterfte daalde het aantal dieren in 2002 naar circa 30.

De voortplanting was in 2002 niet heel succesvol. Het maximaal aantal juvenielen dat op één dag is geteld was 27 (het werkelijke aantal zal wat hoger liggen). Ondanks de aanwezigheid van de nieuwe basishabitats zijn alle eieren weer afgezet in het kleine poeltje en een kunststof bak die de

geelblikvuurpad al jaren gebruikt. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat:

- 1 de basishabitats vrij laat gereed waren, waardoor ze pas aan het eind van de zomer door de geelblikvuurpad werden ontdekt.
- 2 de landhabitat in de Kruisberg verbetering behoeft. Hiervoor ontbraken in 2002 echter de financiële middelen. Die zijn nu gelukkig wel aanwezig en habitatverbeterende maatregelen worden nog dit voorjaar uitgevoerd.

Omdat het kleine poeltje, met daarin een aanzienlijk aantal larven, dreigde droog te vallen zijn deze larven in juli overgezet naar een van de basishabitats. De ontwikkeling van de larven hierin verliep goed. Er zijn in september 15 tot 20 juvenielen geteld.

In een perceel van staatsbosbeheer, in het gebied Berghofwei, vlakbij de poel waar al jaren één of twee geelblikvuren worden gezien, bevindt zich een laagte die uitstekend kan worden omgevormd tot basishabitat.

Een van de eiafzetplaatsen in een steengroeve in het gebied Brockenberg, met hierin een groot aantal larven van de geelblikvuurpad.

De verblijfswateren in de groeve. Hier vindt volgens onze Duitse collega's nooit voortplanting plaats maar zijn wel meestal de volwassen dieren aanwezig.

DE GEELBUIKVUURPAD, POPULATIEONDERZOEK IN 2002

Ook in 2002 is in de leefgebieden van de geelbuikvuurpad wederom populatieonderzoek verricht. Dit onderzoek is belangrijk omdat het een goed inzicht geeft in de effectiviteit van de uitgevoerde maatregelen.

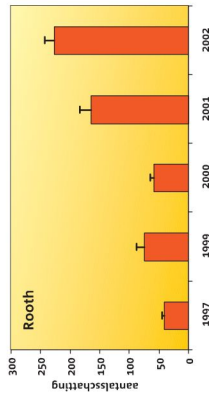
GROEVE 'T ROOTH

In groeve 't Rooth leeft de grootste populatie van de geelbuikvuurpad ons land. In 1997 bestond de populatie nog maar uit 41 (sub)adulte dieren. In 2001 groeide dit aantal naar 165, een aantal dat niet eerder was gevonden. Dit jaar, 2002, groeide de populatie verder. Het geschatte aantal (sub)adulte dieren in de populatie is nu 227.

Nu de populatie groeit, wordt ook de leeftijdsstructuur van de populatie evenwichtiger. Er is een grote groep adulte dieren aanwezig, en daarnaast is er de laatste jaren ook een continue aanwas van juvenielen en subadulten. De groep die mee doet aan de voortplanting wordt dus ieder jaar groter.

De voortplanting begon in 2002 erg laat. Pas begin juli werden de eerste eiklompjes gevonden. Uiteindelijk is er in 2002 in negen wateren voortplantingsactiviteit vastgesteld. Basishabitat 18 in de schapenwei was wederom 'de meest vruchtbare plaats'. Er zijn op één dag maximaal 120 larven geteld. Het werkelijke aantal zal veel hoger liggen omdat niet alle eieren op hetzelfde tijdstip worden afgezet. Zo'n 80 juvenielen werden er op een dag geteld. Ook hiervoor geldt dat het werkelijke aantal dat het water heeft verlaten veel hoger zal zijn.

In het diagram van de populatieschattingen vanaf 1997 tenslotte is de groei van de populatie in 't

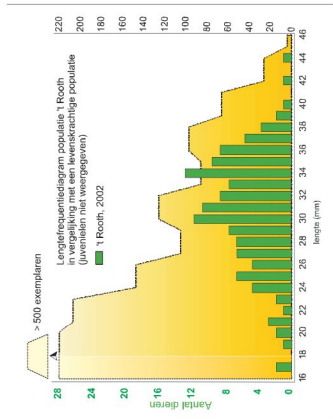
Geschatte populatie-omvang van de geelbuikvuurpad in groeve 't Rooth, vanaf 1997.

Rooth duidelijk zichtbaar. Een resultaat dat te danken is aan de inzet van zowel de Provincie, de Stichting IKL, vrijwilligers van de vogelwerkgroep Bemelen en de constructieve houding van de groeve-eigenaar Ankerpoort BV.

BERGHOFWEI

In de Berghofwei leeft de meest bedreigde 'populatie' van de geelbuikvuurpad in Limburg. In 2002 is er opnieuw maar één dier gezien. Berghofwei vormt het enige gebied waar nog geen basishabitat voor de geelbuikvuurpad is aangelegd. De hier gelegen wateren zijn verre van optimaal voor de geelbuikvuurpad.

Het is uiterst belangrijk dat hier in het voorjaar van 2003 een basishabitat wordt gerealiseerd. Zeker nu het, waarschijnlijk, enige nog enigszins geschikte voortplantingswater (achter de hier aanwezige boerderij) in 2002 is gedempt. Er is in ieder geval een heel geschikte locatie op heel korte afstand aanwezig op terrein van Staatsbosbeheer (zie foto). Op korte termijn worden de mogelijkheden voor aanleg van een basishabitat met Staatsbosbeheer besproken.

Op 10 minuten rijden van het natuurgebied Brockenberg bezochten we tenslotte een voormalig militair oefenterrein. Ondanks dat dit deel niet meer wordt gebruikt vlogen de kogels (hopelijk losse flodders) ons, weliswaar op veilige afstand, tijdens het veldbezoek nog steeds om de oren. Voortplantingswateren voor de geelbuik zijn hier ontstaan in de rijsporen van de pantserwagens. Twee 'rijsporen' echte karresporen dus, vormen hier de eiafzetplaatsen van de geelbuikvuurpad.

Het leefgebied van deze populatie wijkt duidelijk af van de situatie die wij uit het mergelland kennen. De wateren liggen in een schraal 'heideachtig' gebied dat door schapen wordt begraaasd. Door de hoge leemfractie in de bodem

stagneert hier water. De omvang van de populatie is niet precies bekend, maar wordt kleiner geacht dan die in Brockenberg. Dit leefgebied is een mooi voorbeeld van het voortdurend opnieuw ontstaan van pioniersituaties door menselijk activiteiten. Probleem is dat het terrein eigenlijk nauwelijks meer wordt gebruikt voor oefening met rupsvoertuigen. Er ontstaan dus geen nieuwe 'karresporen meer'. Het beheer is vooral gericht op het instandhouden van het pionierkarakter van de rupsbandensporen. In de directe omgeving van de sporen zijn enkele nieuwe wateren aangelegd. De Nederlandse terreinbeheerders konden in deze gebieden veel ervaring opdoen.

Bij een oefenterrein van het leger met plaatselijk bosjes van grove den en struikheide denkt men niet direct aan optimaal leefgebied voor een soort als de geelbuikvuurpad. Door de aanwezigheid van leemig zand en de activiteit van de legertanks is hier toch een heel geschikt habitat ontstaan.

Gerendal, augustus 2001.

Gerendal, juni 2002.

Wahlwiller, december 2002.

Wahlwiller, juni 2002.

Wahlwiller (particulier) juli 2002. Fijn gebroken vuursteen (bedo)

Wahlwiller (particulier) juli 2002.

Rooth (Ankerpoort bv). Substraat: zeer grove vuursteen.

Gerendal, juli 2002. Substrate: löss

Wahlwiller, juli 2002. Substraat: 200l (voort en grid gebroken vuursteen) (achter)

Gerendal, juni 2002. Substrate: löss

Gebied	eigenaar	Aantal 2001	Aantal 2002	Opvulmateriaal	oppervlakt met Geelblikvuur	Aantal basishabitats met Geelblikvuur	(sub)planting duiten aan-vestigd	Voort-vestigd
Groeve 't Rooth	Ankerpoort bv	4	5	3 x Mergel 1 x löss 1 x grove vuursteen	3 x groot 2 x middel	4	4	4
Wei Limburgs landschap	Limburgs landschap	2	2	2 x mergel	2 x groot	2	0	0
Julianagroeve	Limburgs landschap	3	3	3 x mergel	3 x groot 1 x zeer groot	2	1	1
Gerendal	Staatsbos-beheer	0	1	1 x löss		1	1	1
Wahlwiller I	Staatsbos-beheer	0	2 x 2	1 x gemalen vuursteen 1 x stoll (gemalen vuursteen + löss)	2 x middel	1	0	0
Wahlwiller II	Particulier	0	2	2 x gemalen vuursteen	2 x middel	2	1*	1*
Totaal		9	15			12	6	6

Gerendal, juni 2002. Laagje zonder waterdrifts ondergrond.

Gerendal, een week later na enkele flinke regenbuien.

Rooth (Ankerpoort bv) met zand. Substraat: mergel.

DE AANLEG VAN BASISHABITATS, EEN ACTUELE STAND VAN ZAKEN

De planning vanaf 1999 was om binnen een beperkt aantal jaren een redelijk aantal basishabitats in de laatste leefgebieden van geelblikvuurpad te realiseren. Dat is goed gelukt. Sinds de winter van 1999/2000 zijn er inmiddels 15 basishabitats in het mergelland aangelegd. De wijze van aanpak is niet steeds hetzelfde. We willen graag achterhalen wat de beste formule is. Zo is er bij de basishabitats geëxperimenteerd met het oppervlak en met het bodemsubstraat waarmee ze zijn opgevuld. De grote vraag is natuurlijk hoe ze door de jaren heen blijven functioneren?

1. Op plek A is de hele vegetatie zo goed mogelijk verwijderd, deze locatie was dus daarna heel open en zonnig, maar niet onbegroeid! Hier bevonden zich de meeste (sub)adulte geelblikvuur.
2. Op plek B is een eiafzetplek gegraven met een oppervlak van circa 2 m². Hier ontstond dus een open volledig onbegroeid plasje.

Resultaat van deze actie bleef niet lang uit. Na een onweersbui vond op plek B binnen één week na het uitgraven massaal eiafzet door de geelblikvuurpad plaats. Voor die tijd is er in de rest van het basishabitats, ook op plek A, waar wel water stond, geen enkel ei afgezet! Blijkbaar is de geelblikvuurpad wat dit betreft dus onverbidde-

Met de afname van de vegetatie werd in basishabitats de eiafzetplaats geprepareerd op 9 juli. Alles is op zijn plaats. Het water werd er afgezet door de geelblikvuurpad plaats.

lijk. Alleen vrijwel onbegroeide pionierplekken worden als eiafzetplaats gebruikt. Wanneer we deze resultaten vergelijken met de groeve in Duitsland, die in 2002 is bezocht (zie elders in deze nieuwsbrief) dan komt hier een vergelijkbaar beeld naar voren. Enkele poelen die hier zijn aangelegd, blijven dan ook lang in een pionierstadium. Alleen hier plant de geelblikvuurpad zich voort. Er worden echter zelden volwassen dieren gezien. Voortplanten en wegwezen dus! Waar zitten de (sub)adulten dan wel? Op minder dan 100 meter afstand van de eiafzetplaatsen ligt een grazig en vochtig terreindeel. Hier staat een groot deel van het jaar wat water, net als in basishabitats 18 Uiteindelijk kroop in 2002 in basishabitats 18 weer een groot aantal juvenielen aan de kant. Wat we in ieder geval van geleerd hebben is dat de basishabitats flink met substraat opgevuld dienen te worden. Zover dat ze in ieder geval een korte periode droog vallen. Dat is nu niet overal het geval, maar daar gaan we aan werken!

In 2002 zijn de gebeurtenissen in de basishabitats daarom weer nauwelijkt gevolgd. Het basishabitats in de schapenwei van de groeve 't Rooth is het eerst aangelegd en is daarom interessant om hier wat dieper op in te gaan. Dit basishabitats functioneerde zowel in 2000, 2001 als in 2002 als voortplantingsplaats. In 2002 was er lange tijd geen water aanwezig, althans niet aan het oppervlak. Het water bevond zich juist tot aan het oppervlak. Verder was het basishabitats vrijwel helemaal begroeid met kruidachtigen, hoofdzakelijk grassen. Van een pionierstadium was hier geen sprake meer. Desondanks komen (sub)adulten uit zowel 2000 als 2001 er in hoge aantallen voor. Tijdens een telling zijn er op één dag maar liefst 30 geelblikvuur in dit basishabitats gevangen. Dat waren niet eens alle dieren, aangezien het in de kruidlaag behoorlijk lastig zoeken is, en het nog lastiger is om de dieren die je ziet ook daadwerkelijk te vangen. Als verblijfsplaats zijn de begroeide basishabitats bij uitstek zeer geschikt, ze zijn relatief warm, vochtig en insectenrijk. Ze functioneren dus in overeenstemming met de theorie (zie nieuwsbrief nummer 1). Diezelfde theorie gaat er van uit dat het met de voortplanting ook wel goed komt als er van tijd tot tijd een pionierplek wordt ontwikkeld. Dat hebben we op 9 juli uitgeprobeerd. In samenwerking met de vogelwerkgroep Bemelen zijn er die dag twee pionierplekken aangelegd. Op een plek (plek A) stond op dat moment nog wat water, de andere plek (plek B) stond al geruime tijd droog. De volgende werkzaamheden zijn uitgevoerd:

Een overzicht van de basishabitats die in de periode 2000-2002 in Limburg zijn aangelegd en de eerste reacties van de geelblikvuurpad op deze wateren. Van enkele basishabitats is de aanleg weergegeven.

AANKONDIGING SYMPOSIUM GELBUIKVUURPAD EN VROEDMEESTERPAD

Op 17 september 2004 organiseert Bureau Natuurbalans in opdracht van de Provincie Limburg en het ministerie van LNV een symposium over de geelbuikvuurpad en de voedmeesterpad. Het Symposium is bedoeld voor beleidsmakers, specialisten, vrijwilligers, terreinbeheerders, en terreineigenaren. Het symposium is vergelijkbaar met het symposium voor de boomkikker dat in het voorjaar van 2004 in Limburg werd gehouden. Net als toen is het dagvoorzitterschap in goede handen bij Ton Lenders.

Het symposium bestaat uit een zevental afwisselende lezingen over beide soorten. Het programma is toegevoegd aan deze nieuwsbrief.

In het ochtendprogramma wordt de huidige situatie van de soort in zowel Nationaal als internationaal in beeld gebracht. Problemen in het behoud van de soort worden zowel voor Nederland als Duitsland nader toegelicht.

In het middaagprogramma wordt in een viertal lezingen ingegaan op het toekomstperspectief en het gewenste boomkikkersymposium in Echt in maart 2004. Dagvoorzitter Ton Lenders bestudeert de informatiepanelen. Soorten op de lange termijn nog wel mogelijk. Welke consequenties heeft dit voor het te voeren beheer? Hoe staan de terreineigenaren hier tegenover.

Het symposium wordt afgesloten met een Forumdiscussie. Aansluitend is er de mogelijkheid om deel te nemen aan een terreinbezoek + afsluitende borrel in het veld

Geïnteresseerd?? Dan kunt U het met deze nieuwsbrief meegeestuurde inschrijfformulier opsturen naar het redactieadres. Hier kunt u ook extra inschrijfformulieren aanvragen.

De volgende Nieuwsbrief verschijnt in december 2004

Daarin onder meer de volgende zaken:

- Resultaten van het monitoringonderzoek in 2004
- Ruim aandacht voor het beheer van leefgebieden van de voedmeesterpad en geelbuikvuurpad na de beschermingsplanperiode, hoe verder?
- Hoe belangrijk is de vrijwilliger voor de overleving van beide soorten?

Reacties en ingezonden stukken zijn welkom op het redactieadres.

COLOFON

Redactie
Ben Crombaghs & Wilbert Bosman

Redactieadres
Bureau Natuurbalans-Limes divergens
postbus 31070 6503 CB Nijmegen
tel. 024 - 352 88 82 (Ben Crombaghs)
Crombaghs@natuurbalans.nl

Lay-out
Bureau Natuurbalans-Limes divergens, Nijmegen
in samenwerking met Bureau Groenlanden, Ooij

Oplage: 250 exemplaren

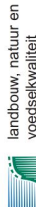
Foto's
W. Bosman, B. Crombaghs, F. van der Meer, R. Krekels en
P. Verbeek en L. Verheggen.

Provincie

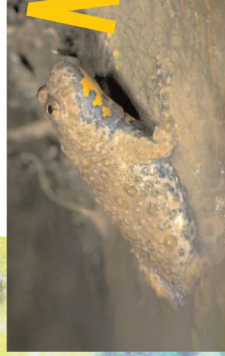

Limburg

U kunt ook downloaden: www.limburg.nl; 'beleidsvoering' - 'ruimte en groen' - 'groen' - 'soortenbescherming' - 'geelbuikvuurpad en voedmeesterpad'

landbouw, natuur en voedselkwaliteit

jaargang 5, nummer 1, mei 2004

Stand van zaken over de uitvoering van het Beschermingsplan geelbuikvuurpad en voedmeesterpad

WAAROM DEZE NIEUWSBRIEF

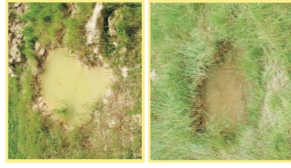
Met deze nieuwsbrief houden de organisaties die in het Platform geelbuikvuurpad en voedmeesterpad vertegenwoordigd zijn U op de hoogte van de vorderingen met betrekking tot de uitvoering van actiepunten zoals die zijn beschreven in het soortbeschermingsplan voedmeesterpad en geelbuikvuurpad. In deze inmiddels vijfde nieuwsbrief treft U een overzicht aan van de recente ontwikkelingen in de laatste populaties van de geelbuikvuurpad en de voedmeesterpad in 2003.

Samen met de Provincie Limburg, het Natuurhistorisch Genootschap, de Stichting IKL, de Stichting Ravon en organisaties zoals de Vogelwerkgroep Bemelen, de Natuurstudievereniging Cadier en Keer (VTN) en het IVN Margraten, is er dit jaar (2003) weer heel wat werk verzet. Wat het allemaal opleverde leest u in het vervolg van deze nieuwsbrief.

Voor de geelbuikvuurpad was het geen gemakkelijk jaar. De vooruitgang die sinds 2000 waarneembaar is, is in 2003 enigszins gestagneerd. Door de zonnige en droge zomer droogden veel eiafzetplaatsen van de geelbuikvuurpad vroegtijdig uit en gingen nogal wat legfels verloren. Hierdoor vond er in 2003 in de Julianagroeven en in Wahlwiller geen succesvolle reproductie plaats. In de overige gebieden was dit gelukkig wel het geval, maar het aantal nakomelingen was overal laag. Ook de vangsten van (half)volwassen dieren vielen in 2003 tegen. Tijdens de droge maanden juli en augustus waren de dieren nauwelijks actief, waardoor de vangsten sterk afnam.

Op basis van het populatieonderzoek van 2002 werd het huidige aantal (subadulte) geelbuiken in Limburg in 2002 geschat op circa 269. Dat is ongeveer een verduubeling ten opzichte van de situatie in 1985. In 2003 komt een voorzichtige schatting uit op circa 210 individuen. Dit lijkt een geringe afname.

Basishabitat in de Juliana-groeve, voorjaar 2004. De belonnen onderlaag is onzichtbaar. Het basishabitat is gevuld met mergel en heeft een mooie schrale grazige begroeiing. Zowel goede verblijfwatervaten als eiafzetplekken zijn hier aanwezig.

Toch zijn er ook positieve dingen te melden. Zo plantte de geelbuikvuurpad zich in 2003 voort in de wei van het Limburgs Landschap, net buiten de groeve 't Rooth, in een van de basishabitats. Het is al weer een tijd geleden dat hier voortplanting van de geelbuik plaats vond. Ook in het gloednieuwe basishabitat in het Gerendal vond in 2003 voortplanting plaats. Er werden maximaal 14 juvenielen geteld.

Het onderzoek naar de voedmeesterpad, dat vanaf 2001 is opgestart, vond in 2003 weer plaats. Leden van het Platform speurden 's avonds in de leefgebieden naar roepactiviteit van 'het klinge' elke, en wederom met goede resultaten. Door Raymond Tilmans, Jurgens Mingels, Sjors Gubbels, Cridi Moors en Denis Frissen werden de leefgebieden Mheer-Altembroek en omgeving en de zuidelijke delen van het leefgebied Cadier en Keer nog eens onder de loep genomen. Ze vonden diverse nieuwe roepplaatsen van de voedmeesterpad. Dit motiveerde Natuurmonumenten om nog dezelfde zomer een aantal poelen in de directe omgeving van deze roepplaatsen te herstellen.

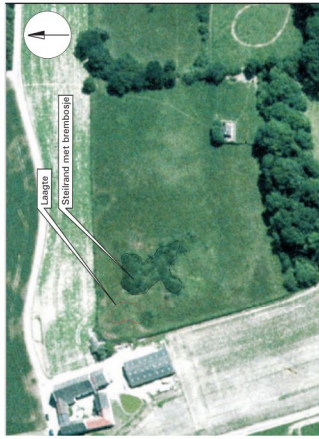
Ook de vogelwerkgroep Bemelen-Cadier en Keer onder leiding van Wiel Pittie, en de heer Sjef

Gosselink in Holset spoorden een aantal nieuwe locaties met roepende voedmeesterpadden op. Veelal ging het hierbij om poelen bij particulieren, die de soort bijna altijd een warm hart toedragen. Voor het IKL ligt hier nog een aardige taak want een aantal particulieren wil best maatregelen laten uitvoeren voor de soort.

Ludy Verheggen van de stichting IKL presenteert

EINDELIJK OOK BASISHABITAT IN BERGHOFWEI

'Het enige leefgebied van de geelbuisvuurpad waar nog een basishabitat gerealiseerd is, is Berghofwei'. Op het moment dat u dit leest is dat gelukkig achterhaald. Op 7 juni startte Staatsbosbeheer er met de aanleg van een basishabitat. In het weiland naast de boerderij (zie foto) bevindt zich een mooi op het zuiden geëxponeerde laagte die hier uitstekend geschikt voor was. Feitelijk hoefde deze laagte alleen wat verder te worden uitgediept zodat er een waterondoorlatende laag aangebracht kon worden. Bij het realiseren van de basishabitat moest omzichtig te werk worden

Berghofwei, overzicht van de ligging van de laagte waar een basishabitat is ontwikkeld.

in deze nieuwsbrief een overzicht van de maatregelen die er in 2003 en in het voorjaar van 2004 zijn uitgevoerd voor de voedmeesterpad. Martin Blom, bespreekt de voortgang van de ontwikkelingen van de voormalige groeve Blom tot Natuurgebied. Kortom er is weer voldoende te melden op het gebied van bescherming van de geelbuisvuurpad en de voedmeesterpad.

gegaan vanwege de hoge floristische waarde van het grasland. Het is vanzelfsprekend dat hier het nodige overleg aan is voorafgegaan. Aangezien de geelbuisvuurpad toch op zijn minst beschouwd kan worden als 'de herfstschroeforthis onder de amfibieën', lukte het ons toch om Staatsbosbeheer te overtuigen van de noodzaak om hier op korte termijn nieuwe levenskansen te realiseren.

Er is een verblijfswater aangelegd en twee eiafzetplaatsen, waarvan één in het verblijfswater en het ander los hiervan in een tweede laagte. De hoek van het grasland is in het verleden flink vergraven en was daardoor floristisch gezien minder waardevol. Door tijdens de werkzaamheden de voedselrijke toplaag rondom de basishabitat te verwijderen zijn ook de ontwikkelingskansen tot schraal grasland voor de toekomst beduidend toegenomen. Nadat de plannen waren uitgewerkt liet Staatsbosbeheer er letterlijk en figuurlijk geen gras meer (over) groeien. Hoe het er nu uitziet leest u verderop in deze nieuwsbrief. Het ziet er nu nog allemaal erg vergraven uit, maar u zult zien over een tijdje ligt hier een fraai leefgebiedje voor de geelbuis. Nu hopen dat het nog niet te laat is voor deze kleine populatie.

werden voedmeesterpadden in de directe omgeving van een water waargenomen, maar kwam het niet tot succesvolle voortplanting. Het onderzoek kreeg in dat jaar meer bekendheid bij personen die woonden binnen de leefgebieden van de voedmeesterpad en dat leverde regelmatig nuttige aanvullende informatie over het voorkomen van de soort op. Van diverse personen ontvingen we belangrijke aanvullende

meer waardevolle gebiedjes binnen haar werkgebied ontdekte, zo ook de Hondsbeggrub. In één poel die daar in die tijd aangelegd werd door het IVN, bleken zich op een later tijdstip zowel geelbuisvuurpadden en voedmeesterpadden voort te planten. De omgeving in de grub veranderde echter drastisch en waarschijnlijk waren dit de laatste geelbuiken uit de Hondsbeggrub.

Bij mijn komst in de vereniging, in 1992, waren er al enkele jaren geen exemplaren meer aantroffen, dit tot groot verdriet van een van de mannen van het eerste uur: wijlen Coen Jeurissen. De veranderingen in (de omgeving van) de Hondsbeggrub bestonden uit een intensiever agrarisch landgebruik van omringende gronden, het staken van hakhoutbeheer, het verharde van een holle weg tot een asfaltweggetje, het kappen van hoogstamboomgaarden in weiltes, gerommel met een zandvang en het ontbreken van geschikte waterjes voor de voortplanting van de geelbuisvuurpad.

Voordat we als IVN dus goed en wel beseften dat er kansen lagen voor 'instandhouding van de geelbuisvuurpad in de Hondsbeggrub, was de soort hier helaas uitgestorven.....

Een kleine populatie voedmeesterpadden hield echter dapper stand, geholpen door 'onze poel' die altijd water houdt en die zeer goed in de gaten wordt gehouden door onze poelen-coördinator Lei Amkreutz en de enthousiaste Lambert Rademakers. We zorgen voor korte vegetatie rondom de poel en schuilplaatsen in de vorm van broeithopen en stenen. In het aangrenzende hellingbos vinden de diertjes een geschikte overwinteringsplek. Er was sprake van een redelijk stabiele situatie.

De landinrichting Mergelland West volgde en had diverse effecten: het bos bovenop het plateau werd fors vergrout, het weiland onderaan de helling tot een geheel omgevormd, nog meer hoogstamboomgaarden verdwenen en het waterschap ging regenwaterbuffers aanleggen. In het hart van de kleine populatie werd een enorme buffer gegraven, we konden toen gelukkig enige invloed uitoefenen op de aanleg hiervan, dankzij goede contacten die we konden opbouwen met de PR man van het Waterschap en toenmalige bioloog die er in dienst was.

Er kwam een laagte in de buffer die lang water hield en de effecten waren opzienbarend: de kleine populatie voedmeesterpadden groeide, van zo'n 10 tot 20 roepende exemplaren vóór de aanleg, naar 40 tot 50 exemplaren in het jaar erna.

In de jaren die volgden legde Staatsbosbeheer, de beheerder van een deel van de Hondsbeggrub, op verzoek van onze vereniging, enkele poelen aan in de weilanden aan de voet van de helling. Deze poelen werden in het jaar na aanleg al snel bevolkt, en we zagen de populatie voedmeesterpadden wederom in omvang toenemen. Vanuit het centrale hart, het retentiebekken, trad dispersie op naar het noorden en zuidoosten en werden kilometers verderop gelegen poelen en regenwaterbuffers ook bevolkt. Bij elkaar telde de populatie vorig jaar naar schatting zo'n 200 roepende exemplaren! Op één avond werden er circa 120 dieren gehoord.

Een mooi resultaat van de gezamenlijke inspanningen, en voor mij een genot om te monitoren, op het fietsje op heertijke avonden in het voorjaar en zomer. Ik kan de voedmeesterpadden soms al begin maart horen.

Het IVN Margraten zal de komende jaren zeker de ontwikkelingen volgen en voor behoud van de voedmeesterpad waken. Uiteraard zinnen we ook op plannen om de geelbuisvuurpad, die in de Hondsbeggrub is uitgestorven, weer terug te krijgen.

Joost van Koppen
Contactpersoon namens het IVN Margraten
043 4081369

BELEIDSMAKERS, BEHEEDERS EN VRIJWILLIGERS AAN HET WOORD

'Vergunningen' was hiervoor onmisbaar. De vaste contactpersonen bij de Provincie Limburg, Paul Voskamp en Roy Pepels, hebben ervoor gezorgd dat het beleid rechtmatig uitvoerbaar bleef en dat er onderling goed werd gecommuniceerd. Wij als familie houden de leiding over het project en financieren een deel van de inrichtings- en beheerkosten.

Naar verwachting wordt de inrichting begin 2005 afgerond en kunnen we de ontwikkeling in het toekomstige natuurgebied groeve Blom volgen. Ik kijk daar met veel interesse naar uit. Op dit moment worden al de eerste basisbiotopen voor de geelblikvuurpad en de voedmeesterpad aangelegd. Er zijn al reeën, vossen en meerdere soorten roofvogels waar te nemen. Amfibieën en insecten nemen toe en in de graslanden komen steeds meer bloemen en kruiden voor. Het terrein groeit in waarde en mogelijkheden. Het is niet uitgesloten dat nieuwe elementen aan het plan worden toegevoegd. Momenteel wordt het opzetten van een begrazing met geiten en landvarkens voorbereid. In overleg met de betrokken partijen wordt gekeken naar de mogelijkheden en de toegevoegde waarde hiervan, nu en op langere termijn. Het is inmiddels wel duidelijk dat verbossing van de groeve dient te worden voorkomen. Door de beschutte ligging van de groeve en door het beheer te richten op behoud van pionierstadia

Joost van Koppen, IVN Margraten.

De voedmeesterpad in de Hondsbeggrub, een historisch beeld

Net ten noordoosten van Eckelrade, verschoolen in het plateau van Margraten, bevindt zich een asymmetrisch droogdal met een flauw hellende westkant en een langerekt, op het zuidwesten gericht, steil, hellingbos. Het is in de loop van vele eeuwen uitgesleten door afvloeiend regenwater: de Hondsbeggrub.

Door de expositie van de hellingen ontstaat hier een warm microklimaat: een groot aantal uren

blijft de groeve hopelijk ook op de langere termijn interessant voor warmteminnende soorten, zoals de voedmeesterpad en de geelblikvuurpad, maar ook voor soorten als de hazelworm en diverse bedreigde plantensoorten. Voor mij persoonlijk dient de groeve straks aan de volgende functies te voldoen:

- een thuis voor vele (beschermde) diersoorten;
- producent van zuurstof ;
- een wandellocatie waar kan worden genoten van rust met uitzicht op het Plateau van Margraten;
- een plek voor natuurexperimenten ten behoeve van de bescherming van flora en fauna in zijn algemeen;
- een educatief centrum voor natuurontwikkeling en een stukje geschiedenis van de mergelwinning in Limburg.

Een goede samenwerking met alle partijen, en de gezamenlijke wil om een bijdrage te leveren aan dat ene gezamenlijke doel, een verbetering van de natuur, blijft hierbij van belang. Niet alleen in woord, maar ook in daad, ik heb er in ieder geval zin en vertrouwen in

Martin Blom

zominstraling per dag, en geen koude wind uit het noorden en oosten.

Waarachtiglijk, maar dat is niet te achterhalen uit bronnen, is de Hondsbeggrub al heel lange leefgebied van de voedmeesterpad en de geelblikvuurpad. De geelblikvuurpad komt er nu helaas niet meer voor.

Begin jaren '80 werd het IVN Margraten opgericht, een club die zich langzaam ontwikkelde en steeds

gegevens over poelen met voortplanting en/of kooactiviteit van de voedmeesterpad.

Behalve de 56 vindplaatsen van 2001 werden er daarom in 2002 nog 39 extra wateren onderzocht, waarmee het aantal onderochte locaties in dat jaar 95 bedroeg. In 44 wateren werden in 2002 larven van de voedmeesterpad gevangen en bij 4 wateren werd alleen rospaciviteit vastgesteld. De vindplaatsen van 2001 en 2002 kwamen niet helemaal overeen waardoor het totaal aantal vindplaatsen van de soort (waarnemingen in 2001 en/of 2002) op 74 kwam.

Het onderzoek in 2003

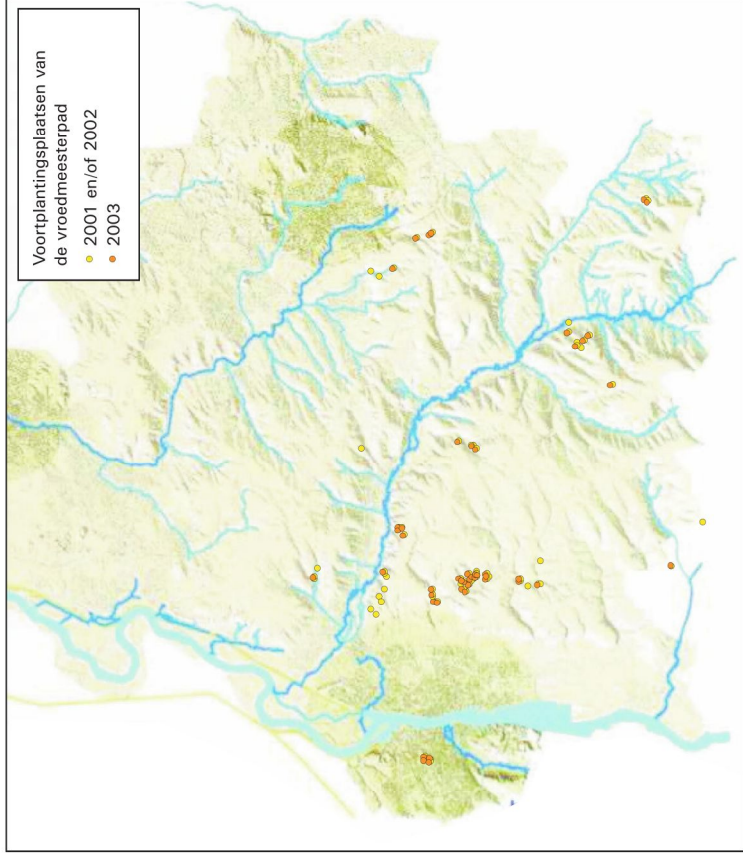
Alle deze wateren zijn in 2003 wederom twee maal bemonsterd op de aanwezigheid van larven, eenmaal in mei/juni en eenmaal in augustus-

tus/september. Het aantal gevangen voedmees-terpadlarven werd hierbij steeds genoteerd.

Daarnaast is in 2003 ook weer door de leden van het Platform onderzoek verricht naar rospaciviteit van volwassen dieren. In principe werd hiertoe op twee geschikte avonden een avondbezoek gebracht aan de afzonderlijke leefgebieden, één in juni en één in juli/augustus. Door sommige fanatieke leden wordt echter veel vaker geluisterd.

Het larvenonderzoek in 2003

In 2003 zijn er in totaal 140 wateren onderzocht. Op 51 locaties zijn één of meer (larven van) voedmeesterpadden gevangen. Van de 74 wateren waar de soort zich in 2001 of 2002 wist

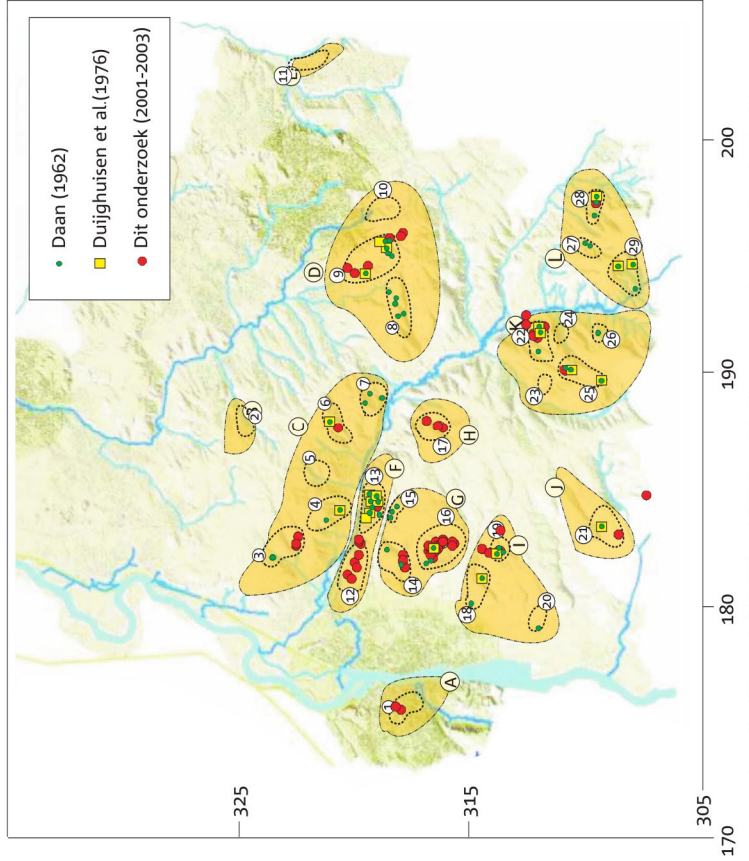

De wateren (n = 89) waar in de periode 2001-2003 (larven van de) voedmeesterpadden zijn waargenomen. Voor de duidelijkheid zijn de waarnemingen van 2003 iets verschoven ten opzichte van de waarnemingen van 2001 en 2002 indien er ook in voorgaande jaren waarnemingen zijn gedaan.

voort te planten, werd in 2003 in 33 wateren wederom voorplanting vastgesteld. Ook voor de vroedmeesterpad was 2003 een enigszins matig voortplantingsjaar. Dit is grotendeels een gevolg van de zonnige en droge zomer, waardoor tijdens de tweede poelenbemonstering een fors aantal poelen (nagenoeg) droog bleek te staan. Toch zijn er ook in 2003 weer nieuwe voortplantingsplaatsen ontdekt of vond in herstelde poelen opnieuw voorplanting plaats. Dit resulteerde uiteindelijk in 51 vindplaatsen. Voor de periode 2001-2003 komt het aantal locaties waar in één of meer jaren voorplanting werd vastgesteld op 89 (zie tabel, pag. 5). Op een redelijk aantal locaties waar het niet jaarlijks tot succesvolle voorplanting komt, zijn vrijwel zeker nog volwassen vroedmeesterpaden aanwezig. De meeste vindplaatsen kan men dan ook nog steeds als actueel beschouwen. Deze locaties

kunnen, voor zover dat nog niet gebeurd is, nog worden veilig gesteld. Momenteel wordt er voortvarend gewerkt aan habitat Herstel voor de vroedmees-terpad. Een overzicht van de werkzaamheden in de afzonderlijke leefgebieden wordt in deze Nieuwsbrief gepresenteerd door Ludy Verheggen van de Stichting IKL (Habitat Herstel Vroedmees-terpad).

Poelenherstel en aanleg van landhabitat wordt door de provincie Limburg (mede) gefinancierd. Dit vindt niet alleen plaats door het IKL, ook door Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Limburgs Landschap en Waterschap Roer en Overmaas zijn al diverse locaties hersteld. Op sommige locaties leidde dit direct tot resultaat en werd al in 2003 een goede voortplanting vastgesteld. In onderstaande figuur zijn alle poelen weergegeven waar in 2001, 2002 of 2003 vroedmees-terpaden zijn waargenomen (n=95).

De wateren (n = 89) waar in 2001, 2002 en/of 2003 voortplanting van de vroedmeesterpad werd vastgesteld en het aantal vindplaatsen van Daan (1962) en Duijghuysen et al. (1976).

BELEIDSMAKERS, BEHEEDERS EN VRIJWILLIGERS AAN HET WOORD

Martin Blom, Mergelgroeve Blom, samen denken en doen voor een verbetering van de natuur

Aan de rand van de heerlijkheid Terblijt lag ooit een dorpsheide met daarin een kleinschalige grindgroeve in exploitatie. Uit historisch onderzoek is gebleken dat de dorpsheide meer functies vervulde voor de gemeenschap dan alleen begrazing door de dorpskudde. Elke "ingezetene" bezat het recht er delfstoffen te winnen voor eigen gebruik. Concreet betekende dat het winnen van grind voor het verharden van wegen en opritten, en mergelbrokken als bouwmetaal. In tegenstelling tot de grindexploitatie werd de kalkmergel ondergronds gewonnen. Medio jaren zestig kocht mijn vader het zeven hectare grote terrein om er zand, grind en mergel te winnen. De exploitatie heeft ruim 30 jaar geduurd. Uiteraard werkte ik al als kind regelmatig met vader mee. Vaak was ik dan in de groeve op een van de machines te vinden. Tijdens het werk zochten we regelmatig naar fossielen. Er is zelfs een fossiel vernoemd naar de groeve, enkele paleontologen toonden daarmee hun dankbaarheid voor de mogelijkheden die ze hadden om onderzoeken te doen.

De Provincie Limburg was vergunningverlener en had daardoor grote invloed op de wijze waarop de groeve na exploitatie opgeleverd moest worden. De kaders voor het herinrichtingsplan werden daardoor automatisch beïnvloed door landelijke en regionale wet- en regelgeving. Door de jaren heen werd het natuurbeleid volwassen en leiden de herinrichtingservaringen bij de exploitatie van groeves tot effectievere werkwijzen. Zo evolueerden de ideeën over de eindafwerking van de groeve van agrarisch gebied, via agrarisch gebied met hoge landschappelijke waarde naar een natuurgebied. Door de jaren heen heeft overleg tussen Provincie, gemeente Valkenburg aan de Geul, de firma Blom, omwonenden en natuurorganisaties geleid tot een inrichtingsvisie, waarin de ontwikkeling van natuurwaarden centraal staat. In 1986 heeft mijn vader zich om gezondheids-

redenen moeten terugtrekken uit de onderneming en hebben mijn moeder en ik samen met het ervaren personeel de exploitatie voortgezet. Door een natuurprogramma op L1 - TV raakte ik geïnteresseerd in de geelblikvuurpad en de vroedmeesterpad. In het programma gaf de ecoloog Ben Crombaghs van bureau Natuurbalans - Limes Divergens tekst en uitleg over de bijzondere rol die (voormalige) kalkmergelgroeves kunnen spelen als leefgebied voor deze zeldzame en beschermde diersoorten. Via via achterhaalde ik zijn adres en in goed overleg met de eerder betrokken partijen is door Ben Crombaghs en Wilbert Bosman (bureau Groenlanden) een inrichtingsplan opgesteld dat mogelijkheden biedt voor:

- korte grazige pioniergemeenschappen op kalk;
- schraal- en kalkgraslandvegetaties;
- struwelen en ruigtes;
- structureel rijk loofbos;
- leefgebieden voor in Limburg bedreigde en beschermde dier- en plantensoorten (geelblikvuurpad, vroedmeesterpad, zeldzame dagvlindersoorten, stengelomvattend havikskruid, etc).

De functieverandering van de groeve van agrarisch gebied naar natuurgebied is een flinke kostenpost. De Provincie Limburg, de familie Blom en het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) nemen samen deze kosten voor hun rekening. Het inrichtingsplan voldoet aan de voorwaarden van de subsidieregeling 'Natuurbeheer 2000' van het Ministerie van LNV. De constructieve samenwerking met de Dienst Landelijke Gebied en bureau Laser is van groot belang gebleken om deze subsidie te verkrijgen. De Provincie stelt bovendien geld ter beschikking uit het budget voor natuurontwikkeling en verleent toestemming voor deponie van schone gecertificeerde specie. Hiermee wordt in de groeve een complex van zuidelijk geëxponeerde terrassen ontwikkeld. Een goede samenwerking met beleidsmedewerkers van de afdelingen 'Groen' en

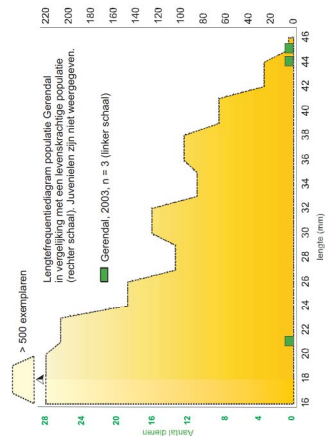
JULIANAGROEVE

In 2000 werd duidelijk dat de kleine populatie van de geelblikvuurpad die in deze groeve leefde uitgestorven was. Toch werden er in 2001 door de inzet van de leden van de Vereniging tot Natuurbehoud Cadier en Keer drie basishabitats aangelegd. Nog hetzelfde jaar werd er door Raymond Tilmans onderlangs de Schiepersberg een subadult dier gevonden. Vrijwel zeker was dit dier afkomstig uit groeve 't Rooth waar de populatie op dat moment al flink groeide. Ook op andere eerder verlaten plaatsen buiten de groeve werden dat jaar jonge geelblikvuurpadden gezien. In 2002 zijn er regelmatig drie geelblikvuurpadden gezien, er vond zelfs op beperkte schaal voortplanting plaats in het middelste van de drie basishabitats in de Julianagroeve (zie foto pag. 1).

Eind augustus zwommen er drie bijna volgroeide larven, zodat ook voor het eerst sinds lange tijd weer sprake was van succesvolle voortplanting. In 2003 is er tijdens dertien bezoeken geen enkele geelblikvuurpad waargenomen. Dat ook in de Julianagroeve in 2003 sprake is geweest van overzomerijng blijkt uit het gegeven dat er in 2004 alweer een volwassen mannetje geelblikvuurpad is gevonden. Het buikpatroon liet zien dat het één van de twee mannetjes is die in 2002 al in de groeve zijn waargenomen.

GERENDAL

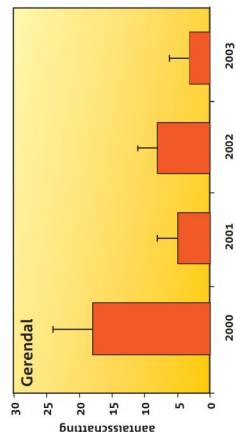
De populatie van de geelblikvuurpad in het Gerendal baart nog steeds zorgen. In 2000 en 2001 was er nauwelijks voortplanting en het

	2000	2001	2002	2003	Aantal waargenomen individuen	Schatting populatieomvang
Berghofwei	1	1	1	0	3	7
Julianagroeve	0	1	3	1	5	7
Gerendal	10	6	8	3	27	18
't Rooth	43	130	165	137	475	58
Wahlwiller	12	39	27	17	95	16

¹ op basis van waarneming in juni 2004
² op basis van vangst-terugvangst-gegevens

aantal geelblikvuurpadden dat er werd gevonden was laag. In 2002 bestond even de indruk dat de populatie was uitgestorven. Na meerdere intensieve zoekacties waren er nog steeds geen dieren gevonden. Er was net een nieuw basishabitat gerealiseerd. Later in het seizoen bleek het toch nog mee te vallen. In de nieuwe basishabitat lagen eiklopren en er zwommen enkele honderden larven in het kleine water direct ten zuiden van dit basishabitat. Er werden uiteindelijk 8 verschillende geelblikvuurpadden van 2 jaar of ouder aangetroffen. In 2003 zijn er slechts drie geelblikvuurpadden gevonden. Twee al wat oudere dieren en één subadult dier. Ondanks het feit dat de basishabitat gedurende een groot deel van de zomer water bevatte werden ook hierin geen geelblikvuurpadden gezien. Er vond gelukkig wel (op beperkte schaal) succesvolle voortplanting plaats. In totaal zijn er 14 juveniele geelblikvuurpaddjes gezien waarvan 7 in de nieuwe basishabitat.

Luisteren naar kooractiviteit

Het luisteren naar kooractiviteit van de voedmeesterpad in de avonduren leverde een aantal interessante waarnemingen op. Een enkele uitzondering daargelaten is in de afzonderlijke deelgebieden twee tot drie avonden door leden van het Platform Geelblikvuurpad en Voedmeesterpad geluisterd naar roepactiviteit. Het aantal dieren dat in 2003 op één avond in een leefgebied is gehoord varieerde van 1 tot circa 90. Een overzicht wordt gepresenteerd in de onderstaande tabel. Vooral in het gebied Eckelrade-Slekkendel, in de groeve 't Rooth en omgeving en in de omgeving van het Schweibergerbos werden aanzienlijke aantallen voedmeesterpadden gehoord.

Cridi Moors en Denis Frissen melden roepactiviteit van de voedmeesterpad van de Hoge Fronten van maximaal 24 dieren op één avond. Dat is iets meer dan de beste avond in 2002. In de deelgebieden Houthem-Kloosterbos (C4) en Valkenburg-Heekerbosch (C6)

werd, evenals in 2002, helaas niets gehoord, terwijl in gebied Waterval (C3) maximaal 2 dieren op één avond werden gehoord. De situatie in leefgebied C de noordelijke guldalheiling blijft daarmee slecht. In het hele leefgebied is geen enkele vitale populatie meer aanwezig.

In het leefgebied Kunderberg bleef de situatie min of meer stabiel, maar hier zijn wel enkele nieuwe roepplaatsen in tuinen ontdekt. In 2004 worden de hierbij gelegen tuinvijvers bij het onderzoek betrokken. Het aantal voedmeesterpadden bij Putberg-Dael wordt door Ingo Jansen op circa 30 geschat. De voortplanting verloopt hier de laatste jaren iets beter, onder meer door de uitvoering van beheerswerkzaamheden van Staatsbosbeheer, en er lijkt sprake van een lichte toename van de populatie.

In de Meertensgroeve zijn in 2003 maximaal 9 voedmeesterpadden op één avond gehoord. De meeste roepactiviteit werd vastgesteld op enkele hellingdelen waar in het voorjaar van 2003 bosopslag door het Limburgs Landschap is verwijderd. In de Curfsgroeve en omgeving (F12)

Onderzoekgebied	Som aantal gevangen larven		Aantal poelen met (larven van) voedmeesterpad	Totaal 2001-2003	kooractiviteit	
	larven in 2001	larven in 2002				
A1 Hoge Fronten-Maasricht	124	302	3	4	4	24
C6 Valkenburg-Heekerbosch	2	0	0	0	1	0
C3 Ulestraten-Waterval	4	8	2	1	3	2
C4 Houthem Kloosterbos	1	?	1	?	1	0
D9 Voorendaal-Kunderberg	54	65	3	1	3	10
D8a Ubachsberg-Putberg-Dael	??	35	?	?	5	??
F13 Meertensgroeve	8	0	2	0	4	12
F12 De Dellen-Curfsgroeve e.o.	1587	11	8	4	8	20
G16 Roothsgroeve-Bangelen	305	221	20	16	29	51
G16 Julianagroeve-Cadier en Keer	60	148	2	2	4	10??
G14 Bernelberg-Mellenberg	446	112	5	2	4	21
H17 Gerendal	4	50	1	1	3	1
I19 Savelis bos-Eckelrade-Slekkendel	122	562	2	3	6	119
J21 Mheer-Altembroek	3	3	1	?	1	24
K22 Mechelen-Schweibergerbos	19	11	4	5	8	93
L26 Vaals-Holset	78	76	1	1	2	19
Totaal					89	

* geen kooractiviteit waargenomen, aangegeven is een schatting van het aantal waargenomen (half)volwassen dieren.

¹ waarnemingen van derten. Larven 2003: groen is stijging tov 2002, rood is daling tov 2002

Een samenvattend overzicht van de voedmeesterpad in cijfers. Het voorkomen van de soort in de periode 2001-2003 is van 89 vindplaatsen bekend. In alle leefgebieden werd in 2003 nog kooractiviteit vastgesteld, in sommige deelgebieden was dat helaas niet meer het geval (foto Frits van der Meer).

werden circa 25 voedmeesterpadden gehoord, circa 20 in de groeve en 5 tot 6 dieren in de omgeving ervan.

In de omgeving van de Roothergroeve (G16) hoorde de vogelwerkgroep Bemelen circa 40 dieren op één avond, dat is minder dan in 2002, maar vermeld werd dat men de indruk had dat op de avondbezoeken de omstandigheden niet optimaal waren. In het deelleefgebied Bemelerberg-Mettenberg werden ruim 40 dieren gehoord. Dit is meer dan in 2002. Opmerkelijk is dat er een aantal nieuwe roeplaatsen werd vastgesteld bij particulieren. Hier liggen enkele tuinvijvers die mogelijk als voortplantingsplaats functioneren. Ze worden in 2004 verder onderzocht.

De Julianagroeve en het zuidelijk deel van Cadier & Keer werden in 2003 wederom onderzocht door Raymond Tilmans en Jürgen Mingels. In de omgeving van de Julianagroeve hoorden zij circa 40 voedmeesterpadden op een avond. Dat is iets meer dan in 2002. Ook ontdekten zij twee nieuwe roeplaatsen. Zij namen op grond daarvan contact op met de terreineigenaren en wisten in beide gevallen te bereiken dat er een voortplantingswater wordt opgeknapt cq aangelegd.

Gerard Janssen bezocht in 2003 wederom het Gerendal (H17) en Mechelen-Schweibergerbos (K22). In het Gerendal was zeer weinig activiteit, maar in Mechelen-Schweibergerbos hoorde Gerard maar liefst 93 voedmeesterpadden. Dat is aanmerkelijk meer dan in 2002, toen er maximaal 30 dieren op per avond werden geteld. Positieve

HABITATHERSTEL VOOR DE VROEDMEESTERPAD

Habitatherstel in 2003 en 2004 in opdracht van de provincie Limburg

In december 2002 is het Plan van aanpak voor herstel van leefgebieden van de vroedmeesterpad in de periode 2002-2010 goedgekomen. Dit plan is opgesteld door de Bureau's Natuurbalans en Groenlanden in opdracht van de stichting IKL met subsidie van de Provincie Limburg.

Met het uitvoeringsplan, waarin herstelmaatregelen concreet zijn uitgewerkt, is een goede

berichten waren er ook van Savelsbos-Eckelrade-Slekendal (I19) waar het IVN Margraten, onder leiding van Joost van Koppen, zeer fanatiek telt. Zij luisterden er maar liefst op 12 avonden en hoorden op één avond maximaal 71 vroedmeesterpadden roepen, een beduidend hoger aantal dan in 2002.

Een vergelijkbare ervaring had Raymond Tilmans, die met Cridi Moors en Denis Frissen het gebied rondom Mheer-Altembroek uitkamde. Zij melden roepproductie en vondsten van ruim 20 vroedmeesterpadden. Zij hoorden onder meer 7 dieren in de Horstergrub en de Noorbeemden. Voortplantingsplaatsen van de vroedmeesterpad zijn in deze twee gebieden recentelijk niet bekend. Natuurmonumenten, de eigenaar, knapte hier inmiddels een aantal potentiële voortplantingswateren op. Het wachten is nu op de resultaten van de larvenbemonsteringen in 2004.

Dhr. Sjef Gosselink tenslotte trekt zich met een aantal inwoners het lot van de vroedmeesterpad in de gemeente Holset aan. Hij spoorde in 2003 alle plaatselijke roepproductie op. Waarnemingen kwamen van diverse particuliere tuinen. De bewoners hebben inmiddels op navraag van Sjef Gosselink aangegeven maatregelen in hun terpad er betere vestigingskansen krijgt. In totaal werden er door Gosselink roepproductie van 15 tot 20 vroedmeesterpadden gemeld. Ook hier zijn voor het najaar van 2004 enkele aanvullende beheersmaatregelen voorgesteld.

basis gelegd voor een gecoördineerde aanpak van de uitvoering van herstelmaatregelen voor de vroedmeesterpad; een adviesbureau brengt de actuele voortplantingswateren in beeld, stelt concrete werkbeschrijvingen op voor het oplossen van die knelpunten en brengt een prioritering aan in de uitvoering van de maatregelen. De stichting IKL maakt vervolgens op basis

daardoor in een gemiddelde zomer niet droogvielen. Bij deze basishabitats is ook vuursteen aangebracht om meer schuilgelegenheden te creëren. Zonder op de feiten van 2004 vooruit te willen lopen kunnen wij u reeds melden dat op beide locaties alweer geelbuiken zijn gezien. Bij de werkschuur kwam het al tot voortplanting. In de wei van het Limburgs landschap werden in juni 2004 al 7 geslachtsrijpe dieren gezien. Hier kunnen in 2004 nog dus nog interessante ontwikkelingen plaatsvinden!

BERGHOFWEI

De Berghofweide ligt op ongeveer een kilometer afstand van het Gerendal. Het gebied herbergt misschien nog de meest bedreigde 'populatie' van de geelbuikevuurpad in Limburg. In 2002 is er nog een vrouwtje (Berghofwei) en een mannetje (Keuterberg) gezien. In 2003 zijn er geen dieren waargenomen, maar ook hier zal de droogte een rol hebben gespeeld. De Berghofwei was tot 2003 het enige leefgebied waar nog geen beheersmaatregelen waren uitgevoerd.

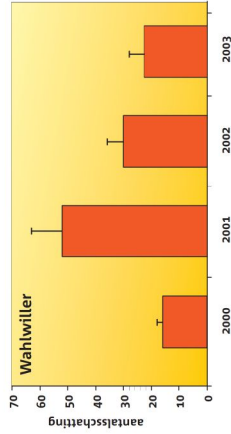
Op initiatief van Staatsbosbeheer is in juni 2004 een basishabitat voor de geelbuikevuurpad gerealiseerd (zie ook pag. 9 van deze nieuwsbrief). De financiering vond plaats in het kader van het LIFE-Ambition programma, met financiering van de EU, LNV en de provincie Limburg. Hopelijk is het dus nog niet te laat en kan de geelbuikevuurpad nog van dit nieuwe basishabitat profiteren.

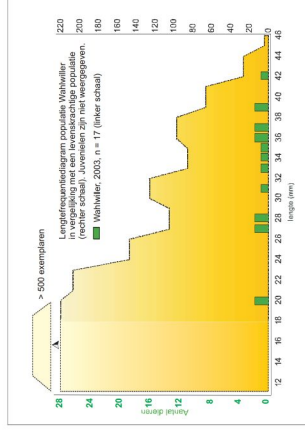
Het nieuwe basishabitat bij Berghofwei. Op de voorgrond ligt een eiafzoplek, die nog juist geen water bevat. Deze moet nog iets dieper worden uitgeslagen.

WAHLWILLER

Op de Kruisberg bij Wahlwiller leeft tussen de wijnranken een kleine populatie van de geelbuikevuurpad. Deze populatie krabbelde in 2001 na een zeer goed voortplantingsjaar daarvoor uit het dal. De populatie groeide naar een aantal van 52 dieren in 2001. Dit waren vooral tweedejaars dieren. Mede doordat jonge dieren gaan zwerven of ten prooi vallen aan predatoren nam de populatieomvang in 2002 af naar 30 dieren. Omdat het voortplantingssucces in 2001 en 2002 niet zo goed was als in 2000 werd dit "gat" in de populatie niet opgevuld door jonge dieren. Het jaar 2003 begon in dit gebied erg goed. Tijdens het eerste bezoek werden er 10 dieren gevonden een aantal dat in 2001 gemiddeld per ronde aanwezig was. Na het droogvallen van de oude

wateren ten gevolge van de warme periode en het uitblijven van regen werden er ook in Wahlwiller nauwelijks meer dieren gezien. De omvang van de populatie was 22 dieren, een verdere afname ten opzichte van 2002. Er is in 2003 geen voortplanting geconstateerd in het gebied.

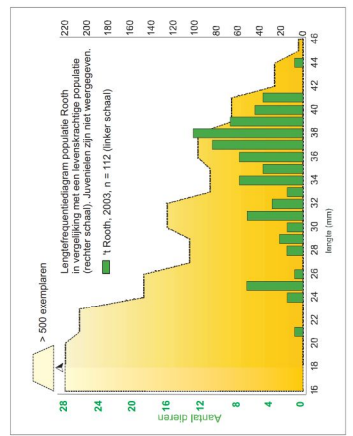
DE GEELBUIKVUURPAD, POPULATIEONDERZOEK IN 2003

Het jaar 2003 kende een uitzonderlijke zomer. Het was jaren geleden dat we zo'n hete en vooral droge zomer in Nederland hadden. Dit had tot gevolg dat in alle gebieden eind juni wateren droogvielen en door het uitblijven van regen niet meer werden gevuld. Door het vroegtijdige droogvallen mislukte op veel plaatsen de voortplanting en in alle gebieden waren er nauwelijks geelbuikvuurpadden rondom de wateren actief. Het leek erop dat er sprake was van overzomerling. Dit is een inactieve periode tijdens de zomer om een ongunstige periode door te komen. Dit gedrag is bij amfibieën in Zuid-Europa gewoon maar komt in Nederland eigenlijk niet voor.

GROEVE 'T ROTH

De populatie die in groeve 't Rooth leeft, kroop in 2002 definitief uit het dal. De omvang van de populatie groeide naar een aantal van 227 dieren met wederom een goed voortplantingssucces in dat jaar. De warme, maar vooral droge zomer van 2003 had veel invloed op het voortplantingssucces. In de basis habitat in de schapenwei lagen half juli 20 eiklopen in een net nieuw gegraven eiafzetplek. Het bleek echter in 2003 een valkuil te zijn. Een week later was het water verdampend en de eieren of jonge larven verdroogd. Hetzelfde gebeurde meermalen met eiklopen afgezet in de karrensporen op de Merapi. Deze waren in een 15 cm diepe plek afgezet. Ook dit spoor viel steeds droog en de voortplanting mislukte.

De firma Ankerpoort BV creëerde langs een pad een nieuw natuurlijk voortplantingswateren voor de geelbuikvuurpad. Het was met de basis habitat op de schietbaan één van de weinige wateren in de groeve dat de hele zomer door water bevatte. Het werd vrij snel gekoloniseerd door geelbuikvuurpadden en er was succesvolle voortplanting. Ook in de basis habitat op de schietbaan zwommen eind augustus vrijwel volgroeide larven rond. In de wei van het Limburgs Landschap waar

hiervan werkspraken met terreinbeheerders en particuliere grondeigenaren over de uitvoering van de maatregelen.

De terreinbeheerders blijven uiteraard verantwoordelijk voor de maatregelen die worden uitgevoerd in hun terreinen. Zij kunnen IKL vragen de maatregelen uit te voeren. In een aantal gevallen is dat gebeurd. Vaak kwam het ook tot een verdeling van werkzaamheden, waarbij bijvoorbeeld IKL een stapelmuur aanlegt en een poel opschooft, en de terreinbeheerders het omliggende landhabitat verbetert. Dergelijke

acties zijn uitgevoerd met de Vereniging Natuurmonumenten, stichting het Limburgs Landschap en het Waterschap Roer en Overmaas. Staatsbosbeheer heeft er voor gekozen de maatregelen uit het plan van aanpak volledig in eigen beheer uit te voeren.

Vanaf 2002 is de uitvoering van maatregelen van start gegaan. Naast soortgerichte acties voor de voedmeesterpad is er ook regulier onderhoud aan poelen uitgevoerd. Aan de terreinbeheerders is gevraagd om, waar mogelijk, dit zodanig uit te

LEEFGEBIED	Aantal maatregelen				Aard van de maatregelen				Aantal uitgevoerde maatregelen	Aard van de maatregelen				Verantwoordelijk uitvoering	Voortgang uitvoering	
	Opsonen poel	Waterdichte laag	Stapelmuur aanleggen	Nieuwe poel aanleggen	Opsonen poel	Waterdichte laag	Stapelmuur aanleggen	Nieuwe poel aanleggen		Opsonen poel	Waterdichte laag	Stapelmuur aanleggen	Nieuwe poel aanleggen			Ontwikkeling landhabitat
Hoge Fronten	6	6	1	-	6	4	8	5	2	6	0	0	0	0	IKL	100%
Noordelijke Geuldalheiling <i>Goudsborg Patersbos</i>	18	6	4	8	6	4	8	5	2	0	2	2	0	3	SBB, VN en IKL <i>Natuurmonumenten SBB</i>	11%
Ubachsberg <i>Putberg</i>	13	4	5	7	3	4	5	7	2	1	0	1	0	1	SBB	15%
Zuidelijke Geuldalheiling <i>Cirfgrasvee Meentengroeve Omgeving Oudgrasvee</i>	12	11	-	2	1	11	-	2	10	4	1	2	1	2	IKL en LL <i>Ankerpoort BV SBB LL</i>	83%
Gerdal <i>Overig</i>	2	-	-	2	-	-	2	-	2	-	-	2	-	2	SBB	100%
Bemelen-Cadler en Keerl <i>Rooth Omgeving Rooth-vrijleggen misgrasland</i>	8	-	-	-	4	4	-	-	0	5	-	-	1	5	Provincie Limburg <i>Vogelwiegroep Bemelen VTN-Cadler en Keer</i>	38%
Savelbos <i>Savelbos noord Dorrenweg</i>	8	7	-	5	1	7	-	5	3	0	-	3	0	2	SBB, WRO en IKL <i>VTN-Cadler en Keer SBB</i>	13%
Mechelen-Schweilberg <i>Overspel</i>	8	5	-	4	-	5	-	4	1	3	-	1	-	3	SBB en WRO <i>NM</i>	50%
Mheer-Altembroek <i>Horselgrub Noorbeemden</i>	2	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1	0	-	3	IKL	100%
Vaals-Holset	2	1	-	1	-	-	-	-	2	1	-	1	-	2	IKL	41%
Totaal plan van aanpak	71	40	10	30	10	40	10	30	29	12	4	12	1	28		
Overige maatregelen																

Tabel 1. Overzicht voortgang uitvoering Plan van aanpak voedmeesterpad, en overige in de leefgebieden van de voedmeesterpad uitgevoerd maatregelen.

voeren, dat er kansen voor de geelbuikvuurpad en de voedmeesterpad ontstaan. Een overzicht van de werkzaamheden die tot het voorjaar van 2004 in de afzonderlijke leefgebieden zijn gerealiseerd, is weergegeven in de tabel. Ook activiteiten die niet direct uit het Plan van aanpak voortvloeiden, maar wel levenskansen aan de

voedmeesterpad bieden, zijn (cursief gedrukt) in de tabel opgenomen. Er wordt onderscheid gemaakt in een aantal beheersmaatregelen, zoals het opschonen van poelen, het aanbrengen van een waterdichte laag, etc. In het voorjaar van 2002 werden de eerste maatregelen al uitgevoerd in het Noorbeekdal.

Dit werd gedaan op basis van een vooruitgeschoven lijst van noodmaatregelen uit het Plan van aanpak dat toen nog niet gereed was. In het Noorbeekdal (Vereniging Natuurmonumenten) zijn toen enkele poelen vrijgesteld van begroeiing. Pas in 2003 kon echt goed van start worden gegaan met de uitvoering van het herstelplan. Dit begon, zoals gezegd, met een overlegronde met alle terreineigenaren.

Het eerste overleg over het uitvoeringstraject is gevoerd in januari 2003, met het Centrum voor Natuur en Milieueducatie, over het gebied de Hoge Fronten. Kort daarop (maart 2003) zijn er 6 wateren met achterstallig onderhoud in de Hoge Fronten hersteld als voortplantingsplaats. Dit was de eerste actie uit het herstelplan die kon rekenen op de volledige steun en medewerking van de grondeigenaar.

Het CNME reageerde in eerste instantie wat terughoudend op het voornemen om een kwijnende populatie die ooit was geïntroduceerd er weer bovenop te helpen. Zelf hadden ze deze deelpopulatie min of meer opgegeven en wilden ze de poelen laten verlanden. Voor de voedmeesterpadden van de Hoge Fronten is het Plan van aanpak dus een overlevingsplan in de meest letterlijke zin van het woord.

Uit de tabel kan worden opgemaakt dat de herstelmaatregelen in de Hoge Fronten, Gerendal en Vaals-Holset grotendeels zijn afgerond. In het Zuidelijke Geuldal en Mheer-Altembroek is het Plan van aanpak nagenoeg gerealiseerd. Hierbij dient te worden vermeld dat de situatie in en rond de Curfsgroeve de laatste twee jaar aanzienlijk is verslechterd. Samen met Ankerpoort BV wordt hiervoor naar een passende oplossing gezocht. Enkele aanvullende maatregelen zullen hier dus nog moeten worden uitgevoerd.

In het Noordelijk Geuldal, Ubachsberg, Savelsbos en Mechelen-Schweilberg zijn nog betrekkelijk weinig acties uitgevoerd. Minder dan de helft (41%) van de locaties waarvoor beheersmaatregelen zijn uitgewerkt, zijn inmiddels aangepakt. Staatsbosbeheer dient nog een aantal maatregelen uit te voeren om het voorkomen van de voedmeesterpad in hun terreinen veilig te

Herstel van een van de twee poelen bij het Heekerbosch. Bij beide poelen werd in 2004 weer roepactiviteit van de voedmeesterpad vastgesteld.

stellen. Hiervoor zijn reeds plannen opgesteld en de uitvoering ervan zal naar verwachting nog dit jaar plaatsvinden. Staatsbosbeheer heeft de afgelopen winter nog diverse poelen in het Savelsbos (Orenberg en Riesenberg) opgeknapt, die zeker levenskansen bieden aan de voedmeesterpad. Ze waren niet als zodanig in het Plan van aanpak opgenomen.

Naar verwachting zal het overgrote deel van de nog uit te voeren maatregelen uit het Plan van aanpak nog in 2004 kunnen worden uitgevoerd in het kader van het LIFE-AMBITION programma. Dit is een landelijk project voor uitvoering van beschermingsmaatregelen voor amfibieën (waaronder de voedmeesterpad) in gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Habitatrichtlijn. De stichting RAVON speelde bij het opstellen en indienen van het project een sleutelrol.

De maatregelen uit het Plan van aanpak, plus diverse aanvullende acties, zijn in dat kader

voorgedragen voor medefinanciering vanuit de Europese Gemeenschap. Hier ligt ook meteen het knelpunt en de reden dat nog niet alle maatregelen zijn uitgevoerd; er waren onvoldoende financiële middelen beschikbaar om het hele Plan van aanpak voedmeesterpad uit te voeren. Na de officiële goedkeuring van het LIFE-AMBITION-project door de Europese Gemeenschap staat echter niets een verdere uitvoering meer in de weg. Tot slot is het verheugend om te constateren dat de voedmeesterpad snel op het herstel van poelen blijkt te reageren. We hebben in de omgeving van het Heekerbosch in het najaar van 2003 twee poelen opgeknapt. Dit voorjaar zijn uit de directe omgeving van beide poelen al weer roepende voedmeesterpadden gemeld. In 2002 en 2003 was dat niet het geval. Hopelijk reageert de soort ook in andere leefgebieden zo snel op herstel van habitat.

Ludy Verheggen
Coördinator soortenbescherming

DE BASISHABITATS, EEN ACTUELE STAND VAN ZAKEN

De actuele stand van zaken van de basishabitats is beschreven in de nieuwsbrief van februari 2003. Onderzoek in 2003 toonde aan dat de basishabitats het best functioneren als ze af en toe droogvallen. Enkele basishabitats waren echter bij aanleg te weinig opgevuuld met grond, waardoor er na enkele forse regenbuien sprake was van een grote waterplas.

De basishabitats in de wei van het Limburgs Landschap, op de Merapi in de Groeve 't Rooth en in het Gerendal zijn daarom in het vroege voorjaar van 2004 verder opgevuuld. Daarna zijn hierin enkele verblijfswateren en eiafzetplaatsen gegraven. Verder zijn er bij Wahlwiller, in de wei van het Limburgs Landschap en in de groeve 't Rooth op diverse plaatsen stapelmuren aangelegd langs de basishabitats.

In het leefgebied Berghof is op 10 juni 2004 een basishabitat voltooid. Daarnaast is in overleg met de provincie Limburg en DLG, voor een akker, waarin het oorspronkelijke voortplantingswater van de geelbuikevuurpad, een beheers-

overeenkomst gesloten. De akker is nu omgevormd tot grasland. Voor deze pool is dat een aanzienlijke verbetering. Vrijwel alle basishabitats liggen er in juni 2004 goed bij. Overal zijn eiafzetplekken aanwezig. De komende weken wordt het dus weer spannend.

In juni 2004 is door Staatsbosbeheer een basishabitat voor de geelbuikevuurpad in het gebied Berghofwei, gerealiseerd.

waterrand op. Om de drie dagen werden er tellingen gedaan. De geelbuikjes werden niet gevangen om ze zo weinig mogelijk te verstoren. Het werkelijke aantal is daarom niet bekend, maar tijdens de piek van de jonge juvenielen (eind juli-begin augustus) werden er tot maximaal 163 juvenielen op één dag geteld.

De oudere juvenielen

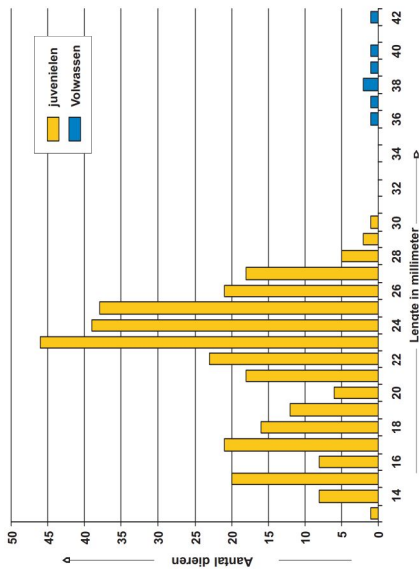
Op 29 en 30 augustus en op 29 september zijn zoveel mogelijk juvenielen gevangen, gemeten en zijn de buiken gefotografeerd. Er werden respectievelijk 126, 104 en 61 juvenielen gevangen. Al die buikfoto's moeten vergeleken worden om het werkelijke aantal verschillende dieren vast te stellen. Een eerste voorzichtige schatting laat zien dat het aan het einde van het seizoen om circa 250 verschillende juve-

nielen ging, die in lengte varieerden van 13 mm tot 30 millimeter. Dit lijkt een goed overlevingspercentage.

De (half)volwassen dieren

Van de acht (half)volwassen dieren die in juli 2005 werden uitgezet zijn er eind september nog zeven gezien. De dieren bleven dus in de groeven, overleefden hier goed en plantten zich er zelfs voort! In 2006 zijn inmiddels de eerste geelbuikvuurpadden weer gezien, en ook de eerste roepactiviteit van een van de volwassen mannetjes klonk alweer in de groeve. Samen-vattend kan worden gesteld dat het eerste jaar voor de geelbuikvuurpad goed is verlopen en dat we in 2006 weer een boeiend jaar tegenmoet gaan, want ook het begrazings-experiment gaat vanaf 2006 van start. Wij houden u op de hoogte.....

Lengteverdeling van de waargenomen geelbuikvuurpadden aan het einde van het seizoen (29-08, 31-08 en 29-09) in 2005 in de groeve Blom. Geel weergegeven is de groep van juvenielen die in lengte varieerden van 13 tot 30 mm. Deze dieren vertoonden in 2005 een goede groei. De blauwe staven hebben betrekking op acht (half)volwassen dieren die in juli in de groeve werden losgelaten en waaraan er op 29 september nog zeven werden teruggevangen.

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in opdracht van de provincie Limburg en de Stichting IKL. De folder is te downloaden bij:

www.ravon.nl, onder 'geelbuikvuurpad' en 'vroedmeesterpad', of bij

www.limburg.nl; 'beleidsvoering' - 'ruimte en groen' - 'groen' - 'soortenbescherming' - 'geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad'

Provincie

Limburg

IKL

Redactie

Ben Crombaghs & Wilbert Bosman
Natuurbalans-Limes diversgens BV & Stichting RAVON

Redactieadres

Bureau Natuurbalans-Limes diversgens
postbus 31070 6503 CB Nijmegen
tel. 024 - 352.88.82 (Ben Crombaghs)
Crombaghs@natuurbalans.nl

Lay-out

Bureau Natuurbalans-Limes diversgens, Nijmegen

Oplage:

250 exemplaren

Foto's

W. Bosman, B. Crombaghs, & R. Krekels

Dit project is mede mogelijk gemaakt door medefinanciering uit het EOGFL, afdeling Garantie

jaargang 5, nummer 1, mei 2006

Stand van zaken over de uitvoering van beschermingsmaatregelen voor: geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad

WAAROM DEZE NIEUWSBRIEF

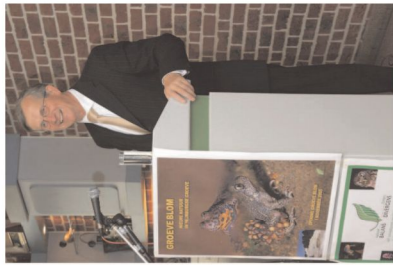
Dit is al weer de vijfde nieuwsbrief die verschijnt over de activiteiten die plaatsvinden in het kader van het beschermingsplan vroedmeesterpad en geelbuikvuurpad. Het feit dat het beschermingsplan eind 2004 teneinde liep, betekende gelukkig niet dat ook de activiteiten met betrekking tot deze soorten zijn beëindigd. Het Ministerie van LNV en Stichting IKL stelden middelen beschikbaar om coördinerende activiteiten voor vrijwilligers van het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad voort te zetten en maatregelen uit te voeren om de kwaliteit van de verschillende leefgebieden van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad te verbeteren.

De coördinatie en organisatie van het Platform geelbuikvuurpad & vroedmeesterpad kon dus ook in 2005 doorgegaan vinden. Op 25 mei was er na de vergadering van het Platform onder meer een excursie naar de groeve Blom, waar de

herinrichting tot natuurgebied nog volop aan de gang was. Desondanks konden toen, in het kader van een uitzetexperiment, de eerste larven van de geelbuikvuurpad worden uitgezet. De geelbuikvuurpad is immers een pionier die zich in de stenige kale omgeving goed thuis voelt. De eerste larven zijn vrijgelaten door leden van het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad. U leest meer over de eerste resultaten van dit experiment in deze nieuwsbrief.

De officiële opening van de groeve Blom vond plaats door de gedeputeerde, dhr. M. Vestjens. De groeve is voor publiek opengesteld, omdat de eigenaar graag wil dat iedereen van deze groeve en ook van de geelbuikvuurpad moet kunnen genieten. Veel mensen reageren enthousiast op de openstelling.

Daarnaast worden in deze nieuwsbrief als vanouds de resultaten van de monitoring van geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in 2004 en 2005 beschreven.

Met de officiële opening van de groeve Blom op 1 november 2005 sloot het Platform een van haar vele projecten af, de omvorming van de groeve tot natuurgebied. Het beheers- en herinrichting-experiment gaat nu van start. Ook dit is een van de vele activiteiten die de laatste 5 jaar door het Platform zijn geïnitieerd en uitgevoerd.

DE VROEDMEESTERPAD: HET ONDERZOEK IN DE PERIODE 2001-2005

Inleiding

Vanaf 2001 wordt de vroedmeesterpad in Limburg gemonitord. Het onderzoek heeft betrekking op bemonsteringen van de poelen naar larven, en op onderzoek naar roepactiviteit van de volwassen vroedmeesterpadden. Een groot deel van het onderzoek wordt uitgevoerd door de leden van het Platform. Het is om meerdere redenen interessant om hier de gegevens over de periode 2001-2005 eens op een rijtje te zetten.

Leefgebieden

Op de kaart van Zuid-Limburg treft u een overzicht aan van de locaties (100x100meter) waar in de periode 2001-2005 vroedmeesterpadden zijn waargenomen (poelen met larven én/of volwassen dieren). In totaal heeft het onderzoek 2001-2005 betrekking gehad op zo'n 200 poelen. In totaal is de vroedmeesterpad in 111 wateren aangetroffen, maar dat waren zeker niet jaarlijks dezelfde poelen.

Op basis van het onderzoek gecoördineerd en uitgevoerd door het Platform konden de huidige leefgebieden steeds duidelijker worden begreemd (zie kaart).

Op grond daarvan wordt er door het Platform in samenwerking met Natuurbalans Limes diversgens bv, de stichting RAVON en de Stichting IKL een plan van aanpak opgesteld voor aanleg, herstel en duurzaam beheer van leefgebieden van de geelbuikevuurpad en de vroedmeesterpad, voor de periode 2006-2010.

Dit plan beschrijft heel concreet de huidige kwaliteit van alle habitats en de maatregelen die er gewenst zijn. In totaal zijn er in Limburg 11 leefgebieden te onderscheiden die van belang zijn voor de vroedmeesterpad (n = 10) en/of voor de geelbuikevuurpad (n = 4). Het aantal wateren met succesvolle reproductie ligt voor de vroedmeesterpad jaarlijks tussen de 50 en de 70, en bij de geelbuikevuurpad rond de 10 wateren.

A Het leefgebied Hoge Fronten

In de Hoge Fronten plant de vroedmeesterpad zich jaarlijks in vier poelen met succes voort. Elk jaar worden vele tientallen larven waargenomen. De populatie breidt zich gestaag uit. Cridi en

Denis Frissen volgen de ontwikkelingen van deze populatie nauwgezet en nemen jaarlijks een toename waar van het aantal dieren dat op een avond roepactiviteit vertoont. Op basis daarvan wordt de populatie geschat op 50 tot 100 volwassen dieren. Door een goede samenwerking tussen het CNME en het IKL lijkt het duurzaam voortbestaan van deze populatie gegarandeerd.

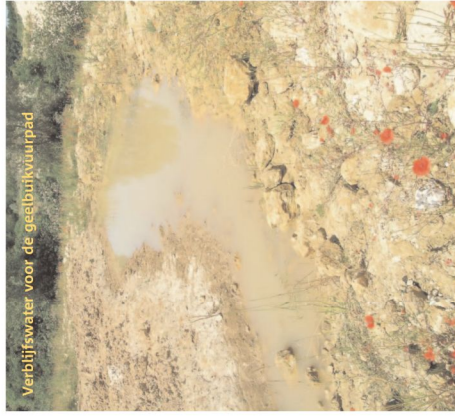
C Het leefgebied Noordelijke Geuldalheiling

In dit leefgebied zijn in de periode 2001-2005 ca 25 wateren op het voorkomen van de vroedmeesterpad onderzocht. De vroedmeesterpad is slechts in 5 wateren aangetroffen. Het leefgebied is onder te verdelen in drie deelleefgebieden; Ulestraten-waterval(2 wateren met voortplanting) Kloosterbos-Ravensbos (één water met voortplanting & Heekerbos-Schaelsberg (drie wateren met voortplanting). In alle drie is de vroedmeesterpad ernstig bedreigd. Els en Wim Derks luisteren in het deelleefgebied Waterval en hoorden er jaarlijks maximaal 3 roepende dieren op een avond. In het gebied kloosterbos-Ravensbos stamt de laatste waarneming uit 2004. In het Heekerbos-Schaelsberg neemt de populatie weer toe als gevolg van habitattherstel. Hier werden maximaal 15 tot 20 dieren op een avond zijn dringend gewenst om de soort voor uitsterven te behoeden. Door de stichting IKL en de Bosgroep Zuid wordt hier hard aan gewerkt. Het totaal aantal dieren in dit leefgebied wordt geschat op maximaal 40 tot 50.

D Het leefgebied Ubachsberg

In het leefgebied Ubachsberg, onder te verdelen in de Kunderberg en de Putberg zijn jaarlijks 12 tot 15 poelen onderzocht. In zeven ervan is een of meer jaren voortplanting vastgesteld. Het voortplantingssucces was sterk wisselend als gevolg van de slechte staat van onderhoud van een aantal poelen, maar neemt de laatste twee jaar toe. Staatsbosbeheer, het Waterschap Roer en Overmaas en het IKL voerden hier herstelmaatregelen uit. Ingo Janssen luisterde in 2001-2005 naar roepactiviteit en concludeerde dat het aantal dieren op de Kunderberg circa 20

pioniersituaties. Of deze gedachtengang klopt zal de toekomst uit moeten wijzen, maar het is zeer interessant om zo'n experiment eens aan te gaan.

Verblijfswater voor de geelbuikevuurpad

Helaas staan zowel geiten als varkens bekend om hun doorzettingsvermogen als het om ontsnappen gaat. Dat zou in een drukke omgeving als Berg en Terblijt tot gevaarlijke situaties kunnen leiden. Er was dus een zeer degelijk raster nodig en een subsidie om de effecten van deze dieren de komende jaren goed te kunnen volgen. Dit konden we realiseren door de financiële steun van de gebiedscommissie 'Vitaal Platteland'. De eerste landgeiten zijn op 1 november 2005 tijdens de officiële opening door de gedeputeerde Vestjens losgelaten in de groeve. De effecten van de grazers op de vegetatieontwikkeling en structuur in de groeve wordt de komende jaren onderzocht. In de winter van 2005/2006 hebben ze in ieder geval al aardig hun best gedaan. Er zijn heel wat jonge bomen geconsumeerd.

Het ministerie van LNV verleende toestemming tot het starten van een uitzetexperiment met de geelbuikevuurpad. De geelbuikevuurpad wordt in het beheerexperiment als een soort 'thermometer' gebruikt om te controleren of aan de eisen die soort(groepen) kenmerkend voor dit soort milieus stellen aan hun leefgebied, wordt voldaan. Sinds het voorjaar van 2005 zijn we met het experiment van start gegaan. Er is een kweekprogramma opgezet en op 25 mei zijn de eerste 230 larfjes van de geelbuikevuurpad door enkele leden van het Platform in de groeve

uitgezet, later volgden nog enkele uitzettingen en uiteindelijk zijn er 1289 jonge kikkervisjes verspreid over de basishabitats in de groeve uitgezet. Op 8 juli zijn er ook 8 (half)volwassen geelbuikevuurpadden uitgezet uit de kweekgroep. Daarna werd met spanning afgewacht wat er van al die dieren terecht zou komen. De ontwikkeling is van 8 juni tot en met 23 september nauwkeurig gevolgd, onder meer door een stagiaire, Jan-Frans van Boeckel, een student van de Hogeschool van Hall-Larenstein. De bevindingen van het eerste jaar zijn samengevat in het rapport 'de geelbuikevuurpad in de Groeve Blom te Berg en Terblijt, een overzicht van de resultaten van het beheer- en uitzetexperiment met de geelbuikevuurpad in 2005' (Platform Geelbuikevuurpad & Vroedmeesterpad). Geconcludeerd kan worden dat het eerste jaar van het uitzetexperiment hoopgevend is verlopen.

De kikkervisjes

In totaal zijn er 1289 larfjes, verdeeld over 8 poeltjes in de basishabitats uitgezet tussen de mei en 27 juli. Om de 2 a drie dagen werden de poeltjes gecontroleerd en werd er een schatting gemaakt van het aantal aanwezig larven. Uiteindelijk metamorfoseerden in 2005 naar schatting 5 tot 600 larfjes tot een jonge geelbui-

De eerste juvenielen larven in de groeve op 25 mei 2005

keelbuikevuurpad. De eerste juvenielen verscheen op 22 juni, en al snel waren er vele tientallen jonge geelbuikevuurpadijjes langs de verschillende poelen te vinden.

De jonge juvenielen

De juvenielen hadden bij de metamorfose een lengte van circa 15 mm. De dieren houden zich de eerste weken in het water, of zeer dicht bij de

DE GROEVE BLOM EEN JAAR NATUURONTWIKKELING ACHTER DE RUG

Groeve Blom, is inmiddels een jaar lang beheerd als natuurgebied. Wat is de huidige stand van zaken?

In 2005 is de voormalige mergelgroeve Blom in Berg en Terblijt officieel geopend als natuurgebied. De officiële opening vond plaats op 1 november 2005 door dhr. M. Vestsjens gedeputeerde van de Provincie Limburg, thema 'veilig leven in Limburg'.

Dhr. Vestsjens onderstreepte tijdens de officiële opening het belang van het behoud van voormalige mergelgroeves en zegde toe zich in de toekomst in te spannen om het beheer van de groeves te realiseren dat is gestoeld op de denkbeelden van het rapport 'verborgen valleien' (Stichting Ark, 2000). Dat is ook hard nodig want in de voormalig mergelgroeves vinden tal van bedreigde plant- en diersoorten, kenmerkend voor (kalkrijke) stenige pioniermilieus, een geschikt leefmilieu.

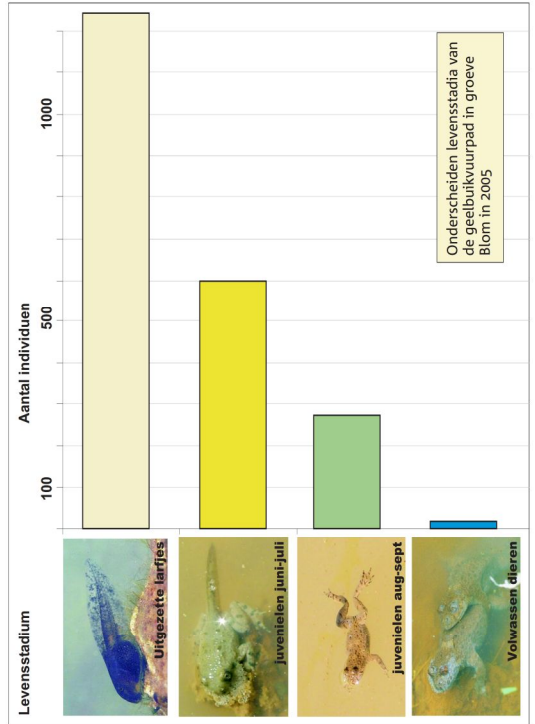
Het beheer dient dus heel nadrukkelijk te zijn gericht op het behoud van deze pioniermilieus. Gebeurt dit niet, dan is successie naar gesloten bos onafwendbaar, waarmee de gevarieerde natuurwaarden van mergelgroeves vrijwel geheel verloren gaan. Het behoud van een stenige (lees

mergelachtige) omgeving is niet alleen om ecologische redenen interessant. Mergel is onlosmakelijk verbonden met de cultuurhistorie in Zuid-Limburg. Niet voor niets staat Zuid-Limburg bekend als 'het Mergelland'! Het behoud van mergelgroeves als cultuurhistorisch en natuurhistorisch monument is dan ook in alle opzichten gerechtvaardigd.

Het plan om de groeve Blom als cultuurhistorisch en als natuurhistorisch natuurmonument te behouden vond zowel bij de eigenaar van de groeve, de Provincie Limburg, Afdeling Groen en Afdeling Vergunningen, en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een gewillig oor en door een goede samenwerking lukte de omvorming tot natuurgebied. We willen graag dat iedereen van deze facetten kan genieten en dus is de groeve vrij toegankelijk voor het publiek.

Omdat behoud van pionierlevensgemeenschappen een belangrijke doelstelling is wilden we graag gaan begrazen met geiten; ze vreten bijna alles, het zijn taaiere dieren die bijzonder weinig verzorging nodig hebben en ze kunnen goed klauteren en dus alle hoekjes van de groeve bereiken. Bovendien wilden we graag enkele landvarkens in de groeve, omdat dit echte bodemwoelaars zijn en ze op deze wijze kunnen bijdragen aan het steeds opnieuw ontstaan van

Overzicht van de resultaten van het eerste jaar in de groeve Blom.

tot 30 bedraagt, en op de Putberg 30 tot 40. In het leefgebied Ubachsberg dient nog een redelijk aantal habitats te worden hersteld. Verwacht mag worden dat bij een goed beheer van dit gebied de populatie (weer) aanzienlijk kan toenemen.

F Het leefgebied Zuidelijke Geuldalheiling

In dit leefgebied, waar jaarlijks circa 20 wateren zijn onderzocht. De Cursgroeve en de Meertens-groeve vormden hier in het verleden twee belangrijke verspreidingskernen, maar op beide locaties ging de soort in de periode 1990-2000 zeer sterk achteruit. Het gevolg was dat ook veel plekken net buit de groeves verdwenen. Door gericht beheer van beide groeves wordt getracht deze populatie weer op te bouwen. Ankerpoort BV, de exploitant van de Cursgroeve en de Stichting het Limburgs Landschap (Meertens-groeve), staan als eigenaar van de groeves positief ten opzichte van de uitvoering van beheersmaatregelen. In de Meertensgroeve lijkt na herstel van het landhabitat de populatie langzaam weer toe te nemen. In de Cursgroeve is de aanleg van een aantal nieuwe voortplantingswateren dringend gewenst en dient het eindatwerkingsplan veel meer te worden toegesneden op de plannen zoals verwoord in 'verborgen valleien'. De provincie bestudeerd momenteel de mogelijkheden hiertoe.

Jaarlijks vindt er voortplanting plaats in dit leefgebied in circa vijf wateren. Jacob van der Weele en Ben Crombaghs voeren hier het onderzoek naar roepactiviteit van de soort en schatten het aantal dieren in dit leefgebied op 30 tot 50. Dit staat in schril contrast met schattingen van 2 tot 3000 vroedmeesterpadden die hier in de 80-er en 90-er jaren van de vorige eeuw nog voorkwamen.

G Het leefgebied Bemelen-Cadifer en Keer

Dit is het meest vitale leefgebied van de soort in Zuid-Limburg. Het aantal wateren dat hier jaarlijks wordt onderzocht bedraagt circa 50 en jaarlijks vindt er in 20 tot 27 wateren voortplanting plaats. Enkele kernen die in dit leefgebied zijn te onderscheiden zijn de groeve 't Rooth, de Juliana-groeve en de Bemelerberg. De Vogelwerkgroep Bemelen en de Vereniging tot Natuurbehoud van Cadifer en Keer (VTN) zijn in dit leefgebied zeer actief met de uitvoering van beheersmaatregelen voor de vroedmeesterpad. Leden van deze

verenigingen zijn ook lid van het Platform en verrichten hier jaarlijks de avondtellingen. Hoewel het aantal roepende dieren de afgelopen jaren nogal eens wisselde als gevolg van de weersomstandigheden werden er op goede avonden ruim honderd dieren gehoord. In totaal wordt het aantal dieren in dit leefgebied op 200 tot 300 geschat. Een overzicht voor structureel beheer van de voortplantingswateren in dit leefgebied is uitgewerkt in het Plan van aanpak 2006-2010. Indien dit wordt uitgevoerd is de duurzame overleving van de soort in dit leefgebied met zekerheid gegarandeerd.

H Het leefgebied Gerendal

Dit gebied, grotendeels in eigendom van Staatsbosbeheer, vormt momenteel een van de meest bedreigde leefgebieden van de soort. De laatste jaren is er door Staatsbosbeheer in samenwerking met de Stichting IKL een behoorlijk aantal voortplantingswateren hersteld. Knelpunt in dit leefgebied is echter vooral ook de huidige kwaliteit van de landhabitat. Daar waar de soort nog voorkomt is vaak sprake van grote aaneengesloten percelen, zonder landschapselementen in de vorm van bosschages, houtwallen en heggen. Door ontwikkeling van meer kleinschaligheid neemt het micro-klimaat en daarmee de levenskans voor de geelblikkenurpad en de vroedmeesterpad aanzienlijk toe. De mogelijkheden hiertoe worden momenteel onderzocht. Voortplanting van de vroedmeesterpad wordt momenteel in twee tot drie wateren vastgesteld, maar de reproductie is zéér gering. Gerard Janssen stopt veel energie in het onderzoek naar roepactiviteit van de soort in het Gerendal, maar hoort er de laatste jaren nagenoeg niets meer. Op grond daarvan wordt geconcludeerd dat er gelukkig nog steeds een zeer klein aantal dieren voorkomt.

I Het leefgebied Savelsbos

In dit leefgebied is de laatste jaren een sterke toename van het aantal vroedmeesterpadden waarneembaar. Dit is voor een belangrijk deel een prestatie van het IVN-Margraten, dat hier onder de bezielende leiding van Joost van Koppen de ontwikkelingen van de soort nauwgezet in de gaten houdt. Samen met Staatsbosbeheer en het Waterschap Roer en Overmaas dat (door een zeer

DE GEELBUKUUURPAD, POPULATIEONDERZOEK IN 2004 EN 2005

In 2005 liep het beschermingsplan vroedmeesterpad en geelbukkuurpad af. Het is gebleken dat een looptijd van 5 jaar voor een beschermingsplan krap is. Het kost nu eenmaal tijd om financiën beschikbaar te krijgen en toestemming om maatregelen uit te voeren. Zo konden in Berghofweide pas aan het einde van de beschermingsperiode maatregelen worden genomen. Aan het einde van de beschermingsplan periode was de geelbukkuurpad dan ook (nog) niet uit de gevaren zone. Dit realiseerde men zich ook bij het Ministerie van LNV, die daarom (beperkte) middelen beschikbaar stelde om het initiëren van maatregelen ter verbetering van de leefgebieden voort te zetten. Stichting IKL stelde middelen beschikbaar om het platform geelbukkuurpad - vroedmeesterpad voort te zetten en daarmee de monitoring met vrijwilligers.

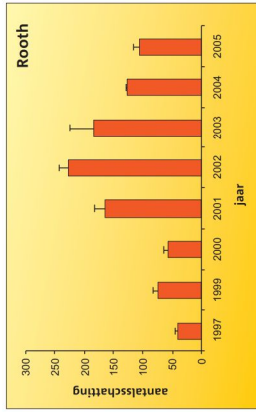
GROEVE 'T ROOTH

De populatie die in groeve 't Rooth leeft, leek in 2002 definitief uit het dal te kruipen. Niets was echter minder waar. De warme en droge zomer van 2003 had een nadelige invloed op het voortplantingssucces. Er waren veel minder dieren te vinden en op een groot aantal plaatsen mislukte de voortplanting. De omvang van de populatie nam af en kwam uit op 184 dieren, veel minder dan de 227 dieren 2002 opleverde. Het slechte voortplantingssucces uitte zich in 2004 wederom in een afname van de populatie vooral door het ontbreken van subadulte dieren. De voortplanting was in 2004 weer beter maar niet zo goed als in 2002. Ook in 2005 nam de populatie nog iets af. De schatting voor 2005 kwam uit op 106 dieren, 21 lager dan in 2004. Het voortplantingssucces was in 2005 vergelijkbaar met die in 2004.

De populatie in groeve 't Rooth nam in 2004 en 2005 af ten opzichte van de er aan voorafgaande jaren. In 2004 kwam de schatting uit op 127 dieren, in 2005 op 106 dieren. Na een enorme toename in de eerste jaren van de beschermingsplanperiode lijkt de populatie de laatste jaren weer een pas op de plaats te maken. De droogte van de laatste jaren heeft invloed op een minder voortplantingssucces, dat zich in het jaar daarna direct uit in de omvang van de populatie door de lagere aantallen subadulten in de populatie. De voortplanting was in 2004 en 2005 wel succesvol maar niet supergoed.

JULIANAGROEVE

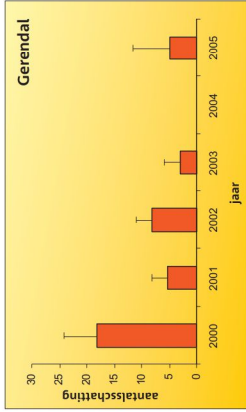
In 2000 werd duidelijk dat de kleine populatie van de geelbukkuurpad die in deze groeve leefde

uitgestorven was. Toch werden er in 2001 door de inzet van de leden van de Vereniging tot Natuurbehoud Cadier en Keer drie basishabitats aangelegd. Nog hetzelfde jaar werd er door Raymond Tilmans onderlangs de Schiepersberg een subadult dier gevonden. Vrijwel zeker was dit dier afkomstig uit groeve 't Rooth waar de populatie op dat moment al flink groeide. Ook op andere eerder verlaten plaatsen buiten de groeve werden dat jaar jonge geelbukkuurpadden gezien. In 2002 zijn er regelmatig drie geelbukkuurpadden gezien, er vond zelfs op beperkte schaal voortplanting plaats. Na een goede start in 2003 had de Julianagroeve in 2004 en 2005 te kampen met droogte in de belangrijkste basishabitats in de groeve. Toch groeide de populatie in 2004 naar 7 dieren. De voortplanting in 2004 mislukte grotendeels doordat de plekken waar de eieren waren afgezet te vroeg droog vielen. Er werd in 2004 slechts één juveniel dier gezien. In 2005 werden door de droge omstandigheden in de groeve nauwelijks dieren gezien. De populatiegrootte kwam uit op drie dieren.

GERENDAL

De populatie van de geelbukkuurpad in het Gerendal baart nog steeds grote zorgen. De aanleg van een nieuw basishabitat leidde gelukkig tot een verbetering van de situatie. De voortplanting was in 2003 weer succesvol en dit kreeg in 2004 vervolg met 59 juveniele dieren die de kant opkropen. In 2004 werden er vijf verschillende individuen waargenomen, twee meer dan in 2003. De berekende populatiegrootte voor 2005 kwam uit op vijf dieren en even zoveel individuen en veranderde dus niet ten opzichte van 2004. Er is in 2005 op een locatie voortplanting geweest maar deze was minder succesvol dan in 2004.

BERGHOFWEI

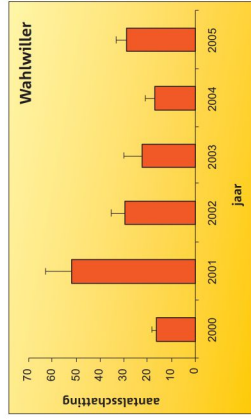
Op de Berghofweide konden pas in het laatste jaar van de beschermingsplanperiode maatregelen worden genomen. In de vorige nieuwsbrief is daar uitvoerig op ingegaan.

Op initiatief van Staatsbosbeheer is in juni 2004 een basishabitat voor de geelbukkuurpad gerealiseerd. Direct na aanleg doken er in het nieuwe basishabitat voor het eerst sinds 2002 weer geelbukkuurpadden op. De populatieschatting kwam in 2004 uit op drie dieren. Voor het eerst sinds de looptijd van het beschermingsplan was er ook succesvolle voortplanting. Aan het eind van het seizoen zaten er langs de oever van het nieuwe water 59 jonge dieren. Uiteraard leidde dit ook in 2005 tot een toename van de populatieomvang. De schatting kwam in 2005 uit op 7 dieren, voornamelijk subadulten.

WAHLWILLER

Op de zuidhellingen van de Kruisberg leeft in een wijngaard een kleine populatie van de geelbukkuurpad. Na een zeer goed voortplantingsjaar in 2000 groeide de populatie naar een aantal van 52 dieren in 2001. Op dat moment bestond de populatie vooral uit subadulte dieren. Door mindere voortplantingsjaren in 2001 en 2002 nam de populatie weer in aantal af. De droge zomer van 2003 leidde tot een verdere afname. Mede door het uitblijven van succesvolle voortplanting in 2003 nam de Wahlwiller populatie in 2004 af naar 17 dieren. Mede door de aanleg van de nieuwe basishabitats was de voortplanting in 2004 wel succesvol. Er kropen minstens 65 jonge dieren de kant op. Mede daardoor groeide de populatie in 2005 naar een omvang van 29 dieren en is daarmee vergelijkbaar met de omvang in 2002. De voortplanting was in 2005 met minstens 100 juveniele dieren weer succesvol. Voor 2006 wordt dan ook weer een verdere groei van de populatie verwacht.

zaamheden verricht door het IKL en Limburgs landschap. De Vogelwerkgroep werkte hier aan mee. Hierbij zijn drie poelen heringericht, waarvan er twee in de groeve zelf en één in het weiland aan de Rootherweg. In de Schapenweide is een nieuw karrenspoor gemaakt, er werden zeer veel larven en jonge geelbuikvuurpadden gezien. Dit bevestigd dat een nieuwe poel (nog zonder predatoren) optimaal geschikt is voor de voortplanting. De cursus die door het Netwerk/IKL is georganiseerd is door twee leden van de Vogelwerkgroep gevolgd. Als vogelwerkgroep vragen we ons af of de

bekendheid van de aanwezigheid van de geelbuikvuurpad in de groeve niet in zijn nadeel werkt? We constateren regelmatig dat er stenen zijn omgerold en dat er gericht naar padden is gezocht. Dit komt de rust in het leefgebied niet ten goede en het levert gevaar op van verwonding of nog erger. Ook hebben we de indruk dat nogal wat exemplaren die in de poelen bij de werkschuur aanwezig waren, zijn weggevangen. De sterke afname van het aantal geelbuikvuurpadden in deze poelen is werkelijk verontrustend.

Leden van de Vogelwerkgroep Bemelen zijn bezig met het jaarlijkse beheer in de groeve 't Rooth.

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in opdracht van de Provincie Limburg en de Stichting IKL. De folder is te downloaden bij: www.ravon.nl, onder 'geelbuikvuurpad' en 'vroedmeesterpad', of bij www.limburg.nl: 'beleidsvoering' - 'ruimte en groen' - 'groen' - 'soortenbescherming' - 'geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad'

Aan deze nieuwsbrief werken mee

Frans Bleser, Gijs Clement, Alex Kloor, Jan Kusken, Jürgen Mingels, Wiel Pittie, Marcel Span, Raymond Tilmans, Ludy Verheggen en Dion van der Vorst.

IKL

Provincie

Limburg

jaargang 7, nummer 1, december 2007

Stand van zaken over de uitvoering van beschermingsmaatregelen voor geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad

HET BESCHERMINGSPLAN VROEDMEESTERPAD EN GEELBUIKVUURPAD IN LIMBURG 2006-2010

Blik op de toekomst

In februari 2007 was het dan eindelijk zover. Het beschermingsplan Vroedmeesterpad en Geelbuikvuurpad in Limburg werd gepresenteerd samen met een aantal andere beschermingsplannen van Limburgse bedreigde fauna. Dankzij de inzet van een groot aantal leden van het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad is het beeld in de huidige leefgebieden heel duidelijk. We weten wat er nog moet gebeuren, en meestal ook al wat de beste plekken zijn om maatregelen te nemen. In de vijf jaar dat het actieplan van Lenders (2000) diende te worden uitgevoerd zijn we nog tegen heel wat onduidelijkheden aangelopen, maar ze zijn nu grotendeels opgelost. Het beeld van de actuele verspreiding is zo goed als compleet en het verheugd ons te kunnen melden dat we nu in een stadium komen dat we dit beeld regelmatig bij moeten stellen omdat er nieuwe kolonisaties plaatsvinden en de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad langzaam hun leefge-

bieden beginnen uit te breiden. Soms nog met wat hulp van het Platform, zoals in groeve Blom (herintroduce), maar in een aantal gevallen ook al op eigen kracht, zoals in het gebied Berghofwei en in Wahlwiller. Verderop in deze nieuwsbrief leest u er meer over. Het meest actuele overzicht van waarnemingen van de vroedmeesterpad en de geelbuikvuurpad treft u aan in de figuren op pagina 2 en 3. Op grond van deze gegevens en aanvullende informatie van de leden van het Platform die de tellingen in de afzonderlijke leefgebieden uitvoeren en de samenstelling van het landschap is de begrenzing van de leefgebieden nog eens goed onder de loupe genomen. Dit gebeurde in samenwerking met een aantal studenten van de Hogeschool Larenstein, Steven van Kasteel, Karel Küsters en Jelmer Reijntjes. Dit leidde tot een aantal producties. Onder meer een zeer uitvoerige beschrijving van de leefgebieden, waarbij per leefgebied een plan van aanpak is opgesteld voor de periode 2006-2010. Voor de beheerders is in een oogopslag te zien waar zich de 'hotspots' voor beide soorten binnen hun terreinen bevinden en welke maatregelen er in welk jaar worden voorgesteld om de huidige situatie te behouden of te verbeteren.

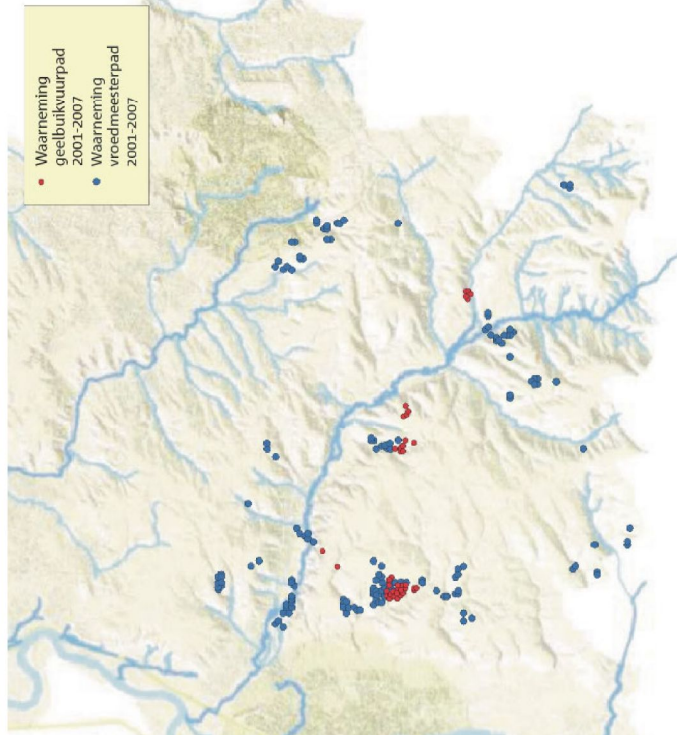
Zonder de hulp van vele vrijwilligers is dit niet mogelijk. Op initiatief van de Stichting IKL is er daarom een Netwerk van vrijwilligers opgericht die in de afzonderlijke leefgebieden van vroedmeesterpad en de geelbuikvuurpad actief zijn, niet alleen met het tellen van dieren en het signaleren van knelpunten. Ook de schop en de hakbijl wordt regelmatig 'uit de kast getrokken' en er wordt jaarlijks een aantal werkdagen georganiseerd om de leefgebieden in goede staat te houden. Hiermee nemen we de terrein-beherende natuurbeschermingsorganisaties heel wat werk uit handen. Het beheren van leefgebie-

Dagvoorzitter Ton Lenders leidde de diverse lezingen in goede banen tijdens de presentatie van het beschermingsplan geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad 2006-2010.

den van de geelbuikevuurpad en de vroedmeesterpad is en blijft namelijk kleinschalig maatwerk dat vaak niet goed in meerjarenprogramma's is vast te leggen. De coördinatie van het Netwerk vindt plaats onder deskundige begeleiding van Frans Blezer en Jan Kluskens van de Stichting IKL, die door gedegen instructies, een goede verzekering en een breed assortiment aan gereedschappen de vrijwilligers van alle benodigdheden voorzien. Enkele wapenfeiten: In april 2007 is er een dag in groeve Blom gewerkt, waarbij de aandacht vooral gericht was op het aanleggen van enkele karrensporen voor de geelbuikevuurpad. In twee van de drie karrensporen die toen zijn aangelegd vond in 2007 voortplanting plaats! In het gebied Waterval werd het laatste leefgebied van de Vroedmeesterpad geheel van boomopslag ont-

daan en werd de voortplantingspoel opgeschoond. We hopen dat ook hier de vroedmeesterpad zijn dankbaarheid zal tonen in de vorm van een succesvol voortplantingsjaar. Ook op tal van andere plaatsen zijn er werkzaamheden uitgevoerd door leden van het Platform en hun achterban, zoals de Vogelwerkgroep Bemelen onder leiding van Wiel Pittie, De VTN Cadier en keer onder leiding van Jürgen Mingels en het IVN Margraten onder leiding van Joost van Koppen. Zonder anderen is kort te willen doen verdienen deze mensen zeker een pluim. Steeds opnieuw weten ze hun achterban te mobiliseren om eens een dagje de handen uit de mouwen te steken voor vroedmeester- en geelbuikevuurpad, en het werkt..... Verderop in deze nieuwsbrief leest u er meer over.

De locaties waar vanaf de start van de monitoring in 2001 vroedmeesterpad en geelbuikevuurpad zijn waargenomen. In de meeste gevallen gaat het om wateren waarin voortplanting door (een van) de soort(en) werd vastgesteld. Sommige locaties hebben alleen betrekking op waarnemingen van (half)volwassen dieren in de directe omgeving van een potentieel voortplantingswater.

nieuwe poelen met stapelmuur aangelegd. Daarnaast zijn twee al eerder gerealiseerde stapelmuren bij twee andere poelen vergroot en versterkt. Recente meldingen duiden er op dat de vroedmeesterpad zich in noordwestelijke richting uitbreidt (meldingen van roepende vroedmeesterpadden op de binnenplaats van de nabijgelegen hoeve Hommerich).

Bovenop de Berghofweide (eigendom van de Vereniging Natuurmonumenten), het hoogst gelegen deel langs de verharde doorgaande weg, zijn drie nieuwe basishabitats aangelegd voor de geelbuikevuurpad. In 2008 is de aanleg voorzien van een nieuw basishabitat en herstel van landhabitat bij een bestaande poel bij de Wijre-akkers. Na aanleg van een bij de Berghofweide gelegen basishabitat door SBB bleek deze direct gekoloniseerd te worden door de geelbuikevuurpad. Van de uitgevoerde maatregelen op en nabij de Berghofweide wordt dus veel verwacht. Van twee basishabitats in de Julianagroeve is de mergel die er in aangebracht was vervangen door grond. Het nadeel van mergel is dat deze zorgt voor een versnelde verdamping van het water. Op de Kunderberg is een voortplantingswater van de vroedmeesterpad hersteld en in de directe omgeving een stapelmuur gebouwd. Een leuke poel gelegen bij Kunderheem (particulier) is duurzaam hersteld.

Activiteiten van de vogelwerkgroep Bemelen in 2007

Zoals ieder jaar heeft de Vogelwerkgroep Bemelen zich weer in groeve 't Rooth ingezet met activiteiten voor het behoud van de geelbuikevuurpad en de vroedmeesterpad. Het zijn de jaarlijkse routine werkzaamheden zoals het opschonen van de poelen, waarbij we handmatig een nieuw basishabitat op de Merapi hebben gegraven, het weghalen van overtollige begroeiing en maaien. Daarnaast controleert de Vogelwerkgroep jaarlijks de voortplantingsplaatsen van de geelbuikevuurpad. Spectaculair was dat in de karrensporen boven in de groeve volwassen geelbuiken aanwezig waren. Daar werd het plan geboren om daar in het voorjaar 2008 handmatig een basishabitat te graven.

Voor 2008 zijn nog de volgende maatregelen voor de vroedmeesterpad in voorbereiding: De aanleg van een water in het gebied Meertensgroeve-Cadier en Keer. Bij Witsengracht langs de A76 bij Heerlen worden drie lekkende poelen hersteld. Twee lekkende poelen bij Keerbergen-Ubachsberg worden hersteld en bij Kloosterbosch-Houthem drie wateren hersteld en/of aangelegd. Daarnaast wordt uit de lijst van een 60-tal nog uit te voeren prioritaire maatregelen (Actieplan Geelbuikevuurpad en Vroedmeesterpad) een selectie gemaakt voor uitvoering.

Nieuw aangelegd basishabitat voor de vroedmeesterpad bij Schaelsberg in de gemeente Valkenburg aan de Geul.

Door de vele regen in de zomer was het niet nodig om de voortplantingsplaatsen bij te vullen. Net als in andere jaren is tijdens avondronden het aantal roepende vroedmeesterpadden geteld in groeve 't Rooth, de Bemelerberg en Mettenberg. Het aantal roepende vroedmeesterpadden in het leefgebied Bemelerberg en Mettenberg was gelijk aan het aantal in de afgelopen jaren. In groeve 't Rooth hebben we geluisterd naar een prachtig fluitconcert van de vroedmeesterpadden in de avonduren, waarbij het aantal echt niet te tellen viel! Het was een voorrecht dit te mogen beluisteren. Geelbuikevuurpadden hebben we ook genoeg gesignaleerd, zowel larven, juvenielen als volwassenen, maar er is niet gericht geteld. In het voorjaar van 2007 zijn graafwerk-

compleet toen het jaar daarop voortplanting van de geelbuikvuurpad plaatsvond in de nieuw aangelegde basishabitats. Helaas was de euforie van korte duur. In de jaren daarna vielen de basishabitats vaak droog. Allerlei noodmaatregelen werden uit de kast gehaald zoals het ingraven van bakjes, het verwijderen van overmatige plantengroei, het redden van larven en het bijvullen van poelen tijdens droge perioden. In 2004 zijn samen met de Vogelwerkgroep Bemelen twee stapelmurruities aangebracht. Daarnaast werd (en wordt) toezicht gehouden op ongewenste activiteiten in de groeve zoals illegaal kamperen, abseilen en het wegvangen van dieren. Zo zijn in 2007 door ingrijpen van Jürgen Mingels gevangen hazelwormen weer veilig teruggezet.

Weer werd de noodklok geluid en dit jaar zijn dan ook weer wat structurele maatregelen getroffen om vooral de populatie geelbuikvuurpadden er

bovenop te helpen. De poelen zijn ontdaan van vegetatie. Twee speciebakken zijn verdiept ingegraven zodat er restwater in droge tijden in de bakken achterblijft waardoor de larven niet verloren gaan. Het Limburgs Landschap, die eigenaar is van de groeves, en het IKL namen rigoureuze stappen in een uitieme poging voor de geelbuikvuurpadden een levensvatbare leefomgeving te creëren.

Het moge duidelijk zijn dat de Julianagroeve en de Koeberg een bijzonder plekje innemen in de harten van de leden van de VTN en de Vogelwerkgroep Bemelen. Het zou mooi zijn als de inspanning die door de leden de afgelopen jaren is verricht, eindelijk beloond wordt met een duurzame populatie van de geelbuikvuurpad waar we tot in lengte van dagen van kunnen genieten. Samen met de andere leden van het Platform Geelbuikvuurpad en Voedmeesterpad moet dat lukken.

Leefgebieden voor de geelbuikvuurpad en de voedmeesterpad in ontwikkeling

Naar aanleiding van de eerste gerichte actie- en overlevingsplannen die de afgelopen jaren in Limburg verschenen zijn, is de stichting IKL volop bezig herstelmaatregelen uit te voeren. Geprobeerd wordt de acties in verschillende programma's voor plattelandsontwikkeling onder te brengen. Momenteel zijn twee projecten in uitvoering LIFE-Ambition en een Pilot leefgebiedsplan Heuvelland met specifieke aandacht voor de geelbuikvuurpad en voedmeesterpad. In 2006 en 2008 zijn de volgende acties gerealiseerd of gepland:

Bij de Schaeleberg zijn drie poelen aangelegd met stapelmuren voor de voedmeesterpad. Op de Goudsberg en in het schraalgrasland westelijk van de Schaeleberg gelegen onder de Dölkensberg zijn drie poelen aangelegd voor de voedmeesterpad. De poelen voor de voedmeesterpad worden op advies van RAVON in het kader van het LIFE-Ambition project standaard aangelegd met een diepte tot maximaal 70 cm en een betondikte van 15 cm. De betondikte is uit kostentechnisch oogpunt met 2,5

cm aangepast na een stabilisatieonderzoek dat is uitgevoerd door een constructiebedrijf.

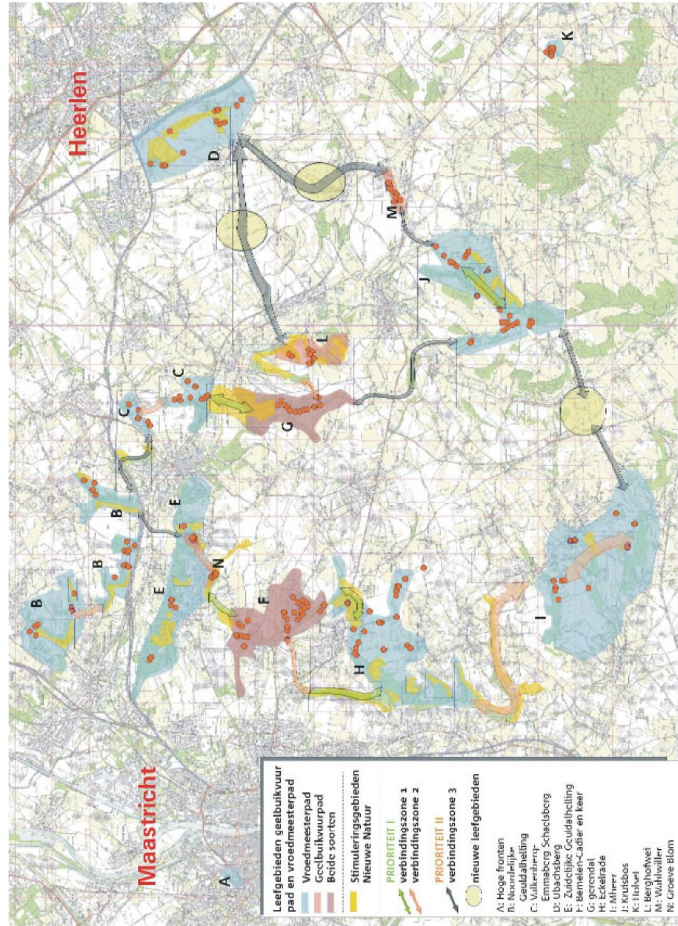
In het Gerendal is voor voedmeesterpad een poel aangelegd met aangrenzend een stapelmuur. Op de noordhelling van het Sint Jansbosch is een nieuwe poel aangelegd. Deze locatie ligt in een ontwikkelingsgebied voor de voedmeesterpad om uitbreiding in noordelijke richting te bewerkstelligen vanuit het Gerendal. Nabij de Belgische grens zijn bij Noorbeemden en Hoogbos voor de voedmeesterpad drie voortplantingswateren met stapelmuren gerealiseerd.

In de omgeving van Noorbeek zijn drie nieuwe poelen aangelegd in terrein van de Vereniging Natuurmonumenten. Bij alle wateren is ook een stapelmuur aangelegd. Voorzien zijn nog de aanleg van drie nieuwe poelen (Mheer (particulier), Hoogbos en Horstergrub (Vereniging Natuurmonumenten) en het herstel van twee poelen nabij Vroelen (Vereniging Natuurmonumenten).

Bij Overgeul zijn twee nieuwe wateren aangelegd en is het landbotoop voor de voedmeesterpad hersteld. In het gebied Overgeul ten noorden van het Schweiberbos bij Mechelen, een belangrijk kerngebied voor de voedmeesterpad, zijn twee

Leefgebied	Deelgebied	Aantal wateren	Voedmeesterpad							Geelbuikvuurpad						
			2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
A. Hoge fronten	Hoge fronten	9	7	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
B. Geuldahelling Noord	Vlek Waterval Kloosterbos Ravensbos	5	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C. Valkenburg	Emmsberg Goudsberg	10	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	
D. Ubachsberg	Kunderberg Putberg	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
E. Geuldahelling Zuid	De delien Meertensgroeve eo	5	1	0	0	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
F. Bemelen caidier en beer t Rooth	Bemelen t Rooth	9	7	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
G. Gerendal	Julianagroeve	10	7	2	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
H. Eckelrade	Eckelrade	41	7	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
I. Mheer	Mheer	6	7	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
J. Kruisbos	Crapoel Schweiberbos Kruisbos	16	7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
K. Holset	Holset	23	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
L. Berghofwel	Berghofwel	14	7	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
M. Wuhweller	Wuhweller	11	7	3	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
N. Groeve blom	Groeve blom	12	7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
		17	7	7	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
		10	7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
		12	7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
		10	7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
		15	7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
		15	7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	

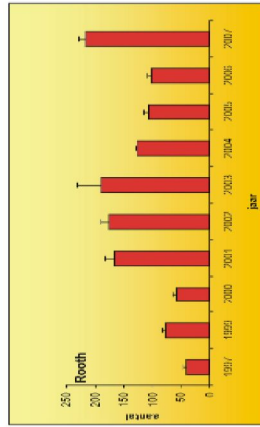
Waarnommer dieren 1: 1 tot 10 dieren, 2: 11 tot 25 dieren, 3: 26 tot 50, 4: > 50
Voedmeesterpad = maximaal aantal roepende dieren dat op een avond is gehoord, Geelbuikvuurpad = populatieschatting volwassen dieren

De begrenzing van de actuele en te ontwikkelen leefgebieden van de geelbuikvuurpad en de voedmeesterpad in Zuid-Limburg. Aangegeven zijn de te ontwikkelen/herstellen verbindingzones die dienen te leiden tot het ontstaan van een robuust ecologisch netwerk voor beide soorten. Vanaf 2006 wordt er aan de tot standkoming van deze structuur gewerkt.

DE GEELBUIKVVURPAD GROEVE 'T ROTH

Vanaf 2000 groeide de populatie in groeve 't Rooth in 2003 uit naar een grootte van 189 dieren. Op dat moment de grootste populatie die we, voor zover bekend, ooit in Nederland hadden. Deze groei werd veroorzaakt door een heel goed voortplantingssucces in 2000, mede door de aanleg van de nieuwe basishabitats in die jaren waardoor veel basishabitats geen of te kort water hadden waardoor de voortplanting beperkt succesvol was. In 2006 bijvoorbeeld was er pas eind juni een regenrijke periode waardoor de voortplanting laat op gang kwam. Ze was wel zeer succesvol zoals te zien is aan de groei van de populatie in 2007. Ook in 2007 was de voortplanting weer succesvol. Na de warme en droge aprilmaand kenden we een regenrijke zomer. Paradijselijke omstandigheden voor de geelbuikevuurpad derhalve hetgeen zich opnieuw uitte in een groot aantal juvenielen. Er werden op één dag maximaal 213 juvenielen geteld. Een nieuw aangelegd karrenspoor (zie foto) in de schapenwei was samen met het omgevormde basishabitat op de Merapi de trekpleister in de groeve in 2007.

JULIANAGROEVE

In 2004 leek het er op dat de Julianagroeveweer in de lift zat nadat er sinds 2000 geen enkele geelbuikevuurpad meer was aangeetroffen. De populatie groeide naar 7 dieren en er was succesvolle voortplanting. Droogte in de groeve haalde een streep door de rekening. In 2004 mislukte op de valreep de voortplanting doordat

Basishabitat aangelegd in de schapenwei in groeve 't Rooth in 2007. Datzelfde jaar vond er zeer succesvolle voortplanting door de geelbuikevuurpad plaats.

de basishabitat vroegtijdig droog viel. In 2005 en 2006 hadden we overal met droogte te kampen en waren er nauwelijks dieren in de Julianagroevewe te vinden. In 2007 is er één dier aangeetroffen, maar zijn geen eieren of larven gevonden. Inmiddels zijn enkele basishabitats door de VTN opgeknapt (zie elders in deze nieuwsbrief). We hopen dan ook dat de geelbuikevuurpad de Julianagroevewe snel zal herontdekkten. Deze kans is zeker aanwezig vanwege het goede voortplantingssucces in de nabij gelegen groeve 't Rooth.

GERENDAL

Nu de populatie in de Berghofweide uit een diep dal begint te kruipen is de populatie in het Gerendal het grootste zorgenkind. Na een verhoudingsgewijs goed voortplantingsjaar in 1999 groeide de populatie in 2000 naar 18 dieren. In de jaren daarna fluctueerde de aantallen tus-

Julianagroevewe & Koeberg, zorgenkinder van de VTN

De Vereniging tot Natuurbehoud Cadier en Keer (VTN) is van meet af aan betrokken bij het in 2000 opgerichte Platform Geelbuikevuurpad en Vroedmeesterpad. Het verenigingslokaal van de VTN is zelfs de vergaderlocatie van het Platform geworden en dient als uitvalsbasis voor de excursies. Hoogtepunten zijn onder andere het Symposium Geelbuikevuurpad & Vroedmeesterpad en de "International Workshop Life project AMBITION" die hier respectievelijk 17 september 2004 en 8 september 2006 werden gehouden.

Nog voor het oprichten van het Platform constateerden Jürgen Mingels en Raymond Tilmans van de VTN eind jaren negentig dat de populatie geelbuikevuurpadden in de Julianagroevewe/Koeberg op het punt van uitsterven stond. Een triest feit aangezien Jürgen in zijn kinderjaren (jaren zeventig) regelmatig nog tientallen dieren in de groeves zag. Dat was nog in de tijd dat er met regelmaat dynamiek aanwezig was door gebruik van militairen als oefenterrein.

De Julianagroevewe en de Koeberg liggen naast elkaar en in beide groeven zijn geelbuikevuurpadden en vroedmeesterpadden waargenomen. In de Koeberg ligt één grote poel waarvan tientallen vroedmeesterpadden gebruik maken. Deze poel is later in tweeën gedeeld waardoor één gedeelte poel bleef voor de vroedmeesterpadden die daar gretig gebruik van maken. De andere helft werd omgevormd tot een basishabitat voor de geelbuikevuurpad, dit laatste helaas zonder succes. De kleine poeltjes die zijn aangebracht hebben nooit water behouden. Vermoedelijk is dit te wijten aan de hoogte van het wateroppervlak van de grote poel die lager ligt is dan de bodem van de kleine poeltjes (aangezien deze vermoedelijk vanwege de poruze mergel met elkaar in verbinding staan). Mogelijk werkt ook de mergel als een soort spons.

Tijdens zomeravonden is het bij de Koeberg een genot om de reacties te zien van mensen die nog nooit een vroedmeesterpad hebben horen fluiten, laat staan een concert van tientallen dieren. Door het graasbeheer met Mergellandschappen blijven de op de zuidkant gerichte hellingen kaal. Dit is ideaal voor de padden.

Dat blijkt eens te meer bij de op een aantal honderd meter verder gelegen Schiepersberg. Hier zijn door het intensieve gras- en maai-beheer en het aanleggen van een drinkpoel sinds 2006 vroedmeesterpadden waargenomen die hier tot voor kort niet voorkwamen.

Leden van de VTN volgen de ontwikkeling van de natuurwaarden van de Julianagroevewe/Koeberg nauwgezet. De natuur is niet alleen bijzonder vanwege de aanwezigheid van de vroedmeesterpad en de geelbuikevuurpad. Levendbarende hagedis, hazelworm en oehoe delen het leefgebied en de kalkgraslandflora is bijzonder te noemen. De VTN heeft ook een werkgroep die de flora in beide groeven al jaren inventariseert en deze gegevens doorgeeft aan de terreineigenaar zodat mede door die gegevens het beheer aangepast kan worden.

Vanaf 1997 tot 2001 werden in beide groeves geen geelbuikevuurpadden meer waargenomen. In 2001 heeft de VTN gebruik gemaakt van de mogelijkheid van sponsoring van natuurprojecten door de firma Public Warehouse Europe B.V. Er werd een voorstel ingediend voor de aanleg van drie basishabitats voor de geelbuikevuurpad. Ons verzoek werd gehonoreerd en samen met Stichting Het Limburgs Landschap, Natuurbalans-Limes Divergens BV, Bureau Groenlanden en de Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen (IKL) werden de habitats datzelfde jaar aangelegd. De inspanning

Leden van de Vereniging tot Natuurbehoud Cadier en Keer (VTN) bezig met onderhoud aan een van de basishabitats in de Julianagroevewe.

werd direct beloond met voortplanting van de vroedmeesterpad. In de Koeberg werd door Raymond Tilmans ook een geelbuikevuurpad gevonden maar de vreugde was helemaal

achtigen, zoals wilde peen worden hele stukken omgewoeld, waarbij ook jonge kiemen van bomen worden uitgegraven. Hierdoor ontstaan er al naar gelang de winter vordert steeds meer open pionierplekken in de groeve.

c. Ook de geiten bezoeken de uithoeken van de groeves steeds meer en de vraat aan bomen en struwelen wordt op steeds meer plaatsen in de groeve waarneembaar. Jonge boompjes worden door de geiten vaak zo sterk aangevreten dat ze het niet redden. Ook het schillen van bomen vindt nu plaats. In de zomer wordt geen schilactiviteit vastgesteld. Ook grotere bomen worden geschild, maar gaan hierdoor zelden dood.

De resultaten van de begrazing zijn pas aan het eind van de winterperiode goed meetbaar. Dan blijkt pas in hoeverre er sprake is van voldoende open pionierplekken en of de bosopslag in voldoende mate wordt geremd. Wanneer men bovenstaande feiten vertaald naar aard en omvang van de begrazing dan zou de begrazingsdruk zeker in de zomerperiode tot in september wat hoger mogen zijn. Dit kan goed gerealiseerd worden door twee bokken te vervangen door geiten, waardoor er ieder jaar enkele jongen zijn die aan het einde van het seizoen kunnen worden verkocht. Voor de varkens geldt hetzelfde. In mei 2007 is hier toe inmiddels een kune kune beertje aangeschaft. Wanneer hierdoor in de periode april-september in de groeve meer dieren in de groeve aanwezig zijn dan in de periode oktober-maart, leidt dit naar verwachting tot de gewenste graasdruk in tijd en ruimte. Immers in de winter kan het aantal grazers in verband met het beperkt beschikbare voedsel, niet te hoog zijn. Deze seizoensgerichte verhoging van de begrazingsdruk zou wel eens tot het gewenste evenwicht kunnen leiden.

Ontwikkeling van ei tot juveniel voor de vroedmeesterpad

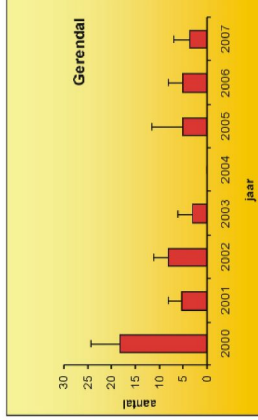
Meeester internetspeurder Alex Kloor stuurde een internetadres door van de schooltv waar in een film een deel van de voortplantingscyclus van de vroedmeesterpad wordt getoond. De film start met een mannetje met eieren, dat daarna te water gaat, en laat daarna de gehele

Kleine varkensjes worden groot. Opnames van de varkens in augustus 2006 en in oktober 2007. Het behoeft geen verder betoog dat het goed gaat met de dames.

ontwikkeling van ei tot juveniel in het water zien. Het eindigt met een juveniel die het land opkruipt. Het filmpje is zeer aan te bevelen!! De link is: <http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/>

tussen 3 en de 8 dieren. In 2007 omvatte de populatie vier dieren. De dieren zijn in dit gebied niet eenvoudig te vinden door dat ze in tegenstelling tot de andere gebieden niet rond de wateren blijven hangen door het ontbreken van schuilgelegenheid rondom de voortplantingsplekken. Vermoedelijk zullen er nog wel wat meer dieren aanwezig zijn. Staatsbosbeheer heeft in het kader van het LIFE-Ambition programma één van de oude graften weer herbeplant om de landhabitat te verbeteren (zie foto). Deze heeft echter nog wel wat tijd nodig om zich te ontwikkelen. De aanleg van schuilplaatsen in de directe omgeving van de voortplantingsplaatsen zou dan ook een goede aanvullende oplossing zijn voor het ontbreken van een goed ontwikkeld landhabitat in het Gerendal. Zowel in 2006 als in 2007 kon geen voortplanting worden vastgesteld.

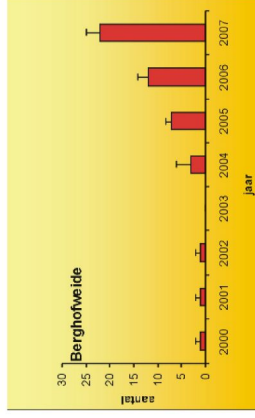

Herstel van houtwallen en graften in het Gerendal leidt tot een betere kwaliteit van het leefgebied van de geelblikvuurpad en de vroedmeesterpad.

BERGHOFWEI

De populatie van de geelblikvuurpad in de Berghofwei zat in 2003 aan de rand van de afgrond. Tussen 2000 en 2002 werden er ieder jaar nog steeds enkele dieren gezien. In 2003 echter helemaal niets meer. Het was op dat mo-

ment dan ook de vraag of het nog zinvol was maatregelen te nemen voor de geelblikvuurpad. In het kader van LIFE-Ambition werd er in 2004 door Staatsbosbeheer toch een basishabitat aangelegd. En gelukkig maar. Het duurde niet lang of er doken geelblikvuurpadden op in de nieuwe voortplantingsplaats. De populatieschatting kwam op drie dieren uit. Dit leidde ook tot succesvolle voortplanting. In 2005 groeide de populatie naar zeven dieren. Opnieuw was er voortplanting waardoor de populatie in 2006 uit 12 dieren bestond. In datzelfde jaar is in de tuin van de plaatselijke 'Natuurwacht' een tweede basishabitat gerealiseerd dat wederom succesvolle voortplanting opleverde. Het in 2004 aangelegde basishabitat lag in 2007 een groot deel van de tijd droog ondanks de vele regen die viel. Ze was opgevuld omdat het daarvoor nooit droog viel. Pas in augustus stond er na enige graafwerk voldoende water in. Kort daarna lagen

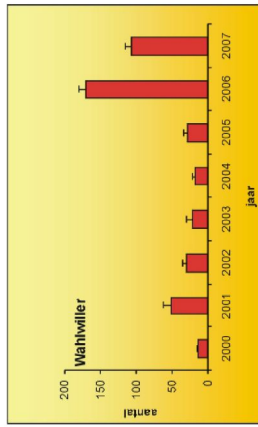

Aanleg van een nieuw basishabitat voor de geelblikvuurpad in een weiland in Berghofwei.

er eieren en zwommen er larven. De larven waren helaas te laat om nog te kunnen metamorfoser. In de wei van Natuurmonumenten zijn in het kader van LIFE-Ambition begin 2007 drie basishabitats aangelegd. Deze zijn die de zomer niet meer gekoloniseerd.

WAHLWILLER

De populatie in Wahlwiller had in 2001 even een opleving na een goed voortplantingsjaar in 2000. De populatie groeide van 13 in 2000 naar 51 in 2001. In de jaren daarna schommelden de aantallen tussen 17 en 19 dieren. De aanleg van nieuwe basishabitats in het gebied bracht verandering. Een goed voortplantingsjaar in 2005 zorgde voor een groei van 29 dieren in 2005 naar 170 dieren in 2006. Het grootste deel van de populatie bestond uiteraard uit subadulten, namelijk 157, terwijl er maar 13 adulte dieren werden waargenomen. Eén jaar was de populatie van Wahlwiller groter dan die in groeve 't Rooth. Door uitzwermen en sterfte van tweede jaars dieren en een minder succesvolle voortplanting in 2006 nam de populatie in 2007 weer licht af naar 107. De voortplanting in 2007 was redelijk goed (30 juvenielen op één dag), daarom is de verwachting dat in er 2008 weer wat groei zal zijn. De basishabitats zijn hoog nodig toe aan een beheersbeurt. Dit zal in het voorjaar van 2008 plaatsvinden.

BEMELERBERG

Op een zekere ochtend in Juli 2007 stonden we, omringd door schapen, met schepnet in de hand rond een poeltje in de Julianagroeve, op zoek naar geelblikvuurpadden. De plaatselijke herder kwam zijn schapen ophalen maar toen hij ons en onze lichtelijk verdachte witte Mercedes zag, kwam hij toch maar even vragen wat we aan het doen waren. Toen we vertelden dat we aan de geelblikvuurpadden werkten had hij op zijn beurt ons iets te vertellen. Om de zoveel tijd brengt hij de schapen van de Julianagroeve naar de Bemelerberg en vice versa. Zodoende komt hij regelmatig langs een klein onopvallend poeltje

Aanleg en herstel van houtwallen en grafen in het Cerendal dient onder meer te leiden tot een betere kwaliteit van het leefgebied van de geelblikvuurpad en de voedmeesterpad.

op de Bemelerberg. Daar had hij, aan de rand van het poeltje, hangend in het water, een pad gezien. Met zekerheid durfde hij het niet te zeggen maar hij vermoedde dat het een geelblikvuurpad was. Dit was op zijn minst 'opmerkelijk' te noemen, aangezien er al heel lang geen geelblikvuurpadden gevonden zijn op deze locatie. Het eerste rijtje langs het poeltje, diezelfde dag nog, leverde niets op. Het poeltje hadden we wel gevonden en het was allesbehalve een geschikt voortplantingshabitat voor de geelblikvuurpad. Later die week kregen we op het kantoor van RAVON te horen dat er ook een melding was van een roepende geelblikvuurpad. Reden genoeg om dus aan te nemen dat er toch geelblikvuurpad zou moeten zitten. Vandaar dat we elke week minimaal een keer langs het poeltje zijn gereden, totdat we er op 8 augustus een vonden, hangend in het water. Dit bleek echter een vrouwtje te zijn. Aangezien er een roepende pad is gehoord, moet er dus minimaal nog een mannetje zitten. Deze hebben we helaas niet gevonden. Hoe dan ook, er zitten dus geelblikvuurpadden op de Bemelerberg.

Het begrazingsexperiment

De groeve wordt vanaf het begin van het experiment begraaud met drie Hollandse landgeiten en drie varkens van het Kune Kune ras. De hoop is er op gevestigd dat door het woelgedrag van de varkens in combinatie met de voorkeur van geiten voor struwelen en houtige planten pioniersstadia in jonge successiestadia in de groeve langdurig in stand worden stand worden gehouden of steeds opnieuw ontstaan. De resultaten van de eerste twee jaar zijn hoopvol. Opslag van bomen vindt slechts op zeer beperkte schaal plaats en aan het einde van de winter is de hele kruidlaag in de groeve voor een aanzienlijk deel kort afgevreten (zie foto op pagina 10) schetsen hiervan een beeld. Samengevat kan wat betreft de effecten van de begrazing tot nu toe het volgende worden geconcludeerd:

1 In de beginperiode bezochten de geiten en de varkens slechts een klein deel van de groeve. Nu komen ze echt overal. De dieren moesten de groeve echt leren kennen, maar dit heeft ook te maken met het feit dat de inmiddels volgroeide varkens nu veel sterker zijn en allerlei steile taluds en paadjes veel sneller en met meer gemak weten te beklimmen.

2 Wanneer rond april de vegetatie weer sterk gaat groeien zijn de dieren niet in staat de groei bij te houden en neemt de vegetatiehoogte in de kruidlaag redelijk snel toe, er is voedsel in overdaad. Het gevolg is dat de dieren zich dan vooral ophouden in de gemakkelijkst te bereiken (dicht bij het nachthok) en de gemakkelijkst te belopen vlakke delen van de groeve. De 'uithoeken' en schuine taluds worden dan met rust gelaten. De varkens leven in deze periode hoofdzakelijk van de bovengrondse delen van planten waarbij een zeer duidelijke voorkeur voor zachte groene delen (bladeren, bloemen, bloemknoppen) bestaat. Harde en houtige plantendeelen (stengels, takjes, kiemen van boompijps) worden niet of nauwelijks gegeten. De geiten grazen ook, maar hebben veel meer interesse voor twijgen, takjes van bomen, boomopslag en (toppen van) struwelen en hoog opgaand kruiden.

3 Vanaf de herfst stopt de groei en neemt de hoeveelheid beschikbaar voedsel snel af, met als

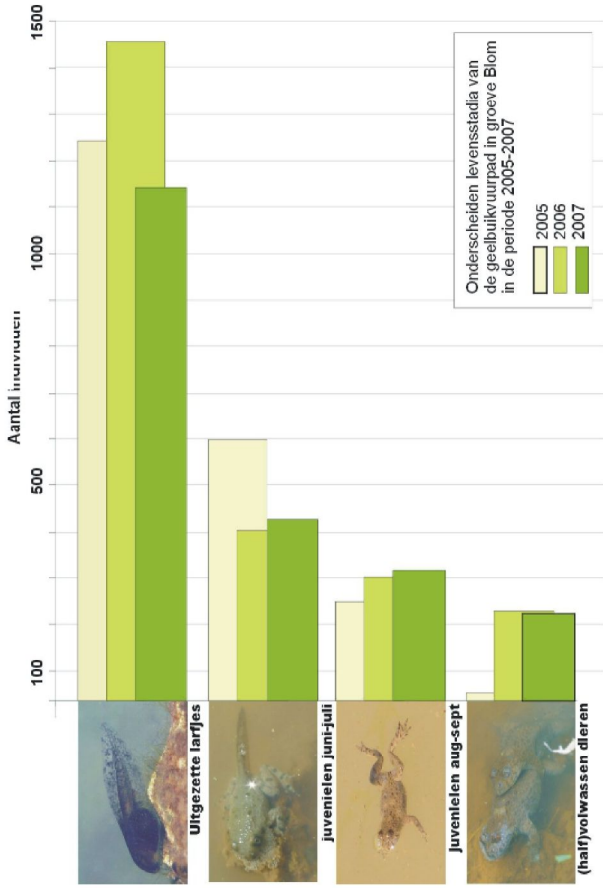
Lengtefrequentieverdeling van juvenielen (groen), subadulten (geel) en adulten in de groeve blom in de periode 2005-2007.

gevolg dat:

- De dieren steeds grotere afstanden in de groeve gaan afleggen om voldoende voedsel te vergaren. Ook de uithoeken van de groeven worden nu vaker en langer bezocht.
- De varkens naar verhouding steeds meer gaan woelen, omdat veel voedingsstoffen nu in de ondergrondse delen van de planten zitten. Op zoek naar wortels van grassen en andere kruid-

Omdat geelbuikvuurpadden individueel herkenbaar zijn kan jaarlijks een schatting worden gemaakt van het werkelijke aantal aanwezig (sub)adulten. Dit bedroeg in 2006 227 ± 15 , en in 2007 223 ± 16 (sub)adulten. Een overzicht van de lengtefrequentieverdeling in 2005, 2006 en 2007 is weergegeven in de figuur op bladzijde 11. In totaal zijn in 2007 gegevens verzameld van 137 adulten, 58 subadulten en 136 juvenielen, zodat

het aantal geelbuikvuurpadden in 2007 minimaal 331 bedroeg. Uiteraard is het na drie jaar nog veel te vroeg om te beweren dat het uitzetexperiment met de geelbuikvuurpad is gelukt: de eerste resultaten zijn echter zeker hoopgevend.

Aantalsontwikkeling van de onderscheiden levensstadia van de geelbuikvuurpad in de groeve Blom in de periode 2005-2007.

Een beeld van de vegetatiestructuur in groeve Blom in april 2007. De vegetatie is zeer kort afgegrast.

Een Netwerk voor de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad

Het Platform voor de Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad ontwikkelt zich verder. Gestart is met een groep enthousiaste mensen die beide paddensoorten een warm hart toedragen. Kennis wordt in het Platform gedeeld, voorgenomen werk besproken. Binnen en buiten het Platform is naar vrijwilligers gezocht die via luisteren en inventariseren op zoek gaan naar de vroedmeesterpad. Het beeld voor deze soort is gaandeweg vrijwel compleet geworden. De eerste nieuwe koloniasies zijn al gemeld.

Uiteraard wordt tijdens het inventariseren ook gekeken naar het leefgebied. Hoe ligt de poel en de directe leefomgeving erbij? Waar nodig en mogelijk volgt actie om leefgebieden te herstellen, bijvoorbeeld via het LIFE-project (zie elders in deze nieuwsbrief).

Het doel van het Netwerk is het in het oog houden van de leefgebieden van de geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad. Daar waar direct ingegrepen dient te worden gaat de netwerker aan de slag om dit te organiseren. Dit kan door zelf de handen uit de mouwen te steken of dit te melden aan de stichting IKL. De stichting is dan aan zet om ervoor te zorgen dat het werk wordt uitgevoerd. Er blijft geen werk meer liggen, de "vijf minuten voor twaalf" herstelplannen horen hopelijk in de toekomst tot het verleden.

Het idee van een Netwerk is als een projectvoorstel ingediend bij de provincie Limburg, die hierop positief reageerde en voor twee jaar subsidie beschikbaar stelde.

Van idee naar praktijk is een ander verhaal. De inzet is het werven van nieuwe enthousiaste mensen met een eigen netwerk, die het uitvoeren van werk voor geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad zien als een leuke en dankbare taak. Natuurlijk is er ook gewonnen binnen de bekende kanalen zoals de Herpetologische Studiegroep Limburg en het Platform. Maar we zijn vooral op zoek gegaan naar plaatselijke bewoners, met de padden in hun "eigen achtertuin".

Inmiddels is een frisse groep ontstaan van ongeveer 30 mensen. Hun opdracht is om lokaal mensen te werven die jaarlijks wat werk willen verzetten. Ze namen in 2007 deel aan een cursus en hebben aan diverse praktijkdagen leefgebied-

herstel deelgenomen, zoals in groeve Blom, 't Rooth en bij Waterval.

Plezier hebben om buiten aan de slag te gaan is het hoofddoel. Op zwoele zomervonden is een fluitconcert van de vroedmeesterpad en beloning, eventueel tijdens een avondpicknick voor diegenen die geholpen hebben een populatie nieuw leven in te blazen. Doordat het Netwerk opgebouwd is uit een mix van deskundigen en leken was er een zeer goed overzicht van de noodzakelijke werkzaamheden per leefgebied voorhanden waardoor het Netwerk efficiënt aan de slag kon.

Ook is een personeelsdag van de Waterleiding Maatschappij Limburg georganiseerd waarbij 50 mensen een dag lang in de Meerterengroeve werkten (foto). Met een school uit Oosterhout is in Vaals een dichtgestibde poel uitgegraven. Marc en Robin Jacobs uit Slenaken hoorden vroedmeesterpadden in Heijenrath, een plek waar al lange tijd niets meer was gevonden.

Een andere vrijwilliger organiseert al enkele jaren werkdagen voor een basisschool in de groeve Vilt

Leden van het Netwerk leggen een karrespoor aan in groeve Blom en de Kune kune varkens zijn bezig met 'groot onderhoud' aan een van de bestaande poelen.

net zo als het CNME-Maastricht in de Hogefronten te Maastricht. Het bestuur van het IVN-Meerssen heeft haar jaar afgesloten door een dichtgroeide poel weer in de zon te leggen. Het IVN-Margraten werkt regelmatig aan een leefgebied van de vroedmeesterpad. De VTN-Cadier en Keer pakken de poelen aan in de Julianagroeven en uiteraard zijn er de uitgebreide activiteiten van de Vogelwerkgroep Bemelen in de groeve 't Rooth. Voorbeelden van werkdagen

De eerste leden van het Platform en het Netwerk Geelbuikevuurpad & Vroedmeesterpad arriveren voor de opknipdag in Waterval. Let op de vastberaden blik van Joost van Koppen!

Mooi maar volkzaam! Deze lichte plek na enkele uren noeste arbeid in de regen. De hele voortplantingsplek van de vroedmeesterpad is ontstaan van bosopslag en ligt weer geheel in de zon.

die goed zijn bezocht, er was vooral veel plezier en voldoening. De geelbuikevuurpad en vroedmeesterpad varen er wel bij.

Kortom het opbouwen van het Netwerk is in volle gang, het cursusprogramma 2008 wordt momenteel samengesteld en er staan weer een

Onder begeleiding van het IKI zijn medewerkers van WML bezig met het rooien van bosopslag in de Meertensgroeve te Vilt.

GROEVE BLOM

In de periode 2005-2007 zijn er respectievelijk 1289, 1425 en 1169 larven van de geelbuikevuurpad in groeve Blom uitgezet. De ontwikkeling van de larven is jaarlijks gevolgd. Jaarlijks werden er een aantal vangstrondes met leden van het Platform gehouden en werd de populatieontwikkeling onderzocht. Van de ruim 1000 larven die jaarlijks in de groeve zijn uitgezet metamorfoseerde steeds een behoorlijk groot deel. Jaarlijks werd de ontwikkeling van deze dieren onderzocht waarbij onderscheid werd gemaakt tussen kikkervisjes, juvenielen, subadulten en adulten. Een overzicht wordt gepresenteerd in de figuur op pagina 10. Het aantal kikkervisjes dat jaarlijks metamorfoseert is behoorlijk hoog, maar neemt in de loop der jaren wel langzaam af. Dit wordt vooral veroorzaakt door een toenemend aantal predatoren in de voortplantingswateren. In 2005 waren er nagenoeg geen predatoren aanwezig omdat de wateren pas in mei 2005 zijn aangelegd. In de jaren daarna nam het aantal predatoren sterk toe waarbij er vooral sprake was van een snelle kolonisatie door libellenlarven en bootsmannen.

reeks leuke activiteiten op het programma. We gaan onder meer proberen de niet (meer) bezette kansrijke leefgebieden in te vullen. Natuurlijk is voor een dergelijk plan de medewerking van de terreineigenaren nodig. Hoewel deze het belang inzien en meestal graag meewerken, moet ook nog gezocht worden naar mogelijkheden om de werkzaamheden op hun terreinen structureel te financieren door een eigen bijdrage te vragen. Dit is belangrijk om het Netwerk ook na 2008 te laten blijven voortbestaan. Dit zal waarschijnlijk niet alle kosten dekken, daarom gaat de stichting IKL op zoek naar aanvullende subsidies, via de provincie, gemeenten, EG (LIFE-PLUS en dergelijke) of via plaatselijke sponsors. Het project is nu halverwege, er is nog veel te doen. Het enthousiasme van de deelnemers is echter groot en dat geeft veel energie om van 2008 het jaar van 'de Netwerker' te maken.

Voor de larven van de geelbuikevuurpad zijn dit geduchte predatoren.

Middels enkele experimenten is aangetoond dat de overleving van de larven in 'nieuwe wateren' beduidend hoger is, dan in wateren die een of twee jaar oud zijn. Regelmatig droogvallen van, of het jaarlijks ontstaan van nieuwe voortplantingswateren, blijkt dus van zeer groot belang voor duurzame overleving van een populatie geelbuikevuurpadden. Dit vormt in leefgebieden van de geelbuikevuurpad een zeer belangrijk aandachtspunt.

In 2007 vond er voor het eerst natuurlijke reproductie plaats. In drie wateren verdeeld over de groeve werden circa 200 eieren afgezet, waarvan minstens 100 kikkervisjes het juveniele stadium bereiken. Deze natuurlijke eiafzet vond plaats in wateren die pas enkele weken daarvoor waren gegraven, of die recent door neerslag waren ontstaan.

Om een indruk te krijgen van de overleving van subadulte geelbuikevuurpadden zijn er jaarlijks circa 9 onderzoekstrondes georganiseerd waarbij op één dag zoveel mogelijk geelbuikevuurpadden gevangen werden. De vangstaantallen varieerden van 7 tot 90 (sub)adulte dieren per vangstronde.

NIEUWSBRIEF

Geelbuikvuur Vroedmeester Pad

Beste lezer,

Middels deze digitale nieuwsbrief willen we iedereen graag op de hoogte houden van de voortgang van de verschillende projecten met betrekking tot de vroedmeesterpad en de geelbuikvuurpad. De nieuwsbrief wordt, zoals altijd, verspreid op initiatief van de Provincie Limburg en wordt samengesteld in overleg met de Stichting IKL. Wij wensen u veel leesplezier.

GEELBUIKVUURPAD, herintroductiegebieden, Meertensgroeve-Curfsgroeve-Groeve Blom

Meertensgroeve

In maart 2009 zijn in de Meertensgroeve op 20 plekken verdeeld over de hele groeve kleine karrenspoorachtige voortplantingsplekken aangelegd. Sommige wateren die in 2006 en 2007 geschikt waren als voortplantingswater zijn weer droog gezet of zelfs dichtgegooid. De eerste tellingen zijn hier al weer in het voorjaar verricht. Tijdens onderzoek op 11 mei, 16 mei en 3 juni werden respectievelijk 16, 33 en 24 geelbuiken geteld, waaronder ook volwassen mannen en vrouwen. Er zijn dus redelijk wat dieren aanwezig en de vrij strenge winter van 2008/2009 heeft zeker geen desastreuze gevolgen voor de geelbuik gehad. Een aanzienlijk aantal karrensporen hield in het begin goed water.

Alex Kloor stuurde naar aanleiding van een bezoek op 16 mei de volgende mail:

'Ik ben vandaag weer in t Rooth en de Meertensgroeve geweest. In t Rooth waren net als vorige week weer een zestal mensen actief stenen aan het keren bij de poelen, de als je goed op een van de bijgevoegde foto's kijkt zie je dat een van de geelbuikfotografen, ook nog eerst met zijn voeten op de stenen gaat staan voor hij ze omkeert, Zeker om de kans op weglopen te verkleinen. Toen ik naar hun toe ging om ze er op aan te spreken gooide de andere nog vlug twee salamanders tussen het hoge gras. Vorige week vond ik zelfs bij de eerste poel rechts van de poort 10 platgetrapte Alpenwatersalamanders.

'Gelukkig was het in de Meertensgroeve rustiger, in twee van de nieuw gegraven karrensporen vond ik 5 eiklommen en er werd ook volop geroepen door de mannetjes. In totaal heb ik in de Meertensgroeve vandaag 33 geelbuikvuurpadden gezien, en een vroedmeesterpad gehoord. Dezelfde avond hoorde Alex in de Meertensgroeve maar liefst 21 vroedmeesterpadden roepen. Daar lijkt het dus ook weer wat beter mee te gaan!

Helaas gooide het droge voorjaar van 2009 roet in het eten want de meeste karrensporen in de Meertensgroeve droogden uit. In een ervan zijn gelukkig wel larven overgebleven. Hopelijk redden ze het. We moeten hierbij ook niet vergeten dat het in de overlevingsstrategie van de geelbuik past dat er af en toe legsels droogvallen. Nu alles droog staat verdwijnen ook alle potentiële predatoren. Terwijl ik aan de eerste

nieuwsbrief ben begonnen (12 juni) regent het en ik stel me voordat de karrensporen in de Meertensgroeve zich alweer langzaam zullen vullen de komende dagen. Het kan niet anders dan dat er dan weer snel legsels te vinden zullen zijn. Wij houden u op de hoogte!

Curfsgroeve

In de Curfsgroeve zijn het afgelopen najaar tijdens de eindafwerking van de groeve talloze karrenspoorachtige laagtes en dieptes aangelegd. In tegenstelling tot alle andere groeves hebben we er hier nadrukkelijk voor gekozen om hier geen enkele poel aan te leggen. In de eerste digitale nieuwsbrief heeft u hier al het een en ander van kunnen zien. In eerste instantie was de herintroductie van de geelbuikvuurpad in de groeve Curfs voorzien voor 2008. Daar zijn ook larven voor opgekweekt. Omdat de eindafwerking van de groeve beduidend langer duurde dan gepland kon er in 2008 slechts een minimaal aantal larven worden uitgezet. Daarom is bij de provincie een verzoek ingediend om het project een jaar op te schuiven (2009-2011). Daar is inmiddels goedkeuring aan verleend. De eerste uitzetting van larven in 2009 vindt plaats in juni. Tijdens een inspectie in de eerste week van juni bleek dat er een grote variatie bestaat in waterhoudendheid van de karrensporen die zijn aangelegd. Een aanzienlijk aantal stond droog. Een aantal karrensporen, nota bene in de hoogste delen van de groeve had juist wel een redelijke hoeveelheid water (zie foto!).

Foto. Twee nieuw aangelegde karrensporen in de groeve Curfs. Het karrenspoor rechts ligt op het allerhoogste deel van de groeve, maar houdt heel goed water.

Samengevat betekent dit dat er voldoende goede plekken zijn om larven uit te zetten. De eerste 120 larven zijn op donderdag 11 juni uitgezet. Met regen als vooruitzicht leek ons dit een veilige poging. Daarnaast kon een 40tal larven in 2008 bestemd voor de groeve Curfs niet worden uitgezet. Ze zijn daarom in 2008 verder opgekweekt. Deze jonge geelbuikvuur-padjes worden in 2009 uitgezet. Hier doet zich onverwacht een extra onderzoeksaspect voor. Wat is de overleving van dieren die net na de overwintering als jonge subadult worden uitgezet? Vóór de uitzetting worden alle buikpatronen gefotografeerd waardoor de overleving van alle dieren is te onderzoeken. Wij houden u hiervan op de hoogte.

Groeve Blom

Martin Blom meldde op de Platformdag die plaats vond op 28 mei dat er op diverse plaatsen in de groeve eitjes zijn afgezet. Het gaat hierbij om enkele honderden larfjes. Dat is inderdaad een fantastisch resultaat want de populatie in de groeve moet vanaf vorig jaar *'geheel opeigen benen staan'*. Ook hier vormde het droge voorjaar een bedreiging, maar omdat de populatie zich nog steeds in een opbouwfase bevindt heeft Martin besloten de eiafzetplekken niet te laten verdrogen en af en toe bij te vullen. Tijdens een bezoek aan de groeve op 3 juni jongstleden zaten er nog volop larven van de geelbuik. Daarna is het gaan regenen, dus we nemen aan dat ze het gered hebben. De tellingen aan de populatie worden hier in de toekomst door Martin Blom persoonlijk uitgevoerd. In de loop der jaren heeft hij 'het vak van geelbuikwaarnemer' goed in de vingers gekregen en wij juichen het toe dat hij de telling nu zelf gaat doen.

Zeer vervelend is het om te moeten constateren dat het digitale tijdperk in de fotografie leidt tot een grote schare aan bezoekers die allemaal hun eigen 'buikfoto' willen hebben. De verstoring die dit voor de geelbuikvuurpad heeft is zeer groot. Helaas heeft de ene fotoploeg niet in de gaten dat een half uur na hen zich de volgende fotoploeg aandient. Mensen blijven in tegenstelling tot de voorschriften niet op de paden en zoeken overal naar geelbuikvuurpadden. Tot overmaat van ramp zijn er ook nog verzamelaars actief die de geelbuik meenemen, of die menen de varkens met stenen te moeten bekogelen. De nog jonge populatie komt op deze wijze onder grote druk te staan! Bedenk wel dat elke foto van een buik zware verstoring tot gevolg heeft gehad en daarmee net zo verwerpelijk is als nestfotografie bij vogels!!

Het is geen wonder dat Martin Blom hier zeer boos over wordt en de behoefte krijgt om de vrije toegang tot de groeve te heroverwegen. Dat zou een beslist jammer zijn en ten koste gaan van een grote groep mensen die zich wel houdt aan de voorschriften. Momenteel is er een overleg gestart met de groene brigade die hopelijk in het weekend kans ziet om scherper te controleren. Vergelijkbare problemen doen zich overigens ook op alle ander vindplaatsen van de geelbuikvuurpad voor! Wat betreft de ontwikkeling van de populatie en het vegetatiebeheer in de groeve Blom zijn er gelukkig positieve dingen te melden. Er is op voldoende schaal overleving van (sub)adulten en een goede natuurlijke reproductie. Verbossing van de groeve vindt tot nu toe niet plaats.

Foto. Dode geelbuikvuurpadden in groeve Blom. Tip. **Ga nooit op stenen staan in leefgebied van de vroedmeesterpad en de geelbuikvuurpad.**

GEELBUIKVUURPAD, natuurlijke vindplaatsen, 't Rooth, Berghofwei, Julianagroeven, Wahlwiller en Gerendal

Rooth

Het onderzoek in de overige leefgebieden van de geelbuikvuurpad s in 2009 ook weer in volle gang. In 't Rooth en de Julianagroeven zijn twee stagiaires van Hogeschool Larenstein bezig met het populatieonderzoek en ecologisch onderzoek aan de voortplantingsplaatskeuze van de geelbuikvuurpad. Dat er een voorkeur bestaat met betrekking tot het afzetten van eieren weten we natuurlijk. Waar we nu naar kijken is hoe we het beheer zo optimaal mogelijk af kunnen stemmen op de geelbuikvuurpad zodat er jaarlijks geschikte eiafzetplekken aanwezig zijn in de verschillende gebieden. Het onderzoek levert al leuke resultaten op die later in een rapport worden gepresenteerd. Na de regen in de week van 8 juni is er in groeve 't Rooth op grote schaal eieren afgezet. Op woensdag 17 juni telden we meer dan 80 eiklommen met in totaal 680 eieren. Het belooft een goed voortplantingsseizoen te worden in 't Rooth. Er zijn tot nu toe 12 monitoringsronden geweest waarbij in 270 zijn gevonden. Gezien het vroege tijdstip waarop gestart is, 28 april, is dit een goed aantal. Opvallend was dat er relatief weinig subadulte dieren in de groeve aanwezig zijn. Dit wijst er op dat de voortplanting in 2008 niet heel goed is geweest.

Foto. De eerste eieren van de geelbuikvuurpad in groeve 't Rooth in 2009

Gerendal

Opvallend was de vondst van een relatief groot aantal subadulten en zelfs enkele adulte dieren in de basishabitats in het Gerendal. De geelbuikvuurpad lijkt hier, na de goede reproductie van 2008, duidelijk in de lift. Tijdens de eerste twee rondes in 2009 werden in totaal 22 dieren gevonden en gemeten en gefotografeerd. Eieren werden er op die dagen nog niet aangetroffen.

Wahlwiller

Zowel in de basishabitats als in de wijngaard van Harrie zijn in 2009 weer geelbuiken aangetroffen. Ook in Wahlwiller ging het vooral om subadulte dieren. Op 20 mei vingen we maar liefst 31 dieren in het gebied. De tweede regenronde

was helaas slechter maar vijf dieren. Maar het gebied Wahlwiller is de laatste jaren absoluut uit het dal gekomen.

Berghofwei

In Berghofwei werden zowel bij het huisje van de Natuurwacht als bij de boerderij boven geelbuikvuurpadden aangetroffen. Van eiafzet was nog nergens sprake, maar na de regenval in de laatste twee weken is dit zeker mogelijk. De juveniele geelbuikvuurpadden die in 2008 iets ten zuidoosten in een weilandpoel werden aangetroffen hebben de winter goed overleefd. Tijdens de eerste ronde werden er 22 geteld. Bij de tweede ronde op 11 juni werden bij slecht weer nog altijd 14 subadulte geelbuikvuurpadden gevonden. Uit de buikfoto's zal blijken om hoeveel dieren het hier in totaal gaat.

VROEDMEESTERPAD, onderzoek in 2009

Bemonstering poelen

In 2009 worden er in totaal twee inventarisatierondes gehouden waarbij alle poelen op de aanwezigheid van larven worden gecontroleerd. In totaal gaat het om zo'n 140 wateren. De eerste ronde is uitgevoerd in de eerste twee weken van juni. De resultaten zijn op dit moment nog niet uitgewerkt, maar een eerste indruk is dat de bezetting met larven en het aantal poelen met larven een beetje aan de magere kant is. Dat is niet verwonderlijk als we bedenken hoe droog het voorjaar is geweest. Aan het eind van het seizoen open wij een volledig beeld per leefgebied te kunnen presenteren. Wij stellen het zeer op prijs als u waarnemingen van larven van de vroedmeesterpad aan ons door wilt geven.

Voorlopig overzicht 1e ronde monitoring Vroedmeesterpad 2009

Inleiding

In 2009 is de larvenmonitoring van de vroedmeesterpad geïntensiveerd. In de voorgaande jaren werden de larven tijdens één ronde in juli met behulp van een schepnet gemonitord.

In 2009 gebeurt dit in twee rondes: in juni én juli. Doel is om een completer beeld te krijgen van de voortplanting van de vroedmeesterpad. De eerste ronde van 2009 is inmiddels grotendeels afgerond. Hieronder een overzicht van de eerste resultaten.

Wisselende resultaten

Het schepnet onderzoek is uitgevoerd door medewerkers van Natuurbalans-Limes Divergens BV en RAVON. Tijdens het onderzoek zijn alle wateren bemonsterd. Een vrij groot aantal wateren bevatte geen water als gevolg van het zeer droge voorjaar. Dit geeft een enigszins vertekend beeld. De resultaten wisselen sterk per leefgebied. Soms in positieve, soms in negatieve zin. Hieronder een selectie van de resultaten.

Leefgebieden met positieve berichtgeving zijn de **Hoge Fronten en 't Rooth/Bemelerberg**. In de Hoge Fronten is in vier poelen voortplanting waargenomen. Daarnaast zijn overdag enige roepende dieren gehoord. De aangetroffen larven waren duidelijk afkomstig van meerdere generaties eieren, beoordeeld op de mate van ontwikkeling. Ondanks het relatief vroege tijdstip in het jaar waren al grote larven met achterpoten aanwezig. Alex Kloor heeft in de wintermaanden larven gezien in deze poelen. Dit duidt op overwintering in het larvale stadium. De kwaliteit van de wateren is over het algemeen goed, wel zijn er een aantal die in aanmerking komende om weer in pionierstadium gebracht te worden.

In het leefgebied Bemelerberg is één poel aanwezig die zeer succesvol is. In een enkele schep zijn meer dan honderd larven van de vroedmeesterpad aanwezig. Ook in voorgaande jaren zijn op deze plek veel larven waargenomen. In groeve 't Rooth was het beeld wat minder rooskleurig. Op een aantal plekken zijn wel larven waargenomen maar de aantallen waren altijd laag. In twee wateren die in andere jaren wel gebruikt zijn voor voortplanting zijn nu geen larven aangetroffen. Hopelijk worden tijdens de tweede ronde meer larven aangetroffen. Bij de Koeberg zijn twee juveniele vroedmeesterpadden gevonden. Dat er zo vroeg in het jaar al juvenielen zijn wijst, evenals in de Hoge Fronten, op overwintering als larve.

Mheer & Holset

In het leefgebied Mheer is slechts één larve waargenomen. Opmerkelijk genoeg in het ongeschikt lijkende water I01. Deze poel is vrijwel geheel beschaduwd. Het is voor het eerst dat op deze locatie voortplanting is vastgesteld. De bewoners van de boerderij Snouwenberg zijn welwillend om de vroedmeesterpad te beschermen. Ze zijn zich bewust van de zeldzaamheid van de vroedmeesterpad en kennen de roep goed. Ze wisten exact te vertellen waar ze het dier gehoord hebben (2009: twee individuen, evenveel als in 2008). Helaas is geen voortplanting vastgesteld. De bewoners vertelden dat vreemden twee schilpadden hebben uitgezet. Het is niet ondenkbaar dat hetzelfde gebeurt met vis.

De vroedmeesterpad leeft onder de bewoners van Holset. Het met een schepnet rond lopen gaat niet ongemerkt voorbij. Waar vorig jaar nog de boodschap kwam dat het slecht ging, wist iemand dit jaar te vertellen weer meer roepende dieren gehoord te hebben. Dit uitte zich echter niet in het aantal aangetroffen larven. Alleen in de achterste vijver in de pastorietaan is voortplanting vastgesteld. De aanwezigheid van goudvissen in de andere vijver blijft zorgelijk. In het kader van LIFE-AMBITION zijn recent twee nieuwe wateren aangelegd. Hierin zijn nog geen larven aangetroffen. De poel aan de noordwestzijde van de kerk verdient een flinke opknappbeurt. Deze is geheel dichtgegroeid en sterk beschaduwd.

Eckelrade

Ronduit zorgelijk is de situatie in het leefgebied Eckelrade. Nadat eerder is gebleken dat het aantal roepende mannetjes gedecimeerd is, is ook het aantal larven zeer sterk afgenomen. Mogelijk heeft de Chytrid-schimmel hier toegeslagen. Tijdens de tweede ronde wordt getracht vast te stellen of hier werkelijk Chytrid aanwezig is of dat er een andere oorzaak is. Tot die tijd is het

belangrijk om in Zuid-Limburg netten en laarzen te ontsmetten om het risico op verdere verspreiding te voorkomen. Of de decimering van deze populatie echt aan ziekte is te wijten is nog de vraag. Binnenkort worden de eerste resultaten van het Chytrid onderzoek bekend. Wij houden u op de hoogte.

Ook over de inrichting van het gebied is het laatste woord nog niet gezegd. Joost van Koppen, vroedmeesterpad-beschermer van het eerste uur in Eckelrade, denkt momenteel na over maatregelen ter verbetering van de habitatkwaliteit. Het zou goed zijn om deze binnenkort te bespreken met de gemeente en met Staatsbosbeheer om de mogelijkheden tot uitvoering te onderzoeken.

Eind juli wordt de tweede schepnetronde uitgevoerd. Dan is het mogelijk een definitief overzicht te geven van de voortplanting van de vroedmeesterpad.

Onderzoek roepactiviteit

Als het goed is dan hebben de meeste luisteraars er dit jaar weer een rondje opzitten om in hun gebieden te luisteren naar roepactiviteit van de vroedmeesterpad. Alex Kloor hoorde voor de Zuidelijke Geuldalhelling alleen al in de Meertensgroeve 21 vroedmeesterpadden. Ook in de Curfsgroeve zijn enkele vroedmeesterpadden gehoord en larven gevangen.

Wij hopen dat iedereen in de overige gebieden ook dit jaar weer kans ziet om een/enkele keren te gaan luisteren.

Binnenkort nemen wij contact met u op voor de resultaten van de eerste rondes. Gezien de regen van de afgelopen weken en de vooruitzichten op stijgende temperaturen de komende week vagen wij iedereen om nog eens een keer op 'luisterpad te gaan' de komende tijd.

Samen met u gegevens en larvenbemonsteringen hebben we dan aan het eind van 2009 weer een zeer actueel beeld van de stad van zaken.

Chytrid

Het is gelukt om in Eckelrade een aantal vroedmeesterpadden te vangen. Aangezien de hele populatie her weggevaagd lijkt is bij deze dieren wat DNA afgenomen om ze te testen op de aanwezigheid van de schimmel Chytrid. Deze schimmel is voor sommige amfibiesoorten, waaronder de vroedmeesterpad te beschouwen als een 'dodelijke ziekte'. In Zwitserland zijn populaties van de vroedmeesterpad ten gevolge van Chytrid grotendeels uitgeroeid. Omdat e populatie in Eckelrade in korte tijd duikelde van ruim 200 roepende dieren op een avond naar bijna 0, bestaat de vrees dat de schimmel hier wel eens in het geding kan zijn. Als de uitslag van de test bekend is laten we dit zsm horen.

DE VOLGENDE BIJEENKOMST, een bezoek aan de familie Abels op 29 juni vanaf 19.00 uur.

Wijnstraat 25, Simpelveld (dat is bij de Keverberg bij Ubachsberg)

Wij gaan dan met zijn allen luisteren op de Keverberg. De weersverwachtingen zijn zeer geschikt, dus dat beloofd een 'klingelrijke' avond te worden. Bij de familie Abels krioelt het in ieder geval van de vroedmeesterpadlarven, u zult verrast zijn! Samen zullen we een aantal stapelmuren en andere beheersactiviteiten evalueren en meedenken over toekomstige inrichtingsmogelijkheden in dit gebied. Iedereen kan tips en adviezen inbrengen en vragen stellen. Het wordt dus een echte 'brainstormsessie'. Leerzaam voor iedereen lijkt ons!

Daarna sluiten we de avond af onder het genot van een kop heerlijke aspergesoep en een drankje.

Hopelijk tot dan!

Ben Crombaghs & Wilbert Bosman

Voor vragen naar aanleiding van deze nieuwsbrief kun je natuurlijk altijd even bellen. Of mailen

Ben Crombaghs Tel 024-3528882 (kantoor) of 06-20742078

Wilbert Bosman Tel 024-3653298 (kantoor) of 06-38196489

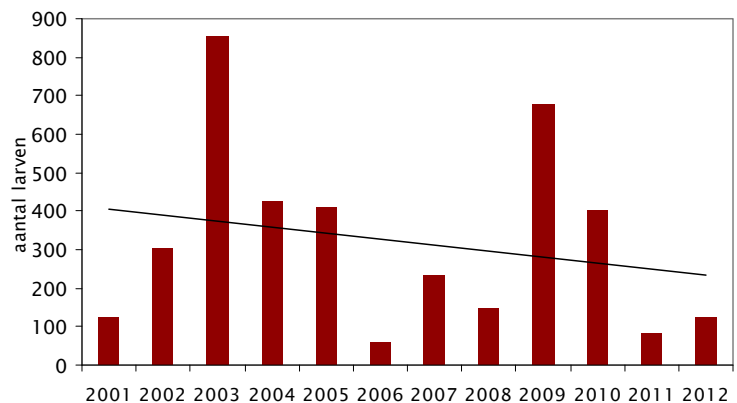
De laatste nieuwsbrief waarin de resultaten van de monitoringsonderzoeken aan geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad werden gepresenteerd, dateert al weer van 2007. We zijn dan ook zeer verheugd na zes jaar weer een nieuwsbrief te presenteren. Deze nieuwsbrief bevat de resultaten van de monitoring van geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad zoals deze in 2012 door het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad zijn verzameld. Deze Nieuwsbrief is uitgebracht in het kader van het project “RESTORE”.

MONITORING VROEDMEESTERPAD IN 2012

De ontwikkeling in de leefgebieden van de vroedmeesterpad wordt gevolgd aan de hand van het voortplantingssucces in de 11 gebieden. Vanaf 2001 wordt voor ieder gebied per water het aantal larven bepaald. Hiertoe worden de wateren jaarlijks één of twee keer bemonsterd. Het aantal larven geeft inzicht in de ontwikkeling van de populaties in de gebieden. De bemonstering van vroedmeesterpad is in 2012 door Stichting RAVON uitgevoerd in het kader van het landelijke Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) voor de Gegevens Autoriteit Natuur (GAN).

A – HOGE FRONTEN

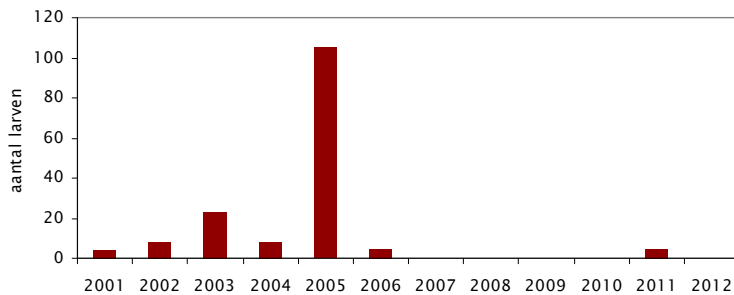
De figuur geeft de larvenvangsten in de Hoge Fronten voor de periode 2001 tot en met 2012 weer. In 2012 zijn er in het gebied de Hoge Fronten en de directe omgeving 125 vroedmeesterpadlarven gevonden. Dit is meer dan de 82 larven die in 2011 zijn gevonden, maar minder dan de 400 larven die in 2010 werden gevangen. In 2003 is het grootste aantal larven gevonden, namelijk 852. Na 2003 nam het aantal gevangen larven af en daalde tot 2009 sterk. In 2009 is het aantal larven weer fors gestegen maar daalde weer in 2010. Er is een licht neergaande trend zichtbaar.

Een van de voortplantingswateren bij een van de vestingwallen in de hoge fronten

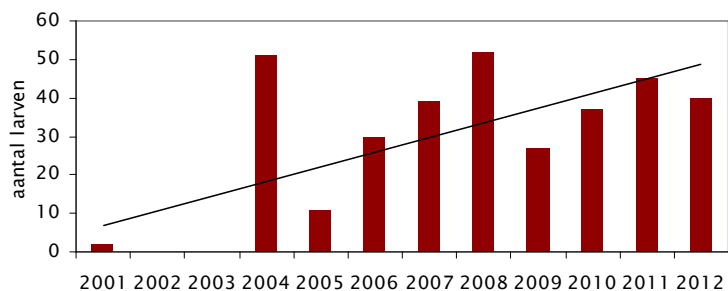
B – GEULDALHELLING–NOORD

Het grootste aantal larven dat in de periode 2001 – 2012 op de Geuldalhelling–noord is waargenomen, was 105 in 2005. Vanaf 2007 zijn op de Geuldalhelling–noord geen larven van de vroedmeesterpad meer waargenomen tot er in 2011 in een tuinvijver toch weer vijf larven werden gevangen. In 2012 zijn er echter helaas geen vroedmeesterpadlarven meer gevangen. Het is onduidelijk of er in het gebied nog vroedmeesterpadden voorkomen. De trend voor het gebied is neergaand.

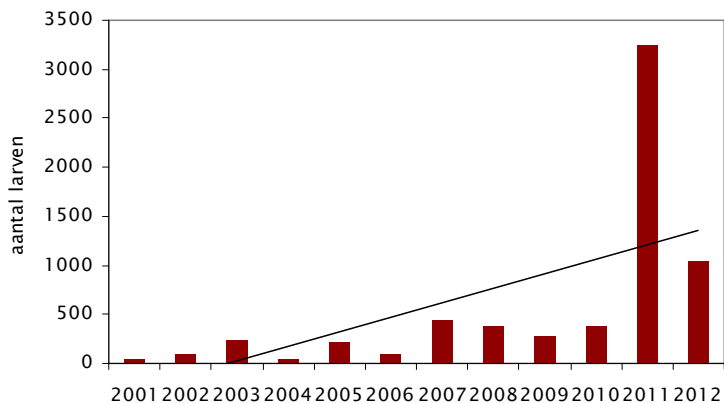

C – VALKENBURG – EMMABERG – SCHAELSBERG

In 2012 zijn er in het gebied Valkenburg – Emmaberg – Schaelsberg 40 vroedmeesterpadlarven gevonden. Na een dieptepunt in de jaren 2001 – 2003 is de populatie in dit gebied langzaam uit het dal gekropen. In 2004 was er een flinke groei naar meer dan 50 larven. Dit aantal daalde in 2005 weer naar 11. In de jaren daarna fluctueert het aantal larven tussen de 20 en 50. De populatie groeit wat zich ook uit in een positieve trend. In water C15 hoorde Vincent Gustings 5 tot 15 dieren roepen.

D – UBACHSBERG

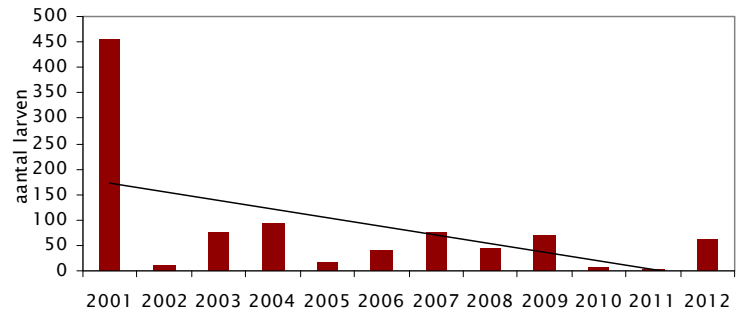

In Ubachsberg fluctueerde het jaarlijks aantal larven tussen de 50 en de 250. In 2011 was er een uitschieter van 3000 larven, veroorzaakt door habitatverbetering in een ander deel van dit leefgebied. In 2012 was het voortplantingssucces wat minder maar werden er nog altijd meer dan 1000 larven gevangen. Het gebied Ubachsberg herbergt de grootste

Limburgse populatie van de vroedmeesterpad. De groei van de populatie vertoont dan ook een zeer positieve trend.

E – GEULDALHELLING–ZUID

Na een dip in 2010 en 2011 werden er in 2012 in het gebied Geuldalhelling-zuid weer 60 larven gevangen. De angst dat de populatie was ingestort, is daarmee in ieder geval voor even weer getemperd en laten we hopen dat deze trend zich doorzet. In 2001 werden er in

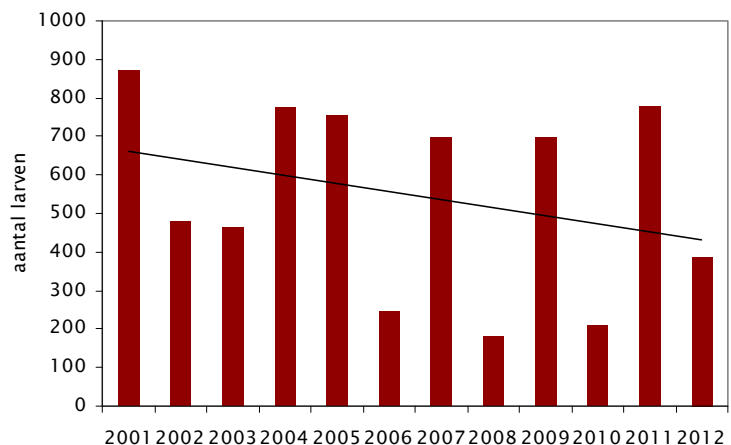
het gebied nog circa 450 larven gevangen. Dit aantal is daarna nooit meer aangetroffen. In de jaren daarna fluctueerden de aantallen tussen de tien en 100 dieren. Ondanks de lichte toename in 2012 is er nog altijd wel sprake van een negatieve trend.

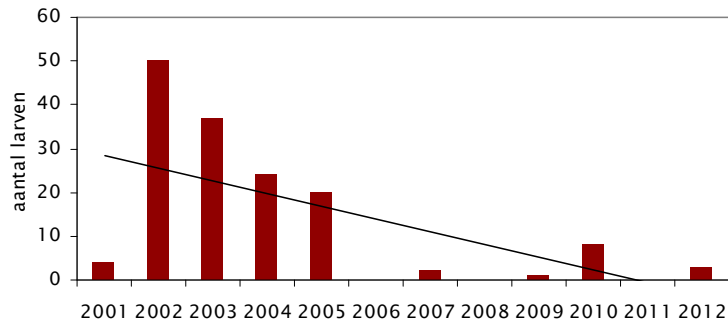
Een van de wateren bij de Bemelerberg in het gebied Bemelen, Cadier en Keer

F – BEMELLEN, CADIER EN KEER

Het gebied Bemelen, Cadier en Keer herbergt de op één na grootste populatie. In 2012 zijn er in dit gebied 388 vroedmeesterpadlarven gevonden. Over de gehele periode is te zien dat het jaarlijks aantal vroedmeesterpadlarven in het gebied sterk schommelt. Zo zijn er in 2004 en 2005 iets meer dan 700 larven gevonden, maar waren er in 2006 maar iets meer dan 200. De grafiek vertoont een enorme fluctuatie tussen de jaren. Jaren met hoge aantallen larven worden afgewisseld met jaren met lagere aantallen, meestal 65% lager. 2011 was met 780 larven weer een top jaar. De algehele trend voor het gebied is matig afnemend.

G – GERENDAL

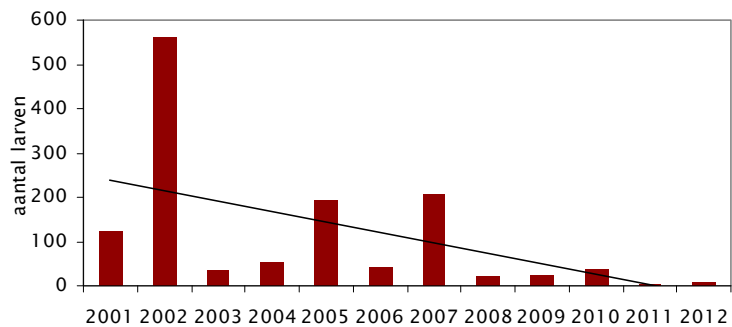

In 2012 zijn er in het gebied Gerendal en de directe omgeving drie vroedmeesterpadlarven gevonden. Ondanks dat de aantallen larven in de beginperiode nog aanzienlijk waren stortte de populatie na 2005 in. Daar is geen duidelijke reden voor aan te geven. Na 2006 worden er jaarlijks geen of slechts

enkele larven in het gebied aangetroffen. Inmiddels zijn er in het gebied de nodige habitatverbeterende maatregelen genomen die de populatie er in de nabije toekomst hopelijk bovenop helpen. Vooral is de trend voor het gebied dalend.

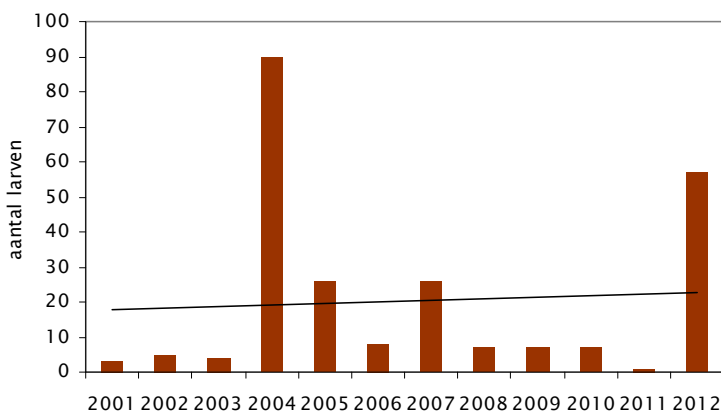
H – ECKELRADE

In 2012 zijn er in het leefgebied Eckelrade zes vroedmeesterpadlarven gevonden. In 2002 had de vroedmeesterpad in dit gebied een bijzonder jaar met een enorm voortplantingssucces. Dat jaar werden maar liefst 562 larven aangetroffen. In 2003 stortte de populatie in maar herstelde zich enigszins in de periode 2005 tot en met 2007 toen in beide jaren weer nagenoeg 200 larven werden geteld. In 2008 en 2009 namen de aantallen larven weer af, maar steeg weer heel licht in 2010 weer. De stijging zette in 2011 en 2012 helaas niet door. De trend voor het gebied is dalend.

I – MHEER

2012 was weer een goed voortplantingsjaar voor de vroedmeesterpad in Mheer. Er werden in totaal 57 larven gevangen. De figuur laat het jaarlijks aantal larven in de periode 2001 –

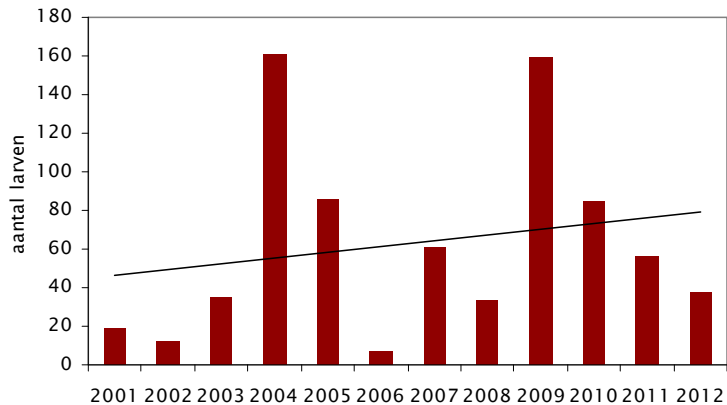

2012 zien. Tussen 2001 en 2003 bedroeg het aantal larven minder dan vijf. Een opleving in 2004 maakte dat er dat seizoen 90 larven werden gevangen. In 2005 en 2006 daalde het aantal larven naar respectievelijk 26 en acht. 2007 haalde weer het niveau van 2005. Tussen 2008 en 2011 werden er echter minder dan tien larven gevangen. De groei in 2012 is dan

ook een zeer positieve ontwikkeling voor de populatie. De trend is mede daardoor nu ook licht positief.

J – KRUISBOS

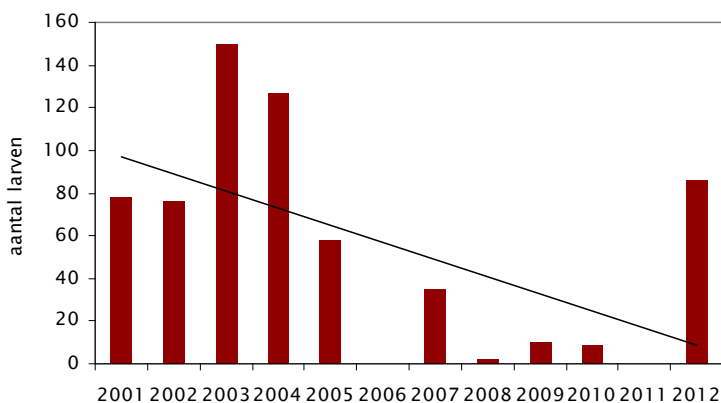
De populatie in het Kruisbos laat vanaf 2009 een afnemende aantallen larven zien. In 2012 zijn er in het gebied Kruisbos en de directe omgeving 38 vroedmeesterpadlarven gevonden. In 2009 waren er dat nog 159. De figuur heeft een grillig verloop en laat zien dat de aantallen larven, net als in andere gebieden jaarlijks behoorlijk kunnen fluctueren. Topjaren als 2004 met 161 larven en 2009 met 159 larven, worden afgewisseld door jaren met tien larven in 2002 en vijf larven, zoals in 2006. De trend is nog steeds positief maar het is belangrijk de populatie goed te blijven volgen. Anke Brouns hoorde dieren roepen in de wateren J01 (3), J05 (5), J08 (5) en J026 (1).

K – HOLSET

In 2012 zijn er in het gebied Holset en de directe omgeving 86 vroedmeesterpadlarven gevonden. In de periode 2001 - 2005 was de populatie in Holset een gezonde populatie met fluctuerende, maar nooit zeer lage aantallen larven. Na 2005 namen de aantallen larven echter snel af met diepte punten in 2006 toen geen enkele larve werd gevonden en 2008

toen er slechts enkele werden gevonden. In 2009 en 2010 nam het aantal larven weer licht toe, maar in 2011 werd geen enkele larve meer gevonden. Het aantal van 86 in 2012 is dan ook een geweldige opsteker die de populatie hopelijk in de nabije toekomst uit het dal helpt. De trend blijft echter dalend.

Een van de oudste voorplantingswateren op het kerkhof in Holset, de populatie die in 2012 onverwacht weer wat uit het dal kroop

WAHLWILLER

In Wahlwiller is in 2011 vroedmeesterpad gevonden. Er werden overdag roepende dieren gehoord. Om hoeveel dieren het gaat is niet bekend. Omdat er in de nabije omgeving geen vroedmeesterpad voorkomt, moet het om een uitzetting gaan. De soort is ook in 2012 weer gevonden.

HOE ONTWIKKELEN DE POPULATIES VAN DE VROEDMEESTERPAD ZICH? STAND VAN ZAKEN IN 2012

In onderstaande tabel zijn de leefgebieden van de vroedmeesterpad ingedeeld in klassen op basis van het aantal larven dat in 2012 in de verschillende gebieden is aangetroffen en de trend die over de periode 2001 – 2012 is bepaald.

		trend	aantal larven 2012			
			0 – 49	50 – 99	100 – 499	>500
A	Hoge Fronten	-			*	
B	Geuldalhelling-noord	-	*			
C	Valkenburg-Emmaberg- Schaelsberg	+	*			
D	Ubachsberg	+				*
E	Geuldalhelling-zuid	-		*		
F	Bemelen, Cadier en Keer	-			*	
G	Gerendal	-	*			
H	Eckelrade	-	*			
I	Mheer	+		*		
J	Kruisbos	+	*			
K	Holset	-		*		
Totaal			5	3	2	1

De tabel laat zien dat in vijf gebieden de aantallen larven in de klasse tot 50 larven vallen. Van deze vijf locaties vertonen het gebied Valkenburg, Emmaberg, Schaelsberg en Kruisberg een positieve trend. Met andere woorden: hier groeien de populaties. Zorgwekkend is de situatie in de gebieden Geuldalhelling-noord, Gerendal en Eckelrade. Het aantal gevonden larven is laag en de trends over de periode 2001 – 2012 is neergaand.

In de klasse 50 tot 100 larven bevinden zich de leefgebieden Geuldalhelling-zuid, Mheer en Holset. De populatie in Mheer maakt een groei door. Dit geldt niet voor de Geuldalhelling-zuid en Holset. In de Hoge Fronten en het gebied Bemelen, Cadier en Keer met daarin groeve 't Rooth vallen in de klasse waarin 100 tot 500 larven zijn gevonden. De trend in beide gebieden is licht neergaand, maar vooralsnog zijn de aantallen larven dusdanig hoog dat er geen gevaar lijkt. De populatie in het gebied Ubachsberg is op dit moment de enige populatie waar meer dan 500 larven zijn gevangen. Mede dankzij de inzet van Frans Albers zijn er in dit gebied veel habitatverbeterende maatregelen uitgevoerd waar de vroedmeesterpad positief op reageert.

MONITORING GEELBUIKVUURPAD IN 2012

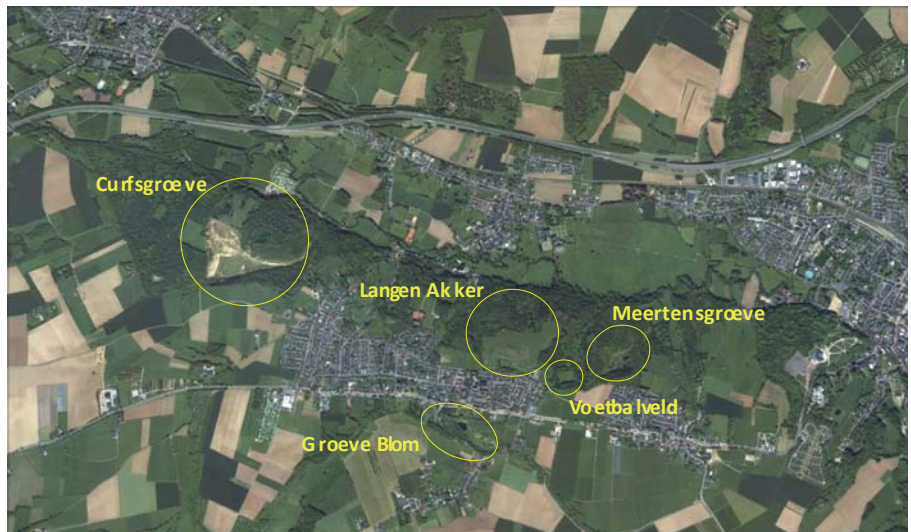
Omdat geelbuikvuurpadden individueel herkenbaar zijn aan het vlekkenpatroon op hun buik, kan door het maken van een buikfoto worden bepaald hoe vaak en waar een individu in een seizoen is gezien. Op basis van deze gegevens kan per gebied een schatting van de populatiegrootte worden berekend. De afgelopen jaren is dit zowel in de historische leefgebieden als de herintroductiegebieden op de Zuidelijke Geuldalhelling uitgevoerd.

HISTORISCHE EN NIEUWE LEEFGEBIEDEN

ONTWIKKELING IN LEEFGEBIEDEN

Al jarenlang wordt zowel in de historische als de nieuwe leefgebieden de populatieomvang door middel van de 'vangst-terugvangst-methode' onderzocht. In de historische leefgebieden werden in 2012 zeven of acht bezoeken gebracht, in de nieuwe leefgebieden vier tot zes. In het vervolg van deze nieuwsbrief worden de

ontwikkelingen tot en met 2012 in de historische en de nieuwe gebieden afzonderlijk

Ligging van de gebieden op de Zuidelijke Geuldalhelling waar in de periode 2005-2011 herintroducties zijn uitgevoerd. Het gebied 'voetbalveld' werd spontaan vanuit de Meertensgroeve gekoloniseerd.

van elkaar besproken. In deze inleiding wordt kort in beeld gebracht wat de inspanningen voor de geelbuikvuurpad in de periode 2000-2012 in zijn totaliteit hebben opgeleverd. Omdat de vier nieuwe leefgebieden tot nu toe niet samen met de historische leefgebieden zijn besproken wordt hier nog even een korte toelichting op deze gebieden gegeven.

Het herintroductieprogramma met de geelbuikvuurpad is gestart in 2005. Dit vond plaats op de Zuidelijke Geuldalhelling en had betrekking op vier (voormalige) groeves. Het project bevindt zich nu in de afrondende fase en is zeer succesvol verlopen. In drie gebieden, Groeve Blom, Meertensgroeve en Curfsgroeve komen inmiddels vitale populaties geelbuik-

vuurpaden voor. Voor de Langen Akker is het nog even afwachten of de soort zich hier ook duurzaam weet te vestigen. Daarnaast vond er in de omgeving van de Meertensgroeve spontane kolonisatie plaats van een gebiedje bekend onder de naam 'voetbalveld'. Het succes van de herintroducties vormde de aanleiding om in meer voormalige leefgebieden van de geelbuikvuurpad een haalbaarheidsstudie uit te voeren naar de kansen voor herintroductie.

De haalbaarheidsstudie is in 2012 uitgevoerd door Natuurbalans Limes Divergens BV in opdracht van de provincie Limburg. Hierbij ging de aandacht uit naar gebieden die in de uiterste grenzen van het oorspronkelijke verspreidingsgebied van de soort liggen.

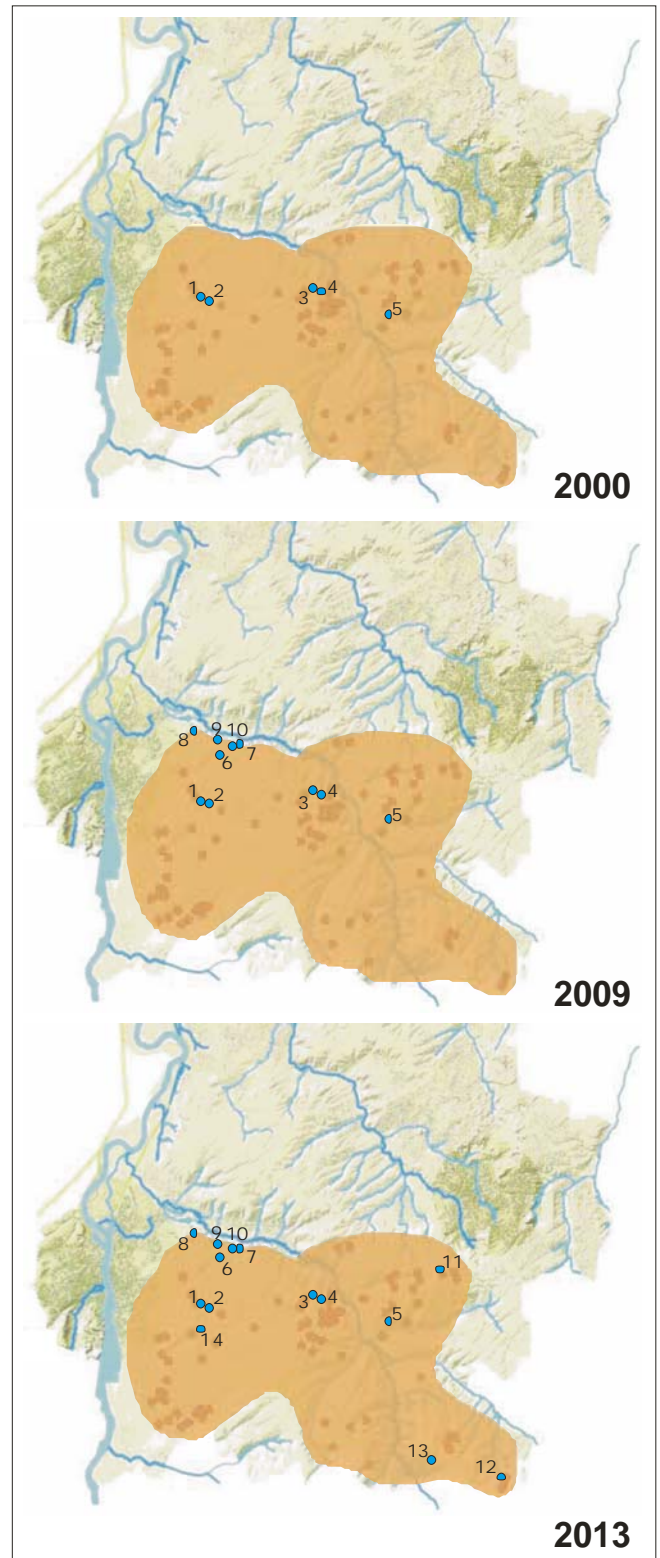
In vier gebieden werden de kansen voor herintroductie als groot ingeschat. Dit zijn de Putberg, Wolfhaag, Cottessen en Savelsbos. In de genoemde gebieden wordt sinds 2012 hard gewerkt aan de ontwikkeling van leefgebied voor de geelbuikvuurpad, waarbij ook kansen ontstaan voor de vroedmeesterpad en in een enkel geval zelfs voor de vuursalamander.

Dit kwam niet in de laatste plaats door de constructieve samenwerking die hier plaats vindt tussen particuliere grondeigenaren, natuurbeschermingsorganisaties, stichting Ark, Waterschap Roer en Overmaas, Stichting IKL, en enkele gemeenten. Inmiddels zijn hier de eerste geelbuikvuurpadjes al uitgezet. Dit wordt tot en met 2015 voortgezet. Als deze herintroducties net zo succesvol verlopen als op de Zuidelijke Geuldalhelling betekent dit een verdere toename van het aantal leefgebieden.

Het totaal aantal leefgebieden van de soort in Limburg neemt dan toe van vijf leefgebieden in 2000, naar veertien in 2012. Daar hebben veel leden van het platform een wezenlijke bijdrage aan geleverd.

ONTWIKKELING IN AANTALLEN

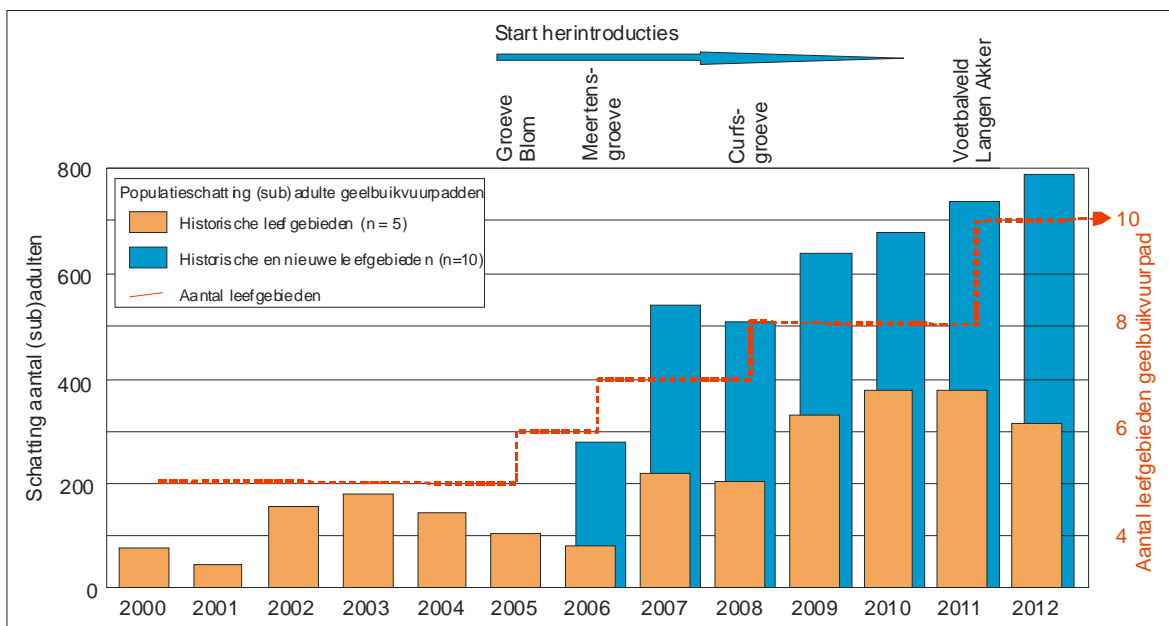
Behalve het aantal leefgebieden is het ook interessant om eens te kijken naar de aantalsontwikkelingen die sinds 2000 in de verschillende leefgebieden hebben plaatsgevonden. Dankzij de

Ontwikkeling leefgebieden van de geelbuikvuurpad vanaf 2000 Tot 2013. 1 't Rooth, 2 Julianagroeve, 3 Gerendal, 4 Berghof, 5 Wahlwiller, 6 Groeve Blom, 7 Meertensgroeve, 8 Curfsgroeve, 9 Langen Akker, 10 Voetbalveld, 11 Putberg, 12 Wolfhaag, 13 Cottessen, 14 Savelsbos. Het historische verspreidingsgebied is globaal bepaald aan de hand van de vindplaatsen (rode stippen) van de soort rond 1960 (Nieuwenhoven-Sunier et al.(1965)).

populatieonderzoeken, die sinds 2000 worden uitgevoerd, is het mogelijk om hier een concreet beeld van te presenteren. Een overzicht hiervan wordt gepresenteerd in **figuur x**. De aantalsschattingen van de afzonderlijke leefgebieden zijn hier per jaar bij elkaar opgeteld. Dit geeft een behoorlijk nauwkeurig beeld van het totale aantal volwassen geelbuikvuurpadden in Limburg tussen 2000 en 2012. Vermeld dient hier te worden dat de tellingen vrijwel uitsluitend betrekking hebben op volwassen dieren.

In de praktijk betekent dit dat geelbuikvuurpadden vanaf een lengte van circa 35 mm in de berekeningen zijn meegenomen. Jaarlijks zijn er in de gebieden ook larven en (soms zéér veel) juvenielen en subadulten geteld, maar die blijven hier even buiten beschouwing. De oranje balken in onderstaande figuur geven de aantalsontwikkelingen in de historische leefgebieden weer. De blauwe balken geven de aantalsontwikkelingen weer van de historische en de leefgebieden. Tijdens de start van het Platform, in 2000, was de situatie zeer slecht. Naar schatting kwamen er toen in Limburg nog geen honderd volwassen geelbuikvuurpadden meer voor. In 2001 was de situatie zo mogelijk nog dramatischer en werd het totaal aantal geschat op circa 50. Gelukkig is het sinds die tijd zowel in de historische als in de nieuwe leefgebieden de goede kant uitgegaan. Door de ontwikkeling van nieuwe leefgebieden, en door de toegenomen inzichten in de ecologie van de soort, verloopt het beheer steeds succesvoller en is het aantal volwassen geelbuikvuurpadden toegenomen van circa 80 in 2000 naar bijna 800 in 2012!! Dit is een ontwikkeling waar we als Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad trots op mogen zijn.

Schatting van het aantal (sub)adulte geelbuikvuurpadden en het aantal leefgebieden in Limburg, in de periode 2000-2012 (bron: historische leefgebieden RAVON/nieuwe leefgebieden Natuurbalans-Limes Divergens BV). De populatieschattingen van de historische leefgebieden zijn gebaseerd op adulte dieren, subadulte dieren zijn hier niet in betrokken.

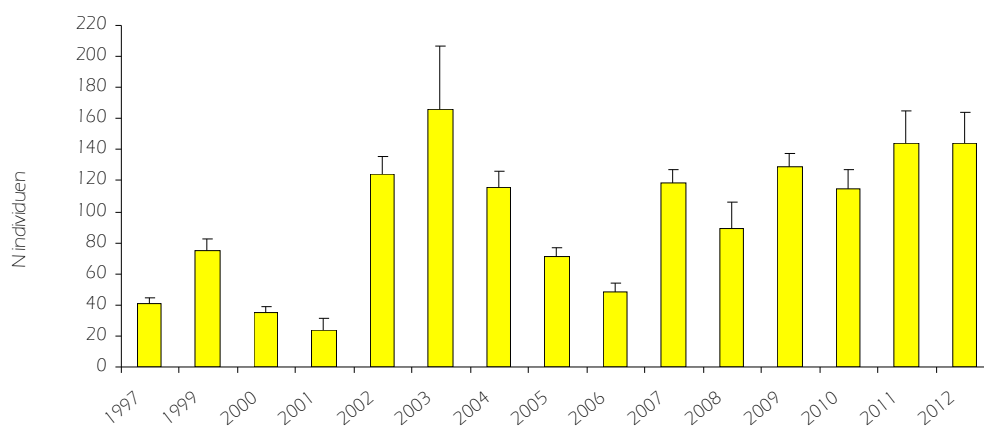

In de groeve Blom vond de eerste herintroductie met de geelbuikvuurpad plaats. Dit project dat in 2005 door de eigenaar dhr Martin Blom en Natuurbalans-Limes Divergens BV werd opgestart bleek zeer succesvol. In 2008 is het herintroductieproject formeel afgesloten en is het voortbestaan van de populatie afhankelijk van natuurlijk reproductie. Het beheer wordt volledig uitgevoerd door dhr. Martin Blom blijkt zeer succesvol. Jaarlijks worden in de groeve enkele honderden larven en juvenielen van de geelbuikvuurpad waargenomen. De populatie in groeve Blom, met een geschatte omvang van circa 150 tot 200 (sub)adulten, behoort momenteel tot een van de grootste in Limburg. Daarnaast vestigden er zich talloze andere dier- en plantensoorten waaronder de vroedmeesterpad, hazelworm en levendbarende hagedis.

POPULATIEONTWIKKELING IN DE HISTORISCHE LEEFGEBIEDEN

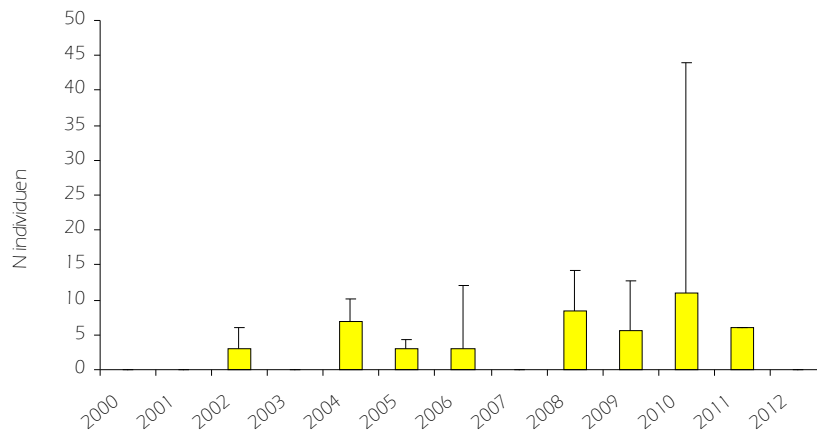
GROEVE 'T Rooth

De figuur toont de ontwikkeling van de populatie in groeve 't Rooth in de periode 1997–2012 zoals deze door Stichting RAVON in samenwerking met het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad zijn verzameld. In 2012 zijn er acht bezoeken gebracht. De populatie fluctueert de eerste jaren sterk maar groeit in 2003 uiteindelijk uit naar 166 dieren. In de jaren daarna neemt de populatie weer af om in 2007 met grootte van 118 dieren weer te groeien naar het niveau van 2004. In de jaren daarna is de populatie stabiel en variëren de populatieschattingen tussen 89 en 144 dieren in 2012.

JULIANAGROEVE

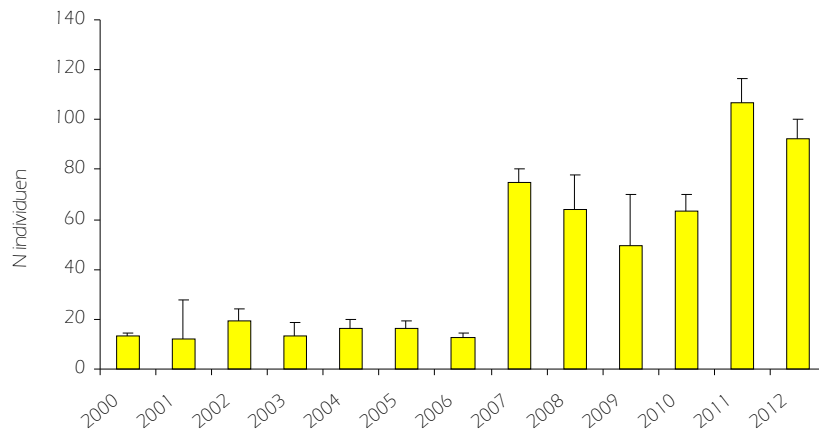
Nadat de geelbuikvuurpad eind jaren negentig in de Julianagroeve uitstierf werden in 2002 weer voldoende dieren gevonden om een populatiegrootte te berekenen. In de jaren daarna schommelde de populatiegrootte tussen de vier en acht dieren. In 2010 kwam de populatiegrootte uit op elf dieren. In 2012 zijn er zeven bezoeken aan de Julianagroeve gebracht. Een groot deel van de zomer lagen de basishabitats droog en zijn er geen dieren gevonden. De verwachting is echter dat er nog wel dieren aanwezig zijn.

Een subadulte geelbuikvuurpad in basisbiotoop M19 in Wahlwiller waar in 2012 succesvolle voortplanting plaatsvond

WAHLWILLER

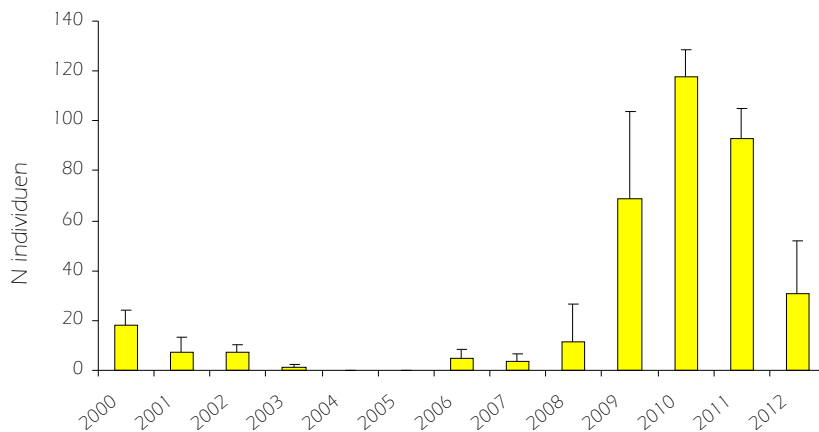
De populatiegrootte in Wahlwiller schommelde in de periode 2000–2006 tussen de tien en twintig dieren. In 2007 groeide de populatie fors en bereikte een grootte van 75 individuen. In de daar op volgende jaren fluctueert de populatie tussen de 50 en 110 dieren. In 2012 kwam de populatieschatting met acht bezoeken op 92 dieren. In 2011 en 2012 konden niet alle wateren in Wahlwiller worden onderzocht. Voor enkele wateren werd door het platform geen toestemming verkregen om te monitoren. In deze wateren zaten wel geelbuikvuurpadden. De berekende populatieschattingen zullen dan ook afwijken van de werkelijke populatiegrootte. Desalniettemin vertoont de populatie een groei en lijkt zich te stabiliseren.

De graft in het Gerendal waarvan de delen van het struweel dat was verdwenen enkele jaren geleden in het kader van LIFE AMBITION door Staatsbosbeheer weer zijn aangeplant en in de nabije toekomst weer geschikt habitat voor geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad zal vormen

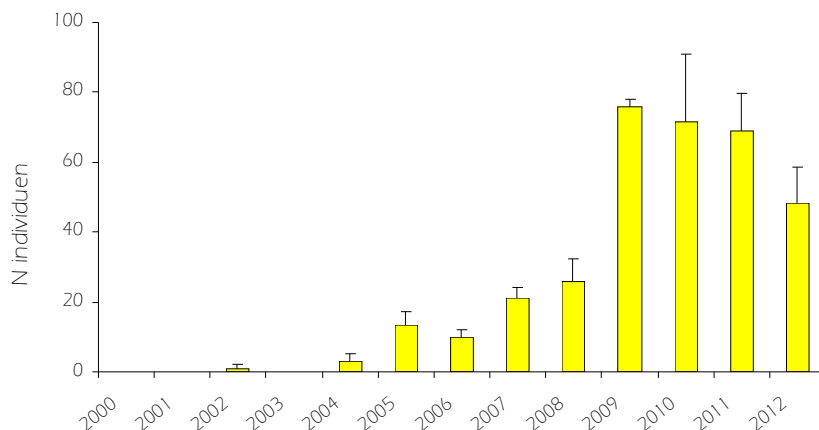
GERENDAL

In 2000 bestond de populatie in het Gerendal uit achttien dieren. In de jaren daarna nam de omvang af tot er in 2004 en 2005 vanwege het lage aantal vangsten geen populatieschatting meer kon worden berekend. In 2006 nam de populatiegrootte weer licht toe om in 2007 weer af te nemen. Het ging nog maar om enkele dieren. In 2008 zette zich een groei in die in 2009 leidde tot een populatie omvang van 69 dieren. Deze groei zette zich in 2010 voort en de populatieschatting uit kwam op 117. In 2011 was er een lichte daling merkbaar die in 2012 doorzette. Er zijn zeven bezoeken aan het Gerendal gebracht. De populatieschatting kwam uit op 31 dieren.

BERGHOFWEI

Tussen 2000 en 2004 bevond zich in de Berghofwei nog maar een zeer kleine populatie. Door habitatverbeterende maatregelen groeide de populatie in 2005 naar 13 dieren om in de jaren daarna door te groeien tot 76 dieren in 2009. In 2010 en 2011 was er een heel lichte daling. De populatieschatting kwam na zeven bezoeken in 2012 uit op 48 dieren, een lichte achteruitgang ten opzichte van de voorgaande jaren. In Berghofwei is sprake van een duidelijke groei.

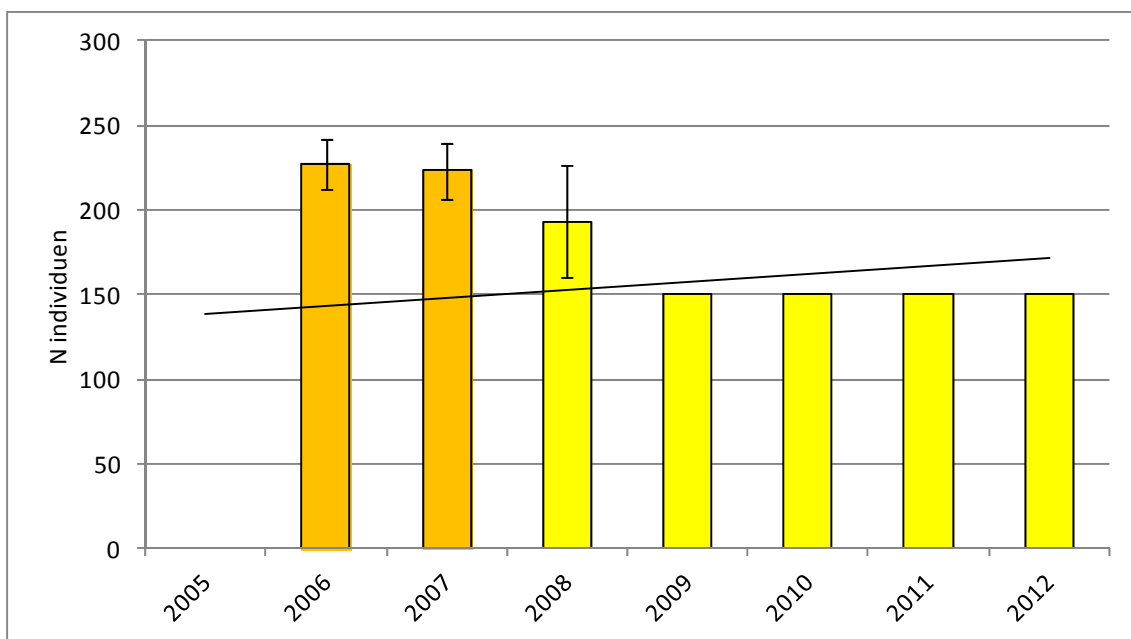

POPULATIEONTWIKKELING IN DE NIEUWE LEEFGEBIEDEN OP DE ZUIDELIJKE GEULDALHELLING

GROEVE BLOM

De herintroductie van de geelbuikvuurpad in de groeve Blom vormde de start voor een reeks herintroducties op de Zuidelijke Geuldalheiling. De geelbuikvuurpad komt hier sinds 2005 voor en vanaf 2008 (inmiddels 5 jaar) houdt de populatie zich in stand door natuurlijke reproductie. In de periode 2005–2008. is de populatieontwikkeling onderzocht middels de

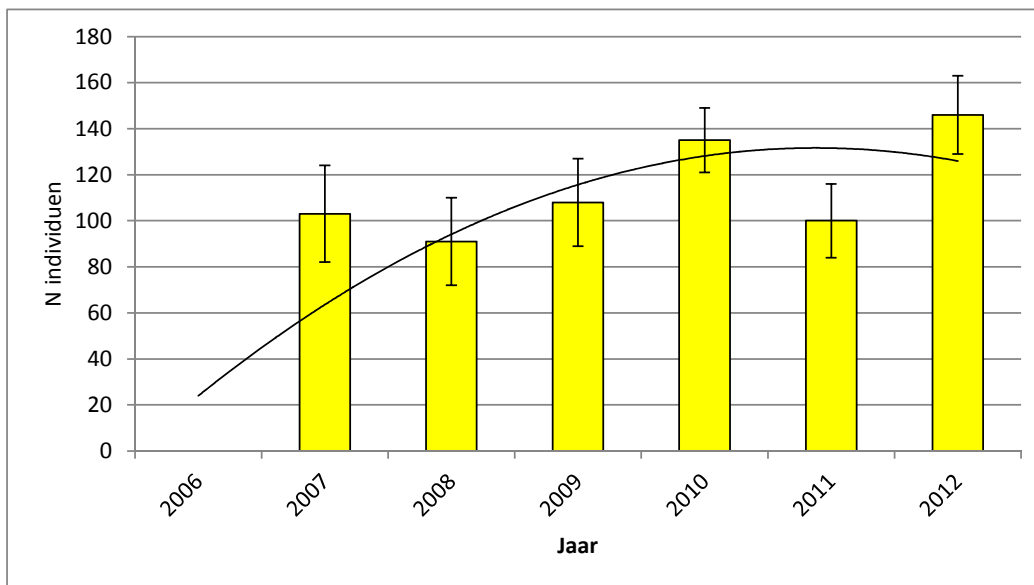
vangst-terugvangst-methode. In de eerste jaren ging het vooral om tellingen van subadulte dieren. De schattingen in de jaren daarna hebben in hoofdzaak betrekking op adulten. Het beheer is van het begin af aan met veel succes uitgevoerd door de particuliere eigenaar dhr. Martin Blom. Vanaf 2009 vindt ook de monitoring onder zijn verantwoordelijkheid plaats. Hij heeft er voor gekozen om gedurende het seizoen op enkele dagen het maximaal aantal (sub)adulten te tellen dat op één dag kan worden waargenomen. Daarnaast wordt er ook onderzocht of er sprake is van eiafzet en succesvolle ontwikkeling van larven tot juvenielen. Het onderzoek toont aan dat er sindsdien ieder jaar succesvolle voortplanting. Jaarlijks worden er (soms honderden) juvenielen waargenomen. Het aantal (sub)adulten in de populatie is niet exact bekend, maar bedraagt sinds 2009 naar schatting 150 tot 200 dieren. De groeve Blom herbergt daarmee een van de grotere populaties van de geelbuikvurpad in Limburg. Sinds 2008 heeft ook de vroedmeesterpad zich in de groeve gevestigd. Ook deze populatie vertoont een positieve trend.

Populatieontwikkeling in groeve Blom. De herintroductie is uitgevoerd met kikkervissen en gestart in 2005. Tot en met 2007 (oranje balken) gaat het om subadulte geelbuikvurpadden. Vanaf 2009 wordt geen vangst-terugvangst methode toegepast. Het aantal (sub)adulte geelbuikvurpadden wordt vanaf 2009 geschat op 150-200 (sub)adulten.

MEERTENSGROEVE

De figuur toont de ontwikkeling van de populatie in de Meertensgroeve in de periode 2006-2012. De populatieontwikkeling is vanaf de start van de herintroductie door middel van buikfotografie onderzocht. In 2012 zijn er zes bezoeken gebracht. De herintroductie is van start gegaan in 2006. In de daaropvolgende jaren is er een gestage groei in het aantal (sub)adulten te zien. Vanaf 2010 lijkt de populatie te stabiliseren op een aantal van circa 140 (sub)adulte dieren. Toch lijkt er nog sprake van een langzame toename van de populatie. Op basis van het onderzoek komt de populatieschatting voor de Meertensgroeve in 2012 uit op 146 ± 17 (sub)adulten: het hoogste aantal in de afgelopen 7 jaar! Na 2008 hebben er geen uitzettingen meer plaatsgevonden. Sinds die tijd is er in alle jaren een goede natuurlijke reproductie vastgesteld. Het aantal waargenomen larven en juvenielen dat op één dag kan worden geteld bedraagt jaarlijks minimaal 100, maar bedroeg in 2011 zelfs meer dan 1000.

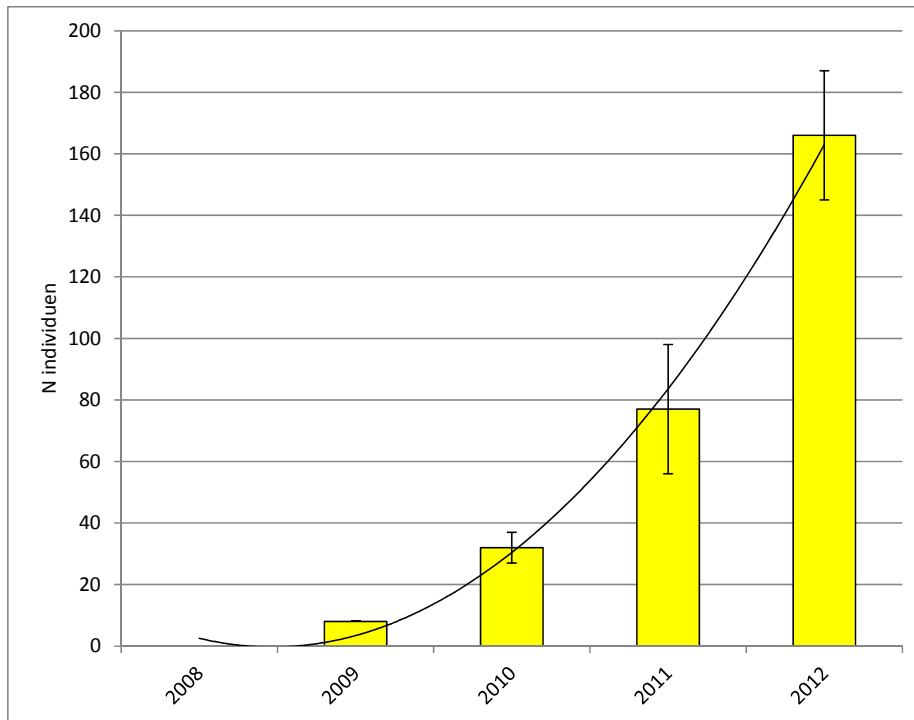
In de Meertensgroeve is 2006 een herintroductie van start gegaan. Sinds 2009 is de populatie voor zijn voortbestaan afhankelijk van natuurlijke reproductie. De populatie is sinds die tijd verder in omvang toegenomen en blijkt zich goed te kunnen handhaven.

CURFSGROEVE

De figuur toont de ontwikkeling van de populatie in de Curfsgroeve in de periode 2008–2012. De herintroductie is van start gegaan in 2008 en eindigde in 2010. In de daaropvolgende jaren is er een bijzonder snelle toename in het aantal (sub)adulten te zien. In 2012 heeft het populatieonderzoek plaatsgevonden op 24 juli, 9 augustus en 29 augustus. Daarnaast zijn op 29 mei, 6 juli en 1 augustus tellingen verricht aan geelbuikvuurpadden, waarbij zowel naar eitjes, larven als juvenielen en (sub)adulten is gekeken. Omdat de aantallen op de drie vangstdagen groot waren (respectievelijk 68, 66 en 54 (sub)adulten) is de populatieschatting toch redelijk nauwkeurig. Deze komt voor 2012 uit op 166 ± 21 (sub)adulten. Dat is meer dan een verdubbeling ten opzichte van 2011.

In tegenstelling tot de Meertensgroeve lijkt bij deze aantallen nog geen sprake van een stabilisatie. Verwacht wordt dat deze populatie verder zal toenemen tot de grootste in Limburg. Dit blijkt onder meer uit het grote aantal larven en juvenielen dat hier jaarlijks

wordt waargenomen. De hoogste tellingen In 2012 werden gedaan op 1 augustus voor de larven (936 stuks) en op 9 augustus voor de juvenielen (626 individuen).

LANGEN AKKER

De Langen Akker is een voormalige vuilnisstortplaats gelegen tussen de Curfsgroeve en de Meertensgroeve. Nadat het storten van vuilnis beëindigd is, is deze voormalige groeve afgedekt met een dikke folie, waarop een kleilaag is aangebracht. Een greppelsysteem zorgt ervoor dat hemelwater niet in de stortplaats kan doordringen, maar via de greppels wordt afgevoerd naar lager gelegen terreindelen. Door dit greppelsysteem biedt het gebied ook kansen als leefgebied voor de geelbuikvuurpad. Dat een nieuw leefgebied wordt ontwikkeld op een voormalige vuilnisstortplaats is op zich heel bijzonder. In 2011 zijn er voor het eerst larven en juvenielen van de geelbuikvuurpad uitgezet op Langen Akker. Daarom kon er in 2012 nog geen natuurlijke voortplanting plaatsvinden. Wel zijn er dit jaar wederom (larven en juvenielen van de) geelbuikvuurpad uitgezet.

Op Langen Akker heeft het populatieonderzoek in 2012 plaatsgevonden op 24 juli, 9 augustus en 29 augustus. Daarnaast is op 31 mei en 16 juni op zicht gekeken naar de aanwezigheid van geelbuiken. In totaal werden er in 2012 7 verschillende subadulten gevangen. De aantallen zijn te gering om een populatieschatting mee uit te voeren.

Datum	Aantal larven	Aantal juvenielen	Aantal (sub)adulten gevangen	Aantal (sub)adulten ontsnapt
24-07-2012	7	± 95	4	3
09-08-2012	0	59	3	4
29-08-2012	0	39		
Maximum	7	± 95	7	7

Ontwikkeling van habitat voor de geelbuikvuurpad in 2011 in het gebied Langen Akker door Wil Niessen van de stichting IKL en het resultaat van de werkzaamheden enkele weken later. In 2011 is gestart met een herinroductie van de geelbuikvuurpad in dit gebied. Het beheer van het gebied wordt uitgevoerd door de Stichting Limburgs Landschap.

VOETBALVELD

Direct naast de Meertensgroeve ligt een gebiedje bekend onder de naam 'voetbalveld'. het betreft een extensief gebruikt sportveld, omringd door enkele natuurlijke elementen. Hier zijn in 2011 vier wateren aangelegd door de Stichting IKL, met medewerking van de leden van het Platform. Verwacht werd dat de geelbuikvuurpad deze locatie op natuurlijke wijze zouden kunnen bereiken vanuit de Meertensgroeve. Daar werd toen al dispersie naar de omgeving vastgesteld. Deze natuurlijke kolonisatie heeft inderdaad plaatsgevonden.

Het is de eerste natuurlijke vestiging van de soort in Limburg gedurende zeer lange tijd. Het onderzoek op het voetbalveld heeft in 2012 plaatsgevonden op 24 juli, 9 augustus en 30 augustus. Daarnaast is op 31 mei, 16 juni en 6

Een van de voortplantingswateren aangelegd in de omgeving van 'het voetbalveld' waar Het voetbalveld, die door de geelbuikvuurpad op eigen kracht zijn gekoloniseerd. Voortplanting vond hier tot nu toe helaas nog niet plaats.

juli op zicht gekeken naar de aanwezigheid van geelbuikvuurpadden.

Op alle drie onderzoeksdagen zijn (sub)adulte geelbuiken gevangen en gefotografeerd. Het aantal exemplaren dat op een dag gevangen kon worden bedroeg gemiddeld 4. Tijdens de aanvullende rondes werden respectievelijk 1, 5 en 4 (sub)adulten waargenomen. Op basis van deze gegevens komt de populatieschatting voor het voetbalveld uit op 6 ± 3 (sub)adulten. Omdat er 7 verschillende geelbuikvuurpadden zijn gevangen, wordt aangenomen dat de populatieschatting in het hogere deel van de foutmarge uitvalt (7 tot 9 individuen). Dit is een hoopvolle ontwikkeling. Helaas werd hier nog geen natuurlijke reproductie vastgesteld.

Datum	Aantal gevangen	Aantal ontsnapt	Aantal nieuwe dieren	Losse waarnemingen
31-05-2012	--	--	--	1
16-06-2012	--	--	--	5
06-07-2012	--	--	--	4
24-07-2012	3	1	3	--
09-08-2012	3	0	1	--
30-08-2012	5	0	3	--
Gemiddeld	4	0	2	3
Totaal	11	1	7	10

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in Limburg. Het Platform bestaat uit een enthousiaste groep vrijwilligers, beleidsmakers, natuurbeschermingsorganisaties, particuliere terreineigenaren, bedrijven en natuuronderzoekers, die een bijdrage kunnen en willen leveren aan het herstel en duurzaam behoud van leefgebieden van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad in Limburg. Het Platform is opgericht in 2000 op initiatief van de Provincie Limburg.

De coördinatie van het Platform vindt plaats door de Stichting IKL, Stichting RAVON en Ecologisch Adviesbureau Natuurbalans Limes Divergens BV.

Redactie: Wilbert Bosman, Ben Crombaghs en Rob Geraeds

Redactieadres: Stichting RAVON
w.bosman@ravon.nl
tel. 024 7410609

Natuurbalans Limes Divergens BV
Crombaghs@Natuurbalans.nl
tel. 06 20742078

Foto's: Wilbert Bosman, Ben Crombaghs, Jelger Herder, Jöran Janse, Alex Kloor en Sander van de Koppel

Heeft u vragen of suggesties naar aanleiding van deze nieuwsbrief, dan kunt u contact opnemen met de redactie.

De activiteiten van het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad werden mede mogelijk gemaakt dankzij de ondersteuning van de provincie Limburg, Stichting IKL, Groen en Doen en RESTORE.

provincie limburg

NIEUWSBRIEF

Herintroductie geelbuikvuurpad Zuidelijke Geuldalhelling

Nieuwsbrief 1 – maart 2013 – Voortgang 2012

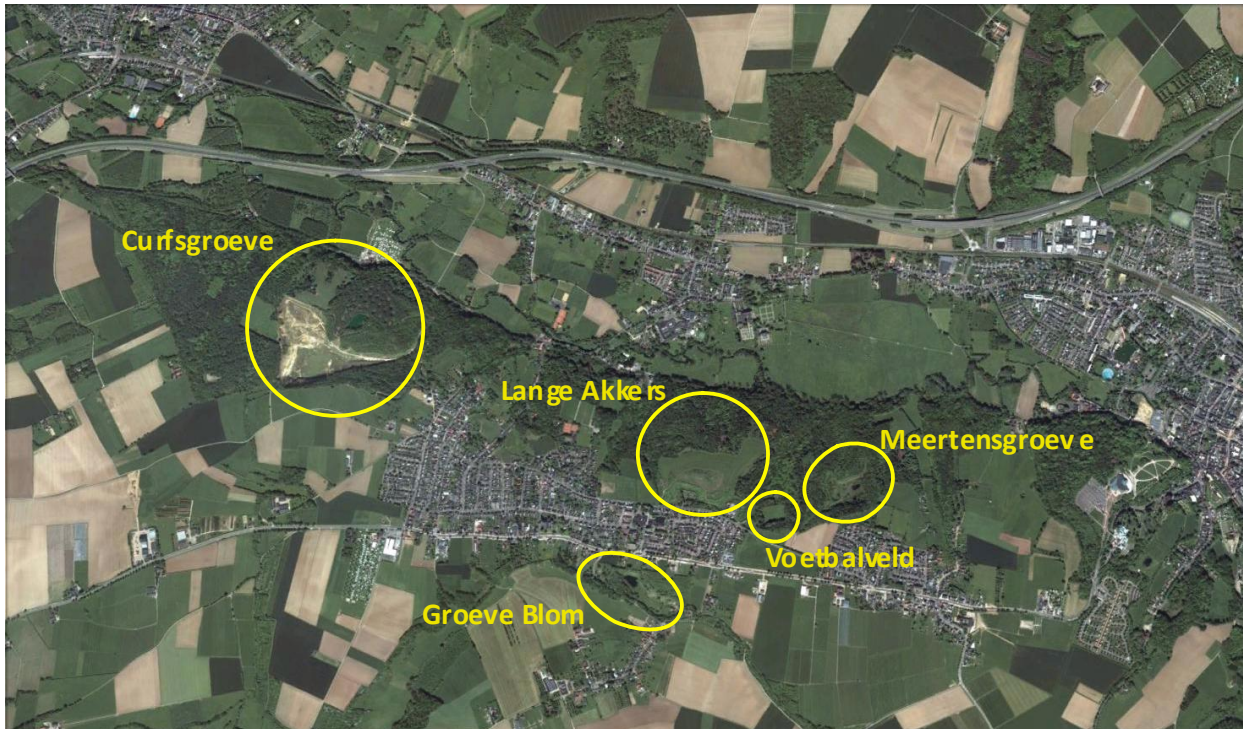
Beste lezer,

Middels deze nieuwsbrief willen wij u op de hoogte houden van de herintroducties van geelbuikvuurpad op de Zuidelijke Geuldalhelling. Deze eerste nieuwsbrief van 2013 geeft een samenvattend overzicht van de populatieontwikkelingen in de deelgebieden in 2012. We zijn in opdracht van de provincie Limburg in 2005 gestart met een herintroductie van de geelbuikvuurpad in enkele voormalige groeves op de Zuidelijke Geuldalhelling. De eerste groeve waar we in samenwerking met dhr. Martin Blom van start zijn gegaan was groeve Blom in Berg en Terblijt (figuur 1). Inmiddels voert Martin Blom het project in deze groeve volledig zelfstandig uit. Jaarlijks stelt hij ons de resultaten van de monitoring ter beschikking en hieruit valt af te leiden dat het goed gaat met de populatie geelbuikvuurpadden. In deze nieuwsbrief worden de resultaten van de Meertensgroeve, de Curfsgroeve en de Langen Akker besproken (figuur 1). Inmiddels zijn we zeven jaar verder en worden de nodige trends voor deze drie gebieden duidelijk; een mooi moment om eens terug te kijken op de populatieontwikkelingen door deze jaren heen. In deze nieuwsbrief gaan wij in op de herintroductie en de resultaten van het populatieonderzoek in de Meertensgroeve, Curfsgroeve en Lange Akkers. We wensen u veel leesplezier toe!

Korte achtergrondinformatie

Vanwege de kwetsbare situatie van de historische geïsoleerde geelbuikpopulaties in Zuid-Limburg is in 2005 begonnen met herintroducties van de soort in Groeve Blom op de Zuidelijke Geuldalhelling. Na deze groeve volgden de Meertensgroeve (2006), Curfsgroeve (2008) en Langen Akker (2011); in elk gebied zijn gedurende drie jaar (hoofdzakelijk) larven/juvenielen en een enkele maal wat subadulten uitgezet. Naast de herintroducties zelf is in deze gebieden door Limburgs Landschap en het IKL hard gewerkt aan habitatverbetering en het aanleggen van geschikte voortplantingswateren. Tevens wordt verder aandacht besteed aan de inrichting van de tussenliggende gebieden. Al deze activiteiten tezamen hebben als doel de instandhouding van de soort binnen het natuurlijke verspreidingsgebied. Hierbij wordt voor de Zuidelijke Geuldalhelling nadrukkelijk ingezet op de ontwikkeling van enkele levenskrachtige kernpopulaties in een verbonden netwerk van leefgebieden. In samenwerking met het IKL hebben wij daarvoor een plan opgesteld, *'de ontwikkeling van een ecologische structuur voor de geelbuikvuurpad op de Zuidelijke Geuldalhelling'* (Crombaghs & Geraeds, 2012). In dit rapport zijn voor een aanzienlijk aantal kansrijke locaties op de Zuidelijke Geuldalhelling inrichtingsmaatregelen opgesteld. Een deel van deze maatregelen is reeds in samenwerking met Limburgs Landschap en het IKL uitgevoerd.

Om de ontwikkelingen in de nieuwe leefgebieden goed te kunnen volgen en het project te kunnen evalueren, wordt er jaarlijks onderzoek naar de populatieontwikkelingen uitgevoerd. In het vervolg van deze nieuwsbrief berichten wij over de populatieontwikkelingen van 2012 in de Curfsgroeve, Meertensgroeve, Langen Akker en het nabijgelegen voetbalveld.

Figuur 1. Ligging van de gebieden waar de geelbuikvuurpad is geherintroduceerd. Bij het gebied voetbalveld heeft de geelbuikvuurpad zich op natuurlijke wijze gevestigd.

Populatieontwikkelingen in 2012

Curfsgroeve

In de Curfsgroeve heeft het populatieonderzoek plaatsgevonden op 24 juli, 9 augustus en 29 augustus. Daarnaast zijn op 29 mei, 6 juli en 1 augustus tellingen verricht aan geelbuikvuurpadden, waarbij zowel naar eitjes, larven als juvenielen en (sub)adulten is gekeken.

Natuurlijke voortplanting

Op alle drie onderzoeksdagen en de drie aanvullende rondes is natuurlijke voortplanting vastgesteld. Voortplanting werd vastgesteld in minimaal vijf losse karresporen en in één groot complex van diverse karresporen en enkele grotere wateren. Ondanks het feit dat het maximaal aantal eieren dat op één dag werd aangetroffen redelijk beperkt (tot 100 stuks) was, geven de hoge aantallen larven (936 op 1 augustus) en juvenielen (626 op 9 augustus), dat later op één dag kon worden geteld, aan dat er in 2012 sprake was van zeer succesvolle natuurlijke voortplanting in de Curfsgroeve. Een overzicht wordt gepresenteerd in tabel 1.

Foto 1. Impressie van de Curfsgroeve

Populatieschatting (sub)adulten

Op alle drie onderzoeksdagen zijn (sub)adulte geelbuiken gevangen en gefotografeerd. Het aantal exemplaren dat op een dag gevangen kon worden bedroeg gemiddeld 63. Bovendien werden tijdens de drie aanvullende inventarisatierondes (waarop uitsluitend (sub)adulten werden geteld maar niet gefotografeerd) 69, 89 en 68 (sub)adulten waargenomen.

De meeste vangsten werden gedaan in een complex van diverse karresporen en enkele grotere ondiepe wateren onderin de groeve (foto 2). Daarnaast is het grote aantal vangsten van (sub)adulten langs de toegangsweg in de groeve, buiten het centrale deel, zeer interessant. Op 9 augustus werden hier maar liefst 20 geelbuikvuurpadden waargenomen. Dit duidt erop dat de dieren zich steeds verder verspreiden door de groeve en mogelijk zelfs de groeve al verlaten; een teken dat de geelbuik floreert in de Curfsgroeve! Het aantal waargenomen, maar niet gevangen (ontsnapte) dieren, was met gemiddeld 4 per onderzoeksdag zeer beperkt. Vergelijking van de buikfoto's van de gevangen dieren toonde aan dat er in totaal 127 verschillende (sub)adulte geelbuikvuurpadden zijn gevangen. Tabel 2 geeft een samenvattend overzicht van de vangsten.

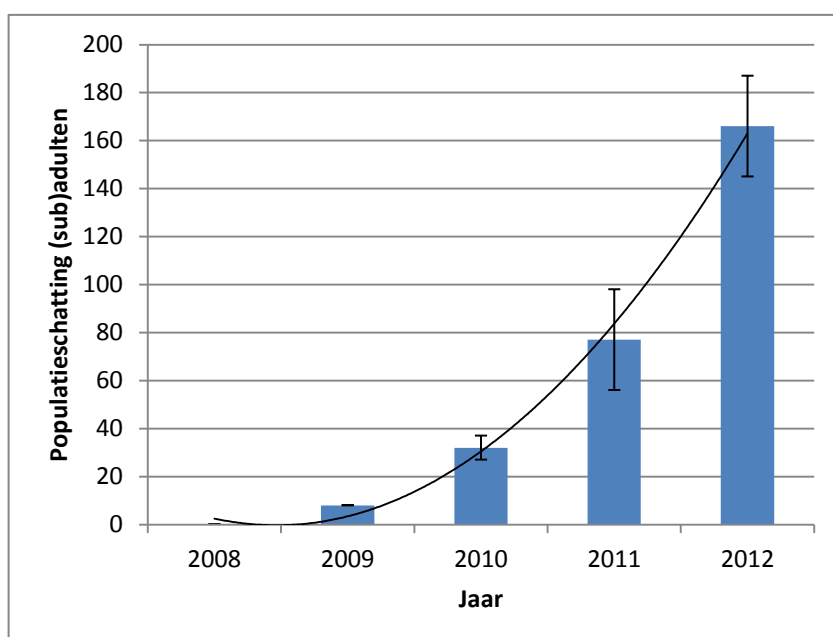
Op basis van deze gegevens is een populatieschatting uitgevoerd met behulp van Weighted Mean. Deze komt voor de Curfsgroeve uit op 166 ± 21 (sub)adulten. Dat is meer dan een verdubbeling ten opzichte van 2011! Figuur 2 toont de ontwikkeling van het aantal (sub)adulten, op basis van de jaarlijkse populatieschattingen, in de Curfsgroeve. Daarin is duidelijk een zeer sterk stijgende lijn te zien sinds het herintroductieproject in 2008 begon!

Tabel 1. Overzicht natuurlijke voortplanting Curfsgroeve 2012.

Datum	Aantal eieren	Aantal larven	Aantal juvenielen
29-05-2012	100	250	0
06-07-2012	0	253	151
24-07-2012	60	705	300
01-08-2012	40	936	507
09-08-2012	0	789	626
29-08-2012	0	147	396
Maximum	100	936	626

Tabel 2. Overzicht vangsten en waarnemingen (sub)adulten Curfsgroeve 2012.

Datum	Aantal gevangen	Aantal ontsnapt	Aantal nieuwe dieren	Losse waarnemingen
29-05-2012	--	--	--	69
06-07-2012	--	--	--	89
24-07-2012	68	4	68	--
01-08-2012	--	--	--	68
09-08-2012	66	5	39	--
29-08-2012	54	3	20	--
Gemiddeld	63	4	42	79
Totaal	188	12	127	157

Figuur 3. Populatieontwikkeling (sub)adulten in de Curfsgroeve 2008-2012, op basis van de populatieschattingen. De zwarte lijn toont de trendlijn; de foutbalken tonen de standaardafwijking.

Foto 2. Enkele impressies van voortplantingshabitat van de geelbuikvuurpad in de Curfsgroeve. Waarnemingen van 10 volwassen geelbuikvuurpadden in één karrespoor zijn al niet meer uitzonderlijk (foto boven).

Meertensgroeve

In de Meertensgroeve heeft het populatieonderzoek plaatsgevonden op 2 augustus, 9 augustus en 30 augustus. Daarnaast zijn er op 16 juni, 6 juli en 1 augustus tellingen verricht. Een impressie van de begroeiing in de groeve is te zien op foto 3. Er is sprake van een veel dichtere begroeiing dan in de Curfsgroeve. Voor de geelbuikvuurpad lijkt een gesloten kruidachtige zode geen probleem, zolang deze maar op een voldoende groot oppervlak laag is. De toenemende bosopslag is echter wel een aandachtspunt. Tot nu toe wordt er jaarlijks met studenten een werkdag georganiseerd waarbij jonge bosopslag wordt verwijderd. Op termijn zou het een goede zaak zijn om de mogelijkheden voor begrazing met geiten en/of varkens hier nader te onderzoeken.

Foto 3. De Meertensgroeve 2012.

Natuurlijke voortplanting

Op alle drie onderzoeksdagen en op twee aanvullende teldagen is er natuurlijke voortplanting vastgesteld. Waarnemingen van eieren, larven en/of juvenielen zijn gedaan in circa 20 verschillende wateren verspreid over de groeve. In vergelijking met de Curfsgroeve zijn de maximale aantallen eieren, larven en juvenielen duidelijk lager. Waarschijnlijk wordt dit deels veroorzaakt door de dichtere begroeiing in en rondom de wateren in de Meertensgroeve. Tabel 3 geeft een totaaloverzicht van de waarnemingen in 2012.

Populatieschatting (sub)adulten

Op drie onderzoeksdagen zijn (sub)adulte geelbuiken gevangen en gefotografeerd. Het aantal exemplaren dat op een dag gevangen kon worden bedroeg gemiddeld 66. Bovendien werden tijdens de drie aanvullende tellingen 43, 82 en 68 (sub)adulten waargenomen. De vangsten werden verspreid over de gehele groeve gedaan. Opvallend was het grote aantal subadulten dat zich in één karrespoor het dichtstbij de ingang van de groeve bevond. Op 2 augustus werden hier maar liefst 27 subadulten waargenomen. Hieruit kan opgemaakt dat de dieren zich al goed verspreiden en zeer waarschijnlijk de groeve (kunnen) verlaten. Dat dit ook daadwerkelijk plaats vindt tonen de resultaten bij het voetbalveld (zie vervolg nieuwsbrief) aan. Vergelijking van de buikfoto's van de gevangen dieren toonde aan dat er in 2012 in totaal 126 verschillende geelbuikvuurpaden zijn gevangen in de Meertensgroeve. Tabel 4 geeft een samenvattend overzicht van de vangsten.

Tabel 3. Overzicht natuurlijke voortplanting Meertensgroeve 2012.

Datum	Aantal eieren	Aantal larven	Aantal juvenielen
16-06-2012	--	--	--
06-07-2012	--	--	7
01-08-2012	10	317	115
02-08-2012	5	175	111
09-08-2012	0	168	51
30-08-2012	0	107	117
Maximum	10	317	117

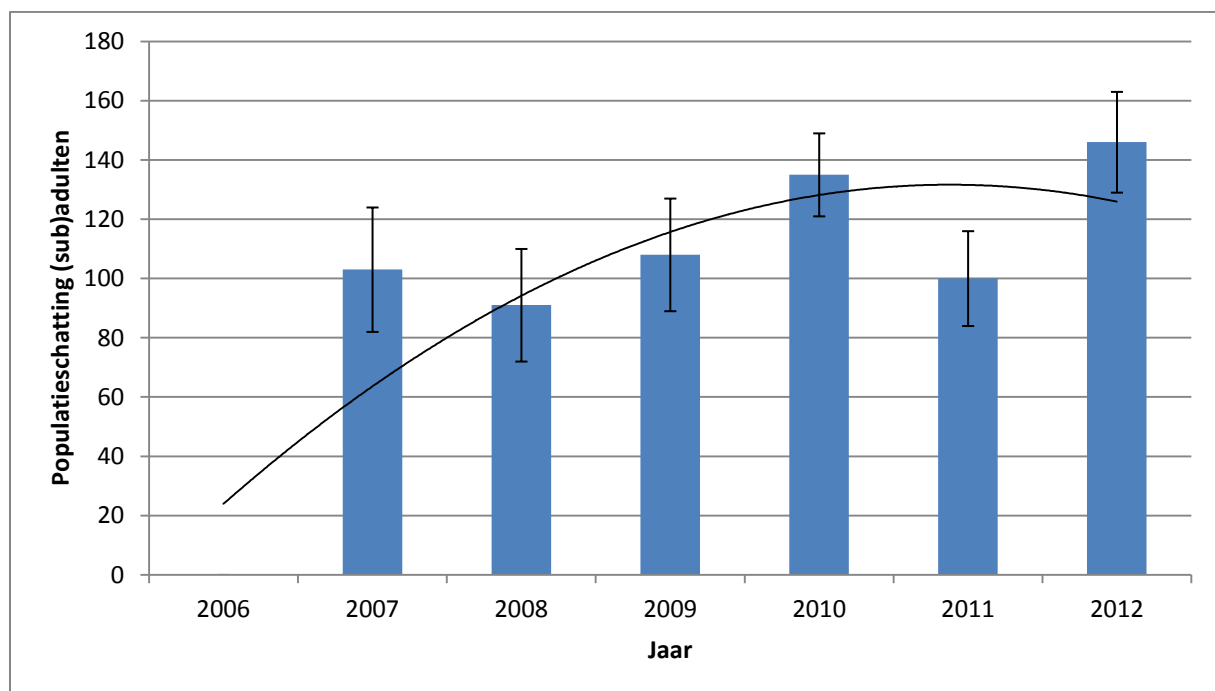
Op basis van deze gegevens komt de populatieschatting voor de Meertensgroeve uit op 146 ± 17 (sub)adulten: het hoogste aantal in de afgelopen 7 jaar!

Figuur 3 toont de ontwikkeling van het aantal (sub)adulten, op basis van de jaarlijkse populatieschattingen, in de Meertensgroeve.

Hierin is een afvlakking van de populatietoename zichtbaar. Dit lijkt deels veroorzaakt te worden door de dip in 2011, maar het is ook duidelijk dat de groei minder spectaculair is verlopen dan in de Curfsgroeve en rond de 150-200 (sub)adulte geelbuikenvuurpaden lijkt te stabiliseren.

Tabel 4. Overzicht vangsten en waarnemingen (sub)adulten Meertensgroeve 2012.

Datum	Aantal gevangen	Aantal ontsnapt	Aantal nieuwe dieren	Losse waarnemingen
16-06-2012	--	--	--	43
06-07-2012	--	--	--	82
01-08-2012	--	--	--	68
02-08-2012	81	15	81	--
09-08-2012	69	8	25	--
30-08-2012	49	3	20	--
Gemiddeld	66	9	42	64
Totaal	199	26	126	193

Figuur 3. Populatieontwikkeling (sub)adulten in de Meertensgroeve 2006-2012, op basis van de populatieschattingen. De zwarte lijn toont de trendlijn; de foutbalken tonen de standaardafwijking.

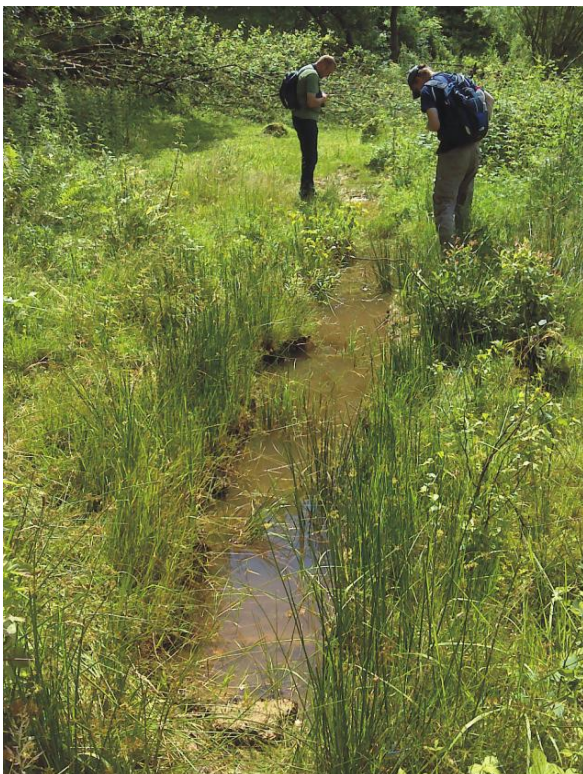

Foto 4. Enkele impressies van voortplantingshabitat van de geelbuikvuurpad in de Meertensgroeve. Alhoewel de taluds redelijk dicht begroeid zijn met bos worden de vlakke delen heel kort afgegrasd door de paarden.

Langen Akker

De Langen Akker is een voormalige vuilnisstortplaats gelegen tussen de Curfsgroeve en de Meertensgroeve. Nadat het storten van vuilnis beëindigd is, is deze voormalige groeve afgedekt met een dikke folie, waarop een kleilaag is aangebracht. Een greppelsysteem zorgt ervoor dat hemelwater niet in de stortplaats kan doordringen, maar via de greppels wordt afgevoerd naar lager gelegen terreindelen. Het gebied wordt beheerd door Limburgs Landschap. Door middel van begrazing wordt een korte grazige vegetatie in stand gehouden met tal van interessante soorten, zoals de bijenorchis. Door het greppelsysteem biedt het gebied ook kansen als leefgebied voor de geelbuikvuurpad. Dat een nieuw leefgebied wordt ontwikkeld op een voormalige vuilnisstortplaats is op zich heel bijzonder. Op Langen Akker heeft het populatieonderzoek plaatsgevonden op 24 juli, 9 augustus en 29 augustus. Daarnaast is op 31 mei en 16 juni indicatief op zicht gekeken naar de aanwezigheid van geelbuiken.

Foto 5. De Langen Akker, een voormalige vuilnisstortplaats, die na eindafwerking weer kansen biedt als leefgebied voor de geelbuikvuurpad.

Uitzettingen

In 2011 zijn voor het eerst larven van de geelbuikvuurpad uitgezet op Langen Akker. Zodoende kon in 2012 nog geen sprake zijn van natuurlijke voortplanting. Wel zijn er dit jaar wederom geelbuiken uitgezet: circa 25 grote vrijwel volgroeide larven en 78 juvenielen op 6 juli. Gedurende alle drie onderzoeksdagen zijn larven en/of juvenielen teruggevonden in het gebied, zie onderstaande tabel. Op 24 juli waren de omstandigheden om dieren terug te vinden blijkbaar zeer optimaal. Nagenoeg alle uitgezette juvenielen werden toen teruggevonden (tabel 5); een zeer goede overleving in de eerste 2½^e week!

Populatieschatting (sub)adulten

Op twee van de drie onderzoeksdagen zijn (sub)adulte geelbuiken gevangen en gefotografeerd. Daarnaast werden gedurende één aanvullende ronde (sub)adulten waargenomen. Onderstaande tabel geeft een samenvattend overzicht van de vangsten.

Vergelijking van de buikfoto's van de gevangen dieren toonde aan dat in totaal 7 verschillende geelbuiken zijn gevangen op Langen Akker. Waarschijnlijk ligt de daadwerkelijke populatiegrootte behoorlijk hoger; de zichtbaarheid in de wateren op Langen Akker is namelijk zeer beperkt door de aanwezigheid van vegetatie. Daardoor is de kans groot dat er dieren over het hoofd worden gezien. Het aantal waarnemingen was te beperkt en varieerde te sterk om een betrouwbare populatieschatting te kunnen maken.

Tabel 5. Overzicht teruggevonden larven en juvenielen van uitzettingen op de Langen Akker 2012.

Datum	Aantal larven	Aantal juvenielen
24-07-2012	7	± 95
09-08-2012	0	59
29-08-2012	0	39
Maximum	7	± 95

Tabel 6. Overzicht vangsten en waarnemingen (sub)adulten Langen Akker 2012.

Datum	Aantal gevangen	Aantal ontsnapt	Aantal nieuwe dieren	Losse waarnemingen
31-05-2012	--	--	--	3
16-06-2012	--	--	--	0
24-07-2012	4	3	4	--
09-08-2012	3	4	3	--
29-08-2012	0	?	0	--
Gemiddeld	2	2	2	2
Totaal	7	7	7	3

Foto 6. Impressies van de Langen Akker. Op de bovenste foto is een van de vele greppels op deze voormalige vuilnisstortplaats te zien. In samenwerking met IKL en de stichting Limburgs Landschap is er een aanzienlijk aantal dwarsdijkjes in deze greppels aangebracht, waarna hier water na zomers stortbuien stagneert (foto links onder). In deze dijkjes is nog net de PVC afsluiter zichtbaar, waarmee deze wateren desgewenst droog kunnen worden gezet. Voor het materiaal voor aanleg van de dwarsdijkjes is een stuk van ca 3 m² van de oorspronkelijke greppel afgegraven. Dit deel wordt later opgevuld met grove stenen, waardoor een goede schuilplaats voor geelbuikvuurpadden ontstaat (foto rechtsonder). In het voorjaar van 2012 is van de werkzaamheden weinig meer terug te zien (foto rechtsonder).

Voetbalveld

Direct westelijk van de Meertensgroeve ligt een terrein van de stichting Limburgs Landschap met hieraan grenzend een klein sportveld en hondentrainingsveldje, bekend onder de naam 'het voetbalveld'. Het complex ligt midden in de natuur. In samenwerking met Limburgs Landschap en de stichting IKL zijn hier in 2011 vier wateren (foto 7) aangelegd. In het voorafgaande jaar zijn hiervoor enkele terreindelen ontdaan van bos door leden van het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad. Op deze locaties hebben geen uitzettingen plaatsgevonden, omdat verwacht werd dat de geelbuiken deze locatie op natuurlijke wijze zouden kunnen bereiken vanuit de Meertensgroeve. En dat was inderdaad het geval!

Het populatieonderzoek op het voetbalveld heeft plaatsgevonden op 24 juli, 9 augustus en 30 augustus. Daarnaast is op 31 mei, 16 juni en 6 juli indicatief op zicht gekeken naar de aanwezigheid van geelbuiken.

Foto 7. Het voetbalveld, een klein sportcomplex direct ten oosten van de Meertensgroeve. Geelbuikvuurpadden wisten dit terrein in 2012 op eigen kracht te vinden.

Natuurlijke voortplanting

Er is in 2012 nog geen natuurlijke voortplanting waargenomen in de poelen nabij het voetbalveld.

Populatieschatting (sub)adulten

Op alle drie de onderzoeksdagen in 2012 zijn (sub)adulte geelbuiken gevangen en gefotografeerd. Het maximaal aantal exemplaren dat op een dag gevangen kon worden bedroeg 5. Bovendien werden tijdens de drie aanvullende rondes 1, 5 en 4 (sub)adulten waargenomen. Vergelijking van de buikfoto's van de gevangen dieren toonde aan dat er in totaal 7 verschillende geelbuiken zijn gevangen bij het voetbalveld. Onderstaande tabel geeft een samenvattend overzicht van de vangsten.

Tabel 7. Overzicht vangsten en waarnemingen (sub)adulten bij 'het voetbalveld' 2012.

Datum	Aantal gevangen	Aantal ontsnapt	Aantal nieuwe dieren	Losse waarnemingen
31-05-2012	--	--	--	1
16-06-2012	--	--	--	5
06-07-2012	--	--	--	4
24-07-2012	3	1	3	--
09-08-2012	3	0	1	--
30-08-2012	5	0	3	--
Gemiddeld	4	0	2	3
Totaal	11	1	7	10

Op basis van deze gegevens komt de populatieschatting voor het voetbalveld uit op 6 ± 3 (sub)adulten. Aangezien er in totaal 7 verschillende geelbuikvuurpadden zijn gevangen, kan aangenomen worden dat de populatieschatting in het hogere deel van de foutmarge uitvalt (minstens 7-9 individuen). Voor het eerste jaar dat de wateren bestaan, is dit een heel aardige score. Al deze dieren hebben bovendien op eigen kracht het voetbalveld bereikt, naar wij aannemen vanuit de Meertensgroeve. Als zich hier een aparte subpopulatie vormt, dan is dit de eerste natuurlijke nieuwe vindplaats sinds enkele decennia in Limburg! Een zeer hoopgevende ontwikkeling.

Conclusies

Uit de in deze nieuwsbrief gepresenteerde gegevens worden enkele trends in de populatieontwikkelingen duidelijk zichtbaar. De geelbuikpopulatie in de Curfsgroeve is booming business! Er vindt op zeer grote schaal natuurlijke voortplanting plaats, de aantallen (sub)adulten zijn sterk toegenomen en de eerste tekenen van dispersie naar de randen van de groeve zijn zichtbaar.

In de Meertensgroeve lijkt stabilisatie van de populatieomvang plaats te vinden. De populatie is weliswaar groter dan in voorgaande jaren, maar de groeicurve vlt af. Bovendien vindt er op minder grote schaal reproductie plaats. Wel is het duidelijk dat de geelbuiken de weg uit de groeve weten te vinden en het omliggende gebied koloniseren, zoals ook blijkt uit de waarnemingen bij het voetbalveld. Daarmee lijkt het erop dat de Meertensgroeve zich nu al weet te ontwikkelen tot 'een bron' voor de omgeving. Het is goed mogelijk dat de draagkracht van het gebied op zo'n 150 tot 200 (sub)adulte geelbuikvuurpaden blijft steken. De groeve is immers beduidend kleiner dan de Curfsgroeve (figuur 1). De toekomst zal uitwijzen of een verdere groei van de populatie hier nog mogelijk is.

Tot slot is op de Langen Akker in het tweede jaar van uitzettingen een voorzichtige start gemaakt met de opbouw van een derde geelbuikpopulatie in het gebied. Op termijn zal deze locatie een belangrijke schakel tussen de Curfs- en Meertensgroeve moeten vormen. Voor nu ligt het aantal (sub)adulten nog vrij laag en zijn meer uitzettingen van larven benodigd om de populatie door te laten ontwikkelen. Natuurlijke kolonisatie vanuit het voetbalveld en de naastgelegen Meertensgroeve wordt op korte termijn mogelijk geacht. Deze aanvulling kan bijdragen tot een versnelde populatieontwikkeling op Langen Akker.

Een grove schatting van het aantal (sub)adulte geelbuikvuurpaden dat momenteel op de Zuidelijk Geuldalhelling voorkomt leert dat hier tegenwoordig tussen de 400 en de 500 individuen voorkomen (groeve Blom 100-150), Curfsgroeve (150-180), Meertensgroeve (ca 150), Langen Akker (ca 10), Voetbalveld (ca 10). Geconcludeerd kan worden dat de herintroductie van de geelbuikvuurpad tot nu toe (zeer) succesvol verloopt.

Geciteerde Literatuur

Crombaghs, Ben & Rob Geraeds, 2012. Herstel en uitbreiding van bedreigde plant- en diersoorten in Zuid-Limburg. Een ecologische structuur voor de geelbuikvuurpad op de Zuidelijke Geuldalhelling. Stichting IKL, Roermond, i.s.m Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van Natuurbalans Limes Divergens BV over de herintroductie van de geelbuikvuurpad op de Zuidelijke Geuldalhelling die in opdracht van de provincie Limburg wordt uitgevoerd.

Redactie: Ben Crombaghs & Sander van de Koppel
Redactieadres: Natuurbalans Limes Divergens BV
Crombaghs@natuurbalans.nl - 06 20742078
Foto's: Ben Crombaghs, Sander van de Koppel en Douwe Schut

De totstandkoming van deze nieuwsbrief vindt plaats in nauwe samenwerking met het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad in Limburg.

Het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad in Limburg

Het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad bestaat uit een enthousiaste groep van Beleidsmakers, Natuurbeschermingsorganisaties en particuliere terreineigenaren en bedrijven die een bijdrage kunnen en willen leveren aan het behoud en herstel van leefgebieden van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad in Limburg. Het Platform is een initiatief van de afdeling Groen van de Provincie Limburg en is opgericht in 2000.

De opzet van het Platform is zeer persoonlijk. Iedereen kent elkaar, kennis- en respect voor- de belangen van de afzonderlijke organisaties zijn belangrijke uitgangspunten van het Platform. Hierdoor is de bereidwilligheid om in gezamenlijk overleg tot het meest optimale beheer en bescherming van leefgebieden van de vroedmeesterpad en de geelbuikvuurpad te komen groot. Behalve beroepsmatig zijn de meeste leden ook in hun vrije tijd betrokken bij de activiteiten van het Platform. De proactieve houding van de leden heeft in de loop der jaren al vaak zijn nut bewezen. In het Platform hebben de volgende personen en organisaties zitting:

Natuurbalans Limes Divergens BV
Stichting IKL
Stichting RAVON
Staatsbosbeheer
Stichting Limburgs Landschap
Provincie Limburg
IVN Ulestraten
IVN Margraten
Vogelwerkgroep Bemelen
VTN Cadier en Keer
Ankerpoort Maalbedrijven
CNME Maastricht
Natuur Historisch Genootschap in Limburg
Eigenaar groeve Blom

Ben Crombaghs en Douwe Schut
Frans Blezer en Rob Geraeds
Wilbert Bosman en Ingo Janssen
Patrick Kloet
Carlo van Seggelen
Arnold bakker en Paul Voskamp
Els Derks
Joost van Koppen
Leden Vogelwerkgroep olv Wiel Pittie
Leden VTN olv Jurgen Mingels
Jo Langeweg
Cridi Frissen
Denis Frissen
Martin Blom

Het Platform komt jaarlijks een of twee maal bijeen om informatie uit te wisselen, hetgeen steeds wordt afgesloten met een terreinbezoek. De coördinatie van het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad wordt verzorgd door Ben Crombaghs (Natuurbalans-Limes Divergens BV) en Wilbert Bosman (Stichting RAVON).

Behalve planvorming en overleg leveren de leden van het Platform een wezenlijke bijdrage aan de jaarlijkse monitoring van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad in Limburg. Hiertoe is het natuurlijke verspreidingsgebied van de beide soorten opgedeeld in veertien leefgebieden.

A Hoge fronten (Cridi en Denis Frissen), B Geuldalhelling Noord (Els en Wim Derks, Denis Frissen), C Valkenburg (Vincent Gustings en Rutger Gerritsen), D Ubachsberg (Frans Abels), E Geuldalhelling Zuid (Alex Kloor en Ben Crombaghs), F Bemelen Cadier en Keer (leden vogelwerkgroep Bemelen olv Wiel Pittie, leden van VTN Cadier en Keer olv Jurgen Mingels), G Gerendal (Gerard Janssen), H Eckelrade-Hondsberggrub (Joost van Koppen en VTN Cadier en keer olv Jurgen Mingels), I Mheer (Raymond Tilmans en Josien van Boekel), J Mechelen-Kruisbosch (Anke Brouns), K Holset (bewoners Holset olv Yvonne Somers en Ralf Badorf) L Berghofwei (Karin Bolle), M Wahlwiller (Ralf Badorf en Will Niessen), N Groeve Blom (Martin Blom en Alex Kloor).

Excursie van leden van het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad in de groeve Blom in mei 2005.

Nieuwsbrief juli 2015 – Voortgang nieuwe leefgebieden van de geelbuikvuurpad

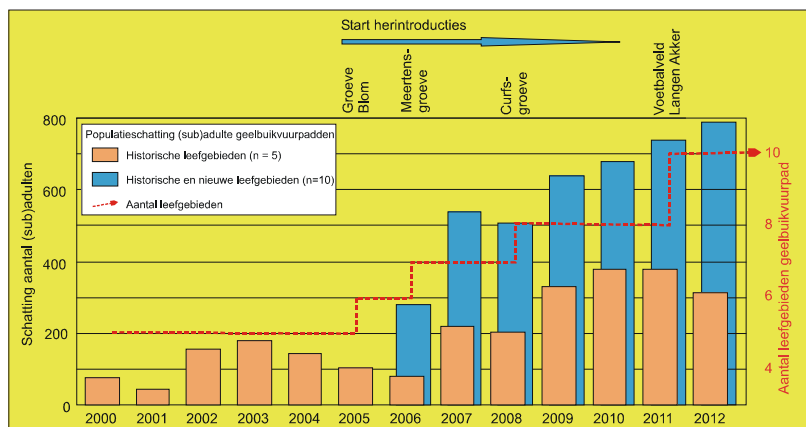
Middels deze nieuwsbrief houden wij iedereen op de hoogte houden van de ontwikkelingen in de leefgebieden van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad in Zuid-Limburg. Deze nieuwsbrief bevat de resultaten van de herintroductie van geelbuikvuurpad in 2013 en 2014 (en deels 2015), die sinds 2000 jaarlijks door Natuurbalans Limes Divergens BV wordt uitgevoerd. In deze nieuwsbrief wordt ook ingegaan op de resultaten van de herintroductie in een viertal nieuwe leefgebieden aan de randen van het oorspronkelijke areaal van de soort in Limburg. Dankzij enkele historische artikelen konden de historische grenzen van het areaal vrij nauwkeurig in beeld worden gebracht. Deze extra nieuwsbrief is uitgebracht in het kader van het project “RESTORE”. In het kader van dit project is er door de stichting IKL, in samenwerking met een groot aantal andere organisaties een fors aantal habitatverbeterende maatregelen voor de vroedmeesterpad en de geelbuikvuurpad uitgevoerd.

HERINTRODUCTIEGEBIEDEN 2005-2015

In deze nieuwsbrief gaan we in op de ontwikkelingen in de nieuwe leefgebieden van de geelbuikvuurpad die vanaf 2005 zijn ontwikkeld en waar herintroducties met de geelbuikvuurpad zijn (en worden) uitgevoerd. De start van de herintroducties vond precies tien jaar geleden plaats in groeve Blom. Een mooi moment dus om alle zaken nog eens op een rij te zetten. De eerste herintroducties met de geelbuikvuurpad vonden plaats op de Zuidelijke Geuldalhelling in Groeve Blom, Meertensgroeve, Lange Akkers en Curfsgroeve (figuur 1) en waren zonder uitzondering succesvol. De laatste uitzetting in groeve Blom vond plaats in 2007, in de Meertensgroeve in 2008 en in de Curfsgroeve in 2009. De populaties houden zich dus inmiddels al minstens 5 jaar door natuurlijke reproductie in stand. Daarnaast vond er in de omgeving van de Meertensgroeve spontane kolonisatie plaats van een gebiedje bekend onder de naam ‘voetbalveld’. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een stijging van het aantal leefgebieden van vijf rond

Figuur 1. Ligging van de gebieden op de Zuidelijke Geuldalhelling waar in de periode 2005-2011 herintroducties zijn uitgevoerd. Het gebied ‘voetbalveld’ werd spontaan vanuit de Meertensgroeve gekoloniseerd.

Figuur 2. Schatting van het aantal (sub)adulte geelbuikvuurpadden en het aantal leefgebieden in Limburg, in de periode 2000-2011 (bron gegevens historische leefgebieden: RAVON/CBS).

2000, naar tien in 2012. Het aantal (sub)adulte geelbuikvuurpadden in Limburg bedroeg vanaf 2012 naar schatting zo'n 800 tot 900 dieren (figuur 2). Door de toename van zowel het aantal populaties als de omvang er van is er geen acuut gevaar meer op uitsterven. Hiermee heeft de Provincie Limburg samen met het Platform succesvol invulling gegeven aan een stuk Europees Beleid zoals is verwoord in Natura 2000 (figuur 3). Dit is een ontwikkeling waar we als Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad beslist trots op mogen zijn! Op grond van de vastgestelde toename is besloten om vanaf 2013 het jaarlijkse populatie-onderzoek op een andere manier uit te gaan voeren. Het intensieve onderzoek aan de hand van de buikpatronen, noodzakelijk om een nauwkeurige schatting van de populatieomvang te kunnen maken, is niet meer noodzakelijk. Hierdoor is het niet meer mogelijk om de actuele aantallen nauwkeurig in beeld te brengen, maar het betekent ook dat de geelbuikvuurpadden minder hoeven te worden verstoord. Met de bescherming van de leefgebieden gaan we natuurlijk gewoon door. Per slot van rekening zijn we er nog niet als we naar de Natura-2000 doelstellingen voor de geelbuikvuurpad kijken.

Wat houdt dat Europese beleid voor de geelbuikvuurpad nu ook al weer in?

De lidstaten van de Europese Unie dienen in het kader van Natura 2000 alle maatregelen te nemen die nodig zijn om 'een gunstige staat van instandhouding van soorten van communautair belang' (bijlage II van de Habitatrichtlijn), zoals de geelbuikvuurpad, te realiseren. Welke maatregelen hiervoor noodzakelijk zijn dienen de lidstaten zelf te bepalen. In Nederland is dit beschreven in het zogenaamde 'Natura 2000 doelendocument' (figuur 3). De totstandkoming van 'een netwerk van leefgebieden op landschapsschaal' vormt hierbij het uiteindelijke ultieme doel. Dat heeft twee grote voordelen:

- + Gebieden waar een populatie tijdelijk uitdooft kunnen weer worden bevolkt als de levensomstandigheden er weer gunstig zijn.
- + Het risico op genetische verarming van de afzonderlijke populatie, met inteelt als gevolg, neemt heel sterk af.

De ontwikkeling van zo'n 'netwerk op landschapsschaal' is dus een logisch vervolg waar we ons als Platform voor kunnen gaan inzetten. Hiervoor wordt een drietal natuurgebieden specifiek als startpunt genoemd (figuur 3). In het Savelsbos en het grootste deel van het Geuldal kwam de soort echter niet meer voor.

H1193 Geelbuikvuurpad

Natura 2000 doel:

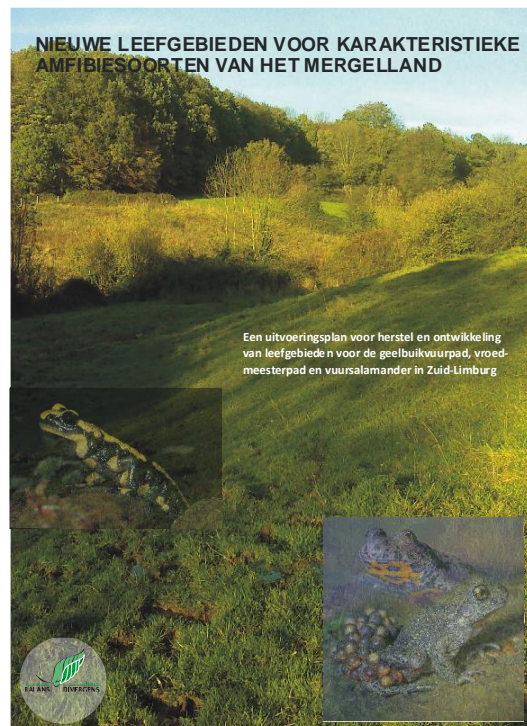
Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie.

Toelichting:

De grootste populatie van de geelbuikvuurpad zit in Bemelerberg & Schiepersberg (156), met name deelgebied Groeve 't Rooth. Verder nog aanwezig in Geuldal (157) (deelgebieden Gerendal en Wahlwiller) en Savelsbos (160).

Gestreefd wordt naar een duurzaam netwerk aan leefgebieden op landschapsschaal, waarbinnen levensvatbare populaties zich kunnen ontwikkelen. Op korte termijn ontwikkelen van een vijftal populaties geelbuikvuurpad in de gebieden Geuldal (157), Bemelerberg & Schiepersberg (156) en Savelsbos (160).

Figuur 3. Doelstelling voor de geelbuikvuurpad, zoals opgenomen in het Natura 2000 doelendocument .

Figuur 4. Haalbaarheidsstudie, uitgevoerd in opdracht van de provincie Limburg, naar de herstel van historische leefgebieden van de geelbuikvuurpad in Limburg. In de meest kansrijke gebieden bestaan ook ontwikkelingskansen voor vroedmeesterpad en zelfs soms voor vuursalamander.

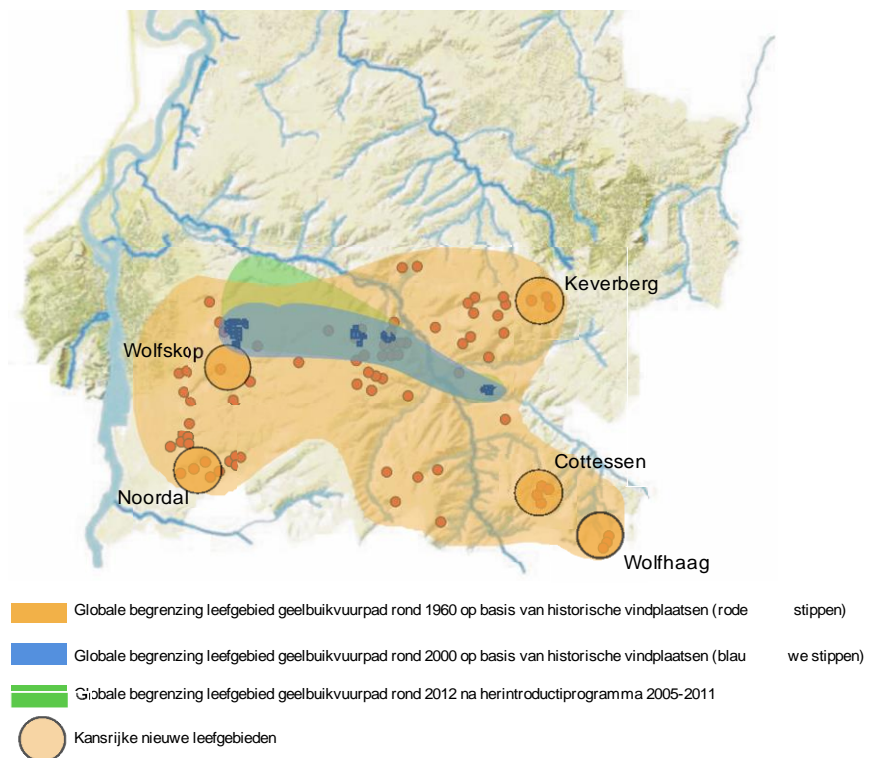
Nieuwe leefgebieden voor karakteristieke amfibiesoorten van het Mergelland.

Natuurbalans heeft daarom in 2012 in opdracht van de Provincie Limburg een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheid om historische leefgebieden van de soort in de drie genoemde natura 2000 gebieden opnieuw te bevolken (figuur 4). Dit vond plaats in samenwerking met diverse leden van het Platform. Tijdens de uitvoering van deze studie bleek dat in de onderzochte gebieden ook goede levenskansen voor de vroedmeesterpad konden worden ontwikkeld, en in een enkel geval zelfs voor de vuursalamander. Alleen bij de geelbuikvuurpad vormde herintroductie onderdeel van het project. In deze haalbaarheidsstudie:

- + Is nadrukkelijk gezocht naar herstel en ontwikkeling van leefgebieden waarin zowel secundaire habitats (het kleinschalig cultuurlandschap) als primaire habitats (overstromingsvlaktes van beken, brongraslanden, watervoerende grubben, enz.) aanwezig zijn.
- + Zijn bij de selectie van kansrijke nieuwe leefgebieden zoveel mogelijk de uiterste grenzen van het oorspronkelijke areaal van de soort (figuur 5) opgezocht. Van hieruit hopen we dat de soort op den duur op eigen kracht weer andere historische leefgebieden in het oorspronkelijke verspreidingsgebied weet te bezetten.

Samenwerking met particulieren en natuurbeheerders

Onder de huidige omstandigheden komt de geelbuikvuurpad eigenlijk alleen nog maar voor in natuurgebieden. Ook particuliere terreinen in het kleinschalige cultuurlandschap in Zuid-Limburg bieden goede levenskansen voor de soort. Voor de ontwikkeling van grote robuuste leefgebieden zien wij in de samenwerking tussen natuurbeheerders en particuliere terreinbeheerders dan ook als een flinke meerwaarde. Daarom is met Staatsbosbeheer, Limburgs Landschap, Stichting Ark, Waterschap Roer en Overmaas, Stichting IKL, gemeenten en particuliere terreineigenaren gezocht naar gebieden waar nieuwe leefgebieden kunnen worden ontwikkeld.

Figuur 5. Begrenzing van het verspreidingsgebied van de geelbuikvuurpad in Limburg in drie tijdsintervallen op basis van vindplaatsgegevens. De ligging van de beoogde nieuwe leefgebieden aan de uiterste grenzen van het oorspronkelijke verspreidingsgebied zijn weergegeven.

Dit leverde vier kansrijke gebieden op (figuur 5):

- 1 Leefgebied Keверberg-Putberg, Simpelveld (Staatsbosbeheer, Waterschap Roer en Overmaas, particuliere landgoedeigenaar)
- 2 Leefgebied Cottessen, Vaals (Limburgs Landschap, particuliere landgoedeigenaar)
- 3 Leefgebied Wolfhaag (Stichting Ark, Waterschap Roer en Overmaas, particulieren)
- 4 Leefgebied Wolfskop-Hondsberggrub, Eijsden-Margraten (gemeente Margraten, Staatsbosbeheer, particuliere landgoedeigenaar, Waterschap Roer en Overmaas)

Een overzicht van de ligging van deze gebieden wordt gepresenteerd in figuur 5. In alle beoogde nieuwe leefgebieden zijn in de periode 2013-2015 inrichtingsmaatregelen uitgevoerd. In de eerste drie gebieden is in het voorjaar en de zomer van 2013 met de uitvoering gestart. De eerste geelbuikvuurpadden zijn kort daarna uitgezet. De uitvoering van inrichtingsmaatregelen in het leefgebied Wolfskop-Hondsberggrub ging in de winter van 2013/2014 van start. Hier zijn de eerste geelbuikenvuurpadden uitgezet in 2014. Van alle nieuwe leefgebieden wordt in et vervolg van de nieuwsbrief een korte toelichting gegeven op de ontwikkelingen.

DE ONTWIKKELINGEN PER LEEFGEBIED - HERINTRODUCTIEGEBIEDEN 2005-2011

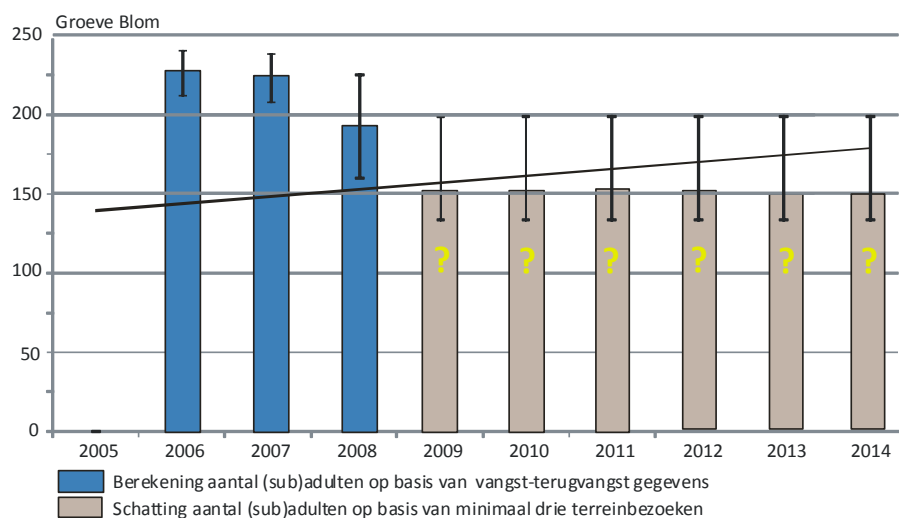
GROEVE BLOM 2005 - 2014

De herintroductie van de geelbuikvuurpad in de groeve Blom vormde de start voor een reeks van herintroducties op de Zuidelijke Geuldahelling. De geelbuikvuurpad werd hier in de periode 2005-2008 geherintroduceerd en inmiddels houdt de populatie zich al zeven jaar in stand door natuurlijke reproductie (figuur 6).

Tellingen in groeve Blom worden verricht door Alex Kloor en de eigenaar van de groeve Martin Blom. Succesvolle voortplanting wordt ieder jaar vastgesteld. Het aantal (sub)adulten in de populatie is niet exact bekend, omdat er sinds 2009 alleen geteld wordt op basis van zichtwaarnemingen. Door de waarnemers wordt er wel jaarlijks een grove schatting gedaan van het aantal aanwezig (sub)adulten en van de omvang van de natuurlijke reproductie.

Geschat wordt dat de popu-

latie vanaf 2012 min of meer stabiel is met een omvang van 150 tot 200 (sub)adulten (figuur 6). Over het algemeen is het reproductiesucces goed tot zeer goed, waarbij op een goede teldag enkele honderden tot soms zelfs bijna duizend juvenielen worden geteld. Bij een continuering van het huidige beheer lijkt het duurzaam voortbestaan van deze populatie te kunnen worden gewaarborgd.

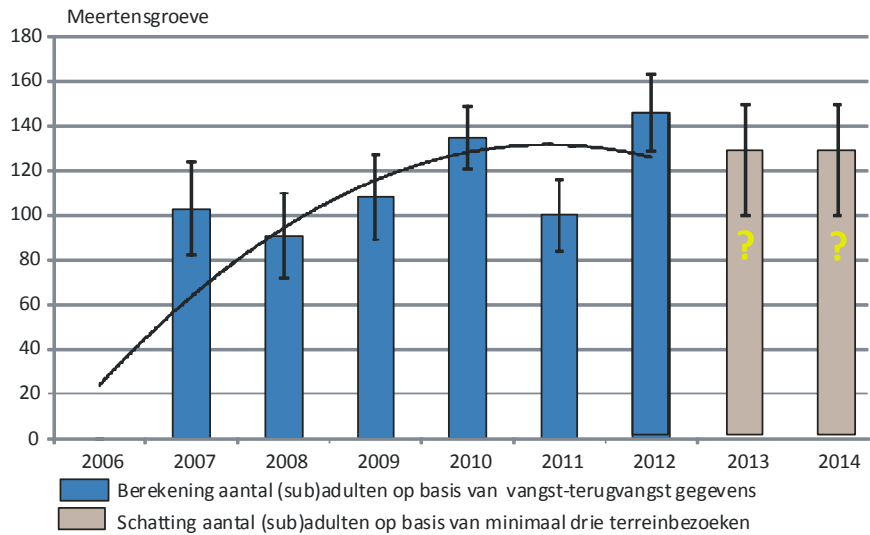
Figuur 6. Ontwikkeling van de populatie geelbuikvuurpadden in groeve Blom sinds 2005. Sinds 2009 vindt er geen onderzoek aan de hand van buikpatronen meer plaats. Vanaf dat jaar wordt het aantal (sub)adulten op basis van een aantal terreinbezoeken geschat.

MEERTENSGROEVE 2006-2014

De figuur toont de ontwikkeling van de populatie in de Meertensgroeve in de periode 2006-2014. De populatieontwikkeling is ook hier vanaf de start van de herintroductie door middel van buikfotografie onderzocht. De herintroductie is van start gegaan in 2006 en beëindigd in 2008. daarna hebben er geen uitzettingen meer plaatsgevonden. In de daaropvolgende jaren is er een gestage groei in het aantal (sub)adulten te zien. Vanaf

2010 lijkt de populatie te stabiliseren op een aantal van circa 140 (sub)adulte dieren. Toch lijkt er ook in de daaropvolgende jaren nog een lichte toename van de populatie plaats te vinden. De populatieschatting voor de Meertensgroeve kwam in 2012 uit op 146 ± 17 (sub)adulten: het hoogste aantal in 7 jaar. Vanaf 2012 worden alleen nog maar maximale aantallen (sub)adulten per dag geteld. In 2013 en 2014 werden er maximaal 103 en 56 (sub)adulten op een dag geteld.

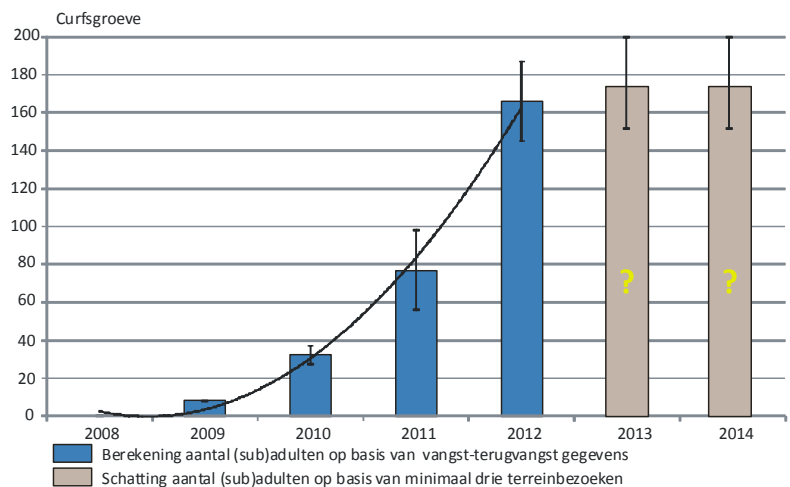
Sinds 2008 wordt er alle jaren een goede tot zeer goede reproductie vastgesteld. Het aantal volgroeide larven/juvenielen dat op één dag kan worden geteld bedraagt jaarlijks minimaal 100, maar bedraagt soms zelfs meer dan 1000 (2011). Bosvorming door met name acacia vormde de laatste jaren een aanzienlijk probleem in de groeve. In 2015 hebben Limburgs Landschap en Stichting IKL de handen ineengeslagen en kon in het kader van het RESTORE project een ‘geitenbestendig’ raster worden gerealiseerd. medio juli 2015 zijn er geiten als begrazer in de Meertensgroeve geïntroduceerd. Niet alleen voor de geelbuikvuurpad, maar ook voor de vroedmeesterpad is dit een belangrijke ontwikkeling. Verwacht wordt dat de populaties van beide soorten de komende jaren verder in omvang toe zullen nemen.

Figuur 7. Ontwikkeling van de populatie geelbuikvuurpadden in Meertensgroeve sinds 2006. Sinds 2012 vindt er geen onderzoek aan de hand van buikpatronen meer plaats. Vanaf dat jaar wordt het aantal (sub)adulten op basis van een aantal terreinbezoeken geschat.

CURFSGROEVE 2008-2014

De figuur toont de ontwikkeling van de populatie in de Curfsgroeve in de periode 2008-2012. De herintroductie is van start gegaan in 2008 en eindigde in 2010. In de daaropvolgende jaren was er een bijzonder snelle ontwikkeling van de populatieomvang in de Curfsgroeve waarneembaar. In 2012 waren de vangstaantallen op drie vangstdagen hoog, (respectievelijk 68, 66 en 54 (sub)adulten) waardoor een redelijk nauwkeurige populatieschatting mogelijk was (166 ± 21 (sub)adulten). De populatie bleek

Figuur 8. Ontwikkeling van de populatie geelbuikvuurpadden in Curfsgroeve sinds 2008. Sinds 2012 vindt er geen onderzoek aan de hand van buikpatronen meer plaats. Vanaf dat jaar wordt het aantal (sub)adulten op basis van een aantal terreinbezoeken geschat.

ten opzichte van 2011 vrijwel verdubbeld. In tegenstelling tot de Meertensgroeve lijkt er nog geen sprake van een stabilisatie. Waarschijnlijk is deze populatie vanaf 2012 de grootste in Limburg. Een verdere groei is aannemelijk, zeker gezien het aantal volgroeide laren en/of juvenielen dat er jaarlijks op een goede dag kan worden geteld. In 2012 werden op een dag 936 larven geteld en op een andere dag 626 juvenielen. Het maximaal aantal op één dag getelde (sub)adulten lag zowel in 2012, 2013 als in 2014 boven de 50. Het aantal larven/juvenielen bedroeg in dezelfde periode minimaal enkele honderden. Jaarlijks vindt er in de Curfsgroeve in het voorjaar habitatbeheer plaats. Dit heeft een bijzonder positief effect op het reproductiesucces. In 2015 zijn er ook enkele wateren aangelegd die goede voortplantingskansen bieden voor de vroedmeesterpad zodat ook bij deze soort de komende jaren een toename in aantallen verwacht mag worden.

LANGE AKKERS 2011-2015

De Lange Akkers is een voormalige vuilnisstortplaats gelegen tussen de Curfsgroeve en de Meertensgroeve. Nadat het storten van vuilnis beëindigd is, is deze voormalige groeve afgedekt met een dikke folie, waarop een kleilaag is aangebracht. Een greppelsysteem zorgt ervoor dat hemelwater niet in de stortplaats kan doordringen, maar via de greppels wordt afgevoerd naar lager gelegen terreindelen. Door dit greppelsysteem biedt het gebied ook kansen als leefgebied voor de geelbuikvuurpad. Dat een nieuw leefgebied wordt ontwikkeld op een voormalige vuilnisstortplaats is op zich heel bijzonder. In 2011 zijn er voor het eerst larven en juvenielen van de geelbuikvuurpad uitgezet op Langen Akker. Daarom kon er in 2012 nog geen natuurlijke voortplanting plaatsvinden (tabel 1). In 2012 en 2013 zijn er ook nog larven en juvenielen geherintroduceerd. Vanaf 2014 vindt dit niet meer plaats en dient de populatie zich op eigen kracht te handhaven. Veel wateren vielen in 2013 en 2014 helaas vroegtijdig droog, waardoor de natuurlijke voortplanting hier slechts in zeer beperkte mate plaats vond. Toch is er wel een heel goede overleving van de uitgezette dieren waarneembaar. Het maximaal op één dag waargenomen aantal (sub)adulten bedroeg in de periode 2012-2014 respectievelijk 7, 36 en 27. In 2014 werden er echter maar 6 larven waargenomen. Het is niet uitgesloten dat de in 2010 aangelegde voortplantingswateren enige verbetering behoeven waardoor de waterhoudendheid verder toeneemt.

Voetbalveld	Maximaal waargenomen aantallen op één dag				
	eieren	larven	juvenielen	subadult	adult
2012	--	--	--	5	-
2013	--	--	--	3	10
2014	--	--	--	1	24
Langen Akker					
	eieren	larven	juvenielen	subadult	adult
2012			95*	7	7
2013	--	0	--	20	16
2014	--	6	--	1	26

* herinroductieprogramma

Tabel 1. Overzicht vangsten en waarnemingen (sub)adulten in de leefgebieden Voetbalveld en Lange Akkers in de periode 2012-2014 (ligging gebieden, zie figuur 1).

VOETBALVELD

Direct naast de Meertensgroeve ligt een gebiedje bekend onder de naam 'voetbalveld' (figuur 1). het betreft een extensief gebruikt sportterrein, omringd door enkele natuurlijke elementen. Hier zijn in 2011 vier wateren aangelegd door de Stichting IKL, met medewerking van de leden van het Platform. Verwacht werd dat de geelbuikvuurpad deze locatie op natuurlijke wijze zouden kunnen bereiken vanuit de Meertensgroeve. Dit was inderdaad het geval. Het is de eerste natuurlijke uitbereiding van de soort in Limburg gedurende zeer lange tijd. In 2012 werden er maximaal 5 (sub)adulte geelbuikvuurpad op een dag waargenomen (tabel 1). In 2013 en 2014 waren dit er respectievelijk 13 en 25! Dit is een hoopvolle ontwikkeling. Helaas werd hier nog geen succesvolle natuurlijke reproductie vastgesteld.

HERINTRODUCTIEGEBIEDEN 2012-2014

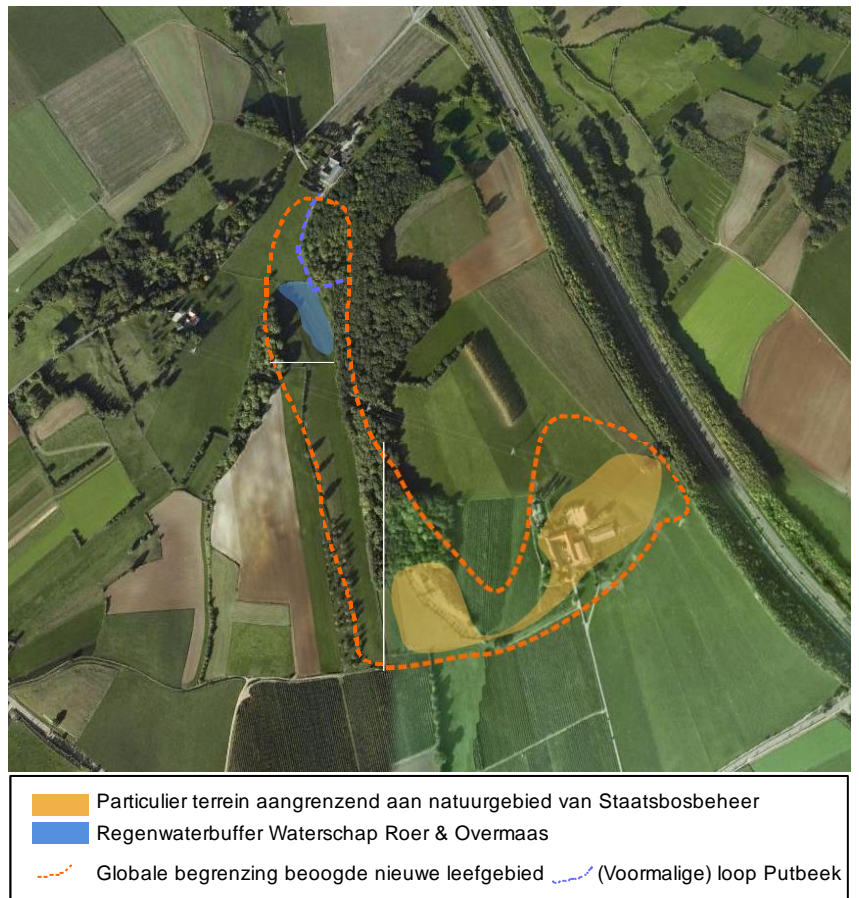
Leefgebied Keeverberg-Putberg 2013-2015

De particuliere terreineigenaren van Landgoed de Keeverberg (figuur 9) aan de Wijnstraat te Simpelveld beheren een van de grootste populaties van de vroedmeesterpad in Limburg. Het totale areaal aan particulier eigendom heeft een oppervlak van circa 10 ha. Het terrein grenst direct aan het Natura 2000 gebied Kunderberg, grotendeels in eigendom van Staatsbosbeheer. De geelbuikvuurpad kwam hier in het verleden op meerdere locaties voor (figuur 9), maar is er al tientallen jaren geleden uitgestorven. Verspreid over het totale gebied komen dagzomende mergelwanden, zuidelijke geëxponeerde kalkgraslanden en oude kalkovens voor, die van belang zijn als landhabitat voor de vroedmeesterpad. Tot voor kort kwam langs de Putbeek een kleine populatie van de vuursalamander voor. Helaas lijkt het er op dat deze recent is uitgestorven.

Uitvoering maatregelen

2013

In maart 2013 zijn zes voortplantingslocaties voor de geelbuikvuurpad gerealiseerd in de huiskavel van boerderij de Keeverberg. Hiertoe is een voormalige greppel omgevormd tot een ca 6 meter brede laagte. Alle hemelwaterafvoeren van de boerderij en het erf zijn van het rioolstelsel afgekoppeld. Dit water wordt nu via deze laagte naar een circa 150 meter noordelijker gelegen poel geleid waar het ter plaatse infiltreert. In de laagte zijn 6 voortplantingswateren aangelegd (foto 1-4, linksboven). De waterstand kan in alle zes de voortplantingswateren afzonderlijk worden geregeld. Dit maakt het toekomstig beheer zeer eenvoudig. Verspreid over de laagte zijn schuil- en overwinteringsplaatsen aangelegd. Een klein helofytenmoerasje in het begin van de watertoevoer zorgt ervoor dat er de aanvoer van löss en slib naar de voortplantingswateren beperkt blijft.

Figuur 9. Globale begrenzing van het beoogde nieuwe leefgebied Keeverberg-Putberg.

2014

Verwacht werd dat de geelbuikvuurpad vanuit de Keeverberg op eigen kracht de Putberg en Kunderberg zal kunnen (re)koloniseren. Met Staatsbosbeheer en IKL is hier naar mogelijkheden voor de ontwikkeling van habitat gezocht. Inrichtingsmaatregelen konden hier worden gerealiseerd in de winter van 2013/2014. Deze vonden plaats ter hoogte van de Keeverberg, waar dagzomende mergelwanden werden vrijgekapt zodat ze weer een zonnige ligging kregen, en waar nieuwe voortplantingswateren werden aangelegd (foto 1-4,

linksonder). Dit vond plaats in het kader van het programma RESTORE en werd in samenwerking tussen Staatsbosbeheer en IKL uitgevoerd.

Foto's 1 tot en met 4. Impressie van het nieuwe leefgebied Keverberg. Rondom de boerderij liggen voortplantingswateren voor amfibieën, altijd in combinatie met stapelmuren of steenhopen. Een aantal habitats kon worden gerealiseerd i.h.k. van het programma RESTORE. De foto linksonder toont een terrein met dagzomende kalkwanden direct ten noorden van het kalkgrasland van de Keverberg. Aan de voet van deze helling zijn enkele wateren aangelegd. Op de foto rechts onder is Frans Abels bezig met monitoring van de bosrand ten noorden van de Putbeek. Hier stroomt lokaal het water van de Putbeek over het maaiveld. In deze zompige bosranden worden regelmatig geelbuikvuurpadden gevonden.

Herintroductie geelbuikvuurpad 2013 - 2014

In mei 2013 zijn op de Keverberg de eerste geelbuikvuurpadden uitgezet. Het ging hierbij om 400 larven, 12 juvenielen en 10 (bijna geslachtsrijpe) subadulten. In 2014 zijn er in juli nogmaals ruim 100 vrijwel volgroeide larven en juvenielen uitgezet. Afhankelijk van de resultaten vinden uitzettingen tot in 2015 of 2016 plaats.

Waarnemingen van geelbuikvuurpaden in 2013 en 2015

De uitgezette larven, juvenielen en subadulten maakten in 2013 een goede ontwikkeling door. In hetzelfde jaar heeft dit zelfs al geleid tot enige natuurlijke reproductie. In augustus 2013 werden er enkele honderden juvenielen waargenomen waarvan sommigen zich al naar de omgeving verspreiden. Juvenile en subadulte geelbuiken werden waargenomen bij de vrijgelegde kalkwanden bij de Keerberg en zelfs tot bij de regenwaterbuffer van Roer en Overmaas, een afstand van honderden meter vanaf de uitzetlocatie (figuur 9). In 2014 werden verspreid over het leefgebied tot maximaal 10 subadulten per dag waargenomen (tabel 2). Ook was er in 2014 weer op kleine schaal natuurlijke voortplanting. Opvallend is dat de geelbuikvuurpaden zich permanent lijken te vestigen bij de Putbeek in een kleine bronpoel aan de voet van de Putberg. Daarna stroomt dit bronwater in noordelijke richting langs een bosrand. Hier is met enige regelmaat sprake van een zompige situatie in de bosrand en het aangrenzende grasland. Ook hier worden regelmatige (sub)adulte geelbuikvuurpaden waargenomen. Dit was ook in juni 2015 het geval, hetgeen de permanente vestiging van geelbuikvuurpaden hier lijkt te bevestigen.

Putberg				
Maximaal waargenomen aantallen op één dag				
Jaar	eieren	larven	juvenielen	(sub)adult
2013	--	> 400*	>100	5
2014	--	>100*	5	10
2015	--	--	--	11

Cottessen				
Maximaal waargenomen aantallen op één dag				
Jaar	eieren	larven	juvenielen	(sub)adult
2013	--	40*	70*	--
2014	--	118*	60*	11
2015	--	100*	--	12

Wolfhaag				
Maximaal waargenomen aantallen op één dag				
Jaar	eieren	larven	juvenielen	(sub)adult
2013	--	738*	>30	--
2014	--	180*	--	3
2015	--	--	ca 100*	4

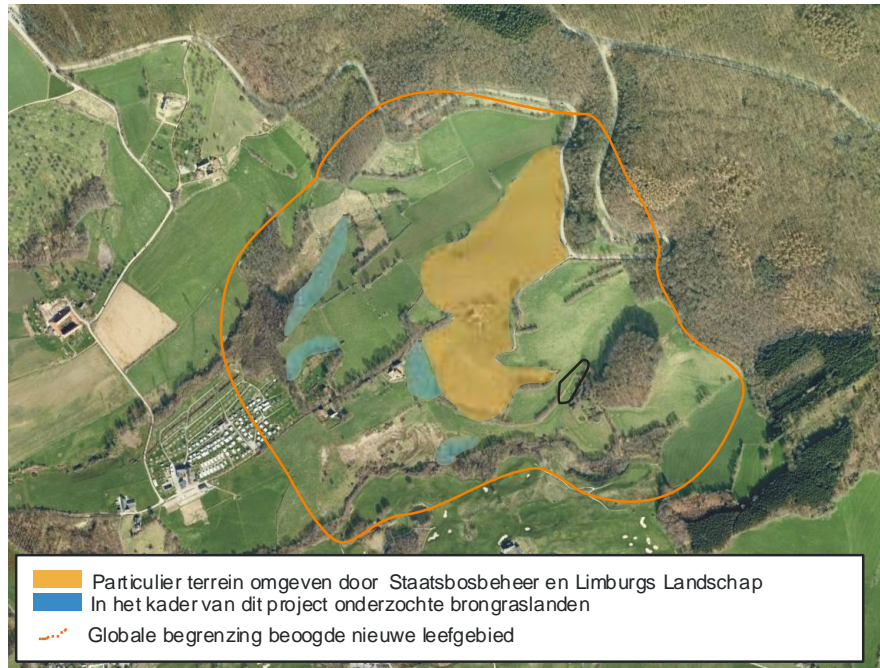
Wolfskop				
Maximaal waargenomen aantallen op één dag				
Jaar	eieren	larven	juvenielen	(sub)adult
2013	nvt	nvt	nvt	nvt
2014	--	192*	17	--
2015	--	--	40*	17

* herinroductieprogramma

Tabel 2. Overzicht van waarnemingen van geelbuikvuurpad in de vier nieuwe leefgebieden Putberg, Cottessen, Wolfhaag en Savelsbos in de periode 2013-2015. Het onderzoek in 2015 is nog niet afgerond.

Leefgebied Cottessen

Het beoogde nieuwe leefgebied Cottessen (figuur 10) betreft een complex van zuidelijk geëxponeerde en sterk geaccidenteerde graslandpercelen direct ten zuiden van het Vijlenerbos. Een deel van deze terreinen, met een oppervlak van ca 10 ha, is in particulier eigendom. De eigenaar heeft een tiental kleine wateren (poelen en betonnen drinkbakken) aangelegd voor de vroedmeesterpadden die hier (in een zeer kleine populatie) nog voor kwam. Het terrein wordt omgeven door terreinen van het Limburgs Landschap en Staatsbosbeheer. Het gebied is

Figuur 10. Globale begrenzing van het beoogde nieuwe leefgebied Cottessen.

rijk aan bronnen en de brongraslanden waarin de drainages zijn of worden verwijderd. Ze bieden goede kansen voor de ontwikkeling van primair habitat voor de geelbuikvuurpad. In dit gebied ontspringen enkele bronbeken van het stroomgebied van de Geul (o.a. Cottesserbeek). Via deze beken is natuurlijke verspreiding van de geelbuikvuurpad richting Geuldal goed mogelijk.

Uitvoering maatregelen

In het particuliere terrein zijn voldoende potentiële voortplantingswateren voor de geelbuikvuurpad (en de vroedmeesterpad) aanwezig. Een aantal van de betonnen bakken lag echter deels boven maaiveld. Ze zijn zodanig aangepast dat ze voor geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad gemakkelijker bereikbaar zijn. Verspreid over het terrein zijn schuilplaatsen aangelegd in het landhabitat.

Door het Limburgs landschap zijn op een tiental locaties rondom het particuliere terrein karrespoorachtige laagtes uitgegraven op zuidelijk geëxponeerde delen van de brongraslanden. Ook hier ging dit gepaard met de ontwikkeling van schuilplaatsen in het landhabitat. De foto's 5 tot en met 9 geven een impressie van dit beoogde nieuwe leefgebied.

Herintroductie geelbuikvuurpad 2013 - 2015

De inrichtingswerkzaamheden zijn in augustus 2013 afgerond. Op 28 augustus zijn hier 40 volgroeide larven en 70 flinke juvenielen uitgezet, gevolgd door een tweede uitzetting van 60 juvenielen op 3 september. In 2014 zijn er op 8 juli 60 forse juvenielen verspreid over het gebied uitgezet, gevolgd door 118 volgroeide larven op 5 augustus. De meeste dieren zijn uitgezet in de brongraslanden van Limburgs Landschap. Inmiddels zijn er ook in 2015 weer de eerste larven uitgezet. Het gaat hier om een honderdtal exemplaren. Later in het seizoen volgt er nog een tweede uitzetting. Ook later in het seizoen in 2015 en in 2016 worden hier nog (larven van) geelbuikvuurpadden uitgezet.

Waarnemingen van geelbuikvuurpadden in 2013 - 2015

Een overzicht van de waarnemingen van geelbuikvuurpad is opgenomen in tabel 2. In 2013 zijn op de eerste uitzetlocaties regelmatig (tot meer dan 20) juvenielen tijdens een terreinbezoek terug gezien. In de periode juli-september 2014 is het gebied vier maal bezocht, waarbij zowel larven, juvenielen als (sub)adulten zijn

waargenomen. Het maximaal aantal subadulten op één dag in 2014 bedroeg 11. Daarnaast werden er op diverse plekken juvenielen gevonden. In 2015 zijn tijdens het eerste terreinbezoek in totaal 12 forse subadulten waargenomen. Deze kwamen goed verspreid over het hele gebied voor. In vrijwel alle in figuur 10 onderscheiden brongraslanden werden een of meer geelbuikvuurpadden gevonden.

Overigens neemt ook de populatie vroedmeesterpadden in het leefgebied Cottessen sinds 2014 beduidend in aantal toe. In het voorjaar van 2015 werden er enkele tientallen roepende dieren gehoord door Jaap Dirkmaat van de Stichting Das en Boom.

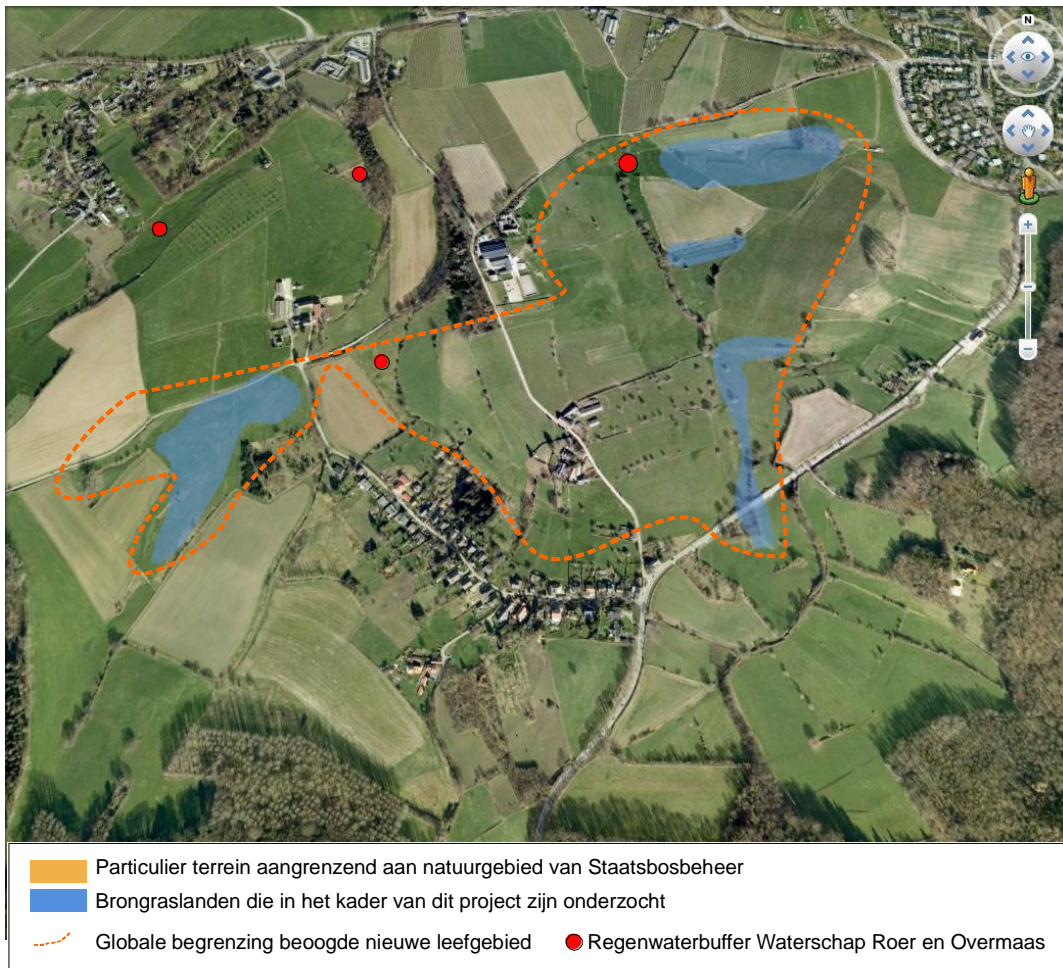
Foto's 5 tot en met 8. De foto linksboven geeft een indruk van het particuliere terrein in het beoogde nieuwe leefgebied Cottessen. In dit terrein zijn diverse poelen en drinkbakken aangelegd (foto rechtsboven). Het terrein is omgeven door brongraslanden waarvan de drainage is verwijderd (foto linksonder). Een hier gegraven karrespoor staat over het algemeen binnen een etmaal vol water.

Foto 9. Tijdens de eerste monitoringronde in 2015 werden er verspreid over het gebied 12 forse subadulten aangetroffen. Ondanks de extreme droogte in juni 2015 was er dankzij het oppervlakkig afstromende bronwater op voldoende plekken nog steeds sprake van zompige graslanden. Voor geelbuiken vormt dit een ideaal landhabitat.

Leefgebied Wolfhaag

Het betreft hier een complex van een drietal terreinen met een gezamenlijk oppervlak van circa 20 ha, in eigendom van Stichting Ark, grenzend aan terreinen van Staatsbosbeheer. Het gebied bestaat grotendeels uit een complex van geaccidenteerde graslanden. In de graslanden bevindt zich een aanzienlijk aantal bronnen. Bij de meeste bronkoppen zijn voormalige drainagebuizen verwijderd waardoor het bronwater weer vrij door de graslanden afstroomt. Hierdoor zijn brede moerassige zones ontstaan. Dit habitatype is te beschouwen als het natuurlijke leefgebied (primaire habitat) van de geelbuikvuurpad. In Nederland kwam dit nagenoeg niet meer voor. Naast de brongraslanden, bieden ook overstromingszones van bronbeekjes, zoals de Zieversbeek, en enkele regenwaterbuffers van het Waterschap Roer en Overmaas goede kansen voor habitatontwikkeling van de geelbuikvuurpad. Een aantal ervan is inmiddels gerealiseerd. In het centrum van dit beoogde nieuwe leefgebied ligt het gehucht Wolfhaag (figuur 11). Een aantal inwoners beschikt hier over relatief grote tuinen met een natuurlijke uitstraling. Sommige ervan bieden onder de huidige omstandigheden al perspectief voor de geelbuikvuurpad. De bewoners van Wolfhaag reageren over het algemeen enthousiast op de herintroductie van de geelbuikvuurpad, die hier rond de jaren zestig van de vorige eeuw is uitgestorven.

Figuur 11. Globale begrenzing van het beoogde nieuwe leefgebied Wolfhaag.

Uitvoering maatregelen

In juni 2013 zijn er verspreid over dit beoogde nieuwe leefgebied laagtes ontwikkeld die worden gevoed door afstromend bronwater. In totaal is er een tiental locaties ontwikkeld. In sommige terreindelen was dit niet nodig omdat drassige laagtes hier van nature voorkomen. In oktober 2013 zijn er door het Waterschap Roer en Overmaas twee regenwaterbuffers heringericht, waarbij tegelijkertijd voortplantingshabitat en landhabitat voor de geelbuikvuurpad is ontwikkeld (foto's 10 tot en met 13). Hierbij zijn tevens enkele drinkbakken in de regenwaterbuffers geplaatst die ook voor de geelbuikvuurpad als voortplantingswater kunnen functioneren.

Herintroductie geelbuikvuurpad 2013 - 2015

Op 19 juni 2013 zijn verdeeld over een zestal locaties 488 larven van de geelbuikvuurpad in het gebied Wolfhaag uitgezet. Deze uitzetactie is medio juli voortgezet door het uitzetten van circa 250 forse larven. In 2014 zijn er in totaal 180 vrijwel volgroeide larven uitgezet, 120 op 16 juni en 60 op 8 juli. In 2015 worden er medio juli ca 100 juvenielen verspreid over het gebied uitgezet. Later in het seizoen zullen er nog meer dieren worden uitgezet. Naar verwachting is 2016 het laatste jaar van uitzetting.

Waarnemingen van geelbuikvuurpaden in 2013 - 2015

Een overzicht van de waarnemingen van geelbuikvuurpad is opgenomen in tabel 2. De aanwezigheid van juvenielen is vanaf 2013 door lokale bewoners en door medewerkers van Stichting Ark onderzocht. In 2013 zijn op diverse uitzetlocaties regelmatig juveniele geelbuikvuurpaden waargenomen. Het leefgebied Wolfhaag wordt zeer extensief begraasd en daardoor is er in de zomer sprake van een hoge kruidachtige begroeiing. Het

opsporen van geelbuikvuurpadden hierin is allerm minst eenvoudig. Desondanks werden er tijdens een kort terreinbezoek in september 2014 drie subadulte geelbuikvuurpadden waargenomen. Tijdens een veldbezoek in het voorjaar van 2015 werden er vier forse subadulten waargenomen.

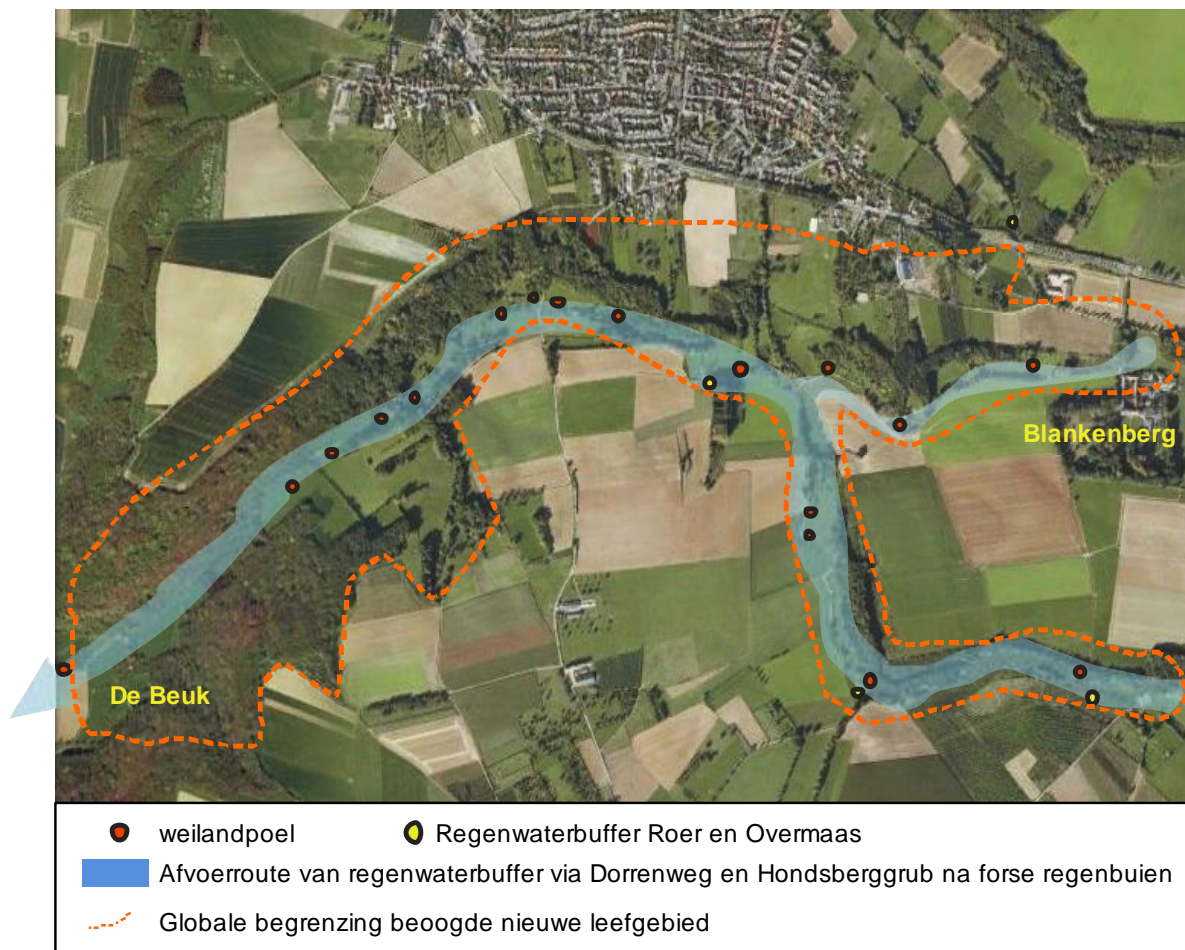
Foto's 10 tot en met 13. Enkele Impressie van het beoogde nieuwe leefgebied Wolfhaag. Inrichtingsmaatregelen werden hier zowel uitgevoerd door de Stichting Ark, als door het Waterschap Roer en Overmaas.

Foto 14 en 15. Habitat van de geelbuikvuurpad in het nieuwe leefgebied Wolfhaag in 2015. De kleine bronbeekjes, die uiteindelijk de oorsprong vormen van de Zieversbeek zorgen op tal van plaatsen voor zompige laagtes in de aangrenzende weilanden. Op divers plaatsen zijn hier in 2013 kleine voortplantingswateren naast gegraven. De hoop is er op gevestigd dat ze door de begrazing en betreding in voldoende mate worden opgehouden.

Leefgebied Wolfskop-Hondsberggrub

Dit beoogde nieuwe leefgebied (figuur 12) valt binnen de begrenzing van het Natura 2000 gebied Savelsbos, een relatief smalle bosstrook op de rand van het Maasterras. Het totale oppervlak bedraagt circa 360 ha. Het gebied wordt gekenmerkt door grote verschillen in hoogte, substraat en microklimaat met een grote variatie aan bostypen. In en aan de randen van de bosgebieden liggen graslanden met daarin kleine delen kalkgrasland en heischraal grasland. De helling wordt overal doorsneden door grubben. De grubben staan meestal droog en fungeren als onverhard wandelpad. Kenmerkend voor grubben is het feit dat overtollig hemelwater in de droogdalen zich hier concentreert. De afvoer kan tijdens onweersbuien zo groot zijn dat ze tijdelijk veranderen in een beekje (foto's 16-23). In het verleden resteerden er daarna wekenlang waterpartijen. Dergelijke locaties in natuurlijke grubben zijn te beschouwen als primair habitat van de geelbuikvuurpad. Veel van dergelijke locaties zijn de laatste decennia verloren gegaan, maar de Dorrenweg en de Horstergrub voeren nog steeds grote hoeveelheden water af. In samenwerking met de gemeente Margraten, Staatsbosbeheer, IKL, waterschap Roer en Overmaas en de Vereniging tot Natuurbehoud in Cadier en Keer (VTN) is onderzocht of deze regenplassen plaatselijk in stand kunnen worden gehouden of naar geschikte locaties kunnen worden afgeleid. Graslanden aan weerszijden van deze grubben, grofweg tussen de boerderij Blankenberg en het gebied de Beuk, blijken hiervoor op diverse locaties goede kansen te bieden.

Figuur 12. Globale begrenzing van het beoogde nieuwe leefgebied Blankenberg-Hondsberggrub.

Uitvoering maatregelen

In 2013 en 2014 en 2015 is in dit vierde en laatste leefgebied een groot aantal herinrichtingsmaatregelen uitgevoerd. Hierbij is nadrukkelijk de samenwerking met de gemeente Eijsden-Margraten, Staatsbosbeheer, de Stichting IKL en Natuurrijk Limburg gezocht. Samen is er een natuurwandelroute door het gebied ontwikkeld en is gezocht naar de uitvoering van maatregelen die zowel aan de wandelaar als aan de flora- en fauna van het Savelsbos recht doen. En dat is goed gelukt. Op een groot aantal plaatsen zijn zowel voortplantingswateren als landhabitat voor geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad ontwikkeld. Schuilplaatsen zijn zodanig aangelegd dat ze ook als visueel aantrekkelijke rustplaats voor wandelaars functioneren. Omdat Staatsbosbeheer bereid was om ook wandelaars door de weilanden grenzend aan de grubben te laten struinen, kunnen karresporen en grote regenplassen in de grubben gespaard blijven, terwijl de wandelaars toch droge voeten kunnen houden. Waterschap Roer en Overmaas heeft daarnaast enkele regenwaterbuffers in dit gebied heringericht, waarbij tegelijkertijd voortplantingshabitat en landhabitat voor de vroedmeesterpad en de geelbuikvuurpad is ontwikkeld.

Foto's 16 t/m 20. Impressie van het beoogde nieuwe leefgebied Wolfskop-Dorrenweg- Hondsberggrub. In dit beoogde nieuwe leefgebied is een groot aantal inrichtingsmaatregelen uitgevoerd door de gemeente Eijsden-Margraten, Staatsbosbeheer, Stichting IKL en Waterschap Roer en Overmaas. Bij de Wolfskop (foto linksboven) werd alle ruigteopslag verwijderd en werden een aantal habitatverbeterende maatregelen voor zowel de geelbuikvuurpad als de vroedmeesterpad uitgevoerd. Langs de hele Dorrenweg (de naam van de grub) zijn zowel nieuwe poelen aangelegd als oude hersteld en opgeschoond. Het door de grub afspoelende regenwater (foto linksonder) wordt op diverse plaatsen afgeleid naar karresporen in de aangrenzende percelen (foto rechtsonder, zie ook foto 21 t/m 23). Zowel voor vroedmeesterpad als geelbuikvuurpad is hier sprake van een aanzienlijke habitatverbetering.

Foto's 21 t/m 23 watergeweld op de Dorrenweg. Foto linksboven afspoeling van regenwater na een onweersbui bij de Wolfskop. Bij extreme omstandigheden loopt het water tot aan de voet van de Wolfskop (foto rechtsboven) waarbij enkele hier aangelegde karresporen helemaal vol lopen. Ook op tal van andere plaatsen op de dorrenweg stagneert dan wekenlang regenwater. Voor de geelbuikvuurpad zijn deze plassen zowel geschikt voor de voortplanting als voor migratie.

Herintroductie geelbuikvuurpad 2014-2015

Herintroductie van de geelbuikvuurpad kon in dit gebied pas in 2014 plaatsvinden omdat op de voltooiing van de werkzaamheden moest worden gewacht. Op 18 juni en 8 juli 2014 zijn er respectievelijk 125 en 67 grote larven en juvenielen gespreid over de locaties langs de Dorrenweg en de Wolfskop uitgezet (figuur 12 en tabel 2). In 2015 is begin juni een honderdtal middelgrote larven uitgezet in de karresporen bij de Wolfskop. Later in het seizoen volgt nog een tweede uitzetting.

Waarnemingen van geelbuikvuurpadden in 2014-2015

In 2014 is er op 31 juli en 3 september gezocht naar juvenielen van de eerste uitzetting. Er werden respectievelijk 17 en 9 individuen verspreid over diverse nieuwe voortplantingswateren teruggevonden (tabel 2). In augustus en september zijn er ook regelmatig juveniele geelbuikvuurpadden door wandelaars gezien. Omdat het herintroductieproject nog maar weinig bekend was leidde dit tot heel verraste (maar enthousiaste) reacties. Op 1 juli 2015 werden naast circa 15 subadulten enkele tientallen juvenielen gezien op de Wolfskop. Ook een stuk westelijker, richting de Beuk (figuur 12) zijn enkele subadulte geelbuikvuurpadden waargenomen. In 2015 en 2016 worden de uitzettingen in dit nieuwe leefgebied voortgezet en worden er ook nog aanvullende beheersmaatregelen uitgevoerd.

Foto 24. De Wolfskop, een jaar na de uitvoering van de herstelmaatregelen. De vegetatie heeft zich prachtig hersteld en de karresporen houden goed water. Tijdens een bezoek op 1 juli werden er tientallen juvenielen en ca 15 subadulten van de geelbuikvuurpad waargenomen.

De ecologische verbindingzone tussen het Savelsbos en de Bemelerberg

Bijzonder in het kader van de bovenbeschreven natuurwandelroute is het gegeven dat er in het kader hiervan zowel direct zuidelijk als direct noordelijk van de Rijksweg een fraai voortplantingswater en aangrenzend landhabitat kon worden ontwikkeld (zie foto 24). Het gaat hierbij om schuilplaatsen voor amfibieën en insecten, die tevens dienst doen als rustplaats voor wandelaars,

Dit betekent een belangrijke verbetering van de ecologische verbinding tussen de leefgebieden van beide soorten ten noorden van de Rijksweg (Rooth, Bemelerberg, Groeve Blom etc) en de leefgebieden ten zuiden er van (Savelsbos, Eckelrade, Noorbeek). De habitats zijn zo aangelegd dat ze door de wandelaars ook als picknick/rustplaats te gebruiken zijn, maar ook om lijnvormige elementen van meidoorn en andere struwelen die als migratiezone dienst doen. Landschapselementen voor mens én dier dus! Die boodschap willen we graag uitstralen: *'mens en dier hoeven elkaar geenszins te frustreren en de mens is zeker niet per definitie als een bron van verstoring voor natuur'*.

Dit is ook bij de provincie Limburg niet onopgemerkt gebleven en mede hierdoor zitten we nu aan tafel om samen met hen mee te denken over de renovatie van de hier gelegen viaduct onder de Rijksweg. De Provincie heeft toegezegd heel constructief te staan ten opzichte van de ontwikkeling van het viaduct dat een optimale onderdoorgang van de Rijksweg voor mensen, maar ook voor de natuur. Wordt vervolgd dus.....

Foto 24. Zitplaats voor wandelaars en schuilgelegenheid voor geelbuikvuurpad, vroedmeesterpad en vliegend hert. Een van de rustplaatsen die in het kader van de natuurwandelroute werden ontwikkeld. De foto rechtsonder toont de poel die direct ten westen van de zitplaats is aangelegd

Publiciteit

Bij de herintroductie van de geelbuikvuurpad worden zoveel mogelijk mensen uit de omgeving betrokken. Vooral oudere mensen kennen de soort vaak nog uit hun jeugd en 'de terugkeer van de soort' in hun omgeving levert veel positieve reacties op. Door lokale natuuronderzoekers te betrekken bij de monitoring ontstaat veel begrip en good-will voor behoud van de soort. De bereidheid om zelf de handen uit de mouwen te steken voor de bescherming van geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad blijkt groot, als men mensen hier maar actief bij betreft.

Foto 25. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Bij de herintroductie van de geelbuikvuurpad worden mensen uit de omgeving zo veel mogelijk betrokken. Kinderen helpen enthousiast mee met het uitzetten van larfjes van de geelbuikvuurpad.

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in Limburg. Het Platform bestaat uit een enthousiaste groep vrijwilligers, beleidsmakers, natuurbeschermingsorganisaties, particuliere terreineigenaren, bedrijven en natuuronderzoekers, die een bijdrage kunnen en willen leveren aan het herstel en duurzaam behoud van leefgebieden van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad in Limburg. Het Platform is opgericht in 2000 op initiatief van de Provincie Limburg.

De coördinatie van het Platform vindt plaats door Ecologisch Adviesbureau Natuurbalans Limes Divergens BV Stichting RAVON en de Stichting IKL. Deze Nieuwsbrief is uitgebracht in het kader van het project "RESTORE".

Redactie nieuwsbrieven: B. Crombaghs, E. Goverse en R. Geraeds

Redactieadres: Natuurbalans Limes Divergens BV en Stichting RAVON
Crombaghs@natuurbalans.nl
E.Goverse@RAVON.nl

Foto's: Ben Crombaghs en Jürgen Mingels

Heeft u vragen of suggesties naar aanleiding van deze nieuwsbrief, dan kunt u contact opnemen met de redactie. De activiteiten van het Platform Geelbuikvuurpad en Vroedmeesterpad werden mede mogelijk gemaakt dankzij de ondersteuning van de provincie Limburg, Ark-natuurontwikkeling, Stichting IKL, en RESTORE.

